

İLHAM
ƏLİYEV

**İNKİŞAF –
MƏQSƏDİMİZDİR**

İLHAM ƏLİYEV

YÜZ ON DOQQUZUNCU KİTAB

APREL 2022 - MAY 2022

**AZƏRNƏŞR
BAKI - 2022**

İLHAM ƏLİYEV

ÇIXIŞLAR * NİTQLƏR

BƏYANATLAR * MÜSAHİBƏLƏR

MƏKTUBLAR * MƏRUZƏLƏR

MÜRACİƏTLƏR

AZƏRNƏŞR
BAKI - 2022

BBK 32
Ə 56

Buraxılışına məsul
akademik

RAMİZ MEHDİYEV

ƏLİYEV İLHAM

Ə 56 **İnkişaf – məqsədimizdir.** B., Azərnəşr, 2022, 392 səh.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oxuculara təqdim olunan «İnkişaf – məqsədimizdir» çoxcildliyinin bu cildində Müzəffər Ali Baş Komandanın Şuşada keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayı – Zəfər Qurultayı və V «Xarıbül-bül» Beynəlxalq Folklor Festivalında çıxışı, ADA Universitetində «Cənubi Qafqaz: İnkişaf və əməkdaşlıq» mövzusunda beynəlxalq konfransda geniş məruzəsi və verilən suallara tutarlı cavabları, həmçinin Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin dəvəti ilə Belçikaya işgüzar səfəri zamanı görüş və danışıqları barədə materiallar toplanmışdır.

Həmçinin bu cildə dövlət başçısının Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan rayonlarına səfərlərinə, bu səfərlər zamanı bir neçə sosial infrastruktur obyektlərinin açılışı və təməlqoyma mərasimində, Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanında aparılan tikinti işlərinin gedişi ilə tanışlıq zamanı, o cümlədən Zəngilanın Ağalı kəndində «Ağıllı kənd» layihəsinin birinci mərhələsinin açılışında kənd əhalisi ilə görüşlərinə dair materiallar, bu görüşlər zamanı nitq və çıxışları verilmişdir.

ISBN 978-9952-8100-7-3

Ə 0801000000
M – 651(07) – 2022

BBK - 32

© Azərnəşr, 2022

DÜNYA AZƏRBAYCANLILARININ V QURULTAYI – ZƏFƏR QURULTAYINDA İŞTİRAK

Şuşa

22 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 22-də Şuşa şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayı – Zəfər Qurultayında iştirak etmişdir.

Dövlət başçısı qurultayda geniş nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi

Hörmətli qurultay iştirakçıları! Sizi səmimiyyətlə salamlayıram, Şuşaya, Qarabağa xoş gəlmisiniz!

Xahiş edirəm ilk növbədə, Vətən uğrunda canından keçmiş, qəhrəmancasına həlak olmuş əziz şəhidlərimizin xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad edək. Allah rəhmət eləsin.

Biz şəhidlərimizin qanını döyüş meydanında aldığımız qisasımızı düşməndən döyüş meydanında aldığımız. Onların qanı yerdə qalmadı, bu onların yaxınlarına, qohumlarına, bütün Azərbaycan xalqına təsəlli verir. Biz bu gün azad Qarabağda, azad Şuşada Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayını keçiririk. Bu qurultay

tayın adı Zəfər Qurultayıdır və bu təbiidir. Çünki tarixi Zəfərdən sonra ilk dəfədir ki, dünya azərbaycanlıları toplaşır, qurultay keçirir və ümumiyyətlə, Zəfər adı xalqımıza çox yaraşır. Siz buraya Zəfər yolu ilə gəlmisiniz, qurultayın adı da Zəfər Qurultayıdır. Hazırda ölkəmizin müxtəlif yerlərində, ilk növbədə, azad edilmiş ərazilərdə Zəfər muzeyləri inşa edilir.

Bundan sonra Azərbaycan müzəffər xalq kimi, qalib dövlət kimi yaşayacaq. Bu hamımız üçün – həm Azərbaycanda yaşayan Azərbaycan vətəndaşları üçün, həm də xaricdə yaşayan azərbaycanlılar üçün böyük xoşbəxtlikdir. Bu tarixi missiyanı həyata keçirmiş bizim qəhrəman övladlarımız tarix qarşısında, xalq qarşısında, Vətən qarşısında misilsiz xidmətlər göstərmişlər. Müstəqillik dövründə vətənpərvərlik ruhunda yetişən gənclər bu tarixi hadisəni, tarixi müjdəni Azərbaycan xalqına bəxş etmişlər.

Buraya gələrkən 2001-ci ildə keçirilmiş ilk qurultayı xatırlayırdım. Bildiyiniz kimi, ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə ilk qurultay 2001-ci ildə keçirilmişdir. Ulu öndər dərin məzmunlu çıxışında Qarabağ problemi ilə bağlı öz fikirlərini bildirmişdi və demişdi ki, Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa edəcək, işğal altında olan torpaqlar azad ediləcək və Azərbaycan xalqı öz dədə-baba torpaqlarına qayıdacaqdır. Biz – ulu öndərin davamçıları bu sözləri gerçəyə çevirdik. V Qurultaya hazırlıq işləri başlayarkən mənə məruzə edildi və mən dedim ki, bu qurultay mütləq Şuşada keçirilməlidir. Əminəm ki,

qurultay iştirakçıları da buna çox müsbət yanaşblar və böyük həvəslə qədim Şuşaya, mədəniyyətimizin paytaxtı olan Şuşaya gəliblər. Şuşa da öz doğmalarını belə günəşli hava ilə qarşılıyır və bu bir daha onu göstərir ki, bura bizim tarixi torpağımızdır. Hətta təbiət, Günəş də bizimlə həmrəydir.

Qarabağ münaqişəsinin həll edilməsi Prezident kimi, mənim üçün başlıca vəzifə idi. Vəzifəyə seçildiyim ilk gündən bu günə qədər bu məsələnin həlli və postmünaqişə dövrünün Azərbaycanın xeyrinə inkişaf etməsi mənim üçün başlıca vəzifədir və bütün güclər səfərbər ediləlidir. Biz hamımız – həm Azərbaycanda yaşayan Azərbaycan vətəndaşları, həm dünya azərbaycanlıları bir nöqtəyə vururduq, bir hədəfə çatmaq üçün çalışırıdıq. Mən deyirdim ki, hər birimiz – hərə öz yerində, öz əməyimizlə, işimizlə hər gün bu müqəddəs günü yaxınlaşdırmalıyıq. Torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasından daha vacib və ali vəzifə yox idi. Məhz buna görə ordu quruculuğu sürətlə aparılırdı, buna görə Azərbaycan müasir orduya malik oldu, buna görə gənc nəsil vətənpərvərlik, düşmənə nifrət, Vətənə sədaqət ruhunda tərbiyə olunurdu, buna görə iqtisadi islahatlar aparılırdı. Bizim bütün işlərimizin, apardığımız siyasətin, atdığımız addımların fəvqündə bu müqəddəs günü yaxınlaşdırmaq və bu günü görmək amalı dururdu. Biz buna öz gücümüzlə nail olduq. Azərbaycan xalqı 30 il davam edən mənasız danışıqlar əvəzinə öz gücünü ortaya qoydu, ədaləti, beynəlxalq hüququ bərpa etdi və bütün dünyaya sübut etdi ki,

biz böyük xalqıq və heç vaxt bu xalq, Azərbaycan xalqı işgalla barışmaq fikrində deyildi.

Mən dəfələrlə, o cümlədən I Qurultaydan sonra keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının qurultaylarında çıxış edərkən demişdim ki, biz heç vaxt bu işgalla barışmayacağıq, nəyin bahasına olursa olsun öz dədə-baba torpaqlarımızı işğaldan azad edəcəyik. Ancaq həqiqətən, mən istəyirdim ki, bu məsələ sülh yolu ilə həll olunsun, müharibə yolu ilə yox. Çünki hesab edirdim ki, sülh yolu ilə bu məsələnin həlli mümkündür. Beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri ölkəmizin mövqeyini müdafiə edirdi. Dünyanın aparıcı beynəlxalq təşkilatları Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləyən və haqq-ədalətə söykənən qərar və qətnamələr qəbul etmişdi. Ermənistanın işğalçılıq siyasəti dünya miqyasında artıq heç kimə sirr deyildi. Azərbaycanla Ermənistan arasındakı qüvvələr nisbəti bizim xeyrimizə xeyli dərəcədə dəyişdiriləndən sonra hesab edirdim ki, Ermənistan rəhbərliyi də, nəhayət, dərk edəcək ki, bizimlə rəqabət aparmaq üçün onların heç bir resursu yoxdur – nə siyasi, nə iqtisadi, nə də insan resursu yoxdur. Hesab edirdim ki, Ermənistanda, nəhayət, anlayacaqlar ki, XXI əsrdə qonşu dövlətin torpağının böyük hissəsini işğal altında saxlamaq mümkün deyil. Ancaq əfsuslar olsun ki, həm Ermənistan rəhbərliyi, həm də beynəlxalq ictimaiyyət və beynəlxalq təşkilatlar fərqli fikirdə idilər. Uzun sürən – 30 ilə yaxın davam edən danışıqlar sadəcə olaraq, bu işğalı əbədləşdirmək, Ermənistanın işğalçılıq siyasətini pərdələmək və bizi bu acı vəziyyətlə barışdırmaq məqsədi

güdürdü. Əlbəttə, biz heç vaxt buna razı ola bilməzdik və Vətən müharibəsində göstərdiyimiz iradə, qətiyyət, döyüş meydanındakı qəhrəmanlıq bunu bir daha göstərdi. Biz təkcə Ermənistanla müharibə aparmamışıq. Biz təkcə dünya erməniliyi ilə müharibə aparmamışıq, biz həm də Ermənistanın himayədarları ilə müharibə aparmışıq və bu müharibədə Qələbə qazanmışıq. Ona görə də bu Qələbənin tarixi əhəmiyyəti daha böyükdür. Biz sübut etdik ki, ölümə getməyə hazırıq, öldü var, döndü yoxdur. Müstəqillik dövründə vətənpərvərlik ruhunda yetişən gənclərimiz Vətən uğrunda ölümə gedirdilər, bilərəkdən ölümə gedirdilər.

İkinci Qarabağ müharibəsində həlak olanların böyük əksəriyyəti gənc nəslin nümayəndələri idi. Onların heç biri Qarabağda olmamışdı, bu diyarı görməmişdi, amma qəlblərində yaşayan milli ruh, ədalət və Vətən sevgisi onları ölümə aparırdı. Biz bütün dünyaya göstərdik ki, XXI əsrdə necə müharibə aparmaq lazımdır, ləyaqətlə müharibə aparmaq lazımdır, müasir üsullarla müharibə aparmaq lazımdır və cəmi 44 gün ərzində Ermənistan ordusu tamamilə məhv edildi. Ermənistanın məhv edilmiş və qənimət götürülmüş silah, sursat və texnikasının qiyməti ən aşağısı 4-5 milyard dollar təşkil edir. O, başqa məsələdir ki, kasıb ölkə bu pulu haradan əldə edib. Ancaq demək olar ki, Ermənistan ordusu yoxdur. Ermənistan ordusunda müharibə zamanı kütləvi fərariyyət hökm sürürdü, onların özlərinin etirafına görə, Ermənistan ordusunda 10 min fərari olmuşdur. Azərbaycan Ordusunda isə bir nəfər də fərari olmamışdır. Budur xalqımızın böyüklüyü, xalqımızın qələbəyə inamı, xalq–

iqtidar birliyi və bütün dünya azərbaycanlılarının birliyi. Mən bilirəm ki, siz və sizin kimi xaricdə yaşayan milyonlarla azərbaycanlı hərə öz ölkəsində müharibənin gedişatını yaxından izləyirdiniz, öz çıxışlarınızda, öz şərhələrinizdə, sosial şəbəkələrdə və digər imkanlardan istifadə edərək, Azərbaycanın haqq səsini, haqq işini yaşadığınız ölkələrin ictimaiyyətinə çatdırırdınız. Buna bu gün də ehtiyac vardır, çünki müharibə başa çatsa da, bizə qarşı olan ərazi iddiaları hələ ki, başa çatmayıb. Əminəm ki, bu da başa çatacaq, biz postmüharibə dövründə göstərdiyimiz və bundan sonra göstərməyimiz səylər nəticəsində Ermənistanın və dünya erməniliyinin Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını da aradan götürəcəyik. Ancaq bu gün hələ ki, bu iddialar var və biz buna hazır olmalıyıq. Biz müharibə dövründə – cəmi 44 gün ərzində 300-dən çox şəhər və kəndi döyüş meydanında azad etdik. Məhz buna görə Ermənistan məcbur olub noyabrın 10-da kapitulyasiya aktına imza atdı. Məhz biz Şuşanı noyabrın 8-də azad etdikdən sonra Ermənistan rəhbərliyi, nəhayət, anladı ki, müharibəni davam etdirmək onlara daha da baha başa gələcək. Halbuki əgər onlar müharibənin ilk günlərində dediyim sözlərə əməl etsəydilər və bizə işğal edilmiş torpaqlardan onların çıxarılmasının tarixini, cədvəlini versəydilər, müharibə daha da tez dayana bilərdi. Mən müharibə dövründə dəfələrlə Azərbaycan xalqına müraciət edərkən deyirdim ki, Ermənistan rəhbərliyi bizə tarix versin, nə vaxt torpaqlarımızdan çıxır və həmin an biz müharibəni dayandıрмаğa hazırıq. Belə də oldu. Ancaq məc-

burən bunu etdilər. 44 gün ərzində tamamilə məhv edilmiş Ermənistan ordusu və Ermənistan dövləti faktiki olaraq, uçurum kənarında idi. Məcburən noyabrın 10-da kapitulyasiya aktı imzalandı və biz bir güllə atmadan Ağdam, Kəlbəcər və Laçın rayonlarını geri qaytardıq. Beləliklə, biz müharibəni hərbi-siyasi yollarla həll etdik. Yenə də deyirəm, təkbaşına, heç bir vasitəçi olmadan.

Vasitəçilərə gəldikdə, əfsuslar olsun ki, bu gün hələ də Minsk qrupu haqqında Ermənistanda yüksəkvəzifəli şəxslər sözlər deyirlər. Hesab edirəm ki, bu əbədir, bunun heç bir mənası yoxdur. Minsk qrupu faktiki olaraq, 2019-cu ildə iflic olmuşdur. 1992-ci ildə bu məsələni həll etmək üçün mandat almış bu qrup faktiki olaraq, heç bir nəticə əldə etməmişdir. İndi bu qrupun tarixçəsinə və hərəkətlərinə, verdiyi təkliflərə nəzər yetirərkən bir daha görmək olar ki, bu qrup məsələni həll etmək üçün yaranmamışdı. Sadəcə olaraq, biz o vaxt bir qədər sadələvh idik. Bu qrup məsələni həll etmək üçün yox, işğalı əbədiləşdirmək üçün yaradılmışdı. Minsk qrupunun həmsədr ölkələrində erməni lobbi qrupları çox təsirlidir. Məhz buna görə 28 il heç bir nəticə olmamışdır.

2019-cu ildə isə qrupun fəaliyyəti, demək olar ki, dayandı. Bunun da səbəbi Ermənistanın yeni rəhbərliyinin çox qəribə davranışı oldu. Çünki Ermənistanın yeni rəhbərliyi 2018-ci ildə hakimiyyətə gələndə həm Minsk qrupunda, həm də – onu da açıq deməliyəm – bizdə bəzi ümidlər var idi ki, indi kriminal xunta rejimi artıq devrildi və hakimiyyətə gələn yeni nəsil siyasətçilər reallığı dərk edəcəklər, anlayacaqlar

ki, Azərbaycanla mübarizə aparmaq, müharibə aparmaq onların iqtidarında deyil. Demək olar ki, bir il ərzində aparılan fəal danışıqlar bu fikri daha da gücləndirirdi. Ancaq 2019-cu ildə Ermənistan rəhbərliyi tam fərqli mövqe sərgiləməyə başladı. Ermənistan rəhbərliyi tərəfindən səsləndirilən cəfəng fikirlər faktiki olaraq, danışıqlar prosesinə son qoydu. «Qarabağ Ermənistandır və nöqtə» deməklə danışıqlar prosesinə son qoyuldu və bu açıqlamadan sonra mənimlə görüşə gələn Minsk qrupu, demək olar ki, çox qeyri-müəyyən vəziyyətdə idi. Bu bəyanatdan sonra hər hansı bir danışıqların aparılması qeyri-mümkün idi. Çünki danışıqların mahiyyəti ondan ibarət idi ki, işğal altında olan torpaqlar azad olunacaq.

Faktiki olaraq, Minsk qrupu ondan sonra hətta görüntü naminə hər hansı bir fəaliyyət göstərə bilmədi. Ancaq Ermənistan rəhbərliyi daha uzağa getdi. Ondan sonra bizə qarşı açıq təhdidlər dilə gətirildi. Yeni torpaqlar uğrunda yeni müharibə ilə bizi hədələdilər. Beynəlxalq ictimaiyyət buna da susdu. Bu, açıq təhdid idi, özü də işğalçı dövlət tərəfindən işğala məruz qalmış dövlətə qarşı növbəti təhdid. Yəni bizi növbəti işgalla hədələyirdilər. Ancaq nə BMT, nə ATƏT, nə başqa təşkilatlar, nə Minsk qrupu heç bir açıqlama vermədi. Əlbəttə, işğalçı bundan ruhlanaraq, daha da azğınlaşdı və faktiki olaraq, Ermənistan tərəfindən onilliklər ərzində uydurduğu mifologiyaya inanmağa başladı. Biz bu mifologiyanı darmadağın etdik, cəmi 44 gün ərzində düşməni torpağımızdan qovduq, Ermənistan bizim qabağımızda

diz çökdü, başını əydi, kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur oldu, imdad dilədi və bu gün də həmin vəziyyətdədir. Bu gün də yer qalmayıb qapısını döyməsin ki, amandır, Azərbaycan bizi hədələyir, Azərbaycan bizi burada boğmaq istəyir. Biz öz vəzifəmizi icra etdik. Bizim başqa dövlətlərin torpağında gözümüz yoxdur, heç vaxt olmayıb. Ancaq öz torpağımızı heç kimə verəsi deyilik və İkinci Qarabağ müharibəsi bunu sübut etdi.

Münaqişəyə son qoyan Azərbaycan əsgəri oldu, qəhrəman Azərbaycan əsgəri. Müharibənin son hadisələri məhz burada – Şuşada baş vermişdir. Sıldırım qayalara dırmaşaraq, bizim qəhrəman əsgərlərimiz, zabitlərimiz, demək olar ki, əlbəyaxa döyüzlərdə burada topla, tankla, artilleriya ilə silahlanmış Ermənistan ordusuna qalib gəldilər.

Şuşa Zəfərindən sonra faktiki olaraq, Ermənistan cəmi bir gün dirəniş – əgər buna dirəniş demək mümkündürsə – göstərməyə cəhd etdi və noyabrın 9-da artıq kapitulyasiya aktını imzalamağa hazır olduğunu bildirdi. Biz müharibəni də ləyaqətlə aparmışıq, postmüharibə dövründə də özümüzü ləyaqətlə aparırıq. Artıq postmünaqişə dövrünün nəticələri haqqında danışmaq olar. Çünki bizim Qələbəmiz, özü də 44 gün ərzində əldə etdiyimiz Qələbə bir çoxları üçün gözlənilməz idi. Hərbi ekspertlər, siyasətçilər, bu məsələ ilə məşğul olan müxtəlif təşkilatların nümayəndələri bizə həmişə deyirdilər ki, bu müharibəni Azərbaycan uda bilməz. Çünki Ermənistan bu 30 il ərzində işğal edilmiş torpaqlarda istehkamlar, müdafiə xətləri qurmuşdu. Eyni zamanda, Qarabağın təbii relyefi elədir ki,

torpaqları azad etmək çətin olacaq. Çoxlu itkilər olacaq, ancaq nəticədə bütün bu fərziyyələr, demək olar ki, etibarsız oldu.

Onlar bir məsələni diqqətdən kənarı qoymuşdular – Azərbaycan xalqının əzmini, Azərbaycan əsgərinin gücünü, Vətən sevgisini. Bəli, düzdür, bəzi yerlərdə beş, bəzi yerlərdə altı müdafiə xətti qurulmuşdu, istehkamlar qurulmuşdu, tikanlı məftillər, dəmir parçaları və sair. Bölgənin coğrafiyası bizim üçün çox əlverişsiz idi. Bütün bunlara baxmayaraq, az itki verməklə, Ermənistan ordusundan iki-üç dəfə az itki verməklə biz tarixi missiyamızı yerinə yetirdik və son nöqtəni burada – tarixi şəhərimizdə qoyduq.

Bu gün Şuşaya gələn hər bir insan, hər bir azərbaycanlı görür ki, Şuşa Azərbaycan şəhəridir. Əgər belə olmasaydı, Şuşa belə ağır vəziyyətdə olmazdı. Siz, indi buraya gələn qonaqlar müharibədən il yarım keçəndən sonra gəlmisiniz. Əgər müharibədən dərhal sonra gəlsəydiniz, görərdiniz ki, bura nə vəziyyətdə idi. Hələ də dağılmış vəziyyətdədir. Ancaq Şuşa bərpa olunur, Şuşa dirçəlir və Şuşanın dirçəlməsi ilə bağlı gedən işlər çox genişmiqyaslıdır və bu haqda sizə məlumat veriləcəkdir. Əgər bu şəhər ermənilərə mənsub olsaydı, bu günə qoyardılar mı bunu? Burada cəmi 1800 adam yaşayırdı. Özü də onların 90 faizi hərbiçilər və onların ailə üzvləri idi. Burada bir dənə də salamat tarixi bina qalmamışdı. Ermənilər 17 bulğunun 17-sini də qurutmuşdular, məscidlərimizi təhqir etmişdilər, sökmüşdülər, saraylarımızı da sökmüşdülər. Yəni burada bir dənə də yeni bina tikilməmişdi. Sadəcə olaraq, bizim təbii sərvətlərimizi istismar

ediblər və təkcə Şuşa yox, bütün digər şəhərlər də eyni vəziyyətdədir. Tamamilə dağılmış Ağdamı xarici ekspertlər, jurnalistlər Hirosimaya bənzədirlər. Bəli, Xirosima atom bombası nəticəsində məhv edilmişdi. Ağdam və digər şəhərlər erməni vandallığı nəticəsində məhv edilib. Birinci Qarabağ müharibəsi dayandıqdan sonra 30 il ərzində binaları daş-daş söküb, daşıyıb satırdılar və bu, beynəlxalq təşkilatların hesabatlarında vardır. Qəbirləri qazır, ölülərin qızıl dişlərini çıxarırdılar. Yəni Ermənistan və erməni xalqı bu vəhşiliyə görə dünya miqyasında rəzil oldu. Ona görə azad edilmiş torpaqlara gedən hər qonaq erməni vəhşiliyini görür və görməlidir. Görməlidir ki, biz təkcə işğalçını yox, faşistləri məhv etdik. Onların Birinci Qarabağ müharibəsində, İkinci Qarabağ müharibəsində, iki müharibə arasındakı dövr ərzində bütün əməlləri faşist əməlləridir. Bizim dinc şəhərlərimizi müharibə dövründə ballistik raketlərlə atəşə tutmaq, insanları məhv etmək faşizm deyil, bəs nədir? Şuşa «Tocka-U», SKAD, «İsgəndər-M» raketləri ilə vurulmuşdu. Qar əriyəndən sonra Şuşada, şəhərin mərkəzində «İsgəndər-M» raketinin qalıqları aşkarlanmışdı və biz bir daha sübut etdik ki, Ermənistan bu ölümcül silahdan, qadağan edilmiş silahdan və onlarda heç cür olmayan silahdan istifadə edib. Buna inanmayanlar gəlib Hərbi Qənimətlər Parkında «İsgəndər-M» raketinin qalıqlarını görə bilərlər.

Biz faşizmi məhv etdik. Biz Cənubi Qafqazı faşizmdən xilas etdik. Ancaq hələ də faşizmin təzahürləri baş qaldırır, hələ də Ermənistanda bəzi dairələr və dünya erməniliyi, xarici ölkələrdə yaşayan ermə-

nilər bizi hədələməyə çalışırlar. Amma İkinci Qarabağ müharibəsinin tarixçəsi onların yadından çıxarmalıdır. Biz gücümüzü artırmışıq. İl yarım ərzində ordu quruculuğu sahəsində çox böyük işlər görülüb. Bu işlərin bir hissəsi ictimaiyyətə təqdim edilib, bir hissəsi isə təqdim edilə bilməz. Ancaq hər kəs bilməlidir: bu gün Azərbaycan Ordusu istənilən vəzifəni icra edə bilər. Döyüş qabiliyyəti, milli-mənəvi ruh, silah, sursat, texnika, yeni döyüşkən hərbi birləşmələrin yaranması – bütün bunları biz məhz ona görə edirik ki, erməni faşizminin hələ də təzahürləri var və biz hər an erməni faşizmini – əgər bir daha baş qaldırsa – əzməyə hazır olmalıyıq və hazırıq. Ermənistan bunu yaxşı bilir, yaxşı başa düşür və heç vaxt bunu unutmamalıdır.

Biz bundan sonra ancaq və ancaq güclənəcəyik və postmüharibə dövrü bunu bir daha göstərdi. Həm ərazilərin bərpası, həm beynəlxalq müstəvidə addımlarımız bizim gücümüzü göstərdi. Çünki postmüharibə dövrü çox həssas bir dövrdür və artıq il yarım keçəndən sonra tam əminliklə demək olar ki, biz bu çətin sınaqdan da şərəflə çıxdıq. Aparıcı beynəlxalq təşkilatlar postmüharibə reallıqlarını qəbul etdilər. BMT Şuşada beynəlxalq tədbir keçirdi. Avropa İttifaqı hazırda Azərbaycan–Ermənistan arasında normallaşma prosesində çox fəal iştirak edir. ATƏT çox yaxşı başa düşür ki, Minsk qrupu artıq yoxdur. Bir neçə ay bundan əvvəl, hələ Rusiya–Ukrayna müharibəsindən əvvəl məndən soruşmuşdular ki, Minsk qrupu nə ilə məşğul olacaq? Dedim ki, 2022-ci ildə onların yaranmasının 30 illik yubileyidir. Yubiley keçir-

rəcəklər, sonra pensiyaya gedəcəklər. Amma Rusiya–Ukrayna müharibəsi başlayandan sonra heç yubiley keçirməyə də onlarda fürsət olmadı. Digər beynəlxalq təşkilatlar – məsələn, sədrlik etdiyimiz «Qoşulmama Hərəkatı», İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, bütün aparıcı beynəlxalq təşkilatlar bizim mövqemizi dəstəklədilər və postmünaqişə reallıqlarını qəbul etdilər. İndi 5 qonşu ölkə arasında 3+3 formatında əməkdaşlıq platforması yaradılıbdır. Qonşu ölkələrin hamısı postmünaqişə reallıqlarını qəbul edibdi. Böyük dövlətlərin – Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti, Böyük Britaniyanın Baş Nazirinin mənə göndərdikləri məktublarda bu, açıq-aydın göstərilir. Yəni biz artıq bu mərhələni keçdik və bundan sonra Azərbaycan–Ermənistan əlaqələrinin normallaşması məsələsi gündəlikdədir. Yenə də bu gündəliyi biz ortaya qoyduq. Bütün ağırlı məqamlara, işğala, edilmiş bu vəhşiliklərə baxmayaraq, bölgənin gələcəyi naminə hesab etdik ki, buna ehtiyac var və biz sülh gündəliyini təqdim etdik. Ermənistandan hər hansı bir cavab gəlmədi. Beynəlxalq təşkilatlar da, demək olar ki, buna o qədər də maraq göstərmədilər. Ona görə biz konkret olaraq 5 prinsipdən ibarət təklif irəli sürdük və Ermənistan bu 5 prinsipi qəbul etdi. Beləliklə, Ermənistan rəhbərliyi rəsmən bəyan etdi ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır, Azərbaycana hər hansı bir ərazi iddiası yoxdur və gələcəkdə də olmayacaq. Hesab edirəm ki, bu, postmünaqişə dövrü üçün vacib məqamdır və biz məhz bu 5 prinsip əsasında danışıqları aparmaq fikrindəyik.

Hazırda iki ölkənin Xarici İşlər nazirlikləri İşçi qrupları formalaşdırır və hesab edirəm ki, danışıqları çox uzatmaq lazım deyil, yaxın gələcəkdə konkret danışıqlara başlamaq lazımdır. Məhz 5 prinsip əsasında sülh müqaviləsi imzalanacaq, ona görə müqavilənin mətni tezliklə hazırlanıb imzalana bilər və beləliklə, Ermənistanla Azərbaycan arasında əlaqələr, o cümlədən diplomatik əlaqələr yaradıla bilər. Bu təklifi irəli sürməklə biz bir daha xoş niyyətimizi və yenə də deyirəm, uzaqgörənlik göstəririk. Ermənistanda hərdənbir baş qaldıran revanşist qüvvələr bilməlidirlər ki, bu, Ermənistan üçün yeganə çıxış yoludur və bəlkə də son şansıdır. Əgər bundan imtina etsələr, onda biz də Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımayacağıq, bunu rəsmən bəyan edəcəyik. İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticələrini nəzərə alaraq, Ermənistan tərəfi yaxşı başa düşməlidir ki, bu addım nəyə gətirib çıxaracaq.

Amma yenə də dediyim bütün bu müsbət məqamlara baxmayaraq, hər birimiz – həm Azərbaycan hökuməti, həm səfirliklər, həm diaspora təşkilatları, bütün fəallar yeni reallıqları dünya ictimaiyyətinə çatdırmalıdırlar. Sizin – xaricdə yaşayan azərbaycanlıların bu sahədə daha böyük imkanlarınız vardır. Son illər ərzində bizim diaspora təşkilatlarımız çox fəallaşmış, həm İkinci Qarabağ müharibəsində biz bunu gördük, həm də ondan əvvəlki dövrdə. Hətta erməni radikal qüvvələrin fiziki hücumlarına baxmayaraq – onlar yenə də say çoxluğundan istifadə edib bizim fəallara qarşı cinayət törətmişlər – azərbaycan-

lılar öz sözünü demişdilər, bu gün də bunu etmək lazımdır.

Yəni yaşadığınız ölkələrin ictimaiyyətini, əgər belə demək mümkündürsə, maarifləndirmək lazımdır – həm Azərbaycan reallıqları haqqında, post-münaqişə dövrü haqqında, həm də Azərbaycan tarixi haqqında. Hesab edirəm ki, bu çox vacibdir. Çünki tarixi amillər həmişə istənilən münaqişənin siyasi və digər yollarla həll edilməsi üçün çox vacibdir. Tarix də göz qabağındadır. Uzaq tarixə getməyə ehtiyac yoxdur. Sadəcə olaraq, XIX əsrdə imzalanmış müqavilələri beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmaq kifayətdir: Kürəkçay, Gülüstan, Türkmənçay sülh müqavilələri. Orada erməni əhalisindən söhbət getmir. Kürəkçay müqaviləsini İbrahimxəlil xan Şuşalı və Qarabağlı – titulu belə də gedib – imzalayıb. XIX əsrin bu tarixi hadisələrindən sonra Qarabağa ermənilərin kütləvi köçü başlanmışdı. Bu da heç kimə sirr deyil və artıq dünya ictimaiyyəti, ekspertlər bunu bilir, yaxşı olar ki, geniş ictimaiyyət də bunu bilsin. Azərbaycan xalqına qarşı edilmiş haqsızlıqlar haqqında biz beynəlxalq ictimaiyyəti mütləq məlumatlandırmalıyıq. XIX əsrdə, XX əsrin əvvəllərində ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi, 1920-ci ildə sovet hakimiyyəti tərəfindən Zəngəzurun Azərbaycandan qoparılıb Ermənistanı verilməsi tarixi faktdır. Ondən 2 il əvvəl Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin İrəvanı Ermənistanı bağışlaması da sənədlərlə təsdiq olunmuş faktdır. 1921-ci ildə sovet hakimiyyəti tərəfindən bizə qarşı növbəti təxribat hazırlanırdı. Zəngəzur 1920-ci ilin noyabrında bizdən qopa-

rıldı, bir il sonra Qafqaz Bürosu Qarabağı da bizdən qoparmaq istəyirdi. Ancaq alınmadı və qərar qəbul edildi ki, Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkibində saxlanılsın. Amma buna baxmayaraq, il yarım keçəndən sonra –1923-cü il iyulun 7-də Azərbaycan ərazisində tamamilə əsassız, süni bir qurum yaradıldı – Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti. Onun yaradılmasının heç bir əsası yox idi. O vaxt indiki Ermənistanda yaşayan azərbaycanlıların sayı Qarabağda yaşayan ermənilərlə müqayisədə bəlkə də iki dəfə çox idi. Ancaq nədənsə, bu muxtar vilayəti orada yox, burada yaratdılar və qədim Azərbaycan şəhəri Şuşanı da onun tərkibinə saldılar, bir məqsədlə ki, Şuşa erməniləşsin. Bu da təxribat idi. Çünki Şuşa tək bir qala kimi qalmışdı və Şuşaya bütün yollar ermənilərin məskunlaşdığı yerlərdən, ərazilərdən keçirdi. Yəni Şuşaya gəlmək üçün mütləq ermənilərin yaşadıkları kəndlərdən keçmək lazım idi. İndi biz Zəfər yolunu çəkmişik. Zəfər yolunu bizim əsgər və zabitlər ayaqla açıblar, o dağın, dərənin, meşənin içi ilə. O vaxt Şuşanı bizdən qoparmaq üçün, erməniləşdirmək üçün Şuşanı da saldılar bu süni qurumun tərkibinə. Amma alınmadı, nə qədər çalışsalar da, alınmadı. Şuşa öz milli ruhunu həmişə qoruyub və işğal dövründə ermənilər Şuşanı erməniləşdirə bilmədilər. Ondan sonra, ötən əsrin 40–50-ci illərində azərbaycanlıların Ermənistandan kütləvi deportasiyası – bu da xalqımız üçün böyük faciə və böyük ədalətsizlik idi. Azərbaycanlılar öz tarixi torpaqlarından Azərbaycanın Mil-Muğan zonasına zorla köçürülmüşdür. O Azərbaycana qarşı bu edildi ki, İkinci dünya müharibəsində

300 min Azərbaycan övladı müharibəyə getdi, qayıtmadı. O Azərbaycan ki, İkinci dünya müharibəsində sovet ordusunun yanacağına 90 faizini verirdi. Əgər Azərbaycan, Azərbaycan nefti olmasaydı, Sovet İttifaqı müharibədə qələbə qazana bilməzdi və 3-4 il bundan sonra xalqımıza qarşı bu ədalətsizlik hansı mənaviyyata sığır?

Bu tarixdir, biz tariximizi bilməliyik. Bu tarixi bilmədən keçən əsrin 80–90-cı illərinin tarixi yarımçıq qalacaq. XX əsrin 80-ci illərinin sonlarından başlanmış separatizm meyilləri faktiki olaraq, Qarabağın böyük hissəsini Azərbaycandan qopardı. Hələ Sovet İttifaqı dövründə bunu etdilər. Xüsusi idarəetmə komitəsi yaradıldı və Moskvadan bir ermənipərəst adam ora təyin olundu. Ondan sonrakı tarix də bəllidir. Bizim xalqımız iki əsr ərzində bütün bu iztirablardan keçib və nəhayət, öz sözünü deyib. Nəhayət, «dəmir yumruq»la düşmənin başını əzib, tarixi ədaləti və milli ləyaqəti bərpa edibdir. Çox vacibdir ki, bu tarixi məqamlar daim diaspora təşkilatlarının gündəliyində olsun. Çox şadam ki, xaricdə fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatlarımız Azərbaycan ilə daim təmasdadır, Dövlət Komitəsi ilə təmasdadır və müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatları arasında koordinasiya da təkmilləşir. Bu da çox vacibdir. Biz hamımız – Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlılar istəyirik ki, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar öz tarixi Vətəni ilə sıx bağlı olsunlar. Heç olmasa ildə bir dəfə hərə öz ailəsi ilə Azərbaycana gəlsə çox yaxşı olar – xüsusilə azad edilmiş torpaqlara getmək üçün. Bu gün biz kurul-

tayı Şuşada keçiririk. Ancaq azad edilmiş ərazilər 10 min kvadratkilometrdən çoxdur və indi marşrutlar açılır, hava limanları tikilir, gəliş-gediş də çox rahat olacaqdır.

Çox istəyirik ki, ikinci, üçüncü nəsil azərbaycanlılar öz mədəniyyətinə bağlı olsunlar, bu o qədər də asan məsələ deyil, onlar ilk növbədə, Azərbaycan dilini bilməlidirlər. Burada, təkcə ailələrdə Azərbaycan dilini yaşatmaq mümkündür, ancaq bu, kifayət deyil. Ona görə Azərbaycan məktəblərinin, bazar günü məktəblərinin açılması istiqamətində də biz hər zaman kömək göstərməyə hazırıq. Əslində bunu edirik. Bəlkə də bunu daha da təşkilatlanmış şəkildə etmək lazımdır. Çünki ana dili əsas amildir. Ana dili bütün Azərbaycan vətəndaşlarını birləşdirir.

Bizim xaricdə yaşayan gənc azərbaycanlılarımız həm İkinci Qarabağ müharibəsinin tarixini yaxşı bilməli, həm də bu həqiqətləri öz dostlarına çatdırmalıdırlar. Bir sözlə, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar böyük qüvvədir, onların fəaliyyəti ölkəmiz üçün çox önəmlidir. Onların fəallığı və Azərbaycan həqiqətlərinin çatdırılması, Azərbaycan maraqlarının müdafiə edilməsi dövlətimizi daha da gücləndirir. Biz Azərbaycan dövləti olaraq, öz fəaliyyətimizdə həmişə xaricdə yaşayan azərbaycanlıların yaşayışı ilə maraqlanırıq, təmas qururuq. Dövlətlərarası münasibətlər müstəvisində bu, önəmli amildir. Mən də öz həmkarlarımla, azərbaycanlıların yaşadıkları ölkələrin rəhbərləri ilə daim bu məsələyə diqqət yetirirəm.

Şuşada keçirilən qurultayın çox böyük tarixi mənası vardır. Bu gün Azərbaycan yeni dövrə qədəm qoyub. Biz 30 il torpaqları işğal edilmiş ölkə kimi yaşamışıq. Bizim üçün çox ağır idi. Mənim üçün Prezident kimi, hər bir vətəndaş üçün, sizin üçün – xaricdə yaşayan azərbaycanlılar üçün. Biz bilirdik ki, bu məğlubiyyətin heç bir real əsası yox idi. Sadəcə olaraq, ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində Azərbaycanda baş vermiş hadisələr – hakimiyyət uğrunda gedən müharibə, milli xəyanət, satqınlıq və digər bəd əməllər bu vəziyyəti yaratmışdı. Biz bilirdik ki, bu Qələbəyə layiqlik. Bir daha demək istəyirəm – çıxışımın əvvəlində mən bunu dedim – mənim üçün Prezident kimi, başlıca vəzifəm ölkəmizi gücləndirmək və ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmək idi. Sizin üçün də çox çətin idi, çünki sizin yaşadığınız ölkələrdə erməni diaspora təşkilatları vardır. Siz ermənilərlə istər-istəməz hansısa ünsiyyətdə olursunuz, görüşürsünüz, ya da ki, haradasa tədbirlərdə bir yerdə olursunuz. Mən başa düşürəm ki, o dövr sizin üçün çox ağır idi.

Ancaq bu gün vəziyyət tam başqadır. Bu gün alınımız açıqdır, bu gün üzümüz gülür, bu gün başımız dikdir və həmişə belə olacaqdır. Mən tam əminəm ki, bundan sonra Azərbaycan xalqı müzəffər xalq kimi əbədi yaşayacaq, Azərbaycan dövləti qalib dövlət kimi əbədi yaşayacaq. Biz öz torpağımızdayıq, bu torpaqda möhkəm dayanmışıq və heç kim heç vaxt bu torpaqlardan bizi tərpədə bilməz!

Yaşasın Şuşa! Yaşasın Qarabağ! Qarabağ Azərbaycandır!

* * *

Qurultay işini «Postmüharibə dövründə Azərbaycan diasporasının qarşısında duran vəzifələr, fəaliyyət planı – Yol Xəritəsi» və «Qarabağın bərpası və yenidən qurulmasında Azərbaycan diasporasının töhfələri» mövzusunda panel iclasları ilə davam etdirdi.

Aprelin 23-də başa çatacaq Zəfər Qurultayında 65 ölkədən 400-dən çox diaspora nümayəndəsi və qonaq iştirak edirdi.

Xatırladaq ki, Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2001-ci ildə, II qurultay Prezident İlham Əliyevin sərəncamına əsasən 2006-cı ildə, III qurultay 2011-ci ildə, IV qurultay isə 2016-cı ildə keçirilmişdir.

AZƏRBAYCAN PRAVOSLAV XRİSTİAN İCMASINA

Hörmətli həmvətənlər!

Müqəddəs Pasxa bayramı münasibətilə sizi və Azərbaycanın bütün xristian icmasını ürəkdən təbrik edir, hər birinizə cansağlığı və xoşbəxtlik arzu-larımı yetirirəm.

Azərbaycan tarixən olduğu kimi, bu gün də di-lindən, dinindən, etnik mənsubiyyətindən asılı ol-mayaraq, burada yaşayan hər kəs üçün doğma Və-təndir. Yüksək birgəyaşayış mədəniyyətinin hökm sürdüyü ölkəmizdə ayrı-ayrı xalqlar və dinlər ara-sında qarşılıqlı hörmət və etimada əsaslanan dost-luq və qardaşlıq münasibətləri formalaşmışdır.

Cəmiyyətimizdə etnomədəni rəngarəngliyin, zən-gin multikultural dəyərlərin, çoxəsrlik tolerantlıq ənənələrinin qorunub saxlanılması və təşviqi həya-ta keçirdiyimiz dövlət siyasətinin əsas istiqamətlə-rindən biridir.

Müxtəlif xalqların mədəni irsinə hərtərəfli diqqət və qayğının təmin edildiyi Azərbaycan nümunəvi dövlət – din münasibətlərinin mövcud olduğu nadir ölkələrdəndir. Belə bir milli-mənəvi həmrəylik şə-raitində xristian həmvətənlərimiz öz adət-ənənələrini, dini inanclarını, dil və mədəniyyətini yaşadır, vətəndaşlıq borcunu layiqincə yerinə yetirərək, icti-

mai-siyasi, sosial-mədəni həyatımızın bütün sahələrində yaxından iştirak edirlər.

Əziz dostlar!

Hər il Azərbaycanda təntənə ilə bayram etdiyiniz Pasxa yeniliyin, dirçəlişin, mərhəmət və şəfqət duyğularının təcəssümüdür. Bu əziz gündə hamınıza bir daha xoş bayram ovqatı, ailələrinizə sevinc və rifah arzulayıram.

Bayramınız mübarək olsun!

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 22 aprel 2022-ci il

AVROPA İTTİFAQININ PREZİDENTİ ŞARL MIŞEL İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

23 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə aprelin 23-də Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel telefonla zəng etmişdir.

Telefon danışıqı əsnasında aprelin 6-da Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin təşəbbüsü və iştirakı ilə Brüsseldə keçirilmiş üçtərəfli görüş qeyd olundu və əldə edilmiş razılaşmalara uyğun olaraq, praktiki və nəticə yönümlü işin aparılmasının önəminə toxunuldu.

Prezident İlham Əliyev Ermənistan və Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılması, o cümlədən sərhədlərin demarkasiyası və delimitasiyası, iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin hazırlanması, nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin açılması məqsədilə verdiyi dəstəyinə və bu məsələləri daim diqqətdə saxladığına görə Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelə təşəkkürünü bildirdi.

Dövlət başçımız Brüssel görüşünün nəticələrinə uyğun olaraq, Azərbaycan tərəfinin Ermənistan–Azərbaycan sərhədinin delimitasiyası və demarkasiyası üzrə milli Komissiyanın və iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin hazırlanması üzrə nümayəndə heyətinin tərkibini müəyyən etdiyini və qarşı tərəflə Bakı–

İrəvan formatında danışıqlara hazır olduğunu vurğuladı. Prezident İlham Əliyev sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar üçün Azərbaycanın təqdim etdiyi 5 prinsipin əsas götürüldüyünün vacibliyini vurğuladı.

Prezident Şarl Mişel Ermənistan və Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və Cənubi Qafqaz regionunda davamlı sülhün təmin olunması məqsədilə səylərini bundan sonra da davam etdirəcəyini qeyd etdi.

Söhbət zamanı minaların təmizlənməsi və Birinci Qarabağ müharibəsindən etibarən itkin düşmüş hesab olunan 4000 nəfərə yaxın azərbaycanlının taleyinin müəyyən edilməsi məqsədilə Avropa İttifaqının ölkəmizə dəstək vermək niyyəti təqdir olundu.

Danışığ əsnasında, həmçinin Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlığın perspektivləri və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**FRANSA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB EMMANUEL MAKRONA**

Hörmətli cənab Prezident!

Fransa Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə yenidən seçilməyiniz münasibətilə Sizi təbrik edirəm. Bu il Azərbaycan ilə Fransa arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyi qeyd olunur. İqtisadiyyat, energetika, o cümlədən neft-qaz yataqlarının istismarı, mədəniyyət, təhsil və qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra digər sahələrdə uğurlu əməkdaşlıq əlaqələrimizi şərtləndirən başlıca amillərdəndir. Bu əməkdaşlığın bundan sonra da xalqlarımızın mənafeyi naminə birgə söylərimizlə davam etdiriləcəyinə inanıram.

Ümidvarıq ki, hazırda Avropa İttifaqına sədrlik edən Fransa Respublikası Cənubi Qafqazda davamlı sülhün və sabitliyin təmin olunması məqsədilə Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin normalaşdırılması, tərəfimizdən təqdim edilən 5 prinsip əsasında sülh müqaviləsinin hazırlanması prosesinə öz dəstəyini verəcəkdir.

Sizə ən xoş arzularımı yetirir, qarşıdakı fəaliyyətinizdə müvəffəqiyyətlər diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 25 aprel 2022-ci il

İSRAİL DÖVLƏTİNİN MALİYYƏ NAZİRİ AVİQDOR LİBERMAN İLƏ GÖRÜŞ

25 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 25-də İsrail Dövlətinin Maliyyə naziri Aviqdor Libermanı qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycan ilə İsrail arasında bu il diplomatik əlaqələrin qurulmasının 30 illiyinin qeyd edildiyi vurğulandı, son dövrlərdə qarşılıqlı səfərlərin intensivliyinin və dinamikasının artması, həmçinin İsraildə Azərbaycan ticarət nümayəndəliyinin fəaliyyət göstərməsi və Turizm Mərkəzinin açılması müsbət amil kimi qiymətləndirildi.

Söhbət zamanı ticari-iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi və enerji sahəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu.

**RUSİYA FEDERASIYASI XARİCİ İŞLƏR
NAZİRLİYİNİN AZƏRBAYCAN–
ERMƏNİSTAN MÜNASİBƏTLƏRİNİN
NORMALLAŞDIRILMASI ÜZRƏ XÜSUSİ
NÜMAYƏNDƏSİ İQOR XOVAYEV
İLƏ GÖRÜŞ**

25 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 25-də Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyinin Azərbaycan–Ermənistan münasibətlərinin normallaşdırılması üzrə xüsusi nümayəndəsi İqor Xovayevi qəbul etmişdir.

Görüşdə Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılması, sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası, Azərbaycan tərəfinin təqdim etdiyi 5 prinsip əsasında iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin hazırlanması məsələləri müzakirə olundu.

Prezident İlham Əliyev sülh müqaviləsinin hazırlanması üzrə Azərbaycan nümayəndə heyətinin və iki ölkə arasında sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası üzrə Azərbaycan milli Komissiyasının tərkibinin müəyyən edildiyini vurğuladı, ölkəmizin Ermənistanla danışıqlara hazır olduğunu qeyd etdi.

Söhbət zamanı qarşılıqlı maraq doğuran digər regional məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparıldı.

**RUSIYA FEDERASIYASI HƏŞTƏRXAN
VİLAYƏTİNİN QUBERNATORU
İQOR BABUŞKİNİN RƏHBƏRLİK
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ
İLƏ GÖRÜŞ**

25 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 25-də Rusiya Federasiyası Həştərxan vilayətinin qubernatoru İqor Babuşkinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında ikitərəfli münasibətlərin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı, ölkəmizin Rusiyanın ayrı-ayrı subyektləri, o cümlədən Həştərxan vilayəti ilə uzun illər səmərəli əməkdaşlıq həyata keçirdiyi bildirildi.

Söhbət zamanı ölkəmizlə Həştərxan vilayəti arasında ticari-iqtisadi, nəqliyyat, tranzit, gəmiqayırma, limanlararası əlaqələr sahələrində əməkdaşlığın perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı. Bakıda Həştərxan İş Mərkəzinin, Həştərxanda isə Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə inşa edilmiş Azərbaycan İş Mərkəzinin fəaliyyət göstərməsinin önəmi qeyd olundu.

Görüşdə humanitar sahədə əməkdaşlıq məsələlərinə toxunuldu, Heydər Əliyev Fondunun Həştərxan vilayətində həyata keçirdiyi mühüm layihələr məm-

nunluqla xatırlandı. Həştərxanda 10 ildən çoxdur ki, fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev adına məktəbin humanitar sahədə əlaqələrimizin inkişafına töhfə verdiyi vurğulandı.

Söhbət zamanı İqor Babuşkinin səfərinin əməkdaşlığımızın daha da genişləndirilməsi işinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olundu.

RUSİYA FEDERASIYASI BAŞ NAZİRİNİN MÜAVİNİ ALEKSEY OVERÇUK İLƏ GÖRÜŞ

26 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 26-da Rusiya Federasiyasının Baş Nazir müavini Aleksey Overçuku qəbul etmişdir.

Dövlət başçısı ölkələrimiz arasında ticari-iqtisadi sahədə qarşılıqlı fəaliyyətin yaxşı səviyyədə olduğunu qeyd edərək, daha əvvəl əldə edilmiş razılıqların yerinə yetirilməsindən məmnunluğunu bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında iqtisadi əməkdaşlıq məsələləri üzrə hökumətlərarası birgə Komissiyanın fəaliyyətinə toxundu və Komissiyanın iclasında görülmüş işlərin nəzərdən keçiriləcəyinə, həmçinin ənənəvi əməkdaşlıq sahələrindən başqa, potensial istiqamətlərin, o cümlədən ticarət və xidmətlərin həcminin daha da genişləndirilməsi məsələlərinin müzakirə ediləcəyinə, əməkdaşlıq üçün yeni sahələrin müəyyənləşdiriləcəyinə ümidvar olduğunu bildirdi.

Dövlət başçımız Aleksey Overçukun ölkəmizə səfəri zamanı Rusiya–Azərbaycan–Ermənistan Baş Nazir müavinlərinin sədrliyi ilə üçtərəfli Komissiyanın fəaliyyətinin və ilk növbədə, nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin açılması məsələlərinin müzakirə ediləcəyinə

aminliyini ifadə etdi. Prezident İlham Əliyev bununla əlaqədar dəmir yolunun Azərbaycan ərazisində artıq 60 kilometrlik hissəsinin tikildiyini və gələn il tikintinin tamamlanacağını bildirdi. Avtomobil yolu ilə də bağlı Azərbaycan tərəfindən işlər qrafikə tam uyğun şəkildə aparılır. Əfsuslar olsun ki, Ermənistan tərəfindən bunlarla bağlı heç bir işə başlanılmayıb, Ermənistan öz ərazisindən keçməsi nəzərdə tutulan avtomobil yolu marşrutunun coğrafi koordinatlarını belə, qeyd etməyib. Azərbaycanın bu məsələni dəfələrlə qaldırmasına baxmayaraq, Ermənistan tərəfindən bununla bağlı heç bir cavab gəlməyib.

Aleksey Overçuk Rusiya ilə Azərbaycan arasında bu il diplomatik əlaqələrin qurulmasının 30 illiyinin qeyd edildiyini məmnunluqla xatırlatdı. Qonaq Azərbaycan və Rusiya prezidentləri tərəfindən imzalanmış «Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında Bəyannamə»nin önəmini vurğuladı.

Görüşdə ticari-iqtisadi, nəqliyyat, tranzit, logistika, maliyyə, bank, energetika, neft-qaz sahələrində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu.

ÜMUMDÜNYA SƏHIYYƏ TƏŞKİLATININ AVROPA ÜZRƏ REGIONAL DİREKTORU HANS HENRİ KLÜGE İLƏ GÖRÜŞ

26 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 26-da Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Avropa üzrə regional direktoru Hans Henri Klügeni qəbul etmişdir.

Görüşdə Prezident İlham Əliyev Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı ilə Azərbaycan Respublikası arasında səmərəli əməkdaşlığın olduğunu vurğuladı. Dövlət başçısı Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının COVID-19-a qarşı mübarizədə Azərbaycana göstərdiyi davamlı dəstəyə görə təşəkkürünü bildirdi, ÜST-ün COVID-19-a qarşı mübarizəyə dair təqdim etdiyi tövsiyələrin ölkəmiz üçün dəyərli olduğunu qeyd etdi. Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, Azərbaycanda COVID-19 ilə bağlı vəziyyət çox müsbətdir, həyata keçirilmiş tədbirlər nəticəsində pandemiyanın çətin dövründə vəziyyət nəzarətdə saxlanılıb. Azərbaycan keçən ilin əvvəlində vaksinasiyaya başlayan ilk ölkələrdən biri olub, indiyədək ölkəmizdə 13 milyondan artıq vaksin istifadə edilib. Azərbaycanda vaksinasiya prosesi anlayışla qarşılanıb. Dövlət başçısı bunun vətəndaşlarımız tərəfindən dövlətin həyata keçirdiyi siyasətə etimadın bir nümunəsi olduğunu diqqətə çatdırdı.

Ölkəmizdə pandemiya ilə bağlı məhdudiyyətlərin təcridən aradan qaldırıldığını söyləyən Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, çox az sayda məhdudiyyətlər qalıb, bunu da Azərbaycan ictimaiyyəti anlayışla qarşılayır.

Azərbaycanın COVID ilə əlaqədar Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının fəaliyyətini daim dəstəklədiyini bildirən dövlət başçısı vurğuladı ki, həm «Qoşulmama Hərəkatı»nda, həm də BMT Baş Assambleyasında çıxışları zamanı Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının COVID-19-a qarşı mübarizədə rolunu xüsusilə qeyd edib.

Prezident İlham Əliyev nəzərə çatdırdı ki, Azərbaycanda pandemiya nəticəsində yaranan sosial-iqtisadi məsələlərin aradan qaldırılması istiqamətində dövlətimiz tərəfindən zəruri tədbirlər görülüb və hazırda bu sahədə də vəziyyət sabitdir.

Hans Henri Klüge Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının baş direktoru Tedros Adhanom Qebreyesusun salamlarını dövlət başçımıza çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Tedros Adhanom Qebreyesusa çatdırmağı xahiş etdi.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Avropa üzrə regional direktoru kimi Azərbaycana ilk dəfə gəldiyini vurğulayan Hans Henri Klüge səfərinin Azərbaycanla BMT arasında tərəfdaşlığın 30 illiyinin qeyd olunduğu bir dövrə təsadüf etməsi baxımından önəmini vurğuladı.

Hans Henri Klüge: Mən Sizin beynəlxalq diplomatiyada qlobal liderliyinizi yüksək qiymətləndirir və bu münasibətlə Sizi səmimi-qəlbədən təb-

rik edirəm. Sizin davamlı inkişaf istiqamətində çox mühüm fəaliyyətiniz olduqca önəmlidir. Çünki məhz Sizin şəxsi liderliyiniz sayəsində COVID-19 pandemiyasına qarşı beynəlxalq həmrəylik təbliğ edilib və bu məsələ BMT-dən sonra dünyanın ən böyük beynəlxalq təşkilatının – «Qoşulmama Hərəkəti»nin gündəliyinin əsas məsələsi olubdur.

Qonaq Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkəti»ndə sədrliyinin bir il uzadılmasını dövlət başçımıza olan etimadın göstəricisi kimi dəyərləndirdi və bu münasibətlə də təbriklərini çatdırdı.

Hans Henri Klüge Azərbaycanla əməkdaşlığın çox uğurlu olduğunu vurğuladı və rəhbərlik etdiyi təşkilatın bu əməkdaşlığın bundan sonra da davam etdirilməsi istiqamətində səylər göstərəcəyini bildirdi. O, «Qoşulmama Hərəkəti»nin sədri kimi, Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə «Qoşulmama Hərəkəti»nin Təmas Qrupunun 2020-ci ilin mayında koronavirusla mübarizəyə həsr olunmuş onlayn Zirvə görüşünə toxunaraq, məhz Azərbaycan Prezidentininin rəhbərliyi sayəsində həmin Sammit zamanı ÜST-ün rolunun yüksək qiymətləndirildiyini qeyd etdi, eyni zamanda, humanitar və tibbi ehtiyaclar üzrə informasiya bazasının yaradılmasına və ÜST vasitəsilə «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-dən ən çox əziyyət çəkmiş 10 ölkəsinə Azərbaycanın 10 milyon dollar məbləğində vəsait yönəltdiyinə görə minnətdarlığını bildirdi.

Qonaq dövlət başçısının təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə BMT Baş Assambleyasının COVID-19-la mübarizəyə həsr edilmiş xüsusi sessiyasını, Prezident İlham Əliyevin BMT-nin İnsan Hüquqları Şurası çərçivə-

sində, həmçinin BMT Baş Assambleyasında vaksinlərin ədalətli, bərabər bölgüsünə dair qətnamənin təşəbbüskarı olduğunu, Azərbaycanın Türk Şurası çərçivəsində Zirvə toplantısının gündəliyinə də COVID-ə qarşı mübarizə məsələsini daxil etdiyini vurğuladı.

Hans Henri Klüge Azərbaycanın COVID-19-a qarşı milli səviyyədə həyata keçirdiyi tədbirlərin də çox təqdirəlayiq olduğunu bildirdi, Azərbaycanda COVID-lə bağlı vəziyyətin daim nəzarətdə saxlanıldığını, dövlətimiz tərəfindən zəruri və ardıcıl tədbirlərin görüldüyünü qeyd etdi. O həmçinin Azərbaycanın həyata keçirdiyi vaksinasiya siyasətinin də çox uğurlu olduğunu bildirdi.

Hans Henri Klüge Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Azərbaycan ilə əməkdaşlığı bundan sonra da davam etdirmək niyyətində olduğunu söylədi. Təşkilatın Azərbaycanda hazırda səhiyyə sistemində aparılan islahatlara yaxından töhfə verməyə hazır olduğunu qeyd edən qonaq bildirdi ki, ölkəmizdə rəqəmsal və elektron səhiyyə sistemlərinin qurulması istiqamətində görülən tədbirlər də çox müsbətdir.

Hans Henri Klüge vurğuladı ki, Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgələrində həyata keçirəcəyi səhiyyə sisteminin qurulması prosesində, xüsusilə rəqəmsal səhiyyə sisteminin yaradılmasında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı töhfəsini verməyə və Azərbaycan ilə yaxından əməkdaşlığa hazırdır. Nəzərə çatdırdı ki, Azərbaycan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı ilə əməkdaşlıq çərçivəsində səhiyyə xidmətlərini təqdim edən regional mərkəzlərdən birinə çevrilə bilər.

LATVİYA RESPUBLİKASININ BAŞ NAZİR MÜAVİNİ, MÜDAFİƏ NAZİRİ ARTİS PABRİKS İLƏ GÖRÜŞ

26 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 26-da Latviya Respublikasının Baş Nazir müavini, Müdafiə naziri Artis Pabriksi qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycan ilə Latviya arasında əlaqələrin inkişafından məmnunluq ifadə olundu, yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin önəmi qeyd edildi. İqtisadiyyat, ticarət, investisiya, nəqliyyat sahələrində əməkdaşlığın perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparıldı, Azərbaycan–NATO əlaqələrinə toxunuldu, Prezident İlham Əliyevin ötən il NATO-nun Brüsseldəki mənzil-qərar-gahına səfəri, baş katib Yens Stoltenberq ilə görüşü və Şimali Atlantika Şurasının iclasında çıxışı xatırlandı, Azərbaycanın NATO-nun Əfqanıstandakı Qətiyyətli Dəstək Missiyasında iştirakı vurğulandı.

Görüşdə Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə də əlaqələrinin uğurla inkişaf etdiyi bildirildi, bu baxımdan ötən il keçirilmiş Avropa İttifaqının «Şərq Tərəfdaşlığı» Sammitinin əhəmiyyəti qeyd edildi.

Qonaq Ermənistan–Azərbaycan müharibəsində əldə etdiyimiz Qələbə münasibətilə dövlət başçısına təbriklərini çatdırdı.

GÜRCÜSTANIN XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ İLİYA DARÇİAŞVİLİ İLƏ GÖRÜŞ

27 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 27-də Gürcüstanın Xarici İşlər naziri İliya Darçiaşvilini qəbul etmişdir.

Dövlət başçısı ilk növbədə, İliya Darçiaşvilini Gürcüstanın Xarici İşlər naziri vəzifəsinə təyin olunması münasibətilə təbrik etdi, ona fəaliyyətində uğurlar arzuladı. Prezident İlham Əliyev ikitərəfli münasibətlərimizin ölkələrimizin və xalqlarımızın qarşılıqlı dəstəyinə, həmrəyliyinə əsaslandığını bildirdi, əlaqələrimizin möhkəm təməllər üzərində qurulduğunu qeyd etdi.

Dövlət başçısı ötən 30 il müddətində Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında mövcud olan dostluq münasibətlərinin regional sabitlik və əməkdaşlıq işində mühüm amil olduğunu bildirdi.

İqtisadi sahədə əməkdaşlığa toxunan Azərbaycan Prezidenti xüsusilə nəqliyyat sferasında yeni imkanların olduğunu vurğuladı.

Cənubi Qafqazın inkişafı ilə bağlı ölkələrimizin birgə baxışlarının olduğunu söyləyən Prezident İlham Əliyev xüsusilə postmünaqişə dövründə Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan arasında üçlü formatda qarşılıqlı fəaliyyət üçün yaxşı imkanların olduğunu

bildirdi və Azərbaycan tərəfinin buna hazır olduğunu qeyd etdi. Dövlət başçısı Gürcüstanın bu mövqeni bölüşdiyünü nəzərə çatdırdı, Ermənistanın da bunun regionda sabitliyin və təhlükəsizliyin bərqərar olmasının yeganə yolu olduğunu anlayacağına ümidvarlığını ifadə etdi.

İliya Darçiaşvili Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Qaribaşvilinin salamlarını və Gürcüstana səfər etməklə bağlı dəvətini Prezident İlham Əliyevə çatdırdı.

Dövlət başçısı salamlara və səfərə dəvətə görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Gürcüstanın Baş Nazirinə çatdırmağı xahiş etdi.

Bakıda çox səmərəli görüşlər keçirdiyini bildirən İliya Darçiaşvili ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin inkişafına töhfə vermək üçün səylərini əsirgəməyəcəyini qeyd edərək, Azərbaycan Prezidentinin əlaqələrimizin inkişafına verdiyi dəstəyi Gürcüstan tərəfinin yüksək qiymətləndirdiyini bildirdi. Bu il ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyinin qeyd edildiyini diqqətə çatdıran Gürcüstanın Xarici İşlər naziri əməkdaşlığın gələcəkdə də genişləndirilməsinin zəruriliyini vurğuladı.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparıldı.

**AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARININ
DÖVLƏT KATİBİ KÖMƏKÇİSİNİN
QAFQAZ MƏSƏLƏLƏRİ, REGIONAL
MÜNAQİŞƏLƏR VƏ CƏNUBİ AVROPA
MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ MÜAVİNİ ERIKA
OLSONUN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

27 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 27-də Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi köməkçisinin Qafqaz məsələləri, regional münaqişələr və Cənubi Avropa məsələləri üzrə müavini Erika Olsonun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Nümayəndə heyətinə ABŞ Dövlət Departamentinin Qafqaz bölgəsi danışıqları üzrə ali müşaviri Endrü Şofer, ABŞ-ın Azərbaycandakı səfiri Erl Litzenberger, Gürcüstandakı səfiri Kelli Deqnan və Ermənistandakı səfiri Linn Treysi daxildirlər.

Görüşdə Azərbaycanla ABŞ arasında ikitərəfli əlaqələrin inkişaf perspektivlərinə dair geniş müzakirələr aparıldı. Həmçinin bu il Azərbaycanla ABŞ arasında diplomatik münasibətlərin yaradılmasının 30 illiyinin qeyd olunduğu vurğulandı. Bu müddət ərzində ölkələrimiz arasında uğurlu əməkdaşlıq əlaqələrinin qurul-

duğu, xüsusilə enerji sahəsində sıx əməkdaşlığın həyata keçirildiyi bildirildi.

Söhbət zamanı regional məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparıldı, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sülh müqaviləsinin hazırlanması üçün danışıqların aparılması, kommunikasiyaların açılması məsələləri müzakirə edildi. Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, sülh müqaviləsi ilə bağlı danışıqların başlanılmasına Azərbaycan nümayəndə heyəti hazırdır.

Dövlət başçısı 30 ilə yaxın davam edən işğal dövründə Ermənistanın ərazilərimizdə törətdiyi dağıntıları, maddi-mədəniyyət abidələrimizin, 60-dan çox məscidin dağıldığını və onlardan tövlə kimi istifadə olunduğunu qeyd etdi. İşğal dövründə ərazilərimizdə Ermənistan tərəfindən çox sayda minaların basdırıldığını diqqətə çatdıran Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın üzləşdiyi mina problemini vurğuladı, bu xüsusda ABŞ-ın dəstəyinin əhəmiyyəti qeyd edildi. Dövlət başçısı Birinci Qarabağ müharibəsindən etibarən 4000-dən çox soydaşımızın itkin düşmüş hesab olunduğunu, onların bir çoxunun işgəncələrə məruz qaldığını və öldürülərək Ermənistan tərəfindən kütləvi məzarlıqlarda basdırıldığını bildirdi, həmin məzarlıqların yerləri haqqında Ermənistan tərəfindən məlumatın verilməsinin vacibliyini vurğuladı və bununla əlaqədar ABŞ Hökumətinin dəstəyinin zəruriliyini qeyd etdi.

Görüşdə regionda davamlı sülhün, sabitliyin, təhlükəsizliyin təmin olunması və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparıldı.

**BAKİ GƏMİQAYIRMA ZAVODUNDA
İNŞA OLUNMUŞ RO-PAX TIPLİ
«ZƏRİFƏ ƏLİYEVƏ» GƏMİ-BƏRƏSİNİN
İSTİSMARA VERİLMƏSİ MƏRASİMİ**

28 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 28-də «Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi» Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sifarişi ilə Bakı Gəmiqayırma zavodunda inşa olunmuş Ro-Pax tipli «Zərifə Əliyeva» gəmi-bərəsinin istismara verilməsi mərasimində iştirak etmişdir.

«Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi» Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rauf Vəliyev dövlət başçısına «Zərifə Əliyeva» gəmi-bərəsi barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, gəmi-bərənin layihəsi ötən ilin əvvəlində istismara verilmiş Ro-Pax tipli «Azərbaycan» gəmi-bərəsi ilə eynidir. 30 nəfərlik heyət üzvünün idarə etdiyi gəmi-bərə ilə eyni vaxtda 100 sərnişin, sistern tipli 56 vaqon və ya 50 yük avtomobili/TIR daşımaq mümkündür. «Azərbaycan» və «Zərifə Əliyeva» gəmi-bərələri bu göstəricilərinə görə Xəzər hövzəsində istismar olunan digər gəmi-bərələrdən daha üstündür. Dünyanın aparıcı istehsalçılarının müasir avadanlıqları ilə təchiz olunmuş gəmidə yük lifti, helikopter meydançası, dalğalı havada gəminin sabitləşdirilməsi sistemi, dartıcı lokomotivlər vardır.

Prezident İlham Əliyev gəmi-bərənin istismara verilməsini bildirən rəmzi lenti kəsdi.

Xatırladaq ki, ötən ilin martında Süveyş kanalının bağlanması nəqliyyat dəhlizlərinin şaxələndirilməsi məsələsini beynəlxalq gündəlikdə önə çıxarmışdı. Hazırkı geosiyasi təlatümlər fonunda isə bu məsələ aktuallığını xüsusilə artırıb. Buna görə də Şərq-Qərb-Trans-Xəzər dəhlizi xüsusilə cəlbedici görünür və Azərbaycan da yeni çağırışlara adekvat olaraq, infrastrukturunu yaxşılaşdırır.

Gəmi-bərənin «Zərifə Əliyeva» adlandırılması Azərbaycan dənizçilərinin görkəmli alim və həkim, tibb elmləri doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi, akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsinə olan sonsuz ehtiramının ifadəsidir. Gəmi-bərədə akademik Zərifə Əliyevanın elmi axtarışlarını, qazandığı uğurları, insanlara xeyirxah münasibətini, bir sözlə, fədakarlıqla dolu həyat və fəaliyyətini əks etdirən guşə yaradılıb. Guşədə akademik M.İ.Averbax adına mükafatın ilk qadın laureatı olan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Zərifə Əliyeva haqqında foto və video məlumatlar, kitablar toplanılıb.

Gəmi-bərə ilə tanış olan Prezident İlham Əliyev daha sonra onun işə salınmasını bildirən düyməni basdı.

«Zərifə Əliyeva» gəmi-bərəsi Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu üzrə yükdaşıma zəncirinin mühüm halqası olan ASCO-nun digər bərələri ilə birgə yükdaşımalara, eləcə də əlverişli coğrafi mövqeyə malik ölkəmizin tranzit potensialının reallaşdırılmasına mühüm töhfə verəcəkdir. Dünya stan-

dartlarına cavab verən belə bir bərənin Azərbaycan-da inşa olunması bir tərəfdən dövlətimizin qüdrətini, iqtisadi müstəqilliyini nümayiş etdirirsə, digər tərəfdən onu göstərir ki, ölkəmiz böyük sənaye potensialına və yüksək texnologiyalara əsaslanan iqtisadiyyatın yeni inkişaf mərhələsində uğurla addımlayır.

Pandemiyanın global iqtisadiyyatda yaratdığı tə-nəzzülə baxmayaraq, Azərbaycan iqtisadi inkişafını, o cümlədən beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərində artan roluna uyğun olaraq uğurla həyata keçirilən infra-struktur layihələrini davam etdirir. Təsadüfi deyil ki, bu gün ölkəmiz istər Şərq–Qərb, istər Şimal–Cənub dəhlizlərinin mühüm həbına çevrilib. Prezident İlham Əliyevin nəqliyyatın, o cümlədən gəmiçiliyin inkişafına xüsusi diqqəti də Azərbaycanın bu sahədə po-tensialını tam olaraq gücləndirməyə hesablanıbdir.

Bu gün ASCO-nun donanmasında 13 bərə gəmişi, Ro-Ro tipli 2 gəmi və Ro-Pax tipli 1 gəmi fəaliyyət göstərir. Hazırda ASCO dəmir yolu vaqonlarının də-niz vasitəsilə daşınmasını təmin edən Xəzərdə yeganə bərə operatorudur. Qeyd olunan donanma həm va-qon, həm də avtomobil yükləri üçün Xəzər dənizində körpü rolunu oynayır və bu imkandan Trans-Xəzər dəhlizi üzrə yükdaşımaları həyata keçirən bütün is-tifadəçilər yararlanırlar.

Azərbaycanın gəmiçilik sahəsində mühüm naili-yətlərindən biri də geniş potensiala malik və regionun ən müasir müəssisələrindən sayılan Bakı Gəmiqayır-ma zavodunun 2013-cü ildə istifadəyə verilməsidir. Bu zavodun istismara verilməsi ölkəmizdə yeni gəmi-lərin alınması istiqamətində idxaldan asılılığı aradan

qaldırıb. Azərbaycanda belə bir zavodun yaradılması Xəzər dənizinin spesifik xüsusiyyətlərini və bu hövzədə mövcud liman infrastrukturlarının texniki imkanlarını nəzərə almaqla, nadir layihələr və yeni konsepsiyalar əsasında bütün növ gəmilərin tikintisinə imkan verir. Ro-Pax tipli gəmilər də bu qəbildəndir. Ən yüksək standartlara uyğun gəmi-bərələrin istehsalı Azərbaycan dövlətinin istər iqtisadi, istərsə də sənaye və texnologiyalar sahələrində gücünün göstəricisidir. Hazırda zavodda ASCO-nun donanması üçün daha 2 tankerin inşası davam etdirilir.

«Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi» QSC-nin 2014-cü ildə qəbul olunmuş Strateji İnkişaf Planının icrası çərçivəsində ötən müddətdə ümumilikdə 24 gəmi istismara verilib. Azərbaycan gəmiləri Xəzərdən kənarında – Qara dəniz və Aralıq dənizi hövzələrində də fəaliyyət göstərir. Burada ASCO-nun 7-si quru yük gəmisi və 6-sı tanker olmaqla, 13 gəmisi istismar edilir. Həmin hövzələrdə Azərbaycan bayrağı altında üzərək, ölkəmizi xarici sulara təmsil edən gəmilərin heyəti bütünlüklə azərbaycanlı dənizçilərdən təşkil olunubdur.

**NATO BAŞ KATİBİNİN QAFQAZ
VƏ MƏRKƏZİ ASIYA ÜZRƏ XÜSUSİ
NÜMAYƏNDƏSİ XAVYER KOLOMİNA
İLƏ GÖRÜŞ**

28 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 28-də NATO baş katibinin Qafqaz və Mərkəzi Asiya üzrə xüsusi nümayəndəsi Xavyer Kolominanı qəbul etmişdir.

Xavyer Kolomina NATO-nun baş katibi Yens Stoltenberqin salamlarını dövlət başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Yens Stoltenberqə çatdırmağı xahiş etdi.

Görüşdə dövlət başçımızın ötən ilin sonunda NATO-nun mənzil-qərargahına səfəri və səfər çərçivəsində baş katiblə görüşü, həmçinin Şimali Atlantika Şurasının iclasında çıxışı xatırlandı. Eyni zamanda, NATO-nun Əfqanıstandakı Qətiyyətli Dəstək Missiyasında ölkəmizin iştirakı qeyd edildi.

Söhbət zamanı postmünaqişə dövründə Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması prosesi, enerji təhlükəsizliyi, regional təhlükəsizlik ilə bağlı məsələlər və Azərbaycan–NATO əməkdaşlığının perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**POLŞA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB ANDJEY DUDAYA**

Hörmətli cənab Prezident!

Polşa Respublikasının milli bayramı – Konstitusiya Günü münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün xalqınıza öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı çatdırıram.

Azərbaycan–Polşa ənənəvi dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin bugünkü səviyyəsi məmnunluq doğurur. Daim genişlənən siyasi, iqtisadi və humanitar əlaqələrimiz, yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlər, müxtəlif sahələrdə səmərəli əməkdaşlığımız münasibətlərimizin məzmununu real şəkildə əks etdirir. İnanıram ki, ölkələrimiz arasında istər ikitərəfli qaydada, istərsə də Avropa İttifaqı çərçivəsində fəal və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq bundan sonra da birgə səylərimizlə müvəffəqiyyətlə davam edəcəkdir.

Bu bayram günündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, dost Polşa xalqına daim əmin-amanlıq və rifah arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 29 aprel 2022-ci il

**FƏLƏSTİN DÖVLƏTİNİN PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB MAHMUD ABBASA**

Hörmətli cənab Prezident!

Azərbaycan Respublikası ilə Fələstin Dövləti arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyi ilə əlaqədar Sizi və xalqınızı şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından səmimi-qəlb-dən təbrik edirəm. Biz dini və mədəni köklərlə bir-birinə bağlı olan ölkələrimiz arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinə xüsusi əhəmiyyət veririk. Azərbaycan ölkənizlə bağlı bir sıra mühüm beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi edərək, Fələstin məsələsinin həlli prosesinə, regionda sülh və təhlükəsizliyin təmin olunmasına töhfə vermişdir.

İnanıram ki, Azərbaycan–Fələstin dostluq münasibətlərinin xoş ənənələri xalqlarımızın iradəsinə uyğun olaraq həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli əsasda bundan sonra da inkişaf edəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə uğurlar, qardaş Fələstin xalqına əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 29 aprel 2022-ci il

RAMAZAN BAYRAMI MÜNASİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK

Hörmətli həmvətənlər!

Müqəddəs Ramazan bayramı münasibətilə sizi və bütün dünya azərbaycanlılarını ürəkdən təbrik edir, hər birinizə ən xoş arzu və diləklərimi yetirirəm.

İlahi hikmətlər xəzinəsi Qurani-Kərimin nazil olduğu Ramazan ayı insanları xeyirxah əməllərə, birlik və bərabərliyə dəvət edən, onlara əxlaqi saflığın, nəfs üzərində qələbənin və ruhi-mənəvi kamilliyin sevincini yaşadan mübarək aylardandır.

Tarixən Azərbaycan cəmiyyətində vəhdətin, həmrəyliyin və nümunəvi tolerantlıq mühitinin bərqərar olmasında islam dini əhəmiyyətli rol oynamışdır. Milli-mənəvi dəyərlərinə hər zaman dərin bağlılıq nümayiş etdirən xalqımız öz adət-ənənələrini, dini ayin və mərasimlərini bu gün də layiqincə qoruyub saxlayır, o cümlədən Ramazan bayramını hər il xüsusi təntənə ilə keçirir.

Məmnunluq hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, haqq işi uğrunda mübarizədə qazandığımız şanlı Zəfərlə azad edilmiş dədə-baba yurdlarımızda həyat yenidən dirçəldilir, tarixi-mədəni irsimiz, ibadət yerlərimiz bərpa olunur, məscidlərimizdən azan sədaları yüksəlir.

Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda həyatını qurban vermiş qəhrəman şəhidlərimizin ölməz xatirəsini bu mübarək bayram günlərində bir daha ehtiramla yad edir, onlara Allahdan rəhmət, ailələrinə səbir, qazilərimizə cansağlığı diləyirəm.

Əziz bacı və qardaşlarım!

On bir ayın sultanı Ramazan ayını şükranlıq duyğuları və könül xoşluğu ilə yola salırıq. İnanıram ki, ölkəmizin əmin-amanlığı və tərəqqisi naminə etdiyiniz dualar sayəsində uca Tanrı öz mərhəmətini və şəfqətini xalqımızdan əsirgəməyəcəkdir.

Bir daha hamınıza səmimi bayram təbriklərimi çatdırır, ailələrinizə səadət, süfrələrinizə xeyir-bərəkət arzulayıram. Allah orucunuzu qəbul etsin.

Bayramınız mübarək olsun!

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 29 aprel 2022-ci il

**ADA UNİVERSİTETİNDƏ
«CƏNUBİ QAFQAZ: İNKİŞAF
VƏ ƏMƏKDAŞLIQ» MÖVZUSUNDA
KEÇİRİLMİŞ BEYNƏLXALQ
KONFRANSDA İŞTİRAK**

29 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 29-da ADA Universitetində «Cənubi Qafqaz: inkişaf və əməkdaşlıq» mövzusunda keçirilmiş Beynəlxalq konfransda iştirak etmişdir.

H a f i z P a ş a y e v (ADA Universitetinin rektoru, səfir): Zati-aliləri cənab Prezident! Sizi illik Beynəlxalq konfransımızda salamlamaqdan şərəf və böyük iftixar hissi duyuruq. Mən məmnunluqda Azərbaycana 23 ölkədən gəlmiş 40 konfrans iştirakçısını salamlayıram. Ötən il böyük Qələbəyə və Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad olunmasına həsr edilmiş birinci forumumuz zamanı Siz, cənab Prezident, professor Əhməd Yüksəlin regional sülhün, təhlükəsizliyin və inkişaf məsələlərinin müzakirə olunması məqsədilə bu tədbirin illik əsaslarla keçirilməsi və beynəlxalq ekspertlərin, «beyin mərkəzləri» nümayəndələrinin dəvət olunması təklifini nəzakətlə dəstəklədiniz. Siz bunun icrası üçün bizə təlimat verdiniz və şadıq ki, bu il biz bu tədbiri «Beynəlxalq Şuşa Forumu» kimi yeni ad altında

təşkil edə bilmişik. Dünən xarici iştirakçılarımız Azərbaycan mədəniyyətinin incisi Şuşa şəhərinə səfər etmişlər. Yolda olarkən, onlar azad edilmiş Qarabağda bir sıra mühüm yenidən qurulma və inkişaf layihələri, o cümlədən Füzulidəki hava limanı və yeni Zəfər yolu ilə tanış olmuşlar. Cəsur əsgərlərimiz həmin yol boyunca irəliləyərək, Şuşa şəhərini azad etmişlər. Səfər zamanı qonaqlarımız, həmçinin erməni işğalından sonra miras qalan bəzi barbar dağıntıları görə bilmişlər.

İndi isə bu, dövlətimizin mühüm məqsədidir və Prezident İlham Əliyevin fərdi məramında öz əksini tapıb: Qarabağ dünyanın ən çiçəklənən və dinc bölgəsinə çevrilməlidir! İnanıram ki, iştirakçılarımız Şuşadan sevinc və təəssürat dolu qayıdıblar. Qarabağın tarixi, azadlıq müharibəsinin nəticələri, regional inteqrasiya, təhlükəsizlik və inkişaf məsələlərinə aid çağırışlar forumda müzakirə olunacaq mövzular sırasındadır. Ümid edirik ki, panel müzakirələrdə səsləndirilən mesajlar və mülahizələr bütün dünyaya məqalələr, sosial şəbəkələr vasitəsilə yayılacaq. Şuşa sessiyası zamanı bir sıra natiqlər təklif və tövsiyələrlə çıxış etmişlər və hesab edirəm ki, cənab Prezident, Sizin rəyinizi bilmək üçün iştirakçılar onları bu gün də təqdim edə bilərlər.

Cənab Prezident, bu foruma güclü dəstək verdiyinizə, regionda davamlı sülhün qurulmasında müdrik rəhbərliyə görə bütün iştirakçılar adından Sizə səmimi təşəkkürümüzü bildirmək istədim. Cənab Prezident, fürsətdən istifadə edərək, mən həmçinin ADA Universitetinə hər zaman dəstək verdiyinizə

görə Sizə təşəkkürümü bildirirəm. İndi isə sözü zati-alinizə veririk. Sizin giriş nitqinizi səmimiyyətlə arzulayırdıq və dinləməkdən məmnun olardıq.

İ l h a m Ə l i y e v: Sabahınız xeyir, xanımlar və cənablar, əziz qonaqlar! Əvvəlcə, mən bu tədbirə ev sahibliyi etdiyinə görə ADA Universitetinə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Bu, artıq bir ənənədir. Sonuncu dəfə biz ötən ilin aprelində burada görüşdük və münaqişədən sonrakı vəziyyətə aid bir çox məsələləri müzakirə etdik. Əlbəttə ki, planlarımızı, niyyətlərimizi daha yaxşı anlamaq və görülmüş işləri nəzərdən keçirmək məqsədilə bizim üçün və fikrimcə, beynəlxalq ictimaiyyət üçün bu ənənəvi görüşlərin təşkili çox vacibdir.

Şadam ki, ADA Universiteti belə mühüm təşəbbüslə çıxış etdi. Bildiyiniz kimi, o, Azərbaycanda çox yüksək səviyyəli təhsili, çox yaxşı beynəlxalq əlaqələri ilə seçilən və genişlənən aparıcı universitetlərdən biridir. Bu yaxınlarda təhsildə yeni beynəlxalq tərəfdaşlıq formatı qurulmuşdur və əminəm ki, yaxın zamanlarda ADA-nın yanında İtaliya–Azərbaycan Universiteti öz qapılarını tələbələrin üzünə açacaqdır. Mən ölkəmizə və Şuşaya səfər etdiklərinə görə bütün iştirakçılara, qonaqlarımıza təşəkkürümü bildirmək istədim. Əminəm ki, Qarabağın gözəlliyini seyr etmək, Şuşaya aparən yol boyunca və Şuşanın özündə dağıntıları görmək üçün bu, maraqlı səfər oldu. Həsab edirəm ki, gördükləriniz 30 illik işğal ərzində çəkdiyimiz əziyyətlərin ən yaxşı təzahürüdür. Həmin kütləvi dağıntılar Birinci Qarabağ müharibəsinin deyil, 30 il çəkən işğal zamanı Ermənistanın törət-

diyi barbarlıq və vandalizmin nəticəsidir. Bir sözlə, bütün kəndlərimiz və şəhərlərimizin əksər hissəsi dağıdılıb və yerlə yeksan edilibdir. Bəzi rayonlarda, məsələn, Kəlbəcərdə, Laçında və qismən, Zəngilanda və Şuşada rəsmən Ermənistan hökumətinin sponsorluq etdiyi qeyri-qanuni məskunlaşma proqramı həyata keçirilmişdir. Bu, beynəlxalq konvensiyaların kobud pozulmasıdır. Qarabağı və Şərqi Zəngəzuru yenidən qurmaq planlarımız barədə sizə məlumat verilib. Bu planlar həqiqətən, genişmiqyaslıdır və biz onları büdcəmizdən ayrılan vəsaitlərimiz hesabına icra edirik. İcra işlərində beynəlxalq şirkətlər bizə dəstək verir. Lakin bundan başqa, ötən ilin apreliyində görüşdüyümüz və müzakirə etdiyimiz zaman qarşımızda olan mühüm vəzifələrdən biri yeni reallıqları möhkəmləndirmək və regionda öz işimizi, baxışlarımızı təqdim etmək üçün aparıcı beynəlxalq təşkilatlarla işləməkdən ibarət idi. Həmçinin vacib idi ki, beynəlxalq ictimaiyyət və aparıcı beynəlxalq təşkilatlar formalaşmış yeni reallıqları qəbul etsinlər. Bu, baş tutdu.

Biz Qafqazda yeni eranı, sülh və əməkdaşlıq erasını fəal şəkildə təşviq edirdik. Nəhayət, biz bu yaxınlarda Ermənistandan müsbət cavab aldığımız Onların hökuməti Azərbaycanın irəli sürdüyü 5 təməl prinsipini qəbul etdi. Bu prinsiplər Ermənistanla sülh müqaviləsinin əsasını təşkil etməlidir. Həmçinin Azərbaycanın təklifinə uyğun olaraq, Ermənistan sərhədlərimizin delimitasiyası prosesinə başlamaq üçün Azərbaycanla birgə İşçi qrupunun yaradılmasına, nəhayət, razılıq verdi. Fikrimcə, bunlar son hadisə-

lərin mühüm təzahürüdür və həmçinin göstərir ki, hazırda, İkinci Qarabağ müharibəsindən il yarım keçdikdən sonra Ermənistan rəhbərliyi və ümid edirəm ki, onun əhalisi sülhün zəruriliyini anlayır. Əgər sülh müqaviləsi imzalanarsa və həmin təməl prinsiplər həyata keçərsə, onda Qafqazda sülh uzunmüddətli və dayanıqlı olacaq. Niyyətimiz budur. Hesab edirəm ki, nümayiş etdirdiyimiz və elan etdiyimiz addımlar Qafqazda sülhə töhfə vermək üçün iradəmizin bariz nümunəsidir. Biz Qarabağı yenidən qururuq, iqtisadiyyatımızı gücləndirmək üçün resurslarımızı səfərbər edirik, çünki onsuz gözəçarpan vəsaitləri ayırmaq asan olmaz. Eyni zamanda, biz Qafqazda sülh gündəliyini təşviq edirik. Hesab edirəm ki, bütün istiqamətlərdə təşəbbüs bizim əlimizdədir. Həmin təşəbbüs sülhə xidmət edir və etməlidir.

Ola bilsin, bununla mən giriş nitqimi yekunlaşdırım və müzakirələrimizə müəyyən vaxt saxlayım. Bir daha bizimlə olduğunuza görə sağ olun. Əminəm ki, ənənəvi toplantı formatı davam edəcək. Hafiz Paşayev dedi ki, iştirakçılardan biri bu təkliflə çıxış etmişdir. Mən isə sadəcə, onu əlavə etmək istərdim ki, dövrü əsaslarla keçiriləcək Şuşa Beynəlxalq forumları arasında qarşılıqlı fəaliyyət üçün müəyyən vaxt olsun. Bəlkə görüşlərin və konfransların bu arada başqa forması da olsun. Bu, başqa şəhərlərdə də, məsələn, Ağdamda, Zəngilanda və azad etdiyimiz digər şəhərlərdə keçirilə bilər. Hesab edirəm ki, beləliklə, biz qarşılıqlı fəaliyyətimizi daha səmərəli edə bilərik. Çünki bizim üçün beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən nəyin baş verdiyinin,

işğal illəri barədə tam həqiqətin, sülhün qurulmasında planlarımızın və niyyətlərimizin bilinməsi vacibdir. Bu səbəbdən, fikrimcə, iştirakçılarımız və bu gün bizimlə ola bilməyən ekspert dairələrinin üzvləri arasında daimi əlaqə xətti olmalıdır. Bu, işçi proqramın növbəti mərhələsi üçün mənim təklifimdir. Lakin, əlbəttə ki, sizin tərəfinizdən veriləcək bütün təkliflər lazımınca nəzərdən keçiriləcək. Bir daha sağ olun və sizə Azərbaycanda xoş səfər arzulayıram.

Hafiz Paşayev: İcazə versəniz, Şuşaya səfərlə bağlı mən bir neçə söz əlavə edirəm. Növbəti toplantının Laçında keçirilməsi ilə bağlı təklif vardır.

İlham Əliyev: Razıyam. Bilirsiniz, hazırda Laçında Beynəlxalq Hava Limanının tikintisi mərhələsindəyik. Zəngilanda hava limanı bu il açılacaq. Ola bilsin ki, Laçında bu, 2024-cü ildə baş verəcək. Oraya asan və rahat formada səfərin təşkil olunmasını təmin edəcəyik.

Hikmət Hacıyev (*Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi – Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri*): Sağ olun, cənab Prezident. İcazənizlə, biz sual-cavab sessiyasına başlaya bilərik. Xeyli sayda iştirakçımız suallarla müraciət edib və icazənizlə, birinci sualı vermək üçün mən cənab Svante Korneldən başlamaq istədim. İştirakçımızdan təmsil etdiyi ölkəni və qurumu təqdim etməyi xahiş edirəm.

Svante Kornel (*Təhlükəsizlik və İnkişaf Siyasəti İnstitutunun direktoru (İsveç)*): Çox sağ olun. Bu dəvətə və konfransa görə təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Burada olmaq şərəfidir. Azad olun-

muş Şuşanı ilk dəfə görmək xüsusi şərəf oldu. Mən Vaşinqtonun «Mərkəzi Asiya və Qafqaz» İnstitutunu və İsveçin «Təhlükəsizlik və İnkişaf Siyasəti» İnstitutunu təmsil edirəm. Sualım söylədiyiniz sülh erası ilə bağlı olacaq. Fikrimcə, bunu xüsusi qeyd edirəm ki, 25–30 il ərzində tədqiqat aparmaq bir məsələ, Şuşanı öz gözlərinizlə görmək isə tam başqa məsələdir. Bu torpaqlarda törədilmiş dağıntılardan sonra irəliyə nəzər salmağın da çətin olduğunu anlayırıq. Lakin sülhün qurulmasına gəldikdə, Sizə sualım Qafqazda yeni era naminə inkişaf məsələləri ilə məşğul olan təşkilatların regional səviyyədə dəstəyinin verilməsi ilə bağlıdır. Düşünürəm ki, Qarabağın azad edilməsi bütöv bölgəyə dəyişiklik gətirən məqam ola bilər və ötən əsrin 90-cı illərində Qarabağın işğalına aparan separatizm nəticəsində baş vermiş ayrılımlar, münaqişələrlə dolu prosesin geriyə çevrilməsi üçün tarixi fürsət ola bilər. Bütün bunlar fərqli proses və era ilə əvəzlənə bilər. Bu nəinki Qarabağda, bütövlükdə Qafqazda baş verə bilərdi. Əməkdaşlıq və inkişaf məsələlərinin həqiqətən, regional miqyası var. Fikrimcə, bunun üçün təsisatlara ehtiyac duyulacaq və bu təsisatların yaradılmasında Azərbaycan etimad doğuran və resurslara malik olan yeganə ölkədir. Sizin fikrinizcə, Cənubi Qafqazda regional təsisatların yaradılmasına ölkənin rəhbərlik edə bilərmə? Xüsusən də maliyyə təsisatlarına gəldikdə, məsələn, Regional İnkişaf Fondu və sairə. Təşəkkür edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli, toxunduğunuz çox maraqlı məsələdir və biz regional maliyyə zərfinin olması ilə bağlı ekspert dairələri və hökumətlə məslə-

hətləşməliyik. Lakin aydındır ki, hazırda əsas diqqətimiz Qarabağın yenidən qurulmasına və keçmiş məcburi köçkünlərin tezliklə oraya qayıtmasına yönəlib. İctimaiyyət qarşısında açıqlanmış və beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən dəstəklənmiş sülh gündəliyimiz və təşəbbüslərimiz regional inkişafa, Cənubi Qafqazda açılan yeni imkanlara yönəlib. Nəinki Azərbaycan ilə Ermənistan arasında – bu, regional əməkdaşlığın ən vacib elementlərindən biridir – o cümlədən bütövlükdə Cənubi Qafqaz regionunda əməkdaşlıq nəzərdə tutulur. Biz separatizm, erməni təcavüzü səbəbindən 30 il həmin fürsəti əldən qaçırmışıq. Cənubi Qafqaz inteqrasiya etməmişdir. Bəli, Azərbaycan və Gürcüstan arasında ikitərəfli və artıq beynəlxalq səviyyədə çox sıx əməkdaşlıq vardır. Bu vacibdir və hesab edə bilərik ki, Ermənistanda da anlamalıdırlar ki, onlar bu bölgədə təcrid olunmuş ada kimi yaşamaqda davam edə bilməzlər. Onlar bizimlə münasibətləri normallaşdırmalıdırlar, Azərbaycana və Türkiyəyə ərazi iddialarına son qoymalıdırlar və Cənubi Qafqazda üçtərəfli səviyyədə hər hansı qarşılıqlı təmasdan çəkinməli deyillər. Mən bunu ona görə söyləyirəm ki, aparıcı beynəlxalq təşkilatların dəstəyi ilə müxtəlif səviyələrdə üçtərəfli görüşlərin təşkilinə dair Azərbaycandan artıq bir neçə dəfə təkliflər olub. Biz Xarici İşlər nazirləri səviyyəsində görüşü təklif etdik. Ermənistan imtina etdi. Sonra təklif olundu ki, bu görüş ekspertlər səviyyəsində keçirilsin. Ermənistan yenə imtina etdi. Sonra təklif etdik ki, vətəndaş cəmiyyəti səviyyəsində görüş təşkil olunsun. Bir daha Ermənistan imtina etdi. Bu, tərəfdaşlarımıza məlum-

dur. Səbəbini başa düşürük, niyə? Bilirik ki, bu imtina əks nəticə verir. Biz gələcəyə baxmalıyıq və Cənubi Qafqaz inteqrasiya edilmiş təhlükəsizlik və əməkdaşlıq, eləcə də ümumi rifah məkanı olmalıdır. Bu halda, Ermənistanın siyasəti heç bir məntiqə sığmır. Ola bilsin, onlara bir az vaxt lazımdır. Bəlkə də onlar öz fikirləri əsasında ola biləcək riskləri qiymətləndirməlidirlər. Lakin hesab edirəm ki, bu qaçılmazdır. Biz hazırıq. Gürcü həmkarlarımız da hazırdır. Fikrimcə, bu, birinci addım ola bilərdi. Region üçün maliyyə zərfinə gəldikdə, enerji və daşımalar marşrutlarını nəzərə alsaq, Azərbaycan və Gürcüstanın necə inteqrasiya etdiyini siz bilirsiniz. Bu sahədə siz yaxşı ekspertsiniz. Hesab edirəm ki, Ermənistanın regional inkişafın bir hissəsi olması üçün bu ölkəni dəvət etməyə imkan vardır. Onlar bundan faydalanacaqlar. Onlar enerji resurslarımıza çıxışdan bəhrələne, müəyyən dərəcədə beynəlxalq daşımalar dəhlizinin bir hissəsinə çevrilə bilərlər. Bu isə öz növbəsində, əlavə dəyər gətirəcək.

Əlbəttə, Azərbaycanla əlaqələrin normallaşdırılması Ermənistan üçün elə imkan açacaq ki, bu gün onu proqnozlaşdırmaq belə, çətin olar. Bir sözlə, planlarımız bundan ibarətdir. Təsisatların qurulması, fikrimcə, müxtəlif istiqamətlərdə getməlidir. Əvvəlcə, biz siyasi çərçivədən başlamalıyıq. Ən vacibi isə Ermənistanın hansı nöqtəyə qədər irəli gedə biləcəyindən ibarətdir, çünki işğal dövründə və mənim Ermənistan rəhbərləri ilə çoxsaylı təmaslarımda hər zaman görürdük ki, irəliləyiş üçün həlledici məqama gəlib çatanda, onlar geriyyə addım atırdılar.

Etimad çox az idi. Deyə bilərəm ki, hələ də etimad çox deyil. Əgər belə demək olarsa, onların davranışında bu görünür, bəzən onlar çox ziddiyyətli bəyanatlarla çıxış edirlər. Bir sözlə, siyasi çərçivədə, fikrimcə, onların nümayəndəsinin müzakirələrimizdə iştirakı mühüm töhfə ola bilərdi, biz bunu dəstəkləyə bilərdik. Həmçinin biz QHT-lər səviyyəsində şəxslər arasında təmaslar haqqında düşünürük. Öncə söylədiyim kimi, bunun müəyyən regional miqyası ola bilər. Eyni zamanda, biz regional inkişafa daha geniş miqyasda baxmalıyıq. Bilirsiniz ki, Avropa İttifaqı Ermənistan üçün 2,6 milyard avro həcmində çox böyük maliyyə paketini elan edib. Sonradan Azərbaycan üçün də bunu elan edib. Həmin ehtiyatların bir hissəsi əlaqələrin qurulmasına və insanlar üçün daha yaxşı imkanların yaradılmasına sərf oluna bilər. Ermənistanın çox az sayda əhalisini nəzərə alsaq və bu vəsait revanş və qonşularına hədə yaratmaq cəhdləri üçün deyil, sülh işlərinə sərf edilərsə, onda artıqlaması ilə kifayət edəcəkdir.

S a c a t K a r i m («Haider Global BVBA» şirkətinin icraçı direktoru (Birləşmiş Krallıq): Cənab Prezident, mən Avropa Parlamentinin üzvü və Cənubi Qafqaz üzrə nümayəndə heyətinin rəhbəri olmuşam. Bakıda yenidən olmağımdan çox məmnunam. Ötən görüşümüzdən sonra vəziyyət olduqca dəyişib. Şəxsən Sizi və Azərbaycan xalqını uzun sürən bu haqsızlığa son qoyulması kimi mühüm nailiyyət münasibətilə təbrik etmək istəyirəm.

Bizim nümayəndə heyəti ilə keçirdiyiniz görüşləri belə xatırlayıram ki, Siz inkişafı bağlı baxışınızı

heç vaxt Azərbaycanla məhdudlaşdırmırsınız. Siz hər zaman bütün Cənubi Qafqazda sülh və inkişaf haqqında danışdınız. Hazırda Avropa İttifaqının vasitəçiliyi ilə Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişi və Türkiyə–Ermənistan münasibətləri ilə bağlı müəyyən irəliləyiş vardır. Necə düşünürsünüz, Azərbaycan və onun dostları, müttəfiqləri baş nazir Nikol Paşinyana müəyyən bir siyasi imkan yarada bilərmə ki, o, Ermənistan daxilində, ABŞ və Avropada olan erməni diasporunun iştirakı ilə öz xalqı tərəfindən sülhü dəstəkləmək ideyasına təkan verə bilsin? Təşəkkür edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Biz ümid edirik ki, məhz belə olacaq. Əlbəttə, hər bir hökumətin özünün gündəliyi var və biz Ermənistan hökumətinin də sülh gündəliyini elan etməsinin şahidi olduq. Bunlar olduqca müsbət bəyanatlardır. Ancaq eyni zamanda, burada hərəkət olmalıdır. Hazırda biz hərəkət görürük. Ermənistan hökuməti tərəfindən regionda yeni reallıqlara və beynəlxalq hüquqa əsaslanan sülhə yönəlmiş bəyanatlar verilir. Biz hər zaman bunun tərəfdarı olmuşuq. Reallıqlar dəyişib və bu hətta vasitəçilər tərəfindən qəbul edilibdir. Rusiya–Ukrayna müharibəsindən əvvəl belə, Minsk qrupunun həmsədr-ləri arasında gələcək fəaliyyətləri ilə bağlı məyusluq var idi. Çünki Azərbaycan özü Madrid prinsiplərini həyata keçirdi və mən müharibə bitəndən sonra Minsk qrupunun nümayəndələri ilə görüşərkən bildirdim ki, onlar nə edəcəkləri ilə bağlı təklif versinlər. Onların gündəliyi nədən ibarət olacaqdır? Bilirəm ki, onlar üçün hər hansı praktiki təkliflər vermək çətin

oldu. Rusiya–Ukrayna müharibəsindən sonra elan edildi ki, Minsk qrupu həmsədrliyi artıq fəaliyyət göstərmir. Bu isə onu nümayiş etdirir ki, yeni reallıqların öz təsiri var. Beləliklə, Ermənistan hökuməti və ölkənin siyasi spektrinin bunu tam olaraq dərk etməsi və qisas almaq cəhdlərindən birdəfəlik əl çəkməsi vacibdir. Birincisi, bu qeyri-məhsuldardır, bunun baş verməsi Ermənistan üçün əvvəlkindən daha ağırlı olacaq. İkincisi isə, bu, regionun və beynəlxalq ictimaiyyətin tələblərinə zidd olacaqdır. Həmin tələblər isə regionda, nəhayət ki, davamlı sülhə nail olunmasından ibarətdir.

Biz öz tərəfimizdən müsbət meyillərin dəstəklənməsi üçün əlimizdən gələni edirik. Uzun sürən müharibələrin, işğalların və dağıdıcılığın tarixinə nəzər salsanız görürsünüz ki, bizim halda düşmənçilik mərhələsindən sülhə doğru keçid çox sürətlidir. Bu bizim təkliflərimiz əsasında baş verir. Mən şəxsən bir ildən artıq müddətdir ki, Ermənistanla sülh sazişi bağlanmasının vacibliyini bəyan edirəm. Nəhayət ki, yalnız bir neçə həftə bundan əvvəl onlar buna razı oldular. Buna qədər sükut hökm sürürdü. Bizim ərazi bütövlüyümüzü şübhə altına alan bəyannatlar verilirdi. Sərhədlərin delimitasiyasına start verilməsini də biz təklif etdik. Bu təklif də bir ildən artıq Ermənistan tərəfindən cavabsız idi. Nəhayət ki, onlar buna razılıq verdilər və deyə bilərəm ki, çox tezliklə birgə İşçi qrupları görüşəcəklər.

Nə üçün onlar bir il itirdilər? Bunu anlamaq mümkün deyil. Beləliklə, bizim bütün söylərimiz müsbət meyillərin gücləndirilməsinə yönəldiləcək. Lakin biz

bunu birtərəfli qaydada edə bilmərik. Biz Ermənistan hökuməti simasında etibar edə biləcəyimiz və davamlı sülhə nail olmaqla bağlı razılığa gələ biləcəyimiz tərəfdaş görməliyik. Düşünürəm ki, bu mümkündür, ancaq bunlar Ermənistanda daxili siyasi proseslərlə bağlı olacaqdır. Bunu anlamaq olar, çünki onların ideoloji təməlləri sarsılıb, onların bütün ideologiyası işğal və onun legitimləşdirilməsi üzərində qurulmuşdu. Azərbaycanın mədəni irsinin silinməsindən tutmuş, Ağdam və Şuşa da daxil olmaqla, bütün şəhərlərimizin adlarının dəyişdirilməsinə qədər – bütün səylər de-fakto işğalı de-yure ilhaqın qanunlaşdırılmasına yönəldilmişdi.

İndi isə bu ideoloji təməl artıq mövcud deyil. Biz anlayırıq ki, hazırda onlar üçün yeni hədəf müəyyən etmək asan deyil. Bizə gəldikdə isə hədəf çox aydın idi – müstəqilliyin gücləndirilməsi. Biz həmişə işğal dövründə yalnız Qarabağı geri qaytarmaq üzərində düşünürdük. Biz müstəqilliyimizin gücləndirilməsi və onun dönməz xarakter alması, habelə heç kəsdən nə siyasi, nə iqtisadi, nə də enerji cəhətdən asılı olmamağımız üzərində çalışırdıq. Biz buna nail olduq. Biz tam olaraq müstəqil olduq, müstəqil siyasət aparmaq imkanı əldə etdik və Qarabağı geri qaytardıq. Ermənistan isə həqiqətən, müstəqil ölkə olmaq şansını əldən verdi. Çox da təfərrüata varmaq istəməzdim, oranın siyasi konfigurasiyası hər kəsə məlumdur. Bununla yanaşı, onlar özlərinə məxsus olmayan torpaqları itirdilər. Yəni onlar bunu dərk etməli və özləri üçün yeni hədəf müəyyən etməlidirlər.

Zənnimcə, həmin hədəf sülh, əməkdaşlığın bəhrəsi, Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarından imtina edilməsi olacaqdır. Bilirsiniz, Türkiyə kimi iqtisadi gücə və dünyada barmaqla sayıla biləcək aparıcı orduya sahib olan ölkəyə qarşı ərazi iddiasının olması tamamilə qeyri-rasionaldır. Biz Türkiyə–Ermənistan prosesini dəstəkləyirik. Hesab edirəm ki, bu, Ermənistan hökuməti və siyasətçiləri üçün fürsətdir. Gələcəkləri necə olacaq və özlərini regionda necə görürlər – bax, bu haqda yaxşı düşünməlidirlər. Fikrimcə, onların aydın anlayışı yoxdur. Onlar bütün illüziyaları bir kənara qoymalı, ordunu yenidən qurmaq, 5 milyon əhaliyə sahib olmaq və güc toplayaraq, torpaqları geri qaytarmaq kimi fikirlərdən vaz keçməlidirlər. Əks halda, bu onların dövlətçiliyinin rəsmi süqutu olacaqdır. Biz müsbət meyilləri dəstəkləməyə hazırıq və bunu edirik. Bizim ümidlərimiz var, ancaq biz erməniləri sınamalıyıq, çünki bu gündək onlarla sülh ətrafında danışıqlar aparmamışıq. Artıq bunun vaxtı çatıb. Dediym kimi, sərhəd məsələsi ilə bağlı danışıqlar tezliklə başlayacaq. Sülh müqaviləsi ilə bağlı danışıqlara gəldikdə, biz başlamağa hazırıq və Ermənistan hökuməti tərəfindən tarixlərin verilməsini gözləyirik.

H ə s ə n U n a l (*Türkiyənin Maltapə Universitetinin Siyasi elmlər və beynəlxalq münasibətlər fakültəsinin müəllimi*): Cənab Prezident, Sizin keçən ilki görüşünüzdə mən də iştirak edirdim. Mən Sizi misilsiz miqyaslı olan bir Zəfər münasibətilə təbrik etdim. Həmin Qələbə regionun siyasi mənzərəsini dəyişdi. Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycan Silahlı Qüv-

vələri vəzifənin öhdəsindən çox yüksək səviyyədə gəldi. Siz Ermənistanın tək cə ekspansiya xülyalarına son qoymadınız. Siz onları reallığa qaytardınız ki, cəzasız şəkildə istədiklərinə nail ola bilməzlər. Bu il Sizi xüsusilə iki məsələ münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Birincisi, azad olunmuş ərazilərdə yenidən qurulma ilə bağlı görülən işlərdir və biz dünən Füzuli və Şuşa daxil olmaqla, bu işlərin bir hissəsi ilə tanış olduq. İkincisi isə münaqişənin diplomatik həlli ilə bağlı yorulmaz səylərinizdir. Buraya Azərbaycan və Ermənistan, Türkiyə və Ermənistan arasında münasibətlər daxildir.

Bu məqamda Sizə sualım Rusiya ilə bağlıdır. Zənnimcə, bu sual yerinə düşər, çünki bu gün Qərbdə Rusiya tənqid edilir. Siz Rusiya ilə münasibətləri peşkarcasına həyata keçirirsiniz. Ötən il Siz Türkiyə ilə müdafiə sahəsində əməkdaşlıq müqaviləsi imzaladınız və onu Azərbaycan–Türkiyə–NATO müqaviləsi adlandırdınız. Türkiyədə bu bizi məmnun etdi. Bu il isə Siz Moskva ilə Bəyannamə imzaladınız ki, orada müxtəlif mövzular sırasında müdafiə sahəsində əməkdaşlıq və Cənubi Qafqazda münaqişələrin sülh yolu ilə həlli kimi məsələlər də yer alıb. Beləliklə, demək olar ki, burada bir növ Ankara–Bakı–Moskva üçbucağı yaranıb və işlər nizamlı gedir. Qərbdə Rusiya ilə bağlı tənqidlərin hökm sürdüyü vaxtda bununla əlaqədar fikrinizi bilmək istərdim. Daha bir sualım – Sizin Rusiya ilə münasibətlərinizin Ermənistana hər hansı bir təsiri varmı? Çox sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Azad olunmuş ərazilərdə gördüyümüz işlərlə bağlı xoş sözlərə görə sağ olun.

Keçən il və bu il bizimlə bir yerdə olduğunuza görə təşəkkür edirəm. Sualınıza gəldikdə, artıq qeyd etdiyim kimi, bunlar Azərbaycanın xarici siyasətinin müstəqil xarakterini nümayiş etdirir. Həmin siyasət bizim milli maraqlarımıza əsaslanır və maksimal nailiyyətlərin əldə olunmasına yönəlibdir. Biz regionumuzda təhlükəsizlik və əməkdaşlığa bu günümüz və sabahımız prizmasından baxmalıyıq. Təhlükəsizlik olmadan əməkdaşlıq və iqtisadi faydadan söhbət gedə bilməz. Azərbaycanın iqtisadi fəaliyyəti də, hansı ki, öz resurslarımız hesabına həyata keçirilir, sabitlikdən qaynaqlanır. Davamlı sabitlik isə təhlükəsizliyin tərkib hissəsidir.

Beləliklə, qeyd etdiyiniz mühüm hadisələr – ötən ilin iyun ayında Prezident Ərdoğan ilə Şuşa şəhərində imzalanmış Şuşa Bəyannaməsi bizim Türkiyə ilə əməkdaşlıq və qardaşlığımızın mahiyyətini əks etdirir. Biz sadəcə, bu əməkdaşlığın mahiyyətini rəsmiləşdirdik, çünki biz onsuz da istənilən şəkildə müttəfiq idik, bütün sahələrdə, o cümlədən hərbi və müdafiə sənayesi sahəsində. İndi isə bu tarixi şəhərdə Şuşa Bəyannaməsini imzalamaqla bütün dünyaya nümayiş etdirdik ki, biz sözümlə və imzamızla birlikdəyik.

Azərbaycan ilə Rusiya arasında müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında Bəyannamənin imzalanması da bizim strateji maraqlarımıza əsaslanır, çünki Rusiya bizim qonşumuzdur. Bu ölkə İkinci Qarabağ müharibəsinin sona çatdırılmasında fəal iştirak edib və onların sülhməramlı qüvvələri müvəqqəti olaraq Azərbaycanda – Qarabağdadır. Bundan əlavə, bizim

Rusiya ilə üzərində uzun illər ərzində çalışdığımız çoxsaylı məsələlər var – iqtisadiyyat, enerji, nəqliyyat, mədəniyyət və humanitar sahələrdə. Əlbəttə, biz Rusiyadan böyük həcmdə silah və avadanlıq alırıq. Bəli, biz həmin silahları Ermənistandan fərqli olaraq, bazar qiymətinə alırdıq. Ermənistan isə onları havayı əldə edirdi. Onlar bunun üçün guya kredit alırdı, lakin həmin kreditlər heç vaxt qaytarılmırdı, fərq bundan ibarət idi.

Hesab edirəm ki, bu, regional oyunçulara bir növ, mesaj idi – regionda sülh olmalıdır. Həm Türkiyə, həm də Rusiya müharibədən sonra regionda yeni konfigurasiyanın iştirakçılarıdır. Bildiyiniz kimi, vəziyyətə nəzarət edən Türkiyə–Rusiya Monitoring Mərkəzi Ağdamda yerləşir. Hesab edirəm ki, belə format tarixdə ilk dəfə mümkün olmuşdur. Bundan əlavə, Türkiyə–Rusiya münasibətləri də nəzərə alınmalıdır. Bu gün biz görürük ki, Prezident Ərdoğan Ukraynada atəşkəsin əldə olunmasında vasitəçilik edir. Bütün bunlar regional təhlükəsizlik və sabitliyə xidmət edir və dediyim kimi, bizim əməkdaşlığımızın müstəqil xarakterini ortaya qoyur. Bizim bütün etdiklərimiz Azərbaycan xalqının maraqları namindədir, xalqımız uzun illər sürən işğaldan sonra sülh arzusundadır.

Əlbəttə, siyasi və iqtisadi dialoq davam etməlidir və biz bunun tərəfdarıyıq. Siz Azərbaycan–Türkiyə–Rusiya üçbucağına toxundunuz. Bu hələ baş verməyib, heç bir səviyyədə hər hansı rəsmi təmaslar başlanmayıb. Lakin bir sıra məsələlər var ki, onlar bir-biri ilə bağlıdır, xüsusilə də nəqliyyat və enerji sahələ-

rində. Bizim ayrıca olaraq bu sahədə hər iki ölkə ilə fəal dialoqumuz var. Onların öz aralarında münasibətləri var, ancaq bu heç vaxt üçtərəfli formatda olmayıb. Hesab edirəm ki, bu gün bu haqda danışmaq hələ tezdir. Hazırkı regional konfigurasiya bizi qane edir. Bizim bütün qonşularla yaxşı münasibətlərimiz var – təkcə Rusiya və Türkiyə ilə deyil, Gürcüstan və İranla da. Ümid edirik ki, Ermənistanla da yaxşı münasibətlər olacaq və beləliklə, biz sabitlik məkanını ilə əhatə olunacağıq.

Bizim istəyimiz də məhz budur. Biz sülh gündəliyinə və iqtisadiyyata diqqətimizi ayırmalıyıq ki, hər il milyardları silah alınmasına yox, iqtisadi inkişafa yönəldək.

Yerdən replika: Rusiyanın Ermənistanın davranışına təsir edə biləcəyini düşünürsünüzmü?

İlham Əliyev: Demək çətindir. Ermənistanda gözləntilər var idi ki, Rusiya Qarabağda müharibəyə müdaxilə edəcək. Bu, baş vermədi, çünki biz öz ərazimizdə döyüşürük. Ermənistan Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatı ilə bağlı öhdəliklərə dair manipulyasiya cəhdləri edirdi. Lakin KTMT-nin mandatına üzv dövlətləri öz ərazilərində müdafiə etmək daxildir. Biz isə öz ərazimizdə döyüşürük. Beləliklə, bu, baş vermədi. Bununla yanaşı, bu hər kəsə məlumdur və biz 44 günlük müharibə zamanı bunu ictimai şəkildə dəfələrlə bəyan etdik ki, müntəzəm qaydada, gündə bir neçə dəfə Rusiyadan təyyarələr vasitəsilə Ermənistana silah daşınırdı. Biz bütün marşrutları izləyirdik – Rostovdan və Mozdokdan silah daşınırdı. Biz gürcüstanlı dostlarımızdan hava məkanını

bağlamağı xahiş etdik və onlar bunu etdilər. Bundan əlavə, biz gürcüstanlı dostlarımızdan xahiş etdik ki, quru yolu vasitəsilə Rusiyadan Gürcüstan ərazisindən silahların daşınmasının qarşısını alsınlar və onlar belə də etdilər. Biz buna görə minnətdarıq. Biz bütün Xəzəryanı ölkələrə məktublar göndərdik ki, Rusiyadan Ermənistana silah daşıyan yük təyyarələrinə uçuş icazəsi verilməsin. Belə məktublar Qazaxıstan, Türkmənistan və İrana göndərildi. Təəssüf ki, bu təyyarələr həmin ölkələrin hava məkanından istifadə edərək, Ermənistana daxil olurdu. Vəziyyət belə idi və biz 44 günlük müharibənin bu hissəsini gizlətməməliyik. Lakin Ermənistanın gözləntiləri daha yüksək idi. Onlar hesab edirdilər ki, Rusiya ordusu bura gələrək separatizmi müdafiə edəcək. Bu isə baş vermədi. Orada müəyyən məyusluq var idi, ancaq işğal illəri ərzində bizim Ermənistan hökuməti və diasporanın necə fəaliyyət göstərməsi ilə bağlı məlumatımız var idi. Onlar hesab edirdilər ki, bütün dünyanın onlara borcu var və kimlərsə gəlib onları müdafiə edəcək, onların əvəzində döyüşəcək, gəlib onlara pul verəcək, digər yardım edəcək. Bunlar isə oturacaqlar və bu şübhəli «faciədən» sui-istifadə edəcəklər. Hər bir xalqın özünün tarixində faciəvi məqamları olub. Ermənilərin problemi isə ondan ibarətdir ki, ideologiyaları gələcəyə baxmaq əvəzinə, şübhəli və qondarma tarixi faktlara əsaslanır.

Nəzərə alsaq ki, Rusiya–Ukrayna müharibəsinin başlanmasından iki ay sonra – aprelin 19-da baş nazir Paşinyan Rusiyaya rəsmi səfər edib, bu, iki ölkə arasında münasibətlərin əla olduğunu nümayiş etdirir.

Biz isə qonşuluqda olan ölkələr arasında münasibətlərin hər zaman yaxşı olmasının tərəfdarıyıq və bu bizim sülh gündəliyimizin tərkib hissəsidir.

Brenda Şafer (*Amerika Birləşmiş Ştatları Ali Hərbi Dəniz Donanma Məktəbinin müəllimi, professor*): Salam, cənab Prezident. Bizim üçün gözəl Şuşa şəhərinə səfərin təşkil edilməsinə görə təşəkkür edirəm. Mən hazırda ABŞ Ali Hərbi Dəniz Donanma Məktəbinin müəllimiyəm və yenidən Azərbaycanda olmağımdan məmnunam. Siz Ermənistanın davranışı və münaqişə haqqında danışdınız. Beynəlxalq münasibətlər sistemində danılmaz bir razılıq varsa, o da minalardan istifadədir. Bəzən terrorçuluq haqqında danışarkən biri bunu terrorçuluq, digəri azadlıq mübarizəsi adlandırır. Ancaq çətin ki, elə bir insan tapılsın ki, minalardan istifadəni legitim adlandırsın. Bu münaqişədə isə minalardan xüsusi olaraq istifadə edilib. Bu, yalnız müdafiə xətlərinin yaradılması deyil, hətta Kəlbəcərdə humanitar məqsədlərlə 10 günlük əlavə vaxt istənilən zaman belə, orada əlavə olaraq minlərlə mina yerləşdirilmişdir. Bununla yanaşı, Azərbaycan Ordusunun şəhidlərinin cəsədləri altına minalar yerləşdirilirdi ki, onları daşımaq və ailələrinə təhvil vermək üçün yaxınlaşan həkimlər və tibb işçiləri qətlə yetirilsin və yaralansınlar. Bu, müasir dövrdə misli görünməmiş hallardır. Beynəlxalq ictimaiyyət buna rəvac verməlidirmi? Məsələn, ABŞ Konqresi, demək olar ki, hər il Qarabağın minalardan təmizlənməsinə vəsait ayırırdı. Ancaq mənə elə gəlir ki, həmin vəsait minalı ərazilərin yaradılmasına sərf edilib. Sizin də dediyiniz kimi, Avropa

İttifaqı Ermənistana qeyd-şərtsiz olaraq 3 milyard vəsait ayırır. Sizdən isə soruşurlar ki, bəlkə minatəmizləmə işləri üçün sizə də maliyyə vəsaiti lazımdır?! Necə hesab edirsiniz, bu cür fəaliyyətə göz yuman beynəlxalq ictimaiyyət həmin bölgələrdə minatəmizləmə əməliyyatlarına vəsait ayırmalı deyilmi?

İ l h a m Ə l i y e v: Sizinlə tamamilə razıyam və bu məsələni qaldırdığınıza görə sizə təşəkkür edirəm. Bu, ən böyük problem və ən böyük faciələrdəndir. Çünki müharibənin bitməsindən sonra minalar səbəbindən 200-dən artıq hərbi və mülki vətəndaşımız minaya düşərək həlak olub və ya ağır yaralanıbdır. Düzgün qeyd etdiniz ki, onlar minaları müharibədən sonra yerləşdiriblər və Kəlbəcərdə yeni basdırılmış minanın partlaması nəticəsində faciə baş verib və iki jurnalistimiz həlak olubdur. Hazırda bütün əraziləri minalardan təmizləmək olduqca çətindir, çünki bizim buna fiziki imkanlarımız yetmir. Bizim Minatəmizləmə Agentliyimiz illər əvvəl yaradılıb və hazırda biz heyətin sayını artırır və yeni avadanlıqlar alırıq, o cümlədən minalanmış əraziləri müəyyən edən dronlar əldə edirik, lakin bu çox vaxt və zəhmət tələb edir. Bu günə qədər türkiyəli mütəxəssislər bizə minatəmizləmə işlərində kömək edirlər, ancaq bizim daha geniş beynəlxalq əməkdaşlığa ehtiyacımız vardır. Təəssüflər olsun ki, belə dəhşətli davranışa görə Ermənistana heç irad belə, tutulmayıb. Bizim hazırda tapdığımız minalar yeni basdırılanlardır və həmin ərazilər onları aşkar etmək üçün çox əlverişsizdir. Bu bir daha onların davranışının göstəricisidir. Düzgün qeyd etdiniz, biz onlara 10–20 gün arası vaxt

verdik ki, noyabrın 10-da imzalanmış razılaşmaya əsasən tərک etməli olduqları ərazilərdən çıxısnlar. Lakin onlar bu müddəti minaların basdırılması, özlərinə məxsus olmadığı, lakin içində yaşadıkları evlərin yandırılması, ağacların kəsilməsi və digər ekoloji fəlakətlərə yol açan əməllərə sərф etdilər. Yəni bu onların davranışını göstərir və bu, açığı desək, təkcə hökumətin davranışı deyil. Bu onlara heç bir pislik etməmiş, oraya yalnız sahib olduqlarını qaytarmağa gələnlərə və doğma yurdlarında yaşamağa gələnlərə qarşı olan nifrətin səviyyəsidir.

Beynəlxalq dəstəyə gəldikdə, təəssüf ki, bu günədək biz heç bir beynəlxalq təşkilatdan hər hansı bir dəstək almamışıq. Görülən bütün işləri öz hesabımıza görürük. Biz bir neçə beynəlxalq şirkətlə müqavilə bağlamaq istədik ki, bizə prosesi sürətləndirməyə kömək etsin. Lakin onların təklif etdiyi xidmət haqqı bizim minatəmizləmə agentliyimizə başa gələn qiymətdən bir neçə dəfə artıq idi. Onlar bu işə kommersiya nöqtəyi-nəzərdən yanaşdılar və biz bunu anlaya bilərik, çünki onlar özəl şirkətlərdir. Ancaq onlar bir kvadratmetr əraziyə astronomik qiymət tələb edirlər, bu isə bizim işimizə yaramır.

Avropa İttifaqı Ermənistanı 2,6 milyard, Azərbaycanı isə 140–160 milyon avro yardım paketini elan edəndə biz ən yüksək səviyyədə səsimizi ucaltdıq. Bu, bir daha ikili standartların təzahürü idi. Artıq dediyim kimi, Ermənistanda bir dənə də olsun ev dağıdılmayıb. Nə üçün onlara 2,6 milyard verilir? Həmin vəsaitin böyük hissəsi kredit deyil, grant olacaq, yəni hədiyyə. Azərbaycanı isə 140–160 milyon.

O ölkəyə ki, onun 10 min kvadratkilometrlik ərazisi tamamilə dağıdılib. Bunun cavabı olmadı. Müsbət haldır ki, daha sonra Avropa İttifaqı bu məsələyə baxdı və mənim Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti cənab Şarl Mişel ilə sonuncu söhbətimdə o mənə dedi ki, minatəmizləmə işlərinə 5 milyon avro ayrılacaq. Biz buna görə təşəkkür edirik. Lakin bu rəqəmin böyük təsiri olmayacaqdır. Bizim ciddi dəstəyə ehtiyacımız vardır. Bundan əlavə, mina problemi ilə məşğul olan beynəlxalq QHT-lərin dəstəyinə ehtiyac duyuruq. Onların hələ ki, heç biri Azərbaycana nəzər salmayıb. Biz bilirik ki, minaların təmizlənməsinə yardım edən bir sıra QHT və fondlar var. Bizə gəldikdə, heç kəs yardım etmir. Azad olunmuş ərazilərdə görülən bütün işlər Azərbaycanın dövlət büdcəsi hesabına həyata keçirilir. Heç bir ölkədən və ya beynəlxalq təşkilatdan bir dollar belə, almamışıq. Əlbəttə, bu ədalətsizlikdir. Bu, ikili standartlardır, ancaq nə etmək olar. Bu bizim yaşadığımız dünyadır. Bununla belə, kiminsə bizə yardım edib-etməməsindən asılı olmayaraq, biz bütün əraziləri təmizləyəcəyik, bu daha çox vaxt aparacaq. Biz keçmiş məcburi köçkünlərin hamısını geri qaytaracağıq və Qarabağı dünyaya nümunə olacaq şəkildə yenidən quracağıq. Sağ olun, Brenda, sizi görməyimə çox şadam.

Con Roberts (*Enerji təhlükəsizliyi üzrə ekspert (Birləşmiş Krallıq)*): Əvvəlcə, burada olmağınıza və bu konfransı təşkil etdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Sülhə nail olmaq bir çox hallarda müharibəni udmaq qədər çətin, bir çox hallarda isə ondan daha

da mürəkkəb məsələdir. Mənim iki sualım var və onlar mənim sahəm olan enerji ilə əlaqəlidir.

Sülhün bərqərar olması mexanizmi kimi, Ermənistanla və Qarabağa neft və qazın nəqli məsələsi gündəmdədirmi? Digər sualım isə, Türkiyə və Türkmənistanla üçtərəfli Zirvə görüşü ilə bağlı planlar nə yerdədir və enerji sahəsinə aid hansı məsələlər müzakirə ediləcəkdir?

İ l h a m Ə l i y e v: Qarabağa neft və qazın nəqlinə hələ başlanılmayıb. Əlbəttə, Qarabağın hazırda tərəfimizdən yenidən qurulma işlərinin aparıldığı hissəsində qaz xətlərinin inşası planımızdadır. Biz elektrik stansiyalarını inşa edirik. Həcm o qədər böyük olmasa da, 20 meqavatlıq yeni stansiya ötən il inşa edilib və bu il daha bir 25 meqavatlıq stansiya istifadəyə veriləcəkdir. Bütün Qarabağ və Şərqi Zəngəzur elektrik xətləri ilə birləşdirilib. Bəzi hallarda həmin elektrik xətləri ilin altı ayı qarlı olan 3500 metrlik dağlar üzərindən salınmalı olub. Yəni elektrik enerjisi təminatı vardır. Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti nəzarətində olan ərazilərə gəldikdə, biz oraya enerji nəql etmirik. Lakin Ermənistandan Xankəndiyə gedən qaz xətti bizim nəzarətimizdə olan ərazidən keçir. Bu yaxınlarda orada qəza baş vermişdi və bir neçə gün ərzində qazın nəqlində fasilə yaranmışdı.

Təəssüflər ki, bizi dərhal orada humanitar fəlakətə səbəb olmaqda ittiham etdilər. Bu, bir daha ikili standartlardır, çünki Birinci Qarabağ müharibəsi başlayanda ermənilər Azərbaycanın əsas ərazisindən Naxçıvana gedən qaz xəttini kəsdilər və 15 il

ərzində o zaman 400 min əhalisi olan Naxçıvan təbii qazsız yaşamalılı oldu. Orada qış sərt olur, temperatur mənfi 30 dərəcədən aşağı düşür və heç kəs Ermənistanı Naxçıvanda humanitar fəlakətə səbəb olmaqda ittiham etmədi. Yalnız 2005-ci ildə biz İranla razılığa gələrək, oraya qaz kəməri inşa etdik və bu gün Naxçıvan 100 faiz qazla təmin edilir. Biz isə nə etdik? Biz Ermənistandan Qarabağın Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti nəzarətində olan hissəsinə gedən kəməri təmir etdik və qazın nəqli bərpa olundu.

Mən bilmirəm gələcəkdə necə olacaq. Bizim enerji ehtiyatımızdan istifadəyə ehtiyac yaranarsa, bu daha rahat ola bilər. Çünki Ağdamdan Xankəndiyə qazın nəqli daha ucuz başa gələr, nəinki həmin qazın Rusiyadan Gürcüstana, oradan Ermənistana və daha sonra Azərbaycana, Xankəndiyə nəqli. Yəni belə bir mürciət olsa, biz onu nəzərdən keçiririk.

Azərbaycan–Türkiyə–Türkmənistan üçtərəfli Zirvə görüşünə gəldikdə, bəli, belə bir plan var idi, ancaq hələ ki, tarixlər müəyyən edilməyib və biz tərəfdaşlarımızdan məlumat gözləyirik. Görüşün təşəbbüskarı Türkmənistandır, Zirvə görüşü orada baş tutacaq və biz tarixlərin təqdim olunmasını gözləyirik.

A m a n d a P o l (*Avropa Siyasət Mərkəzinin baş analitiki (Belçika)*): Sabahınız xeyir, cənab Prezident. Dəvətiniz üçün çox sağ olun. Buraya gəlmək və Şuşaya səfər etmək imkanını əldə etmək – mən uzun müddət idi ki, buraya səfər etmək istəyirdim – məndə həm şərəf, həm də məmnunluq hissi doğurur. Belə demək olarsa, bu, sanki xəyallarımın gerçəkləşməsi

idi. Mən Brüsseldə «beyin mərkəzi» olan Avropa Siyasət Mərkəzindənəm. Avropa İttifaqından gəldiyim üçün Sizə Avropa İttifaqı ilə bağlı sual ünvanlamaq istəyirəm. Sizin və baş nazir Paşinyan arasında dialoqun qurulmasına vasitəçilik etmək və gündəliyi irəli çəkmək üçün Şarl Mişel çox fəallıq göstərmişdir. Bu prosesdə Avropa İttifaqının oynadığı rolu necə xarakterizə edərdiniz? Əgər səhv etmirəmsə, bu vaxtdək iki görüş keçirilib. Siz Avropa İttifaqının rolunu nədə gördüyünüzlə bağlı fikrinizi daha da inkişaf etdirə bilərsinizmi? Avropa İttifaqı doğru iş görürmü? O daha çox işlər görə bilərmi? Siz Avropa İttifaqının daha çox hansı məsələlərlə məşğul olmasını görmək istərdiniz?

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun, bu sual üçün təşəkkür edirəm. Bizim planları və regional əməkdaşlıq perspektivlərini başa düşmək üçün bu, önəmli məsələdir. Biz postmünaqişə dövründə münasibətlərin normallaşdırılması prosesində Avropa İttifaqının və xüsusilə Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin rolunu yüksək qiymətləndiririk. O, keçən ilki səfəri ərzində planlarımız, Avropa İttifaqının mövqeyi ilə bağlı bizim onunla birinci dəfə çox uzun və çox konstruktiv müzakirələr apardığımız regiona, Azərbaycana və Ermənistanına səfər etmişdir. Eyni zamanda, biz çox minnətdarıq ki, onlar bizi narahat edən məsələni ciddi şəkildə həll etdilər. Mənim artıq qeyd etdiyim kimi, Ermənistanı və Azərbaycana verilmiş maliyyə paketi arasında böyük fərq mövcud idi və buna düzəliş olundu. Biz indi konkret təfərrüatları gözləyirik. Bizim mövqe ondan ibarət idi ki –

bu mövqe Avropa İttifaqının rəhbərliyinə çatdırılmışdır – Azərbaycan eyni proporsiyada, Ermənistanın aldığı qədər vəsait almaq istəyir. Avropa banklarından eyni faiz dərəcəsi ilə eyni həcmdə olan kreditləri və eyni həcmdə olan qrantları. Hesab edirəm ki, bu çox ədalətli mövqedir. Sonra aramızda bir neçə qarşılıqlı təmas görüşləri oldu. Dekabr və aprel aylarında Brüsseldə cənab Şarl Mişel tərəfindən üçtərəfli görüşlər təşkil olundu. Fevral ayında Fransa Prezidentinin iştirakı ilə videokonfrans vasitəsilə görüş oldu. Həmçinin biz müntəzəm olaraq telefon vasitəsilə ünsiyyət qururuq. May ayının əvvəlində yenə də Brüsseldə Ermənistan və Azərbaycan nümayəndələrinin növbəti görüşünün keçirilməsi planlaşdırılır. Beləliklə, biz bu səyləri yüksək qiymətləndiririk. Bizim üçün Avropa İttifaqı çox önəmli tərəfdaşdır. Bizim Avropa İttifaqı ilə çox geniş gündəliyimiz mövcuddur. Ermənistan–Azərbaycan münaqişəsi heç vaxt onun bir hissəsi olmamışdır. Çünki bu məsələ ilə Minsk qrupu məşğul olurdu və Avropa İttifaqı bu məsələdən bir az uzaq idi. Lakin indi ticarət, enerji, nəqliyyat, humanitar və demokratik inkişaf məsələləri ilə birlikdə bu məsələ də gündəliyimizdədir. Biz Avropa İttifaqını ədalətli vasitəçi hesab edirik və onun səylərini alqışlayırıq. Düşünürəm ki, indi Minsk qrupunun həmsədrliyi disfunkcional olduğu üçün Avropa İttifaqı normalaşdırılma prosesində çox fəal rol oynaya bilər və oynayır da. Biz bunu dəstəkləyirik və faydalarını görürük. Yeri gəlmişkən, mənim ermənistanlı həmkarımla son təmaslarım da Brüsseldə oldu. Beləliklə, Brüssel indi mənim səfərlərimin əsas təyinat məntə-

qəsinə çevrilib. Bir məsələni də əlavə etmək istəyirəm. Biz indi Avropa İttifaqı ilə yeni sazişin üzərində bəzi məsələlərin razılaşdırılmasının son mərhələsindəyik. Bu razılaşmanın 90 faizdən çox hissəsi bizim və Avropa İttifaqının dəyərləndirilməsinə görə hazırdır. Müharibə gədirdi, COVID problemi var idi və buna görə bu məsələ bir az gözləməli oldu. Lakin hesab edirəm ki, bu məsələni kifayət qədər tezliklə yekunlaşdırı bilərik. Bizim aramızda razılaşma var idi, lakin o, uzun illər bundan öncə imzalanmışdır. Yeni razılaşma çox hərtərəflidir. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra reallıqları əks etdirir və dünyada cərəyan edən yeni vəziyyətə də toxunulacaqdır.

Hikmət Hacıyev: Siyahımızda Fransadan doktor Maksim Qoən var. Cənab Prezident, məlumat üçün bildirmək istəyirəm ki, Maksim Qoən fransız məhkəməsində 10 ildən çoxdur erməni lobbi qrupları ilə mübarizə aparır. Cənab Qoən, söz sizindir.

Maksim Qoən (*Avrasiya Araşdırmaları Mərkəzinin fransalı tədqiqatçısı*): Bu konfransda bizi qəbul etdiyinizə görə çox sağ olun, cənab Prezident. Mən Sizə iki sual vermək istəyirəm. Birincisi, əvvəllər işğal olunmuş ərazilərdə mədəni abidələrin dağıdılması ilə bağlıdır. Hamımız bu ərazilərdə kimin nəyi dağıtdığını və kimin bu əraziləri yenidən qurmağa hazır olduğunu gördük. Əfsuslar olsun ki, heç kəs Avropa Parlamentinin qurbanı günahlandırmağı üstün tutduğunu başa düşmür. Bildiyim qədər, UNESCO da bu məsələni kifayət qədər başa düşmədi. Mən UNESCO-nun rəhbərinə ünvanlan-

mış məktuba imza atmış şəxslərdən biriyəm. Beləliklə, bədxah niyyətə nə aiddir, informasiyanın çatışmazlığına nə aiddir, bunu qiymətləndirə bilərikmi? Hər iki halda daha yaxşı anlaşma üçün nə etmək olar? Mən ciddi şəkildə əminəm ki, Avropa İttifaqı şəhərlərinin və Avropa İttifaqı vətəndaşlarının əksəriyyəti düzgün məlumata çıxışı olduğu halda, ədalətli qiymətləndirməyə hazırdır. İkinci sualım ondan ibarətdir ki, əməkdaşlıqda, əvvəllər işğal olunmuş ərazilərin yenidən qurulmasında öz ölkələrinə, yəni Azərbaycana sadıq qalan insanların – mən ilk öncə bu gün Bakıda və Gəncədə yaşayan etnik erməniləri nəzərdə tuturam – gələcəkdə rolunu nədə görürsünüz?

İ l h a m Ə l i y e v: Birinci suala gəldikdə deyərdim ki, əlbəttə, münəfiyyətə və illərdir davam edən işğala qeyri-müvafiq münasibətə təkcə məlumat çatışmazlığının səbəb olmaması, faktlarla bilərəkdən manipulyasiya edilməsi bizi çox məyus edir. Çünki bu ədalətsizliklə üzləşməyə başlayanda bizə belə gəldi ki, öz işimizi təqdim etmək, işğaldan əziyyət çəkənlərin Azərbaycan xalqının olduğunu, bizim torpaqların təcavüzün qurbanı olduğunu izah etmək üçün biz daha gərgin çalışmalı idik. Biz hesab edirdik ki, bunu söylədikdən sonra hər kəs başa düşəcək və bizimlə ədalətli davranacaqdır. Sonra biz dərk etdik ki, dediklərimizin nədən ibarət olmasına baxmayaraq, çox güclü erməni yönümlü qruplar və mövqelər, qavranış və inanclar vardır. Ermənilərin işğal dövründə etdiklərinə baxmayaraq, onların heç bir əməli heç vaxt hər hansı bir cəzalandırma və ya həтта qınaq obyektinə deyildi. Mən uzun illər idi deyirdim ki, Ermə-

nistana qarşı sanksiyalar tətbiq edin. Bu, münacişinin həll edilməsi, müharibəyə yol verilməməsi üçün yeganə yoldur. Ermənistana qarşı sanksiyalar tətbiq etməsəniz, onlar heç vaxt o əraziləri tərk etməyəcəklər. Üç həmsədr ölkədə belə güclü lobbinin olduğunu, bu ölkələrlə xüsusi və hərbi əməkdaşlığın olduğunu nəzərə alaraq, onlar heç vaxt könüllü şəkildə oranı tərk etməyəcəkdilər. Lakin əfsuslar olsun ki, bu, baş vermədi. Başqa münacişələrdə sanksiyaların tətbiq olunduğunu gördükdə, biz yenə də ikili standartları görürük. Müharibədən sonra çox qərribə və yenə də feyk faktlara, deyərdim ki, azərbaycanofobiya əsaslanan bir hekayə var idi ki, Azərbaycan bizim işğaldan azad etdiyimiz ərazilərdə Ermənistanın mədəni irsini dağıdacaq. UNESCO qapımızda idi və səfər etməyi planlaşdırırdı. Əlbəttə ki, biz onlarla işləyirdik, çünki bizə yazışmamızın müvafiq mətnə olması lazım idi, bizə onların açıq bəyanatlarında Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə tam şəkildə riayət edilməsi lazım idi. Yekun olaraq, biz mətnin və missiyanın tərkibi üzərində razılığa gəldik. Qeyd etmək istəyirəm ki, 30 ildir biz UNESCO-dan işğal olunmuş ərazilərə gəlməyi və şahid olduqlarını bildirməyi xahiş edirdik. Onlar həmişə imtina edirdilər. İkinci Qarabağ müharibəsindən bir il və ya ola bilsin bir il yarım əvvəl bizim ovaxtkı Xarici İşlər naziri UNESCO-da idi və bu sualı onlara vermişdi. Cavab isə belə oldu ki, UNESCO siyasi məsələlərlə məşğul olmur.

Müharibə bitəndən sonra vəziyyət dəyişdi. Nəyə görə? Çünki belə bir qavrayış var idi ki, erməni ta-

rix i irsi dağıdıla bilər. Lakin 67 məsciddən 65-nin ermənilər tərəfindən dağıdılmasına heç bir məhəl qoyulmamışdır. Sanki bu, bir tarixi irs deyil, sanki bu, bir dini irs deyil. Bu bizim üzləşdiyimiz vəziyyətdir. Lakin minlərlə, on minlərlə beynəlxalq nümayəndənin Şuşanı ziyarət etməsi və onların hamısının erməni kilsəsinə toxunulmamasını görmələri faktı, əksinə olaraq, ermənilərin dağıtdıqları məscidlərə rəğmən bu kilsənin bərpa ediləcəyi faktı indi UNESCO-nun regiona gəlmək marağını aşağı salır. Çünki onlar gəldikləri təqdirdə nə haqqında hesabat verəcəklər? Onlar 65 dağıdılmış məscid haqqında hesabat verməli olacaqlar. Onlar ermənilərin Ağdam məscidində donuz və inək saxladığı haqqında hesabat verməli olacaqlar. Onlar erməni, xristian və alban dini irsinin toxunulmaz qaldığı haqqında hesabat verməli olacaqlar. Biz bunu heç vaxt etməzdik və biz bunu heç vaxt etməmişik də. Burada, Bakıda şəhərin mərkəzində erməni kilsəsini görə bilərsiniz. Orada 5000 erməni kitabı var. İrəvanda bəs nə görürük? Onlar Azərbaycan məscidinin adını dəyişiblər, onu fars məscidi adlandırıblar. Şuşadakı məscidi də fars məscidi adlandırırlar. Onlar məscidin mənşəyini dəyişmək, bəzi təmir işlərini aparmaq üçün hətta İrandan mütəxəssis də dəvət ediblər. Diplomatik nota verildi, İranın Azərbaycandakı səfiri Xarici İşlər Nazirliyinə dəvət edildi və biz buna son qoyulmasını tələb etdik. Çünki bu da müsəlman irsinin dağıdılmasının legitimləşdirilməsinin bir hissəsi idi. Beləliklə, fərq burasındadır. Bizim Azərbaycandakı dini və tarixi irsimiz bütün Azərbaycan xalqına məxsus-

dur. Zərdüştlük məbədi, məscid, katolik kilsə, pravoslav kilsə, erməni kilsəsi və sinaqoq – bütün bunlar bizim milli irsimizdir və biz onları qoruyub saxlayırıq. Bakını, Şuşanı, Qubanı və digər yerləri ziyarət edən hər kəs bunu görə bilər. Lakin bu ikili standartlar yanaşması belə bir məsələdir ki, əfsuslar olsun, biz artıq onunla yaşamağa öyrəşmişik. Lakin yenə də düşünürəm ki, belə görüşlər və Şuşanın hər həftə çox mühüm beynəlxalq tədbirlərin keçirildiyi bir şəhər olması, orada tezliklə 10 ölkənin folklor qrupunun iştirak edəcəyi növbəti «Xarıbülbul» festivalının keçiriləcəyi heç kimin məhəl qoya bilmədiyi və göz yuma bilmədiyi bir məsələdir.

İkinci məsələdə də bizim mövqemiz çox aydındır. Mən artıq demişəm ki, biz Qarabağda yaşayan erməniləri öz vətəndaşlarımız hesab edirik. Ümid edirik, onlar da tezliklə anlayacaqlar ki, Azərbaycan vətəndaşları kimi yaşamaqla onların bütün hüquqları və təhlükəsizliyi təmin olunacaq. Azərbaycan Ermənistandan fərqli olaraq, çoxlu etnik xalqların yaşadığı bir ölkədir. Burada bütün etnik qruplar, ermənilər də daxil olmaqla, sülh və ləyaqət içində yaşayırlar. Bizdə erməni azlığı var və onların bu mənada heç vaxt heç bir problemi olmamışdır.

Lakin bunun üçün Ermənistanda azərbaycanofobiyaya yönəlmiş təbliğata son qoyulmalıdır. Azərbaycanlıları iblisləşdirmək, bizim haqqımızda mifologiyalar yaratmaq sülh işinə xidmət etməyəcək. Müharibədən sonra baş verənlər onu göstərir ki, bizim heç bir pis niyyətimiz yoxdur. Biz sülh, ərazi bütövlüyümüzün tanınmasını istəyirik və Azərbay-

canda yaşayış standartları Ermənistandakından qat-qat yüksəkdir. Mən heç Qarabağda rus sülhməramlılarının müvəqqəti olaraq nəzarət etdiyi əraziləri demirəm. Buna görə düşünürəm ki, onlar özləri bunu dərk edəcəklər. Bizə artıq Qarabağdakı ermənilərdən mesajlar daxil olur. Onlar çox müsbət mesajlardır. Biz artıq müxtəlif səviyyələrdə ilkin təmaslara başlamışıq. Bunun təfərrüatlarına varmaq istəmirəm, lakin proses artıq başlamış və bu, bir daha bizim niyyətimizi göstərir. Onlar sürətli iqtisadi inkişafın bir hissəsi ola bilərlər, onlar vahid Azərbaycan dövlətində özlərini daha çox təhlükəsiz, rahat hissə edə bilərlər, lakin onlar separatçı tendensiyalardan və separatçı istəklərindən vaz keçməlidirlər. Onlar həm də reallığı başa düşməlidirlər. Onlar xəritəyə baxmalı, coğrafiyaya nəzər salmalı və başa düşməlidirlər ki, yüz minlərlə azərbaycanlı yaxın gələcəkdə Kəlbəcərə, Laçına, Şuşaya, Ağdama qayıdacaqdır. Onlar bu mühitdə yaşamalı olacaqlar. Qonşu kimi yaşamalı, düşmənçiliyi bir kənara qoymalı, separatçıları təcrid etməli, separatçıları məsuliyyətə cəlb etməli və bundan sonra, düşünürəm ki, onlar da faydaları görəcəklər.

H i k m ə t H a c ı y e v: Siyahımızda Ventzeslav Sabev var. Buyurun.

V entzeslav Sabev (*Cenevrə Universiteti İdarəçilik və Etiqad Mərkəzinin direktoru (İsveçrə)*): Təşəkkür edirəm, zati-aliləri. Sabahınız xeyir, cənab Prezident. Mənim adım həm də mənim mənşə ölkəmi bildirir. Baxmayaraq ki, İsveçrəni təmsil edirəm, mən ölkəmizin təhlükəsizliyini bu həftə bərpa etdiyinizə

görə Sizin ölkənizə minnətdar olan Bolqarıstandakı qardaşlarınızdanam. Bu, vacib yardım idi. Bolqarıstandan olduğumu, İsveçrəni və Cenevrə Universitetini təmsil etdiyimi nəzərə alaraq, mən etiqadlararası və mədəniyyətlərarası dialoq üzərində işləyirəm. Siz əvvəlki cavabınızda Azərbaycandakı mədəni və mədəniyyətlərarası ənənələri xatırladaraq, bu suala cavab verdiniz. Bu, regionda yaxşı işləyən bir modeldir. Biz bu modelin bütün regionda və hətta ondan kənardə tətbiq edilməsini səbirsizliklə gözləyirik. Siz çox aydın mesaj bildirdiniz, bu həmçinin Qərbi Avropadakı təşkilatlara bir müraciət idi. Siz dediniz ki, QHT səviyyəsində xalqlar arasında təmaslar üçün lazımi vaxt yetişib. Son bir neçə ayda bu tip tədbirləri təşkil etməyə çalışanda bizə dedilər ki, tarix və gələcəyə doğru mesaj arasında olan hissədə tarazlığın qorunması üçün ehtiyatlı olmalıyıq. Biz söylərimizi yenidənqurmaya, icmaların yaradılmasına, inteqrasiya edilməsinə yönəltmək istəyirik. Saxta tarixlə, təhriş olunmuş tarixdən bəhs edən mesajla mübarizə aparmaqla gələcəyə yönəlmiş icmaların inteqrasiyasından bəhs edən mesaj arasında tarazlığın idarə edilməsi üçün məsləhətiniz nə olardı?

İ l h a m Ə l i y e v: Hesab edirəm ki, əvvəlcə tarixin hansı hissəsinin saxta olduğunu və saxta olmadığını aydın anlamaq lazımdır. Çünki əfsuslar olsun ki, erməni tarixşünaslıq elmində hər bir addımda saxtakarlıq görürük. O cümlədən Azərbaycan əraziləri ilə bağlı, Qarabağın tarixi ilə bağlı. Yeri gəlmişkən, sizə deyə bilərəm ki, bu saxta tarix siyasəti son 5-6 ildə hətta yeni bir forma almışdı. On-

lar Azərbaycan şəhərlərini rəsmən erməni adları ilə, saxta adlarla adlandırmağa başladılar. Buraya məsələn, Şuşa şəhəri də aiddir, onlar onu «Şuşı» adlandırmağa başladılar. Bu şəhər heç vaxt «Şuşı» olmamışdır və yeri gəlmişkən, mən «Şuşı»nin nə mənə daşdığını və nəyə görə erməni adı hesab edilməli olduğunu bilmirəm. Mən başa düşürəm. Bütün xəritələrə baxsanız, tarixi xəritələrə baxsanız, sovet ensiklopediyasına baxsanız Şuşa görürsünüz. Lakin bu, son 5-6 ildə baş verənlərin nəticəsi idi. Həmçinin Azərbaycanda olan ermənilər haqqında saxta tarix var. Biz tarixi bilirik və aydındır ki, bunu Vikipediyada da görmək olar. 1805-ci il tarixli Kürəkçay sülh sazişinə baxın. Onu kim imzalayıbdır? İbrahim xan, Qarabağ, Şuşa xanı və Rusiya generalı. Orada ermənilər qeyd edilmir.

Ermənilər daha sonra – Türkmənçay və Gülüstan müqavilələrindən sonra Persiyadan və Şərqi Anadoludan həmin ərazilərə gətirildilər. Bütün bunlar tarixi faktlardır. Biz onların 200 il ərzində Qarabağda yaşadıklarına görə etnik təmizlənməli olduğunu demirik. Xeyr. Lakin tarix manipulyasiya edilməməlidir. Eyni məsələni onların təqdim etməyə çalışdıqları «tarixi sənədlərə» də şamil etmək olar. Lakin hesab edirəm ki, əgər biz məqsədə nail olmaq istəyiriksə, əsas səylərimizi gələcəyə cəmləşdirməliyik. Çünki həddən artıq tarixi keçmişə getmək əslində Ermənistanın uğursuzluğunun səbəbidir. Onlar özlərinin itirmiş olduqlarına necə nail ola biləcəkləri haqqında xəyal edirdilər. Onlar həmişə öz ideologiyası, öz təhsilini keçmişə əsaslandırırdılar və gələcəyi də

əldən verdilər. Gələcəyə gəldikdə, hesab edirəm ki, vətəndaş cəmiyyəti üzvləri arasında təmaslara başlamaq indi önəmli olacaq. Biz buna hazırıq, biz bunu Avropa İttifaqının nümayəndələri ilə, ABŞ Hökumətinin nümayəndələri ilə müzakirə etmişik və bu təmasların təşkil edilməsi üçün təkliflərimizi vermişik. Həmçinin Rusiya hökuməti tərəfindən təşkil olunmuş bir təmas da var idi. Moskvada Azərbaycan və Ermənistandan olan ziyalılar qrupu görüşmüşdü və düşünürəm ki, bu formatı da davam etdirmək olar. Hesab edirəm ki, bu görüşləri Bakıda və İrəvanda da keçirə bilərik. Başqa sözlə, bir-birimizlə danışmağa başlamalıyıq, çünki Ermənistan hökuməti ilə sülhlə bağlı razılığa gəlsək, bu razılaşma, həmçinin milli konsensusun da bir hissəsi olmalıdır. Biz bunu anlayırıq. Əks halda, bu razılaşmanı imzalamaq və həyata keçirmək çox çətin olacaq. Lakin onlar Azərbaycanı iblisləşdirməyə və bizi onları məhv etmək istəyən xalq və ölkə kimi təqdim etməyə davam etdikdə milli konsensusa necə nail olmaq olar? Biz sadəcə, ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmək və sülh içində yaşamaq istəyirdik. Beləliklə, mənim tövsiyəm belə olardı, çünki hesab edirəm ki, vaxt artıq yetişib, artıq bir il yarım keçib. Vaxt çox tez keçir. Bu tip tədbirləri Avropada, Rusiyada, Türkiyədə, Amerikada təşkil etmək, ictimai diplomatiyaya başlamaq olardı. Həmçinin ola bilsin, ekspertlər səviyyəsində də bunu etmək mümkündür. Çıxışımın əvvəlində dediyim kimi, Şuşa beynəlxalq forumlar arasında bəzi tədbirlər keçirə bilər. Bu tədbirlərdən biri də bunun bir hissəsi ola bilər. Ermənistandan ekspertləri, Ermənistanda

sülh istəyən insanları, nifrəti yox, sülhü təşviq edən insanları dəvət etmək olar və bu prosesin başlanğıcında hesab edirəm ki, ADA çox yaxşı ev sahibi ola bilər.

Hikmət Hacıyev: Siyahımızda Rik Fon var. Buyurun.

Rik Fon (*Müqəddəs Endriüs Universitetinin müəlimi (Birləşmiş Krallıq)*): Çox sağ olun, zati-aliləri. Bu bizim üçün möhtəşəm fürsətdir. Dünənki səfər möhtəşəm idi. O, mümkünsüz şeylərin görülməsini mümkün etdi. Həmçinin Azərbaycanın çox qısa müddətdə nəyə nail olduğunu görmək çox vacib idi. İrəlidə olan bəzi əngəlləri də müəyyən etdiyimizi nəzərə alaraq, sualım 10 il müddətində regionun hansı hal ala biləcəyi və Azərbaycanın Cənubi Qafqaza töhfəsi ilə bağlıdır. Təşəkkür edirəm.

İlham Əliyev: Mənim tərəfimdən belə bir proqnozun verilməsi məsuliyyətsiz bir addım olardı. Çünki bilirsiniz ki, regiondakı vəziyyət dünyadakı vəziyyətlə sıx bağlıdır. Hesab edirəm ki, postsovet məkanındakı vəziyyət regional vəziyyətə ciddi şəkildə təsir edəcəkdir. Buna görə də bu proqnozu verəndə biz ağılımızda iki ssenarini tutmalıyıq. Birinci ssenari postsovet məkanı üçün sülh şəraitindəki gələcəkdir, digər ssenari isə sülh şəraitindəki olmayan gələcəkdir. Rusiya və Ukrayna arasında indi gedən müharibəni nəzərə alsaq, biz müharibənin nə vaxt bitdiyini və postmüharibə vəziyyətinin nədən ibarət olduğunu bilmirik. Lakin Azərbaycana gəldikdə, hesab edirəm ki, 10 il müddətində biz qat-qat güclü olacağıq. Mən ümid edirəm ki, o vaxta kimi və bəlkə ondan da əvvəl

Ermənistanla olan bütün bu anlaşılmazlıqlar və problemlər öz həllini tapacaqdır. Cənubi Qafqaz regionu möhkəm şəkildə inteqrasiya edəcək və üç Cənubi Qafqaz ölkəsi arasında sıx əməkdaşlıq olacaqdır. Bunun üçün imkanlar mövcuddur. Azərbaycan regional layihələrin müəllifi olaraq, istər nəqliyyat, istərsə də enerji layihələri olsun, artıq Azərbaycan Türkiyə və Gürcüstan arasında üçtərəfli əməkdaşlıqda mühüm rolunu oynayıb. Bu da o vaxt geniş Avropa əməkdaşlığı üçün təməl olmuşdur. 2006-cı ildə Bakı–Tbilisi–Ceyhanla bağlı etdiklərimiz olmasaydı, bu gün Avropanın enerji təhlükəsizliyi qat-qat zəif olardı, çünki o zaman qaz kəməri inşa edilməyəcəkdi.

Beləliklə, layihələrin müəllifi Cənubi Qafqazda artmaq üçün böyük potensialı olan, böyük iqtisadiyyatı olan ölkə kimi. Çünki yalnız bu üç ayda iqtisadiyyatımız 7 faiz və ixracımız 90 faizdən çox artıb, o cümlədən enerjiyə aid olmayan ixrac sektorunda 45 faiz artım olub. Biz sərvət və sabitlik yaradıcısıyıq. Lakin bu, Ermənistandakı gündəmdən, orada nə baş verəcəyindən, Ermənistan hökumətinin sülh gündəliyi ilə bağlı planlarından, yəni onların icra olunub-olunmayacağından asılı olacaqdır. Lakin hesab edirəm ki, siyasi nöqtəyi-nəzərdən tərkiib tamamilə yeni olmalıdır. İqtisadi, regional nəqliyyat əlaqələri nöqtəyi-nəzərdən tamamilə yeni xəritə olmalıdır. Çünki biz artıq yeni nəqliyyat xəritəsini yaratmışıq. 2008-ci ildə Bakı–Tbilisi–Qars üzərində işləməyə başlayanda və 2017-ci ildə bu kəmərin tamamlanmasına nəzər salsaq görərik ki, bu tamamilə yeni mənzərədir. Düşünürəm ki, Cənubi

Qafqaz və Mərkəzi Asiya arasında daha çox qarşılıqlı əlaqələr ola bilər. Bu gün bu, baş vermir, bu, bir az qeyri-müntəzəm xarakter daşıyır və əsasən Azərbaycan üzərindən, bizim infrastruktur müəssisələrimiz üzərindən baş verir. Hesab edirəm ki, Azərbaycanın Xəzər dənizi sahilində yerləşən bir dövlət, Cənubi Qafqazın bir dövləti kimi, bu formatda xüsusi rolu var və bu, baş verə bilər.

Beləliklə, bu bizim planlarımızdır. Adətən, bizim planlar rəsmən elan edildikdə icra olunur. İndi dediklərim mənim düşüncələrimdir. Mən bunu rəsmi gündəliyin bir hissəsinə hələ də çevirməmişəm. Biz bunun üzərində işləyirik. Hesab edirəm ki, Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələrinin öz aralarında apardığı siyasi məsləhətləşmələrə qoşulmaq üçün böyük potensialı vardır. Bilirsiniz ki, 5 ölkə formatı vardır. Bizim bu ölkələrlə və ölkələrin xalqları ilə çox yaxın tarixi əlaqələrimiz və ənənəvi münasibətlərimiz vardır. Əlavə olaraq, Xəzər dənizi mədəniyyətlər və iqtisadiyyatlar arasında daha böyük körpü rolunu oynamalıdır. Ermənistan bu prosesdə iştirak edəcəkmi? Bilmirəm. Düşünürəm ki, onlar iştirak etsələr hamı üçün yaxşı olar. Bunun üçün imkan vardır. Bizim təklif etdiyimiz Zəngəzur dəhlizi onların ərazisindən keçəcək. Əminəm ki, keçəcək, lakin onlar yenə də vaxt itirirlər. Çünki biz artıq Ermənistan sərhədinə avtomagistralı və dəmir yolunu tikirik. Dəmir yolu bu ilin sonuna kimi hazır olacaq, avtomagistral isə ola bilsin sonra. Beləliklə, onlar bu prosesdə iştirak etməsələr, onda onlardan dolayı yollarla keçəcəyik. Ötən ay biz İranla Ermə-

nistandan yan keçən körpülərin tikilməsi üçün artıq Anlaşma Memorandumunu imzaladıq. Biz neft və qaz kəmərləri layihələri ilə bağlı onlardan yan keçdik və Gürcüstan bundan faydalanır, tariflərdən yaxşı vəsait əldə edir. Tbilisidən Qarsa yol çəkəndə də biz onlardan yan keçdik. İndi isə hərbi uğursuzluqlarının faydalarının mümkün olduğunu öz xalqına göstərmək üçün əllərinə tarixi fürsət düşdükdə – bu fayda regionun bir hissəsi olmaq və sərvətə çıxış əldə etməyi nəzərdə tutur – yenə də onlar bir il yarım müddətində bu işi əngəlləyirlər. Onlar bizə Mehri regionunda yolun keçəcəyi yerin coğrafi koordinatlarını vermədilər, dəmir yolunun tikintisi ilə bağlı isə heç texniki-iqtisadi əsaslandırma işlərinə belə, başlamayıblar. Bizim hissəmizə düşən dəmir yolunun 60 kilometri artıq hazırdır, 40 kilometri qalıb. Dediym kimi, ola bilsin bu ilin sonuna və ya növbəti ilin əvvəlində o, hazır olacaqdır. Sonra biz körpü inşa edəcəyik. Bizim artıq İran hökuməti ilə razılığımız var və onlardan yenə də yan keçəcəyik. Beləliklə, mənim proqnozum bizim gündəliyimizə əsaslanır. Lakin mən Ermənistanda gündəliyin nədən ibarət olduğunu və dünyada qlobal vəziyyətin necə olacağını bilmirəm. Çünki keçən dəfə görüşdüyümüzdən bəri dünyadakı vəziyyət artıq fərqlidir və əlbəttə ki, dünya heç vaxt fevral ayından əvvəlki vəziyyətdə olmayacaqdır.

H i k m ə t H a c ı y e v: İndi biz doktor Zinq Fenqə söz veririk.

Z i n q F e n q (*Böyük Britaniya Kembric Universitetinin tədqiqatçısı*): Çox sağ olun, zati-aliləri. Bizimlə ünsiyyətdə olmaq və açıq şəkildə bizim sual-

lara cavab vermək üçün vaxt ayırdığınıza görə çox sağ olun. Mən Böyük Britaniya Kembric Universitetinin tədqiqatçısıyam. Mənim tədqiqat sahəm Çin ilə Avrasiya ölkələri arasında münasibətlər, həmçinin Avrasiya ölkələrində dekarbonizasiya haqqındadır. Mənim iki sualım vardır: ilk sualım Çin və Azərbaycan arasındakı münasibətlər və «Bir kəmərbir yol» təşəbbüsü barədədir. 2013-cü ildə Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpin Qazaxıstana səfər etmişdir. O, Avrasiya ölkələrinin inteqrasiyasını irəli sürərək, Avrasiya ölkələrini birlikdə İpək yolu iqtisadi kəmərinə qurmağa çağırmışdır. Azərbaycan və Çin bununla bağlı əməkdaşlıq haqqında sənəd – Anlaşma Memorandumu imzalamışlar. Lakin xarici resurslardan əməkdaşlıq sahələrinin və layihələrinin aydın olmadığı görünür. Mən Sizdən bu çərçivədə işlənilib hazırlanmış iki ölkə arasında əməkdaşlıq sahələrini, eləcə də Cənubi Qafqazda in-teqrasiyanı təşviq etmək üçün Azərbaycanın hazırkı səyləri barədə soruşmaq istərdim. Siz çinli tərəfdaşlar ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsi üçün daha çox perspektiv görürsünüzmü?

İkinci sualım Azərbaycanda bərpa olunan enerji sahələrinin inkişafı barədədir. Düşünürəm ki, qlobal dekarbonizasiya meyilləri səbəbindən Azərbaycan da dekarbonizasiya və bərpa olunan enerji sahələrinin inkişafına lazımi əhəmiyyət verir. Yalnız qlobal dekarbonizasiyanın inkişaf etdirilməsi təşəbbüslərini irəli sürməklə deyil, həm də Qarabağ regionunda «ağıllı şəhər»lər inşa etməklə. Siz bərpa olunan enerji sahələrinin inkişafına yalnız dekarbo-

nizasiya kontekstində deyil, həmçinin postmünaqişə dövründə quruculuq kontekstində mühüm əhəmiyyət verirsiniz. Hökumətin nəzərdə tutduğu baxışa uyğun olaraq, həm bütün ölkə boyu, həm də Qarabağda «yaşıl enerji»nin inkişafının həyata keçirilməsinin hazırkı statusu ilə bağlı məlumat verməyinizi istərdik. Hansı problemlər ilə üzləşirsiniz? Çox sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: İlk növbədə, Çin ilə münasibətlər barədə. Bildirmək istərdim ki, biz bu münasibətləri strateji əhəmiyyətə malik hesab edirik. Mən şadam ki, bu münasibətlər çox uğurla inkişaf edir. Sədr Si Cinpin ilə mənim çoxsaylı görüşlərim zamanı biz ikitərəfli gündəliyi, eləcə də regional məsələləri geniş müzakirə edirik. Bizim münasibətləri təsvir etmək üçün cənab Si Cinpinə istinad etmək kifayətdir – o məni «Çinin böyük dostu» adlandırmışdır. Mən düşünürəm ki, bu, bütün suallara yaxşı cavabdır. O, Azərbaycanın çox yaxşı dostudur. Biz həmişə təmasdayıq. Mən az sayda dünya liderləri sırasında idim ki, 2019-cu ildə «Bir kəmərlər – bir yol» konfransına dəvət olunmuşdum. Bunu da siz Azərbaycana xüsusi diqqət, xüsusi əhəmiyyət verilməsi işarəsi kimi hesab edin.

Biz Xəzər dənizi, Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolu vasitəsilə Çindən karqo qəbul etməyə başlamağa hazır idik. Lakin çox böyük həcmlərlə deyil. Aydın başa düşürdük ki, Çinin müxtəlif mənbələr vasitəsilə şaxələndirilmiş təchizat yolları vardır. Biz öz yolumuzu daha da cəlbedici etməyə çalışırdıq. Lakin bu yaxınlarda biz Çin şirkətlərindən bir neçə mesajlar aldığımız ki, onlar karqo daşımalarını «Orta dəhliz» vasitəsilə ciddi

şəkildə artırmaq istəyirlər. Bu dəhliz Çindən Azərbaycana, Xəzər dənizi və Gürcüstandan keçməklə, ya Gürcüstanın dəniz limanlarına, ya da Türkiyənin Qars şəhərinə daşımaları nəzərdə tutur. Bu bizim üçün yeni imkandır. Bizim nəqliyyat infrastrukturumuz tamamilə yenidir. Bu, yeni dəniz limanı, Xəzəryanı dövlətlər arasında ən böyük Xəzər donanması, dəmir yoludur. Əlbəttə ki, əgər karqoda kəskin artım haqqında düşünürüksə, biz həmçinin nəqliyyatda yükdaşıma potensialımızın genişləndirilməsinə də sərmayə qoymalıyıq. Çünki bizim bütün layihələrimiz mövcud və ya yavaş artan karqo həcmələrinə əsaslanır. Lakin bu gün biz karqonun kəskin artırılmasına tələb müşahidə edirik. Buna görə aidiyyəti dövlət qurumlarımıza təlimat verilib ki, mənə hesabat versinlər, nə edə bilərik, dəniz ticarətimizin həcmi – indi 15 milyon tondur – necə artırmağa bilərik. Biz bunu qısa müddət ərzində 25 milyon tona qədər artırmağa bilərik. Bu daşımaları Azərbaycan vasitəsilə həyata keçirmək üçün bizim Gəmiqayıma zavodumuzda yeni bərə gəmilərinin və tankerlərin tikintisi də vacibdir. Yəni bu, yeni imkanlarla tamamilə yeni vəziyyətdir. Lakin biz əməkdaşlığımızı yalnız tranzit və daşımalar sahəsində görmürük, daha geniş şəkildə, çox yaxşı siyasi əməkdaşlığa malik olaraq, biz Çin şirkətlərini burada investorlar kimi görmək istərdik. Biz indi «azad zona»ların yaradılması prosesindəyik. «Ələt azad zonası» ümid edirəm ki, ilk rezidentlərini gələn il qəbul edəcəkdir. O həm də çox əlverişli yerdə yerləşir, dəniz limanının yanında, geniş ərazi, oradakı qaydalar beynəlxalq şirkətlər üçün çox cəlbedicidir. Biz münasibətləri-

mizdə böyük potensial görürük və onları inkişaf etdirmək üçün hər şey edəcəyik.

Bərpa olunan enerjiyə gəldikdə, bir neçə il əvvəl biz öz potensialımızı qiymətləndirməyə başladıq. Qarabağın azad olunmasından sonra, əlbəttə ki, bu ərazilər də qiymətləndirildi. İlkin məlumatlara əsasən, azad edilmiş ərazilərdə 9200 meqavat Günəş və külək enerjisi potensialı vardır. Təəssüf ki, Ermənistanın 2020-ci il 10 noyabr tarixində kapitulyasiya aktını imzalamasından sonra onlar tərk etmək üçün verilmiş 20 günü Kəlbəcəri dağıtmaq üçün istifadə etdilər. Evlərdən və ağaclardan başqa, onlar 30 su elektrik stansiyasını dağıtdılar. Təsəvvür edə bilərsiniz? Bizim onlara əşyalarını toplamaq və köçmək üçün verdiyimiz vaxtdan onlar dağıtmaq üçün istifadə etdilər. Hazırda hər şey sənədləşdirilibdir. Biz Kəlbəcər və Tərtərdə quruculuq işlərinə başlamışıq. Qeyd etdiyim kimi, 20 meqavatlıq stansiya artıq işə salınıb. Bu il 25 meqavat olacaqdır. Lakin bu, sudan alınan enerjidir. Sudan alınan enerji üçün daha çox potensial vardır. Qarabağda Günəş və külək enerjisi üçün hazırda biz *bp* ilə danışıqların yekun mərhələsindəyik. Cəbrayılada 240 meqavatlıq Günəş enerjisi stansiyaları, həmçinin beynəlxalq şirkətlərlə Kəlbəcərdə 100 meqavatlıq külək enerjisi stansiyaları haqqında – bundan əlavə, bu ilin yanvar ayından başlayaraq iki mühüm hadisə, təməlqoyma məراسimi olub: ümumi olaraq 430 meqavat gücündə bir Günəş, bir külək enerjisi stansiyası tikmək üçün. Biri Səudiyyə Ərəbistanının bu sahədə aparıcı şirkəti «ACWA Power», digər layihə BƏƏ-nin «Mas-

dar» şirkəti tərəfindən. Bu həqiqətən, bizim enerji sistemimizə böyük töhfədir, Azərbaycanın cəlbediciliyinin böyük nümayişidir. Biz hazırda külək enerjisinə münasibətdə Xəzər dənizinin potensialını qiymətləndirməkdəyik. İlk rəqəmlər çox böyükdür. Bizim bu sahəni hərtərəfli öyrənməyə ehtiyacımız olacaqdır.

Qarabağ «yaşıl enerji» zonası elan edildiyi təqdirdə, bu, əsas məsələ olacaqdır: «ağıllı şəhər»lər, «yaşıl enerji» zonası. Planlaşdırdığımız hər şey – mən detallara varmaq istəmirəm – həyata keçirilsə, bizim enerjinin əhəmiyyətli hissəsi nəinki Günəş və küləkdən gələcək, hansı ki, bizim 30 faiz hədəfimiz vardır – düşünürəm ki, bu, 50 faizdən də yuxarı ola bilər. Vəcib odur ki, biz ixrac üçün çoxlu təbii qaza qənaət edə bilərik, buna da ehtiyac vardır. Əvvəl qeyd etdiyim «ACWA Power» və «Masdar» tərəfindən tikilən iki stansiya ilə onlar 400 milyon kub qaza qənaət edə bilərlər. Bu, böyük həcm deyildir. Lakin bəzi ölkələr üçün bu, əhəmiyyətli həcmdir. Həmçinin indi SOCAR-da da fəal islahatların aparılması prosesindəyik. Yeni rəhbərlik ilə SOCAR, nəhayət ki, şəffaf beynəlxalq enerji şirkətinə çevriləcəkdir. Mən əminəm, çünki yeni rəhbərliyə bu təlimat verilib. Müvafiq surətdə itkilərdə də azalma olacaqdır. Çünki bizim qazda çoxlu itkilərimiz olur. Bəzi itkilər köhnəlmiş infrastruktur ilə əsaslandırılır, lakin bəzi itkilər çox şübhəlidir. Bizim aparıcı şirkətimiz olan SOCAR-ın şəffaflığının, korporativ idarəçiliyinin optimallaşdırılması əminəm ki, bizə əlavə resurslar verəcəkdir, artıq indi də verir. Mən onun haqqında danışmaq istəyirəm. Əvvəllər bu, baş verib, bizim

rəsmi rəqəmlərimiz vardır. Bizim həqiqətən, qazdan gələn enerjinin əhəmiyyətli hissəsini Günəş və külək enerjisi ilə əvəz etmək potensialımız var. Sizin sualdan kənara çıxaraq, bildirmək istəyirəm ki, biz artıq Rumıniya və Gürcüstan arasında Qara dənizin dibindən keçən elektrik xətləri barədə layihələri birləşdirmək imkanlarını dəyərləndiririk, hansı ki, ilkin olaraq bizim tərəfdən istifadə olunacaqdır. Çünki bizim 4 ölkəyə ekstra elektrik enerjisi istehsalı və ixracımız vardır və onu genişləndirməyi planlaşdırırıq. Avropanın qazımızla bərabər, elektrik enerjimizə də ehtiyacı vardır.

Sonuncu məqam kimi, sizin bilmənizi istərdim – Avropa İttifaqı ilə biz bir neçə ay əvvəl «Enerji dialoqu» adlanan formata başlamışıq. Bu, hərtərəfli proqramdır. O, neft, qaz, neft məhsulları, bərpa olunan enerji və hidrogeni nəzərdə tutur. Hidrogendə biz çox fəalıq. Bütün təlimatlar verilibdir. Hidrogen gələcəkdir. Biz bunu başa düşürük. Bizim bu potensialımız vardır. Həmişə proseslərdən, innovasiyalardan qabaqdayıq. Düzgün desək, bəlkə bir sıra ölkələrdən qabaqda, lakin texnoloji inkişafdan bir addım geridə. Mən qəti əminəm ki, bərpa olunan enerji sahələri enerji bazarını tamamilə dəyişəcək və bizə təbiəti qorumaq və xalqımıza daha çox fayda vermək üçün əlavə imkanlar verəcəkdir.

H i k m ə t H a c ı y e v: Söz verilir Aleksandra Matasa.

Aleksandra Matas (*İsveçrənin Təhlükəsizlik Siyasəti üzrə Cenevrə Mərkəzinin diplomatik dialoqu üzrə baş müşaviri və direktor müavini*): Cənab Prezi-

dent, mən burada İsveçrənin Təhlükəsizlik Siyasəti üzrə Cenevrə Mərkəzini təmsil edirəm. Dünən bizim Şuşaya məlumatlarla zəngin səfərimiz oldu. Bu gün burada olmaq, Sizinlə çox maraqlı müzakirələrdə iştirak etmək mənim üçün də böyük şərəfdir. Buna görə Sizə çox minnətdaram. Cənab Prezident, Siz giriş sözünüzdə qeyd etdiniz ki, Qarabağı dünyada ən çiçəklənən bölgəyə çevirəcəksiniz. İsveçrədən olan həmkarımın sualına cavab verərkən dediniz ki, biz Ermənistanın Azərbaycana qarşı qarayaxma kampaniyası problemini aradan qaldırmalıyıq. Uzun illər çəkən münaqişədən sonra sualım belədir: öz ictimaiyyətinizi, əhalinizi sülhə necə hazırlayırsınız? Digər tərəfin düşmənçiliyə əsaslanan bir çox rəyləri vardır. Bu, anlaşılan vəziyyətdir. Həmin rəylərin aradan qaldırılması yolları hansılardır? Qonşunuzla barışmaq və dayanıqlı sülhü qurmaq yolları nədən ibarətdir?

İ l h a m Ə l i y e v: Çox vacib sualdır. Bu məsələni qaldırdığınıza görə sağ olun. Çünki bu, gələcək üçün, sülh və qarşılıqlı fəaliyyət üçün çox əhəmiyyətlidir. Lakin biz realist nöqtəyi-nəzərindən yanaşırıq və anlayırıq ki, bu, asan olmayacaq. Siz hər bir şeyi vaxtında görməlisiniz.

Bilirsiniz, qeyd etməliyəm ki, həmin 30 il ərzində Azərbaycan xalqının yaraları sağalmayıb. Lakin torpaqlar azad olunandan sonra insanlar həmin yerlərə baş çəkməyə başladı. Şuşaya, Ağdama avtobusla müntəzəm reyslər təşkil olunur. Onlar öz gözləri ilə gördükdə və mən özüm şəxsən birinci dəfə gördükdə, sanki şok yaşanır. Biz heç bir zərər vurmadığımız insanlarda bu qədər ədavət dərəcəsi-

ni təsəvvür edə bilməzdik, çünki biz Şuşada, Xankəndidə və digər yerlərdə yanaşı yaşamışıq və heç vaxt öz tərəfimizdən düşmənçilik etməmişik. Şəhərlərin yerlə yeksan olunması, meyitlərin qazılıb qəbirlərdən çıxarılması kimi – bu cür nifrət inanılmazdır. Təsəvvür etmək mümkün deyil. Əgər bunu mən hiss etmişəmsə, onda görün öz yaxınlarını itirmiş şəxslər nə etsin. Mən onların ağrısını anlayıram, onu bölüşürəm. Şəxsən özüm də bu vəhşilikləri və barbarlığı heç zaman yaddan çıxarmayacağam. Çıxara bilməyəcəyəm və yaddan çıxarmaq da istəmirəm. Çünki biz bunu xatırlamalıyıq. Çünki bu, faciəli tariximizin bir hissəsidir.

Biz yadda saxlamalıyıq və hər zaman özümüzü müdafiə etməyi bacarmalıyıq, lakin sülh gündəliyimiz ictimai dəstək olmadan həyata keçirilə bilməz. Biz həmçinin anlayırıq ki, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra erməni cəmiyyətinin də yaraları vardır. Bunu başa düşmək olar. Əgər yaralarımız 30 ilə sağalmadısa, bilirik ki, onların da yaraları qanlı qalacaq. Bu reallıqdır. Lakin nə etmək olar?! Biz məsuliyyəti öz üzərimizə götürməliyik. Ölkələrə rəhbərlik edən liderlər məsuliyyəti eyni olaraq qəbul etməlidirlər. İnsanları inandırmağa çalışmalıdırlar ki, maraqlarımız, strateji gələcəyimiz naminə bizə sülh gərəkdir. Sülh bizim üçün zəruridir. Biz müharibələrin tarixini bilirik. İkinci dünya müharibəsinin tarixini bilirik – bir-birini öldürən millətlər 10–20 ildən sonra biznes qurmağa başlayırlar. Bunun bir çox misalları var. Bir cəmiyyət kimi, onlar hazır olacaqlar ya yox, bilmirəm. Lakin Zəfərdən

sonra Azərbaycan cəmiyyətində çox xüsusi bir ab-hava, birlik var. Əgər belə demək mümkündürsə, gördüyümüz işlərlə insanların reaksiyası arasında daim əlaqə var. Biz planlarımızla əlaqədar xalqla məsləhətləşirik. Məsələn, şəhərlərin yenidən qurulmasına gəldikdə, Ağdam və Füzulinin baş planları həmin rayonların tanınmış nümayəndələrinin iştirakı ilə təsdiqlənib, çünki onlar orada yaşayacaqlar. Buna görə də cəmiyyət gördüyümüz işlərə böyük etimadla yanaşır. Bu hər zaman belə olub. Lakin Qələbədən sonra bu daha aydın hiss olunur. Hesab edirəm ki, Azərbaycan cəmiyyəti sülh haqqında danışdıqda məni anlayacaq. Əlbəttə, bu, asan deyil. Lakin bizə digər müharibə lazım deyil və biz özümüzü Ermənistanın hər hansı revanş risklərindən qorumalıyıq. Buna görə bir tərəfdən, biz yaddan çıxarmalı deyilik, digər tərəfdən isə, ordumuzu gücləndirməli və müasirləşdirməliyik. Eyni zamanda, biz paralel olaraq, cəmiyyəti hazırlamalıyıq. İnsanlar, jurnalistlər, ziyalılar arasında təmasların qurulmasına dair təklifim buna yönəlib. Sülh üçün əsaslar olmalıdır. Bu, uzun vaxt tələb edəcək, lakin alternativ yoxdur, alternativ daha pisdir. Bir sözlə, belə çox mühüm sual verdiyinizə görə bir daha minnətdaram.

H i k m ə t H a c ı y e v: Doktor Vəli Kaleci.

V ə l i K a l e c i (*Tehranda Mərkəzi Asiya və Qafqaz Araşdırmaları Mərkəzinin baş elmi işçisi, doktor*): Cənab Prezident, mən İrandan, Tehrandan gəlmişəm. Bakıda keçirilən beynəlxalq konfransda İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra ikinci dəfə iştirak etməkdən çox məmnunam. Bildiyiniz kimi, son il-

lər iki ölkə arasında münasibətlər xeyli inkişaf edib. Son zamanlar İran ərazisi ilə Zəngilanı Naxçıvanla birləşdirən 55 kilometrlik dəmir yolunun çəkilməsi və şosenin tikintisi barədə Tehran ilə Bakı arasında razılaşma imzalanıb. Siz bunu nitqinizdə qeyd etdiniz. Lakin digər tərəfdən, aradan qaldırılmalı olan bəzi narahatlıqlar vardır. Həmin narahatlıqlardan biri ötən həftə Şuşada keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayı zamanı baş vermişdir. Əfsuslar olsun ki, tədbirdə iştirak edən bəzi iranlı azərbaycanlılar İranın ərazi bütövlüyü və milli təhlükəsizliyinə qarşı çıxış etmişlər. Bu, ölkəmin şimal-qərbində, Azərbaycan bölgələrində separatizmə aid olan sözlərdir. Əfsuslar olsun ki, bütöv Azərbaycanı formalaşdırmaq, Araz çayının iki hissəsini birləşdirmək xülyası həmin şəxslər tərəfindən aydın şəkildə səsləndirildi. Bu məsələ bir çox həmkarlarım və İrandakı insanlar arasında narazılıq yaratdı. Dünən mənim bu məsələyə dair Hikmət Hacıyev ilə söhbətim oldu.

Cənab Prezident, son üç onillik ərzində Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü ilə bağlı İranın mövqeyi Sizə məlumdur. İranın mövqeyi, həmçinin İkinci Qarabağ müharibəsində kifayət qədər aydın idi. İranın Azərbaycan bölgələrində insanların və Azərbaycan xalqının ümumi dil, din və dəyərləri iki ölkə arasında münasibətlərin inkişafında güclü meyar və sosial zənginlikdir. O, iki ölkə arasında separatizm üçün siyasi alətə çevrilməli deyil, fərqlər və gərginlik yaratmalı deyil. Həmin şəxslər Şuşada keçirilmiş rəsmi hökumət tədbirinə dəvət olunmuş-

dular. Gözləyirdik ki, İranda narahatlığı və gərginliyi azaltmaq üçün Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyi bu bəyanatlara, müsahibələrə və nitqlərə reaksiya versin. Sizin məsələ ilə bağlı mövqenizi və rəyinizi bilməkdən çox məmnun olardım və bu, İranda bir-mənalı olaraq yaxşı qarşılanardı. Digər sualım İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sərhədlərin müəyyən edilməsi ilə bağlıdır. İki ölkənin sərhədlərinin müəyyən edilməsi üçün sovet dövrünün xəritəsi, o cümlədən SSRİ Müdafiə Nazirliyinin xəritələri Sizin Soçidə Nikol Paşinyan və Vladimir Putinlə görüşünüz zamanı müzakirə edilib. Sualım belədir: sərhədlərin müəyyən edilməsi üçün SSRİ-nin hansı rəsmi xəritəsindən istifadə etmək Sizinlə Paşinyan və Putin arasında razılaşıdırılıb?

Qonaqpərvərliyinizə, qəbula və konfransa dəvətinizə görə bir daha təşəkkür edirəm. Çox sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Xəritələrlə bağlı bu günədək hər hansı bir baza mövcud deyil. Biz sizin qeyd etdiyiniz xəritələri görməmişik və bizim mövqemiz ondan ibarətdir ki, sərhədlərin müəyyən edilməsi zamanı tarix nəzərə alınmalı, Cənubi Qafqazın sovetləşdirilməsindən sonrakı dövrə aid xəritələrdən istifadə edilməlidir. Biz yalnız bir xəritə üzərində dayanmamalıyıq, çünki bir çox xəritələr var – 1918-ci ilin xəritəsi var ki, İrəvan o zaman Azərbaycanın tərkib hissəsi idi. 1920-ci ilin noyabr ayının xəritəsi var ki, Zəngəzur o zaman Azərbaycanın tərkib hissəsi idi. Bununla yanaşı, bu gün İran–Ermənistan sərhədi boyu olan ərazilərdə o zaman azərbaycanlılar yaşayırdı və o torpaqların erməni xalqına heç bir aidiyyəti yox

idi. 1920-ci ilin noyabrında sovet hakimiyyəti Zəngəzuru Ermənistana vermək qərarı qəbul etdi. Lakin bu ərazi Ermənistana veriləndə o, bugünkü sahəyə – 42 kilometrlik sahəyə malik deyildi, ərazi daha ensiz idi. Lakin ermənilər hiyləgərlik edərək, ərazini 42 kilometrə qədər genişləndirdilər və bu gün İranla sərhəd məhz oradan keçir. Beləliklə, mövqemiz ondan ibarətdir ki, biz bütün xəritələrdən istifadə edəcəyik – 1918-ci ildən və hətta ondan əvvəlki dövrün xəritələrindən başlayaraq, Sovet İttifaqının dağıldığı dövrə qədərki xəritələrə qədər. Əlbəttə, bu bizim birgə İşçi qruplarımızın danışıqlarının tərkib hissəsi olacaqdır.

Sizin birinci sualınızı aydınlaşdırmaq istəyirəm. Siz qeyd etdiniz ki, kimsə İranın ərazi bütövlüyünü şübhə altına alıb. Bunu edən Azərbaycan hökumətinin nümayəndəsi idi? Siz Şuşada keçirilmiş konfransı qeyd etdiniz. İranın ərazi bütövlüyünü şübhə altına alan bizim hökumət nümayəndəsi idi?

V ə l i K a l e c i: Hökumət nümayəndəsi deyildi. Ankarada yerləşən Təbriz Tədqiqatları Mərkəzinin nümayəndəsi idi.

İ l h a m Ə l i y e v: Onun Azərbaycan hökuməti ilə hər hansı bir bağlılığı yox idi, elə deyilmi?

V ə l i K a l e c i: Xeyr, ancaq konfransda iştirak edirdi.

İ l h a m Ə l i y e v: Yəni bu şəxs Azərbaycan vətəndaşı deyildi?

V ə l i K a l e c i: Xeyr, ancaq həmin tədbirdə rəsmi olaraq iştirak edirdi.

İ l h a m Ə l i y e v: Baxın, bu gün burada konfransda neçə ölkədən iştirakçı vardır. Onların hər

biri öz ölkəsini təmsil edir. Məsələn, siz başqa dövlətin vətəndaşı olaraq nə isə demiş olsanız, İran hökuməti buna görə məsuliyyət daşımamalıdır. Bu səbəbdən, hesab edirəm ki, sizin söylədiklərinizin Azərbaycan–İran əlaqələrinə heç bir aidiyyəti yoxdur. Hər iki ölkənin ərazi bütövlüyü ilə bağlı bizim hökumətimizin və İran hökumətinin mövqeyi yaxşı məlumdur və sual doğurmur. Dəfələrlə biz və bizim iranlı həmkarlarımız bunu ictimai şəkildə bəyan etmişik. Həmin tədbirdə 400-dən çox iştirakçı olub və demokratik cəmiyyət olan Azərbaycanda insanlar fikirlərini ifadə etməkdə sərbəstdirlər. Biz bununla razılığa və ya razılışmaya bilərik, ancaq biz iştirakçılara nəzarət etmirik. Biz onlara tezislər vermirik ki, nəyi demək olar, nəyi isə yox. Azərbaycan azad ölkədir və hər kəs – bizim vətəndaşlar və əcnəbilər istədiyini söyləyə bilər. Əlbəttə, bunun bizim qanunvericiliklə ziddiyyət təşkil etməməsi şərti ilə. Bununla yanaşı, biz xaricdə yaşayanların müxtəlif mövzularla bağlı fərqli mövqelərinə görə məsuliyyət daşırıq. Vacib olan odur ki, qonşu ölkələr ilə və ümumiyyətlə, bütün ölkələrlə münasibətlərdə Azərbaycan hökumətinin və onun nümayəndələrinin bəyanatları olduqca məsuliyyətlidir.

Sizin söylədiklərinizlə bağlı bir nümunə deyim. İranda sığınacaq tapmış bir sıra şəxslər var ki, onlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü müntəzəm qaydada şübhə altına alır. Aktau şəhərində Xəzəryanı dövlətlərin Zirvə toplantısı çərçivəsində mənim ovaxtkı Prezident Həsən Ruhani ilə görüşümdə ona 20-yə yaxın azərbaycanlıdan ibarət siyahı təqdim

etdim ki, həmin şəxslər İranda yaşayır və mütəmadi şəkildə media və sosial şəbəkələr vasitəsilə təkcə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü şübhə altına almır, onlar elə ifadələr işlədirlər ki, bu, normal cəmiyyətdə ədəbsizlikdir. Biz həmin şəxslərin Azərbaycana təhvil verilməsini tələb etdik, çünki həmin şəxslər Gəncə şəhərində polisə hücumda iştirak etmişlər və bizdə sübutlar vardır. Təəssüflər olsun ki, onların heç biri təhvil verilmədi. Beləliklə, heç Azərbaycan vətəndaşı olmayan bir şəxs Şuşada nə isə deyibsə – Şuşa açıq şəhərdir, oraya minlərlə insan gəlir və iradəsini ifadə edir. Azərbaycan tərəfindən təşkil edilmiş tədbirdə hər hansı şəxsin iştirakı belə bir reaksiyaya səbəb olmamalıdır.

İstər Azərbaycan, istərsə də İran rəsmilərinin bəyanatlarında mənim dediklərim yer alır. Ərazi bütövlüyü qırmızı xətdir. Bizim ərazi bütövlüyümüz hər zaman Ermənistan tərəfindən şübhə altına alınır. Hesab edirəm ki, biz diqqətimizi bura yönəltməli və Azərbaycana heç bir aidiyyəti olmayan ifadələrə əhəmiyyət verməməliyik.

Xalid Teymur Əkrəm (*Pakistan Qlobal və Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin icraçı direktoru*): Mən Pakistanın İslamabad şəhərindənəm. Bizi yenidən dəvət etdiyinizə görə çox sağ olun. Ötən il bu zalda biz Sizinlə görüşdük və həmin vaxtdan Qarabağ bölgəsində həyata keçirilən işləri izləyirdik. Dünən Füzuli və Şuşada səfərdə olduq. Hava limanının 7-8 ay ərzində inşa edilməsi bizdə dərin təəssürat yaratdı. Bu, böyük nailiyyətdir və zənnimcə, Siz «Ginnesin Rekordlar Kitabı»nın nümayəndələrini

də dəvət edə bilərdiniz ki, onlar da inkişafın şahidi olsunlar.

Sual verməzdən əvvəl mənim bir təklifim var. Siz Şuşanı mədəniyyət paytaxtı elan etmişiniz. Şuşanın tarixinə nəzər saldıqda, görürük ki, 1752-ci ildən etibarən o, mədəniyyət və poeziyanın mərkəzi olub. Mən təklif edərdim ki, Azərbaycan «Şuşanın dostları» adlı bir internet səhifəsi yaratsın və bu mədəniyyəti hiss etmək istəyənlər orada qeydiyyatdan keçsin və hər hansı bir mədəniyyət tədbiri keçirildikdə onlar oradan məlumat alsın və Şuşaya səfərə gəlsinlər. Bu, təkcə bu region deyil, bütün dünya üçün bir mədəniyyət platforması ola bilər.

Sualıma gəldikdə isə, bu, iqtisadi transformasiya və müxtəlif nəqliyyat dəhlizləri haqqındadır. Gördüyümüz kimi, son bir ildə Pakistan–İran–Azərbaycan marşrutu üzrə sınaq karqomuz olub, həmçinin iki ölkə arasında birbaşa uçuşlar start götürüb. Cənubi Asiya və Cənub-Şərqi Asiyanın Sizin tərəfinizdən güclü şəkildə müdafiə olunan bu nəqliyyat dəhlizlərinin tərkib hissəsi olmasını səbirsizliklə gözləyirik. Siz bəlkə də regionda yeganə lidərsiniz ki, yalnız Cənubi Qafqaz regionunda deyil, onun xaricində də bu bağlantı haqqında danışmışınız. Sualım Cənubi Qafqazdan kənarında regional əlaqəyə dair Sizin fikirləriniz və Azərbaycan üçün olduqca əhəmiyyətli olan Zəngəzur dəhlizi barədədir. Çox sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Təklifiniz üçün təşəkkür edirəm. Biz bu məsələni həll edəcəyik. Hesab edirəm ki, «Şuşanın dostları» kimi qrupa sahib olmağa dair ideyanız çox yaxşıdır. Əminəm ki, bu qrupun

çoxsaylı üzvləri olacaq. Bəlkə də bizim bu qrupun necə formalaşdırılmasına dair düşünməyə ehtiyacımız vardır. Ola bilsin, siz bu haqda daha çox təkliflər verə bilərsiniz. Dəhlizlərə gəldikdə isə, əlbəttə, Azərbaycan Şimal–Cənub dəhlizi üzərində fəal şəkildə işləyib. Ölkəmizin coğrafi yerləşməsi olduqca əlverişlidir. Lakin dediyim kimi, infrastruktur olmadan bu, xüsusi əhəmiyyət daşımır. Bayaq Azərbaycan–Çin əlaqələrinə dair sualı cavablandıranda Şərq–Qərb dəhlizinə dair danışdığımız kimi, Şimal–Cənub dəhlizi də onun qədər əhəmiyyətlidir. Bu dəhliz qismən fəaliyyətdədir. Çatışmayan hissə İrandakı Astara–Rəşt dəmir yoludur. Bu, hazırda mövcud olmayan təxminən 160 kilometrədən artıq hissədir. Əgər bu hissə inşa edilərsə, şimaldan Azərbaycan–İran–Körfəz dəmir yolu marşrutu olar. Bu həm də çox əhəmiyyətli beynəlxalq dəhliz ola bilər. O, hazırda işləkdir. Lakin dəmir yolunun bir hissəsinin olmaması səbəbindən yüklər qatarlardan avtomobillərə yenidən yüklənməlidir. Eyni zamanda, vaxt baxımından bu, olduqca cəlbədidir. Mən bilirəm ki, Pakistanın Qvadar limanının bu dəhlizə qoşulması planı mövcuddur. Eləcə də bu marşrut yalnız cənubdan şimala deyil, həmçinin ölkəmizin infrastrukturundan istifadə etməklə, Azərbaycandan Gürcüstan vasitəsilə Türkiyə istiqamətində cənubdan şərqə doğru da işləyə bilər. Sizin də dəqiq ifadə etdiyiniz kimi, Zəngəzur dəhlizi digər marşrut olacaq. Əgər biz xəritəyə baxsaq görərik ki, məsafə baxımından əlçatanlıq da olduqca əhəmiyyətlidir. Bizim şərqdən – Pakistan, Çin və eyni zamanda, Mərkəzi Asiya ölkələrindən böyük həcmli

yeni qarqo gözləntilərimiz vardır. Bizim bütün dəmir yolu şəbəkəmiz bir-birinə bağlıdır. Şimal, cənub, şərq sərhədlərinə dəmir yolu bağlantımız vardır. Zəngəzur dəhlizi cənub-şərq istiqamətində olacaqdır. Beləliklə, bu bizim ümumi nəqliyyat gündəliyimizin tərkib hissəsidir. Çatışmayan yalnız Ermənistan sərhədinə kimi çəkilməli olan 40 kilometrdir. Ondan sonra bizim ərazimizdə hər şey hazır olacaqdır. Qonşularımızın da öz üzərinə düşən işləri görməsinə ehtiyac vardır. Bundan sonra bu bağlantı tamamilə işlək olacaqdır.

Hikmət Hacıyev: Cənab Prezident, iki saatdan artıqdır ki, bizimləsiniz. İcazənizlə, daha bir neçə sual.

İlham Əliyev: Əlbəttə.

Daniel Pommier Vinçelli (*Roma «Sapientia» Universitetinin tədqiqatçısı*): Salam, cənab Prezident. Mənim ölkəm İtaliyanın Rusiya qazından asılılığını aradan qaldırmağa dair müzakirələr aparılır. Bilirəm ki, Siz İtaliyanın Baş Naziri Draqi ilə tez-tez ünsiyyətdə olursunuz. İtaliyanın Xarici İşlər nazirini qəbul edən zaman Siz bildirdiniz ki, İtaliya–Azərbaycan Universitetinin yaradılmasına dair razılıq əldə olunub. Beləliklə, bilmək istərdim ki, İtaliyanın qazdan asılılığı məsələsində Azərbaycan ən azından müəyyən qədər də olsa, qaz tədarükündə Rusiyanı əvəz edə bilərmə? Ukrayna məsələsindəki qanuni mövqemizə görə biz Rusiya qazından canımızı qurtarmağı çox istəyirik. Əgər bu, baş verərsə, Azərbaycan–Rusiya münasibətlərinə necə təsir edə bilər?

Bir şeyi də əlavə etmək istəyirəm ki, mən bu yaxınlarda azərbaycanlı həmkarımla Şuşaya dair kitab

yazmışam, Şuşanın qısa tarixindən bəhs edir. Bu kitabı Sizə təqdim etmək istərdim. Kitab italyan dilindədir, lakin orada çoxlu şəkillər var, Sizin də şəkilləriniz var. Bilirəm ki, Siz başa düşə bilərsiniz. Hesab edirəm ki, Qərb dillərində Şuşa haqqında yazılan ilk kitabdır, Şuşa tarixinin təqdimatıdır.

İlham Əliyev: Kitabə görə çox sağ olun. Biz onu tərcümə etdirəcəyik. Hələlik şəkillərə baxarıq.

Qaz məsələsinə gəldikdə, mövqemizi bir qədər geniş ifadə etmək istərdim. Biz bütün öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. İstehlakçılarla imzalanmış müqavilələr üzrə işlər 100 faiz yerinə yetirilir. Bu gün Azərbaycan qazı Gürcüstan, Türkiyə, Bolqarıstan, Yunanıstan və İtaliyaya ixrac olunur. Keçən il İtaliya Türkiyə ilə birlikdə Azərbaycan qazını ən böyük həcmdə alan ölkə olub. Bu, 9 milyard kubmetrdən artıq idi. Biz mövcud müqavilələr əsasında qaz inkişafı layihələrimizi planlaşdırırıq. Hazırkı müqavilələrdə bu qədər həcm nəzərdə tutulub. Biz çox hasil etmək istəmirik, ona görə ki, alıcı yoxdur. Sizin də hazırda təcili olduğunu qeyd etdiyiniz kimi, tələbat olacağı təqdirdə ilk növbədə, mənbələrə baxmalıyıq. Çünki bizim istehsalımız daxili bazar və ixrac üçün hesablanıb. Biz satmağa alıcı olmadığından bundan artığını hasil etmək istəmədik. Bu vəziyyətdə bizə təkcə İtaliyadan deyil, digər Avropa ölkələrindən də təchizatın artırılmasına dair müraciətlər daxil olub. İlk növbədə, bizə mənbələri tapmaq lazımdır. Dediyim kimi, bu, qismən daxilə qaz itkilərinin optimallaşdırılması hesabına olacaq. Bir hissəsi təbii qazın Günəş və külək ener-

jisi ilə əvəz edilməsi olacaq, digər hissəsi isə yeni hasilat hesabına olacaq. Biz yeni yataqlardan hasilatı gələn il üçün gözləyirik. Artıq «Abşeron» yatağında 1,5 milyard kubmetr əlavə qaz vardır. Digər yataqlardan da gözləntilərimiz var. Əlbəttə, bunun tərkib hissəsi olan qaz kəmərlərinin ötürücülük qabiliyyəti də önəmlidir. «Cənub Qaz Dəhlizi» qaz kəmərləri sisteminə inteqrasiya olunub. Məsələn, TANAP-ın ayrı, TAP-ın ayrı diametri var. TANAP 30 milyard kubmetr, TAP isə 10 milyard kubmetr ötürücülük gücünə malikdir. Niyə? Bazara görə. Çünki biz İtaliyaya 8 milyard kubmetr qaz ixrac etməli idik. Bu məqsədlə 20 faiz paya sahib SOCAR da daxil olmaqla, TANAP-ın səhmdarları əlavə xərclərdən kənar layihələndiriblər. Biz yaxın gələcəkdə əlavə qazın gələcəyini gözləmərdik. Ona görə də TAP-ın layihəsi fərqli oldu. Onun imkanlarını genişləndirmək olar? Bəli, nasos stansiyalarının sayını artırmaqla, bu mümkündür. Onu 20 milyard kubmetrə çatdırmaq olar. Yəni İtaliya bu gün aldığından iki dəfə çoxunu ala bilər. Bu məqsədlə TAP komandası bir araya gəlməlidir. Bu mənim Baş Nazir Draqi və keçən il səfər etmiş nazir Di Mayo ilə müzakirələrimin tərkib hissəsi idi. TAP-ın səhmdarları onu necə genişləndirməyə dair əlavə sərmayə proqramına razılıq verməli və texniki cəhətdən buna baxmalıdırlar. Mən texniki detallara çox varmaq istəmirəm, lakin bu, bir ay ərzində görülməli iş deyil. Bu, texniki cəhətdən mümkün deyil.

Beləliklə, başqa yol birləşdirici şəbəkələrə sahib olmaqdır. Məsələn, hazırda Bolqarıstanla Yunanıst

tan arasında interkonnektorun tikintisi son mərhələdədir. Bolqarıstanlı həmkarımdan aldığım məlumata əsasən, sentyabr ayına qədər o, işlək olacaqdır. Avropanın qaz tədarükü şəbəkəsini birləşdirəcək digər layihələr də mövcuddur. Bunların hamısı bizim proqramımızda var. Biz heç vaxt Rusiya qazını əvəz etməyi planlaşdırmamışıq. Bu, həcmlərin fərqinə görə mümkün deyil. Bizim Avropa bazarları uğrunda yarışmaq niyyətimiz yoxdur, sadəcə, Avropa bazarına çıxış istəmişik. Çünki o, ən yaxşısıdır. O, qaydalarla tənzimlənir, sabitdir və ən yüksək qiymət olan bazardır. Bu gün biz müxtəlif istehlakçılara qaz tədarük edirik. Ən yaxşı qiymət Avropadadır. Bu kommersiya"dır. Biz heç vaxt Rusiya ilə yarışmaq niyyətində olmamışıq. Enerji siyasətimiz heç bir zaman Rusiya tərəfindən sual doğurmayıb. Bizim heç vaxt heç bir formada sualımız, müzakirəmiz olmayıb. Əminəm ki, bu bizim Rusiya ilə münasibətlərimizə mənfi təsir göstərməyəcək.

Alyona Hlivko (*Böyük Britaniyanın «Henri Cekson» Cəmiyyətinin strateji münasibətlər üzrə meneceri*): Vaxt ayırdığınıza görə sağ olun, cənab Prezident. Mən Londonda yerləşən «beyin mərkəzi»ni təmsil edirəm. Həmçinin Ukrayna parlamentinin sabiq üzvüyəm. Azərbaycanın uzunmüddətli işğala məruz qalmaq təcrübəsi olub və ərazilərinizi artıq azad etmisiniz. Bu gün Sizin Ukraynaya şəxsi məsləhətiniz nə ola bilər?

İlham Əliyev: Bizim təcrübəmizə əsaslanaraq, ən önəmlisi heç bir zaman işğalla razılaşmaq"dır. Bilirsiniz, danışıqlar zamanı müxtəlif anlar

olub və mən Qərbdən olan həmkarlarımdan müxtəlif mesajlar almışam. Onlardan biri o idi ki, siz reallığı nəzərə almalısınız. Azərbaycan müharibəni uduzub və sizin davranışınız reallığa əsaslanmalıdır. Ərazi bütövlüyümüzə əlaqədar məsələlərdə bizə məsləhət verməyə cəhdlər olub və mən hər zaman «yox» demişəm. Şəxsən mən, Azərbaycan xalqı öz torpaqlarımızda digər saxta erməni dövlətinin yaradılmasına heç vaxt razı olmayacağıq, lazım olarsa, biz öləne kimi döyüşəcəyik. Mənim şərhlərim bəzən düşmənçilik, aqressivlik kimi təqdim edilib. Mən hər zaman ritorikama görə tənqid olunmuşam. Ermənistan liderləri hər zaman «konstruktiv» olduqlarına görə tərifləniblər. Onlar belə «konstruktiv» idilər ki, işğal möhürləmək istəyirdilər. Onlar istəyirdilər ki, biz Dağlıq Qarabağdakı separatçılara müstəqillik verməyə razı olaq. Onlar bizim ərazinin böyük hissəsini, xüsusilə keçmiş DQMV ilə Ermənistan arasındakı əraziləri öz nəzarətləri altında saxlamaq istəyirdilər. Mənim mövqem belə idi ki, biz heç vaxt buna razı olmayacağıq. Beləliklə, ilk növbədə, öz təcrübəmizə əsaslanaraq deyə bilərəm ki, heç vaxt, heç bir halda ərazi bütövlüyünün pozulması ilə razılaşmayın. İkincisi, işğal dövründən mən nə öyrəndim? Öz ehtiyatlarına bel bağlamağı. Üçüncüsü, beynəlxalq təşkilatların qətnamə və qərarlarına güvənməməyi. Onların heç bir dəyəri yoxdur. BMT Təhlükəsizlik Şurası erməni qoşunlarının ərazimizdən qeyd-şərtsiz, tamamilə və dərhal çıxarılmasına dair 27 il ərzində icra olunmayan 4 qətnamə qəbul etmişdir. Biz onları özümüz icra etdik. Bu qətnamə-

ləri qəbul edən ölkələrdən 3-ü BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür və ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrəlidir. Mən hər zaman onlardan soruşurdum ki, qəbul etdiyiniz qətnamələri niyə icra etmirsiniz? Cavab aydın idi. İşğal vəziyyəti onlar üçün məqbul idi. Bu, Ermənistan üçün, həmsədrələr üçün məqbul idi, lakin bizim üçün məqbul deyildi. Biz azlıq idik. Biz real dünyada yaşamalı və başa düşməliydik ki, beynəlxalq təşkilatlardan heç bir dəstək yoxdur. Mən hazırda Ukraynadakı vəziyyət barədə danışmıram. Bu xüsusda, vəziyyət bir qədər fərqlidir. Mən özümüz barədə danışmıram. Bizə güclü ordu lazım idi. Bunun üçün isə bizə güclü iqtisadiyyat lazım idi. Hər bir şey nəticəyə hesablanaraq edilirdi – biri digərindən sonra, bəzən isə paralel şəkildə. Bizim yeni nəsələ, doğma torpaqlar naminə ölümə gedəcək nəsələ ehtiyacımız var idi. Bu nəsil yetişdi. Qarabağ uğrunda şəhid olan nəslin əksəriyyəti heç vaxt Qarabağı görməmişdi. Cavan vətənpərvər nəsil yüksək motivasiyalı idi. Əlbəttə, ən önəmlisi güclü orduya sahib olmaq idi. Biz onu etdik. Prezident kimi, bütün illər ərzində bu mənim bir nömrəli vəzifəm idi. Ona görə də hərbi xərclərimiz digərləri ilə müqayisədə bir nömrəli idi. İkincisi, təhsil idi, o da öz növbəsində, vacibdir. Əks təqdirdə torpaqları geri alacaq vətənpərvər insanları yetişdirmək mümkün deyil. Əlbəttə ki, yüksək motivasiya – biz onları motivasiya edirdik. Ermənistan tərəfdə kimin dayanmasından asılı olmayaraq, biz axıradək getməyə hazır idik. Biz müəyyənləşdirdik ki, Ermənistanın tərəfində olanlar çoxdur. Bu, baş verdi, lakin

bizi saxlaya bilmədi. Müharibə zamanı mən dayanmağa hazır olduğumu dəfələrlə açıq şəkildə demişdim: Ermənistanın baş naziri torpaqlarımızdan çıxmağa dair mənə nə vaxt cədvəl verərsə – biz bu müharibəni istəmirdik, biz öz ərazimizdə döyüşürdük – o, həmişə imtina edirdi. Lakin biz Şuşanı azad edəndən sonra o, 9 noyabrda tarixləri verməyə razılaşdı. Bundan sonra biz dayandıq. Biz əlavə olaraq döyüşmədik, çünki insanların həlak olmasını istəmirdik. Kapitulyasiya aktına əsasən, biz qalan əraziləri də azad etdik. Bu bizim necə döyüşdüyümüz, necə hazırlaşmağımızdır. Əgər siz məndən bunların arasında ən vacib olanı soruşursunuzsa, deyə bilərəm, mütləq şəkildə inanıram ki, bu əzmdir. Ən vacib olan budur. Özünü müdafiə etmək əzmi olan ölkənin xalqını sən heç vaxt məğlub edə bilməzsən. Bu, yalnız müvəqqəti olablər. Biz bunu nümayiş etdirdik. İndi mən fəxr edirəm ki, biz Ukraynanın və digər ölkələrin ərazi bütövlüyünü açıq şəkildə dəstəkləyirik, böyük ağacların arxasında gizlənmirik. Nə demək istədiyimizi deyirik.

Bəli, bizim Rusiya ilə yaxşı münasibətlərimiz var. Eyni zamanda, Ukrayna ilə də yaxşı münasibətlərimiz var. Beynəlxalq hüququn prinsipləri siyasi seçimlərə əsaslanaraq, təfsir edilməməlidir. Biz özümüz hər zaman bunun subyektivi olmuşuq. Çünki hətta Ukraynadakı hadisədən əvvəl beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən Gürcüstanın və Moldovanın ərazi bütövlüyünə hər zaman açıq şəkildə dəstək ifadə olunub. Bizə çatanda isə, mesaj həmişə bu olub ki, gedin sülh yolu ilə həll edin. Lakin sənin ərazindən çıxmaq istəməyən işğalçı ilə necə sülh yolu ilə razılaşa bi-

lərsən? Biz cəhd etdik. Mən, demək olar ki, 17 il cəhd etdim. Sonra biz gördük ki, bu, mümkün deyil, bizim sülh yolu ilə həll etmək istəyimiz işğalçını daha təkəbbürlü və aqressiv etdi. Onlar yeni ərazilər naminə yeni müharibə ilə bizi hədələməyə başladılar və «Qarabağ Ermənistandır» dedilər. Lakin indi nə deyirlər? İndi isə deyirlər ki, Qarabağ Azərbaycandır. Bunu kim dedi? 2019-cu ildə «Qarabağ Ermənistandır» deyən eyni şəxslər. Biz yeni reallıqlar yaratdıq – necə deyərlər, öz əllərimiz və öz qəlbimizlə. Hesab edirəm ki, bizim təcrübəmiz ləyaqət, ərazi bütövlüyü və ədalət naminə bütün ölkələr üçün əhəmiyyətlidir.

Nina Lutteryohan (*Almaniyanın Münaqişə və Zorakılıq üzrə Sahələrarası Tədqiqat İnstitutunun tədqiqatçısı*): Zati-aliləri, hesab edirəm ki, mənim sualıma artıq cavab verdiniz. Hazırda baş verən hadisələr kontekstində gələcəkdə Rusiya və Avropa İttifaqı ilə iqtisadi əməkdaşlığı necə görürsünüz? Bu yaxınlarda yeni saziş imzalanıb. Bir-iki məqamla bu məsələni necə qiymətləndirə bilərsiniz?

İlham Əliyev: Aprelin 26-sında Bakıda Rusiya–Azərbaycan hökumətlərarası birgə Komissiyasının iclası olub və gələcək planlarımıza dair çoxşaxəli məsələlər müzakirə edilib. İndiyə kimi biz hər il yaxşı nəticələr əldə etmişik. Ticarət dövriyyəsi artır. Əlbəttə, hazırkı vəziyyətdə biz baxmalıyıq ki, daha nə edə bilərik. Çünki bizim fermerlər üçün Rusiya bazarı böyük bazardır. Rusiya istehsalçıları üçün də Azərbaycan bazarı olduqca önəmlidir. Biz Rusiyadan satdığımızdan daha çoxunu alırıq. Bizim mənfəi ticarət dövriyyəsi saldomuz var. Lakin bununla belə,

keçən il bizim Rusiyaya ixracımızın həcmi artıb. Yeni vəziyyətdə sanksiyaların praktiki təsirlərinin nə ola biləcəyini görməliyik. Siz indi təsəvvür edə bilərsiniz – bizim iki qonşumuz sanksiyalar altındadır: İran və Rusiya. Bu çox çətin vəziyyətdir. Biz necə uğurlu əməkdaşlıq və ticarət edə bilərik ki, sanksiyalar pul köçürmələri və digər əlavə problemlər yaradır?! Buna görə də biz qarşıdan gələn dövrdə qərarlarımıza baxmalıyıq. Rusiya ilə ticarətimiz çoxşaxəlidir. O, kənd təsərrüfatını, xidmətləri, sərmayələri əhatə edir, amma böyük həcmdə deyil. Burada və orada çoxlu şirkətlər çalışır. Sözsüz ki, Rusiyadakı Azərbaycan icması çox böyükdür. Onlar da ticarət dövriyyəsinin artmasına töhfə verirlər. Hələ ki, Rusiyaya tətbiq edilən sanksiyaların neqativ təsirlərini görmürük. Lakin bilmirik ki, bunun cədvəli necə dəyişəcək. Əgər sanksiyalar qalarsa, növbəti 6 ayda və ya 1 ildə nə olacaq, proqnozlaşdırmaq çətinidir.

Jan - Mişel Brön («*Musulmans en France*» və «*La Gazette*» jurnallarının baş icraçı direktoru): Cənab Prezident, bizi belə xoş qarşıladığınız üçün təşəkkür edirəm. İlk növbədə, üzr diləmək istəyirəm, mən fransızam və sualım siyasi olmayacaq. Hesab edirəm ki, qələm çox vaxt silahlardan daha effektivdir. Fransa və Azərbaycan iki yüksək mədəniyyətə sahib ölkələrdir. Şuşa və Paris möhtəşəm mədəni paytaxtlardır. Beş əsr öncə Didro və Russo, böyük şair və filosof Nizami Gəncəvi maarifləndirmə fəlsəfəsinin nümayəndələri olmuşlar. Sualım belədir: Siz Fransa və Azərbaycan arasında güclü mədəni münasibətləri inkişaf etdirməyi planlaşdırırsınızmi?

İ l h a m Ə l i y e v: Biz artıq iki ölkə arasında güclü mədəni münasibətlərə sahibik və əməkdaşlığımızın tarixi bunu göstərir. Biz mədəniyyət, təhsil sahələrində böyük irəliləyişə nail olmuşuq. Bir sıra önəmli tədbirlər, Azərbaycan mədəniyyətinin Fransanın fərqli şəhərlərində çoxsaylı təqdimatları, günləri olmuşdur. Dəqiq yadımda deyil, Fransa və Azərbaycanın təxminən 10-dan çox qardaşlaşmış şəhəri vardır. Bu sadəcə, formallıq deyil, burada böyük ictimai münasibətlər vardır. Həmçinin mədəniyyətin tərkibi kimi, təhsilə gəlicə, Bakıda Fransız liseyinin yaradılması da bizim təşəbbüsümüz idi. Şəhərimizin ən gözəl məkanlarından birində yerləşir, Xəzər dənizinə gözəl mənzərəsi var. Bunun davamı olaraq, ovaxtkı Prezident Fransua Olland ilə Azərbaycan–Fransız Universitetinin yaradılması haqqında razılığa gəldik və biz bunu bir il ərzində həyata keçirdik, artıq o fəaliyyətdədir, yaxşı nəticələri vardır. Həqiqətən, çoxşaxəli mədəni münasibətlərə sahib idik və bu gün də sahibik. Bu münasibətlər son proseslərin təsirinə məruz qalmadı. Ümumilikdə siyasi münasibətlərdən danışdıqda isə deyə bilərəm ki, onlar normaldır, deyərdim ki, münasibətlər normala qayıdır. Əlavə edərdim ki, nəsə yanlış addım atan biz deyildik. Təəssüf, lakin biz başa düşürük ki, orada nəinki qərar vermə proseslərinə təsir göstərən, eyni zamanda, insanların beyninə təsir edən erməni icması var, güclü qruplar var. Fransa ilə münasibətlər bizim üçün həmişə önəmli olub, çünki Fransa dünyanın aparıcı ölkələrindən biridir. Həmçinin bizim üçün önəmli idi ki, öz vəziyyətimizi düzgün təqdim edək.

Fransa ictimaiyyətinə göstərək ki, Azərbaycan ermənilərin bizi təqdim etdiyi kimi deyil. Biz onların Fransanın aparıcı media qurumlarındakı əlaqələrindən xəbərdarıq, bizə qarşı qərəzli məqalələr çap etdiklərini bilirik. Bu məqalələrin 95 faizi ermənilər və ya ermənipərəstlər tərəfindən yazılıb. Biz bunu başa düşürük, bu, böyük bir yenilik deyil.

Fransa Minsk qrupunun həmsədri kimi, Azərbaycan üçün həmişə məqbul olub. Lakin təəssüf ki, torpaqlarımızın azad olunduğu müharibə zamanı, Fransa parlamentinin hər iki palatasının qondarma «Dağlıq Qarabağın» tanınması ilə bağlı qərarları da daxil olmaqla, lazım olmayan addımlar atılmışdır. Belə bir deyim var – «Roma Papasından daha çox katolik olmaq». Hətta Ermənistan da «Dağlıq Qarabağ» tanımamışdı, amma Senat və Nümayəndələr Palatası bu qərarı qəbul etdi. Bu çox kədərlidir. Mən bunun lehinə səs verənlərin kim olduğunu da yaxşı bilirəm. Bu tamamilə qeyri-məhsuldar olub. Praktiki baxımdan bunun heç bir mənası yox idi, bu, Ermənistanı dəstək baxımından da, bizi torpaqlarımızı azad etməkdən çəkəndirmək baxımından da işləmədi. Sadəcə, lazımsız atmosfer yaratdı, hansı ki, hər iki hökumət bunu dəyişməyə çalışır və düşünürəm ki, bunu uğurla edir. Mənim dekabrda Brüsseldə Prezident Makronla yaxşı və uzun sürən görüşüm olmuşdu. Daha sonra biz telefonla ünsiyyətdə idik. Mən düşünürəm ki, biz bu səhifəni çevirməliyik və unutmalıyıq. Sizin də üzr istəməyinizə ehtiyac yoxdur, fransızlar bizim dostlarımızdır və dostlarımız kimi də qalacaqlar.

Dimitrios Triantafillo (*Türkiyənin «Kadir Has» Universitetinin professoru*): Cənab Prezident, bizim suallarımıza cavab vermək üçün vaxt ayırdığınıza görə təşəkkür edirəm. Mən İstanbulun «Kadir Has» Universitetində 10 ildən çox işləyən yunan akademikəm və bir növ, körpü yaradanam. Mən Sizin bu gün dedikləriniz və bizim dünən Şuşada danışdıqlarımız haqqında düşünürdüm və bu çox maraqlıdır. Yaddaş və gələcəyə baxış arasında balansın qorunması – bu proses çətinidir və başlayanda qarşıya maneələr çıxır, icmalar və ölkələr arasında körpü qurmaq çoxlu vaxt aparır. Lakin mən bir məsələyə qayıtmaq istəyirəm. Mənim sualım Azərbaycan və Avropa İttifaqına aiddir. Bilirəm, Amanda da bu barədə sual verdi, lakin Rusiyanın Ukraynanı işğal etməsini nəzərə alaraq, Siz Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında münasibətlərin davamını necə görürsünüz və bu münasibətlər necə inkişaf edə bilər?

Siz artıq bəzi məqamlar haqqında danışdınız, tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq sazişinin yenilənməsi prosesi gedir, Şarl Mişelin Azərbaycan və Ermənistan arasında münasibətlərin qurulmasında fəallığını görürük. Siz Ermənistanın aldığı maliyyə, qrantlar və kreditlərin sayına bərabər miqdarda vəsaitin alınmasından danışdınız. Bundan əlavə, Siz yeni reallıqlardan danışırınsınız. Biz şəffaf topa baxmırıq və necə inkişaf olacağını dəqiq bilmirik. Avropa İttifaqı özü dəyişir, o, strateji avtonomiyası, öz strateji kompası üzərində işləyir. Prezident Makronun yenidən seçilməsi prosesin davam etməsinə kömək edir. Siz Azər-

baycan və Avropa İttifaqı arasındakı münasibətlərin hansı istiqamətdə getməsini istəyərdiniz?

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli, bu münasibətlər çox vacibdir. Düşünürəm ki, bizim üstünlüyümüz Avropa İttifaqı ilə münasibətlərdə çox aydın və realistik gündəliyimizin olmasıdır. Mən bilirəm ki, «Şərq Tərəfdaşlığı» Proqramının digər iştirakçılarının üzvlük ilə bağlı fərqli niyyətləri vardır. Biz anlamalıyıq ki, bu çox uzun prosesdir. Azərbaycana gəldikdə isə bu, mümkün ssenari deyil. Biz münasibətlərimizi pragmatizm üzərində, qarşılıqlı fayda və maraqlar üzərində qurmalıyıq. Çox yüksək gözləntilərimiz də olmamalıdır, əks-təqdirdə məyusluq ola bilər. Əgər sən məqsəd qoyub ona çata bilmirsənsə, o zaman kimisə bunda günahlandırmağa başlayırsan. Axırncı günahlandırdığın şəxs isə özün olursan. Özündən başqa hamını günahlandırırısan. Bunun qarşısını almaq üçün çox realistik hədəflər qoymalıyıq: biz nə istəyirik və Avropa İttifaqı nə istəyir. Bu, az-çox aydındır. Avropa İttifaqı öz qonşuluğunda, sərhədlərində sabitlik istəyir. Onlar bizdən indi də enerji resursları alırlar, lakin daha da çox enerji resursları almaq istəyirlər. Bu hətta Rusiya–Ukrayna müharibəsindən əvvəl də belə idi və bizim əməkdaşlığımızın strateji hissəsi idi. Onlar bizim nəqliyyat infrastrukturumuzda çox maraqlıdırlar və düşünürlər ki, bu daha geniş Avropa nəqliyyat şəbəkəsi ilə necə bağlana bilər. Bu səbəbdən, məsələn, Avropa İttifaqı Şurasının sabiq Prezidenti cənab Donald Tusk 2019-cu ildə Bakıda olarkən buradakı infrastrukturunu görmək üçün bizim dəniz ticarət limanına getdi.

Keçən il Avropa İttifaqı Şurasının hazırkı Prezidenti Şarl Mişel Bakıda olanda Şamaxıya regional tura getdi və orada ona Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının imkanları haqqında təqdimat edildi. Bu nə deməkdir? Bu o deməkdir ki, bizim nəqliyyat infrastrukturuna böyük maraq vardır. Əlbəttə, Avropa İttifaqı təhlükəsizlik və sabitlik istəyir, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllini istəyirdi. Bəli, onlar münaqişənin sülh yolu ilə həllini istəyirdi. Bu işə baş tutmadı. İndi onlar yeni reallıqları tam olaraq qəbul edirlər və bu səbəbdən bizim Brüsseldə mütəmadi görüşlərimiz olur. Biz nə istəyirik? Biz ilk növbədə, yaxın münasibətlərin qurulmasını istəyirik. Biz qarşımıza üzvlük kimi qeyri-real hədəflər qoymaq və bu münasibətlərə ziyan vurmaq istəmirik. Biz müasir texnologiyalara çıxış istəyirik və bizim belə çıxışımız vardır. Əlbəttə, biz Avropanın enerji bazarına daha geniş çıxış istəyirik və bu, Avropanın enerji strategiyası ilə tamamilə uzlaşır. Biz regiondakı vəziyyətə təkstandartlı yanaşma istəyirik. Yalnız Ermənistan və Azərbaycan – Cənubi Qafqazın hər üç dövlətinə eyni bucaq altından baxılmasını istəyirik.

Ermənistan–Azərbaycan münasibətlərinin normallaşmasına gəldikdə isə, hər iki tərəf üçün balanslı və adekvat maliyyə paketi çox önəmli olacaq. Bu balans qorunmasa, aydındır ki, çox böyük məyusluq ola bilər. Lakin dediyim kimi, biz bu istiqamətdə – Avropa İttifaqı ilə sazişin qalan hissəsinin yekunlaşdırılması və imzalanması istiqamətində irəliləyirik. 2018-ci ildə biz Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suve-

renliyi və beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına dair çox önəmli paraqrafın olduğu Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında «Tərəfdaşlıq prioritetləri» sənədini parafladıq. Bu, ilk dəfə idi. Bundan əvvəl isə Avropa İttifaqı belə qəti və birbaşa ifadələrin işlənməsini istəmirdi. Onlar həmişə sülh danışıqları, Minsk qrupu və s. məsələlərə istinadlar edirdilər. Lakin «Tərəfdaşlıq prioritetləri» sənədi çox önəmli siqnal idi və bizi ruhlandırırdı. Mən Brüsseldə imzalanma mərasimində iştirak etdim və daha sonra biz həqiqətən, inanmağa başladığımız ki, Avropa İttifaqı ədalətli vasitəçi ola bilər. Müharibədən sonra baş verənlər bunu açıq nümayiş etdirir. Çünki ortalıqda sanki bir boşluq var idi, Minsk qrupu qeyri-funksional idi və bu boşluq müəyyən dərəcədə Avropa İttifaqı tərəfindən doldurulur.

Bir başqa faktoru da deyə bilərəm. Avropa İttifaqı ilə yaxın əməkdaşlıq, əlbəttə, Azərbaycanın müasirləşməsinə, o cümlədən gənc nəsə, təhsil potensialına ciddi töhfə verəcək. Biz İtaliya–Azərbaycan Universitetindən, Azərbaycan–Fransız Universitetindən danışdıq. Həmçinin Avropa İttifaqı ilə sıx əlaqələr Azərbaycan cəmiyyətinin dünyəvi xarakterini gücləndirəcək. Bu bizim dövlət siyasətimizin önəmli tərkib hissəsidir. Bu dövlət siyasəti Azərbaycan əhalisi tərəfindən geniş şəkildə dəstəklənir. Dünyəvilik bizim dövlətçiliyimizin fundamental sütunlarından biridir və Avropa İttifaqı ilə sıx əlaqələr Azərbaycanın gələcək dünyəvi inkişafına müsbət təsir göstərəcəkdir.

Hikmət Hacıyev: Cənab Prezident, səfir Hafiz Paşayev konfransımızı «Laçın konfransı» təşəbbüsü ilə başladı. Sizin icazənizlə, sonuncu sual vermək imkanını bu təşəbbüsün müəllifi doktor Yulian Çifuya vermək istərdim.

Yulian Çifu (*Rumniya Baş Nazirinin Dövlət müşaviri, doktor*): Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Füzulidə gördüyümüz yol, hava limanı və bəzi digər infrastruktur obyektlərinin yenidən qurulması işlərinin sürətinə və keyfiyyətinə görə Sizi təbrik etməliyəm. Mənim sualım Zəngəzur dəhlizi, avtomobil və dəmir yolları ilə bağlı idi. Siz artıq bu suala cavablarınızı geniş şəkildə ifadə etdiniz. Sizin yalnız Qarabağ deyil, inteqrasiya olunmuş Azərbaycan üzrə inkişaf strategiyanız haqqında soruşmaq istərdim. Bilmək istərdim ki, bu strategiyanın tətbiqatlarını öyrənmək mümkündürmü və harada bizim iştirakımız alqışlanardı? Eyni zamanda, Zəngəzur məsələsinə qayıdaraq, qeyd etmək istəyirəm ki, üçtərəfli razılaşmada Rusiyanın qoşunları üçün bu məsələdə bir rol nəzərdə tutulur. Bu məsələnin inkişafını necə görürsünüz? Türkiyə–Ermənistan–Azərbaycan inteqrasiya olunmuş qarşılıqlı əlaqəsi yaradılsa, Rusiya ordusunun mövcudluğunu harada və necə görürsünüz? Təşəkkür edirəm.

İlham Əliyev: Rusiya sülhməramlılarının mövcudluğu məsələsi 10 noyabr gecəsi imzalanmış üçtərəfli Bəyannamənin bir hissəsidir. Həmin Bəyannamədə hərbi heyətin və hərbi zirehli maşınların dəqiq sayları əks olunub, hər şey bu sənəd əsasında. Həmçinin onların sülhməramlı fəaliyyəti ilə

bağlı müddət mövcuddur – 5 il. Əgər həmin razılaşmanın tərəflərindən hər hansı biri qərar versə ki, 5 il kifayətdir, onda müddətin sonuna 6 ay qalmış bu açıq şəkildə elan edilir. Düşünürəm ki, gələcək konfigurasiyanı başa düşmək üçün bu, vacib faktordur. Həmçinin dediyim kimi, vəziyyətə nəzarət edən Türkiyə–Rusiya Monitoring Mərkəzi fəaliyyət göstərir. Ümumilikdə il yarım ərzində Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti nəzarəti altında olan ərazilərdə vəziyyət stabildir. Keçmişdə Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sərhəddə müəyyən gərginliklər olub. İndi burada da vəziyyət stabildir. Qarabağ ərazisində müəyyən gərginliklər olsa da, çox az hallarda baş verib. Ümumilikdə Rusiya sülhməramlıları bizim üçün çox əhəmiyyətli nəqliyyat imkanlarını təmin edirlər. Çünki biz onların müvəqqəti nəzarəti altında olan əraziləri Kəlbəcərə yükləri gətirmək üçün istifadə edirik. Çünki başqa halda, Ömər aşırımından keçən yollardan istifadə çox çətindir. Biz 12 kilometr uzunluğunda tunel tikirik, amma hələ hazır deyil. Buna görə onlar ehtiyacımız olanda, Laçın dəhlizi vasitəsilə nəqliyyatı da təmin edirlər. Biz də onların yüklərinin Azərbaycan dəmir yolları vasitəsilə sülhməramlılara nəqlinə şərait yaradıırıq. Yüklər Moskvadan birbaşa Bərdəyə göndərilir və oradan Xankəndiyə aparılır. Başqa halda onlar təyyarə ilə uçmalı və sonra bir neçə saata Laçın dəhlizi vasitəsilə getməli idilər. Deməli, Rusiya sülhməramlıları ilə Azərbaycanın hərbi qulluqçuları arasında yaxşı səviyyədə qarşılıqlı əlaqə vardır. Düşünürəm ki, bizim

dəhlizlərlə bağlı hazırda etdiklərimiz hər hansı digər müdaxilədən tamamilə azaddır.

Nəqliyyat dəhlizlərinə gəlincə, biz onların qısa müddətdə reallaşdırılmasını istəyirik. Ermənistan, nəhayət, qərar verməlidir ki, onlar bunu necə görmək istəyirlər. Mən artıq bu haqda danışdım, əlavə edim ki, biz həqiqətən də Zəngəzurdan yoxlamasız keçid məsələsinə sadıq və Ermənistanın bunun bir hissəsi olması üçün biz hətta elektrik xətləri haqqında düşünə bilərik. Yeri gəlmişkən, İranla imzaladığımız Anlaşma Memorandumunda biz avtomobil və dəmir yolları ilə yanaşı, elektrik kabellərinin keçidi ilə bağlı məsələləri əks etdirmişik. Çünki bu da elektrik enerjisinin ixracı yollarından biridir. Ümumilikdə Azərbaycanın inteqrasiyası və gələcək inkişafı ilə bağlı deyə bilərəm ki, biz Azərbaycanda regionların beşillik inkişafı planları əsasında işləyirik, bu, Regionların İnkişafı Proqramı adlanır. Bu proqramlardan birincisi mənim tərəfimdən birinci dəfə Prezident seçiləndən bir neçə ay sonra – 2004-cü ilin fevral ayında qəbul edilib və hər 5 ildən bir biz bu planları yenidən nəzərdən keçirir və digər beşillik hədəflər qoyuruq. Bu proqram nəşr olunur, ictimaiyyətə açıq sənəddir və əsasən regionların müraciətləri – insanların istəkləri əsasında formalaşır. Çox işlər görülüb, indi Qarabağ və Zəngəzurun Azərbaycanın digər hissələrinə dərin inteqrasiyası üzərində işləyirik – dəmir yolları, hava limanları, avtomobil yolları, elektrik xətləri. Ən vacib məqam müəyyən vaxta ehtiyac olan su paylanması ilə bağlıdır. Çünki biz 30 il ərzində çaylarımızdan məhrum olmuşduq. Ermənistan yaz

və yayda, bizim suya ehtiyacımız olanda Tərtər çayının qarşısını bağlayır və yüz minlərlə hektar ərazilərimizdə quraqlıq yaradırdı, qışda isə onlar çayın qarşısını açır və sel yaradırdılar. Bu, ekoloji terror idi. Yeri gəlmişkən, Avropa Şurası Parlament Assambleyası bir neçə il bundan əvvəl bu məsələ ilə bağlı xüsusi hesabat hazırlamışdı. Səsvermə ilə qəbul edilmiş həmin sənəddə Ermənistanı bu ekoloji terrora görə qınamışdı. Qarabağda çoxlu su resursları var ki, biz onları, həmçinin Azərbaycanın digər hissələrinə yönləndirəcəyik və bu bizə yalnız Qarabağın suvarılmasına deyil, bu suyu Azərbaycanın su problemi olan digər ərazilərinə də gətirməyə imkan verəcəkdir. Bu, sürətli və səmərəli inteqrasiya olacaq. Həmçinin bizim orada yeni idarəçilik sistemimiz vardır. Mənim Qarabağ və Şuşa üzrə xüsusi nümayəndələrim var, siz onlarla görüşdünüz. Digər ərazilər üçün də xüsusi nümayəndələr təyin ediləcək, onların hələlik təyin edilməməsinin səbəbi orada hələ ki, fəal yerləşmə prosesinin aparılmaması ilə əlaqədardır, amma bu da olacaq. Biz bu yeni idarəçilik modelini sınaqdan keçiririk. Çünki mövcud regional idarəçilik sistemi Sovet İttifaqının çökməsindən sonra yaradılıb və fikirləşirəm ki, bu o qədər də hərtərəfli düşünülməmişdir. Buna görə də çoxlu suallar vardır. Çox güman ki, bilirsiniz, çoxlu, bəlkə də 10-dan çox regional rəhbər şəxs rüşvət, səhv idarəçilik və digər yanlış hərəkətlərə görə həbs olunubdur. Bu proses ictimai şəkildə baş verib, rüşvət prosesi videoya çəkilib. Təəssüf ki, bu sahə korrupsiya ilə çirklənib. Beləliklə, Qarabağda sınaqdan keçirdiyimiz yeni sistem fərqli

olacaq və düşünürəm ki, yekun sınaqlar bitəndən sonra bu sistemi Azərbaycanın digər ərazilərinə də tətbiq etmək və regionlarda dövlət idarəçiliyini təkmilləşdirmək mümkün olacaqdır. Çünki Bakıda qəbul etdiyimiz qərarların hamısı insanların həyat şəraitinin və infrastrukturun yaxşılaşdırılması, iqtisadi inkişaf məqsədi daşıyır, amma bəzən onlar regionlarda icra edilmir və insanlar bunu görmür.

Yaşıl gündəliklə bağlı – mən artıq Qarabağı yaşıl zona elan etmişəm və bu o deməkdir ki, bu, həyata keçiriləcək. Çünki mən heç vaxt icrasına əmin olmadığımı məsələləri bəyan etmirəm. Eyni zamanda, bu yaşıl gündəlik ölkənin digər bütün ərazilərində tətbiq ediləcək.

«Ağıllı şəhər» – bizdə heç vaxt «ağıllı şəhər» olmayıb. Birinci «ağıllı şəhər» Ağdamda, «ağıllı kənd» isə Zəngilanda olacaq. Sonra biz onu Azərbaycanın digər ərazilərində də tətbiq edəcəyik. Həqiqətən də çoxlu planlarımız var. Çox işlər var, gündə 24 saat işləyirik, hər kəs həvəslidir – hökumət, xalq, keçmiş məcburi köçkünlər.

Biz oraya ilk məcburi köçkünləri çox tezliklə qaytaracağıq, demək istəmirəm nə vaxt, amma çox tezliklə Zəngilana qaytaracağıq. Digər planlar da mövcuddur. Bizim planlaşdırdığımızı həyata keçirməyə hər şeyimiz var – sadiqlik, iradə, resurslar, səfərbərlik, cəmiyyətimizin birliyi və sabillik. Biz bunları qonşularımızla paylaşmaq istəyirik. Biz artıq müzakirə etdik və müzakirəmizin ən böyük hissəsi Ermənistan–Azərbaycan arasında gələcək əməkdaşlıq məsələsinə həsr olundu. Düşünürəm ki, bizim gün-

dəliyimizi düzgün başa düşmək üçün onlar bizim etdiklərimizi dərindən təhlil etməli və bu şansı əldən verməməlidirlər. Çünki bu, sonuncu şans olacaq, onlar bu qatara minməlidirlər.

Hikmət Hacıyev: Cənab Prezident, bununla suallar bitdi və qrupumuzun adından Sizə dərin minnətdarlığımızı bildirməkdən şərəf duyuram. Bizimlə, demək olar ki, üç saat vaxt keçirdiniz və iyirmi müxtəlif suala cavab verdiniz.

İlham Əliyev: Vaxt tez keçdi. Bizimlə olduğunuz üçün təşəkkür edirəm, sizə uğurlar arzulaıyırəm. Müzakirə etdiyimiz kimi, illik Şuşa forumlarından öncə aralıq tədbirlər haqqında fikirləşəcəyik.

Xalid Teymur Əkrəm: Cənab Prezident, görüşümüzü bitirməmişdən öncə 23 ölkədən gəlmiş bütün iştirakçılar adından Qarabağın yenidən qurulması işinə cəlb edilən hər kəsə hörmətimizi ifadə etmək istərdim. Onlar qəhrəmandırlar və düşünürəm ki, burada onları alqışlamalıyıq.

İlham Əliyev: Çox təşəkkür edirəm.

* * *

Beynəlxalq konfrans işini panel iclası ilə davam etdirdi.

Aprelin 28-də Şuşada işinə başlayan və Bakıda davam edən «Cənubi Qafqaz: inkişaf və əməkdaşlıq» mövzusunda Beynəlxalq konfransın ideyası ötən il aprelin 13-də Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə ADA Universitetində keçirilmiş «Cənubi Qafqaza yeni baxış: münaqişədən sonra inkişaf və əmək-

daşlıq» mövzusunda Beynəlxalq konfransda yaranmışdı. Həmin konfransda iştirakçılar Qarabağda beynəlxalq konfransın keçirilməsini təklif etmiş və Prezident İlham Əliyev bu təklifi müsbət qiymətləndirmişdi.

Şuşanın BMT və digər nüfuzlu təşkilatların tədbirlərinin əsas ünvanına, bölgənin diplomatik paytaxtına çevrilməsi bu qədim Azərbaycan şəhərinin saxta məlumatlar əsasında uzun illər erməni şəhəri kimi tanıtılması məqsədilə aparılan çirkin kampaniyaların da iflası deməkdir.

Təsadüfi deyil ki, beynəlxalq konfransın iştirakçıları aprelin 28-də Şuşada quruculuq və bərpa mövzusunda «Şuşa – dirçəlişə gedən yol», postmünaqişə dövrünə dair «Əməkdaşlıq, imkanlar və çağırışlar» adlı panel müzakirələri keçiriblər. Bu mühüm platforma xarici ekspertlərə postmünaqişə dövründə Cənubi Qafqaz ölkələri arasında əlaqələrin inkişafı, kommunikasiyaların açılması imkanlarının nəzərdən keçirilməsi, bölgənin tərəqqisinin, təhlükəsizliyinin və rifahının təməli kimi, Azərbaycanın formalaşdığı Ermənistanla münasibətlərin normallaşdırılması üçün sülh gündəliyinin müzakirəsi baxımından əlverişli imkan yaradır.

**XÜSUSİ TƏYİNATLI QÜVVƏLƏRİN
YARADILMASININ 23-cü İLDÖNÜMÜ
MÜNASİBƏTİLƏ MÜDAFİƏ
NAZİRLİYİNİN XÜSUSİ TƏYİNATLI
QÜVVƏLƏRİNİN «N» SAYLI HƏRBİ
HİSSƏSİNDƏ GÖRÜŞ**

30 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin yaradılmasının 23-cü ildönümü münasibətilə aprelin 30-da Müdafiə Nazirliyinin Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrinin «N» saylı hərbi hissəsində olmuşdur.

Müdafiə naziri, general-polkovnik Zakir Həsənov Ali Baş Komandan İlham Əliyevə raport verdi.

Dövlət başçısı əvvəlcə burada ulu öndər Heydər Əliyevin büstünün önünə gül dəstəsi qoyaraq, xatirəsini dərin ehtiramla yad etdi.

Sonra Ali Baş Komandan şəhid xüsusi təyinatlıların xatirə abidəsinin önünə gül dəstəsi qoydu.

Daha sonra Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin komandanı, general-leytenant Hikmət Mirzəyev Prezident, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevə hərbi hissədə yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

1999-cu ildə ulu öndər Heydər Əliyevin fərmanı ilə Azərbaycan Ordusunun ən çəvik və yüksək döyüş

qabiliyyətinə malik bölmələrindən biri yaradılıb. Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin formalaşmasında Birinci Qarabağ müharibəsinin iştirakçıları olan zabıt və gizirlər fəal iştirak ediblər. Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən vahid komandanlıq altında birləşdirilmiş Azərbaycan Ordusunun bu bölmələri Türkiyə Silahlı Qüvvələri və onun Xüsusi Təyinatlı Qüvvələri ilə sıx əməkdaşlıqla formalaşdırılıb.

Ali Baş Komandan İlham Əliyev Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrə yüksək diqqət yetirir. Onların fəaliyyəti, təchizatı, gündəlik məşqləri mütəmadi nəzarətdədir. Heç də hər hərbi Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin üzvü seçilmək hüququ qazanmır. Bunun üçün ağır təlimlər, hərbi imtahanlar, iradə nümayişi vacib şərtləndir. Burada əlbəyaxa döyüş, dərin kəşfiyyat, düşmən arxasına keçmə, həyatda qalma, mühəndis, atəş, psixoloji, desant, dalğıcı, tibbi, asimmetrik döyüş və sair kimi hazırlıqlar üzrə təlimlər keçirilir.

Mübaligəsiz demək olar ki, Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin şəxsi heyəti 2016-cı ilin aprel döyüşlərində, eləcə də Vətən müharibəsində Azərbaycan hərbi tarixinə yeni qəhrəmanlıq səhifələri yazdılar. Ən mühüm əməliyyatların, ilk növbədə, Şuşa əməliyyatının keçirilməsində həlledici rol oynadılar. Peşəkarlıqla bərabər, burada fədakarlıq, ölümün üzərinə şığıma həlledici amillərdən idi. Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin mənsubları döyüş tapşırıqlarını uğurla yerinə yetirdiklərinə görə dövlət başçısının müvafiq sərəncamları ilə «Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı», «Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı» fəxri adlarına layiq görüldülər, eləcə də müxtəlif orden və medallarla təltif olunublar.

Azərbaycanın Xüsusi Təyinatlı Qüvvələri dünya müdafiə sənayesinin aparıcı şirkətlərinin istehsalı olan müasir silahlar, döyüş vasitələri və texnikasına sahibdir. Onların sırasında müxtəlif tipli snayper silahları, pulemyotlar, tapançalar, tank əleyhinə idarə olunan raket kompleksləri, qumbara və qumbaraatanlar, duman yaradan vasitələr, daşınan və əl radiostansiyaları, GPS və sair vardır. Yerli sənayemizin istehsal etdiyi məhsullar da Xüsusi Təyinatlı Qüvvələr tərəfindən döyüşlərdə uğurla istifadə edilibdir.

Müharibədən sonrakı dövrdə də ordu quruculuğu prosesi yeni reallığa uyğun formalaşdırılmaqda davam etdirilir. Mövcud qoşun növlərinin təkmilləşdirilməsi, yeni qoşun növlərinin yaradılması bu prosesin tərkib hissəsidir. İkinci Qarabağ müharibəsində özlərini ən yaxşı cəhətdən göstərmiş Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin təkmilləşdirilməsi, xüsusi təyinatlı yeni qüvvələrin yaradılması həm də o deməkdir ki, Azərbaycan regiondakı istənilən ssenariyə hazırdır. Həmişə olduğu kimi – hərbi meydanında ləyaqət, şərəf və ədalət davranışı göstərmək şərti ilə.

Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin komandanı, general-leytenant Hikmət Mirzəyev Ali Baş Komandan İlham Əliyevə raport verəndən sonra dövlət başçısı hərbi hissənin şəxsi heyəti qarşısında çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin çıxışı

İyirmi üç il əvvəl ulu öndər Heydər Əliyevin fərmanı ilə Azərbaycanda Xüsusi Təyinatlı Qüvvələr yaradılmışdır. Ulu öndər bu fərmanı imzalamaqla növbəti dəfə böyük uzaqgörənlik göstərmişdir. Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin yaradılması İkinci Qarabağ müharibəsindəki tarixi Zəfərimizdə də özünü sübut etdi. 1999-cu ildə vəziyyət fərqli idi. Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması üçün hələ də ümidlər tükənməmişdi. Ancaq buna baxmayaraq, Heydər Əliyevin qərarı əsasında Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində xüsusi hərbi birləşmə yaradılmışdır və o gündən bu günə qədər xüsusi təyinatlılar böyük və şərəfli yol keçərək, Vətən müharibəsində böyük qəhrəmanlıq göstərərək, tarixi Zəfərimizin əldə olunmasında xüsusi rol oynamışlar.

Birinci Qarabağ müharibəsindəki məğlubiyyətimizin səbəbləri aydındır. O vaxt nizami ordu yox idi, ordu quruculuğu aparılmırdı, ölkə rəhbərliyində olan şəxslər isə öz vəzifə borclarını yerinə yetirə bilmirdilər. 1992-ci ilin may ayında Şuşa və Laçının, 1993-cü ilin aprelində isə Kəlbəcərin işğal altına düşməsi Dağlıq Qarabağla Ermənistan arasında coğrafi bağlantı yaratdı. Beləliklə, bizim torpaqlarımızın işğalı əfsuslar olsun ki, reallığa çevrildi.

Ulu öndərin ordu quruculuğu sahəsində gördüyü işlərin nəticəsində Azərbaycan Ordusu, demək olar ki, sıfırdan yaranmağa başladı və illər keçdikcə or-

dumuz öz gücünü artırdı. Biz bunu işğal dövründə müxtəlif zamanlarda görmüşük, o cümlədən də aprel döyüşlərində. Aprel döyüşləri işğalçılar üçün bir mesaj, bir siqnal idi ki, işğala son qoyun, torpaqlarımızdan çıxın, rədd olun. Bizim aprel döyüşlərindəki qələbəmizdə xüsusi təyinatlıların çox böyük xidmətləri olmuşdur. Ancaq əfsuslar ki, aprel hadisələri işğalçılar üçün dərs olmadı. Onlar işğalı əbədləşdirmək üçün öz söylərini davam etdirdilər və işğalı əbədi etmək üçün Azərbaycana, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinə hədə-qorxu gəlməyə davam etdilər. Bizi yeni müharibə ilə hədələyən düşmən İkinci Qarabağ müharibəsində öz dərslərini aldı. «Qarabağ Ermənistanıdır və nöqtə» deyən düşmən bu gün «Qarabağ Azərbaycandır» deyir. Nəyin hesabına? Danışıqlar hesabına yox! Güc hesabına, qüdrət hesabına, Azərbaycan Ordusunun Zəfəri hesabına! Biz güclü ordu yaratmışıq. Bundan sonra da bu istiqamətdə işlər aparılacaq. Mən Prezident kimi, öz səlahiyyətlərimi icra etməyə başlayan zaman demişdim ki, mənim üçün Prezident və Ali Baş Komandan kimi, birinci vəzifə ordu quruculuğudur. Çünki torpaqlarımız işğal altındadır, danışıqlara ümidlərimiz tükənib və biz güc yolu ilə bu məsələni həll etməliyik. Bunu illər boyu bəyan edirdim, çalışırdım Ermənistan rəhbərliyi, nəhayət, anlasın ki, Azərbaycan xalqı və Azərbaycan rəhbərliyi, Azərbaycan Ordusu bu işğalla heç vaxt barışmayacaq. Rəsmən bəyan edirdim ki, nəyin bahasına olursa olsun torpaqlarımızı düşmənin əlindən alacağıq, ərazi bütövlüyümüzü bərpa edəcəyik. Belə də oldu.

Vətən müharibəsi bizim şanlı tariximizdir. Azərbaycan xalqı öz ordusuna dayaq oldu, arxa oldu, bütün Azərbaycan vətəndaşları birləşdi, bütün dünya azərbaycanlıları birləşdi. Bir yumruq kimi birləşdik və düşməne elə sarsıdıcı zərbələr endirdik ki, bu günə qədər də özünə gələ bilmir. Ermənistan ordusu 44 gün ərzində tamamilə məhv edildi. Ermənistan ordusunun qalıqları bu gün Bakının mərkəzində, Hərbi Qənimətlər Parkında nümayiş etdirilir. Vaxtilə Ermənistan rəhbərliyi bizi yeni müharibə ilə hədələyirdi. Deyirdilər ki, əgər Azərbaycan hərbi yolla bu məsələni həll etmək istəsə, erməni tankları Bakının küçələrində olacaq. Bəli, erməni tankları Bakının küçələrində oldu, biz onları məhv edilmiş vəziyyətdə gətirdik. İndi o tanklar, digər toplar və texnika Hərbi Qənimətlər Parkında nümayiş etdirilir.

Biz cəmi 44 gün ərzində 300-dən çox şəhər və kəndi düşmənin əlindən aldıq, döyüş meydanında bu Zəfəri qazandıq, danışıqlar yolu ilə yox, kiminsə güzəşti ilə yox, qan tökərək, şəhidlər verərək. Bizi irəliyə nə aparırdı? Vətən sevgisi, Vətənə sevgi, düşməne nifrət! Bax, biz gənc nəsli bu əhval-ruhiyyədə yetişdirmişik, bu əhval-ruhiyyədə bizim ordumuz yetişib və ordumuzun ən döyüşkən birləşməsi olan xüsusi təyinatlılar bu amalla, bu ideya ilə irəliyə gedirdi, öz sinəsini qabağa verirdi.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin tarixi Zəfəri bizim tariximizdə əbədi qalacaq. Biz müzəffər xalq kimi, qalib dövlət kimi, bundan sonra əbədi yaşayacağıq. Bu sevinci bizə bəxş edən bizim övladlarımız, əsgər və zabitlərimiz oldu. Bütün Silahlı Qüv-

vələr bu Qələbənin əldə olunmasında öz dəyərli töhfəsini verdi və cəmi 44 gün ərzində tarixi Zəfər əldə olundu. Düşmən bizim qabağımızda diz çökdü və məcbur oldu ki, öz əli ilə kapitulyasiya aktına imza atsın. Bu, tariximizin və mənim həyatımda bəlkə də ən yaddaqalan, ən sevincli, ən qürurlu anlardan biri, bəlkə də birincisidir. Ermənistanın kapitulyasiya aktına imza atması mənim həyatımda ən qürurlu hadisədir.

Xüsusi təyinatlıların Vətən müharibəsindəki Qələbəmizdə çox böyük payı vardır. Mən Ali Baş Komandan kimi, bunu bilirəm, bu barədə Azərbaycan ictimaiyyətinə də öz sözlərimi demişəm. Bütün Azərbaycan xalqı bunu bilir və düşmən də bunu bilir. Müharibənin ilk günlərindən kəndlərimizin azad olunması düşməni sarsıtdı. Onlar inanmırdılar ki, Azərbaycan Ordusu 5-6 müdafiə xəttini öz sinəsi ilə yararaq, qan tökərək, şəhidlər verərək, tarixi Zəfər əldə edə bilər. Onların hələ də ümidləri var idi ki, kimsə bizi dayandıracaq, kimsə bizə təzyiq edəcək və biz o təzyiqə məruz qalaraq, öz Zəfər yürüşümüzü dayandıracıq. Mən demişdim, heç nə və heç kim bizi dayandıra bilməz, biz sona qədər gedəcəyik, düşməni sona qədər torpaqlarımızdan qovacağıq və düşmən kapitulyasiya aktını imzalayandan sonra müharibə dayana bilər, belə də oldu. Sözümlə yenə də sadıqlıq göstərdik. İlk günlərdən ordumuz irəliyə gədirdi, bir dəfə də olsun geriyyə addım atmamışdır. Ermənistan ordusunda özlərinin etiraflarına görə 10 mindən çox fərari olmuşdur. Azərbaycan Ordusunda bir nəfər də fərari olmamışdır. Budur Azərbaycan xalqının mənəvi keyfiy-

yətləri, budur milli ruhumuz, Vətən sevgisi. Bizi irəliyə aparan Vətən sevgisi idi, ancaq eyni zamanda, həzrlərlik və peşəkarlıq da.

Bizim bütün əsas həlledici əməliyyatlarımızda xüsusi təyinatlılar ön sırada idilər. Digər hərbi birləşmələr ilə birlikdə şəhər və kəndlərimizi azad edən xüsusi təyinatlıların rolunu mən xüsusilə vurğulamaq istəyirəm. Uğurlu əməliyyatlardan sonra Şuşaya yolumuz açıldı. Yolumuz deyəndə, o yol yox idi. Uğurlu Hadrut əməliyyatından sonra – hansı ki, Ermənistanında fərariyələrin sayını kəskin artırmışdı – onlar inanmırdılar ki, biz o istiqamətdə gedəcəyik. Onlar bizi başqa yerlərdən gözləyirdilər. Amma bizim aslanlarımız, igidlərimiz olmayan yerdən yol açdılar, öz əlləri ilə, öz ayaqları ilə, öz sinələri ilə. Dərələrdən, meşələrdən, cığırlardan keçərək, istiqamət Şuşaya idi. Mən müharibə zamanı demişdim, Şuşasız bizim işimiz yarımçıq qalacaq. Müharibənin ilk günündən son gününə qədər hədəfimiz Şuşanın, bizim Qarabağın tacı olan əziz şəhərimizin erməni tapdağından azad olunması idi və buna nail olduq, buna siz nail oldunuz, xüsusi təyinatlılar nail oldu. Neçə gün yorulmadan, əlində yüngül silahlarla o dərələrdən, meşələrdən keçərək, Şuşaya yaxınlaşdı bizim igidlərimiz. Yol boyunca bir çox kəndi azad etdi, qan tökdü, şəhidlər verdi, amma dayanmadı, irəliyə getdi. Bu gün Şuşaya gələn hər bir insan sadəcə olaraq, məəttəl qalır – bu alınmaz qalanı Azərbaycan övladları necə aldılar?! Hər dəfə Şuşaya Zəfər yolu ilə gedəndə hər bir insan bu haqda fikirləşir. Son vaxtlar artıq Zəfər yolu ilə Şuşaya gedən insanların sayı

həddən artıq çoxdur, həm Azərbaycan vətəndaşları, həm də xarici vətəndaşlar. Ondan sonra mənimlə təmaslar əsnasında qeyd edirlər ki, siz Azərbaycanda belə qısa müddətdə bu yolu necə çəkmişiniz? Mən isə deyirəm ki, əsas məsələ bu deyil, siz fikirləşin bizim əsgər və zabitlərimiz o meşələrdən necə keçiblər, o yolu onlar açıblar və bu yola mənim tərəfimdən Zəfər adı verilməklə biz bu şanlı Zəfərimizi bir daha tariximizdə həkk etdik.

Zəfər yolu ilə Şuşaya yaxınlaşarkən o sıldırım qayaları görəndə hər dəfə mənim gözlərimin önünə siz gəliirsiniz. Bu alınmaz qala necə alındı – yüngül silahlarla, şəhər döyüşlərində, əlbəyaxa döyüşlərdə. Qarşıda, yuxarıda, dağın başında təpədən dırnağa qədər silahla, topla, tankla silahlanmış ermənilər sizin qarşınızda aciz idilər.

Gücünüz, iradəiniz, peşəkarlığınız və Vətən sevgisi! Siz öz Vətəniniz uğrunda doğma torpaqda vuruşurdunuz. İşğalçı düşmən isə Azərbaycan torpağında sizin qarşınızda duruş gətirə bilməzdi. Şuşanın azad olunması müharibənin ən parlaq səhifəsidir. Bu gün dünyanın aparıcı hərbi məktəblərində Şuşa əməliyyatı, Hadrut əməliyyatı, digər əməliyyatlar öyrənilir.

İkinci Qarabağ müharibəsindən il yarım keçib. Hərbi ekspertlər, bu məsələ ilə, münaqişələrlə məşğul olan insanlar bu günə qədər Azərbaycanın Zəfəri haqqında danışirlar və mənə bu məsələ ilə bağlı, müharibə ilə, Zəfərimizlə bağlı çoxsaylı suallar verilir. Nə, hansı amillər bu Qələbəni şərtləndirdi? Onların arasında birincisi Vətən sevgisidir. Yəni

sizi ölümə aparan, «öldü var, döndü yoxdur» deməyə vadar edən Vətən sevgisi idi və biz bunu nümayiş etdirdik. Bütün dünyaya nümayiş etdirdik ki, biz böyük xalqıq və müharibəni ləyaqətlə aparmışıq. Mənfur düşmən döyüş meydanında məğlubiyyətə uğrayarkən şəhər və kəndlərimizi namərd atəşə tutmuşdur. Yüzdən çox dinc insan, onların arasında uşaqlar, qadınlar bu namərd atəş altında öz həyatlarını itirdilər. Biz isə ləyaqətlə müharibəni apardıq və müharibə zamanı mən deyirdim ki, biz qisasımızı döyüş meydanında alacağıq. Biz mülki vətəndaşlarla heç vaxt vuruşmamışıq və vuruşmayacağıq. Azərbaycan xalqının ülvi keyfiyyətləri bizə imkan verməz və belə də oldu. Bütün dünya bunu etiraf edir ki, azərbaycanlılar ləyaqətlə vuruşdular, kişi kimi vuruşdular, düşməni qovdular, diz çökürdülər və öz sözlərinə əməl etdilər.

Bu gün isə bölgəmizdə vəziyyət tam fərqlidir. Biz qalib xalq kimi, müzəffər ölkə kimi, öz gücümüzü artırırıq. Xüsusi təyinatlıların gələcək fəaliyyəti ilə bağlı bütün göstərişlər verilibdir. Bu hərbi hissədə mən müharibədən bir il qabaq olmuşdum, xüsusi təyinatlılarla görüşmüşdüm. Bu gün də, bu bayram günündə sizinlə birlikdə olmaq mənim üçün böyük şərəfdir. Mən sizinlə fəxr edirəm. Bütün Azərbaycan xalqı sizinlə fəxr edir. Ermənistan, Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın xüsusi təyinatlılarının adı gələndə titrəməyə başlayırlar. Onların canlarında olan bu xof bu günə qədər çıxmayıb və çıxmayacaq. Biz müharibə istəmirik. Biz istədiyimizə nail olduq. Tarixi ədaləti bərpa etdik. Xalq qarşısında,

tarix qarşısında, gələcək nəsillər qarşısında öz vətəndaşlıq borcumuzu şərəflə yerinə yetirdik. Ancaq biz hər zaman ayıq olmalıyıq. Çünki Ermənistanda bu gün də revanşist qüvvələr baş qaldırır. Ermənistanda bu gün də Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları ilə çıxış edənlər vardır. Biz bunu daim diqqət mərkəzində saxlamalıyıq, buna laqeyd olmamalıyıq. Məhz buna görə İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra ordu quruculuğuna əlavə vəsait ayrıldı. Necə ki, 2004-cü ildən bu günə qədər olub, bu il və gələn il də hərbi xərclər bir nömrəli xərclər olacaq, o cümlədən xüsusi təyinatlıların sayının artırılması artıq reallıqdır. İndi sayla bağlı mən bir şey demək istəmirəm. Ancaq onu deyə bilərəm ki, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin sayı 2 dəfə artırıldı, indi seçim daha sərtədir və maraq daha böyükdür, müraciətlər kifayət qədər çoxdur. Mənəvi-psixoloji keyfiyyətlər, fiziki hazırlıq, peşəkarlıq və ən önəmlisi Vətən sevgisi bu seçimin əsas şərtləridir.

Digər silahlı birləşmələrimizdə islahatlar aparılır. Xüsusi əməliyyatları aparmaq iqtidarında olan yeni hərbi birləşmələr yaradılır və Azərbaycan Ordusu daha da güclənir. Bu gün bizim ordumuz müharibə dövründəki ordumuzdan daha da güclü, daha da qüvvətlidir.

Mən bir daha sizi Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin yaranmasının 23-cü ildönümünü münasibətilə ürəkdən təbrik etmək istəyirəm. Sizə yeni uğurlar, yeni qələbələr arzulayıram. Çıxışımı İkinci Qarabağ müharibəsindəki sözlərlə yekunlaşdırmaq istəyirəm: Qarabağ Azərbaycandır!

* * *

A p a r ı c ı: Azərbaycan Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrinin mənsubu Müzəffər Ali Baş Komandanımızın qarşısında bundan sonra da Vətənin çağırışına hər an hazır olduqlarını bir daha bəyan etmək üçün dəvət olunur.

A z ər b a y c a n X ü s u s i T ə y i n a t l ı Q ü v v ə l ər i n i n m ə n s u b u: Cənab Müzəffər Ali Baş Komandan, mən Azərbaycan Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrinin görünməyən fədailəri olaraq, «bordo beretlilər» və «mavi beretlilər» adından söz verirəm ki, Azərbaycan dövlətinin və xalqının maraqları naminə düşmənlərimizi hər zaman, hər yerdə məhv etməyə daim hazır olacağıq. Xüsusi Təyinatlı Qüvvələr üçün dövlətimizin və xalqımızın qüruru müqəddəsdir. Vətən uğrunda qanımızdan və canımızdan keçməyə həmişə hazırıq.

Sonra Müzəffər Ali Baş Komandana Azərbaycan xüsusi təyinatlılarının xatirə bereti təqdim olundu.

Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin yaradılmasının 23-cü ildönümünə həsr olunmuş təntənəli mərasim hərbi orkestrin ifa etdiyi Qələbə marşı ilə başa çatdı.

DÜNYA TURİZM TƏŞKİLATININ BAŞ KATİBİ ZURAB POLOLIKAŞVİLİ İLƏ GÖRÜŞ

30 aprel 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 30-da Dünya Turizm Təşkilatının baş katibi Zurab Pololikaşvilini qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycanla Dünya Turizm Təşkilatı arasında uğurlu əməkdaşlığın həyata keçirildiyi bildirildi. Zurab Pololikaşvili turizmin inkişafına verdiyi dəstəyə görə dövlət başçısına minnətdarlığını ifadə etdi.

Söhbət zamanı ölkəmizdə hazırkı postpandemiya dövründə pandemiya əvvəlki turizmin inkişaf səviyyəsinin bərpa edilməsi və daha da artırılması istiqamətində həyata keçirilən və görülməli işlərdən danışıldı. Bu baxımdan ölkəmizin müvafiq strukturları tərəfindən Dünya Turizm Təşkilatının tövsiyələrindən istifadə olunmasının önəmi vurğulandı.

Ölkəmizin əldə etdiyi böyük iqtisadi uğurların, hökm sürən əmin-amanlığın, geniş turizm infrastrukturunun yaradılması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərin turizmin inkişafı üçün çox yaxşı zəmin yaratdığı bildirildi.

Görüşdə əməkdaşlığın perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞAN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

2 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan arasında mayın 2-də telefon danışıqı olmuşdur.

Prezidentlər Ramazan bayramı münasibətilə bir-birini təbrik etdilər, qardaş Azərbaycan və Türkiyə xalqlarına ən xoş arzularını çatdırdılar.

Dövlət başçıları Azərbaycan–Türkiyə dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bundan sonra da bütün istiqamətlərdə uğurla inkişaf edəcəyinə əminliklərini bildirərək, əlaqələrimizin perspektivləri ilə bağlı məsələləri müzakirə etdilər.

Prezident İlham Əliyev Rəcəb Tayyib Ərdoğanı ölkəmizə səfərə dəvət etdi. Dəvət minnətdarlıqla qəbul olundu.

FRANSA RESPUBLİKASI XARİCİ İŞLƏR NAZİRLİYİNİN «ŞƏRQ TƏRƏFDAŞLIĞI» ÜZRƏ SƏFİRİ BRİS ROKFÖY İLƏ GÖRÜŞ

2 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 2-də Fransa Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin «Şərqlə Tərəfdaşlığı» üzrə səfiri Bris Rokföyü qəbul etmişdir.

Bris Rokföy Fransanın Cənubi Qafqazda sülh gündəliyini, eyni zamanda, Avropa İttifaqının sədri kimi, ölkəsinin Avropa İttifaqının Azərbaycanla əlaqələrin müxtəlif sahələri üzrə təşəbbüslərini tam dəstəklədiyini bildirdi.

Söhbət zamanı Azərbaycan–Avropa İttifaqı əlaqələrinin uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı, dövlət başçımızın ötən ilin dekabrında Brüsseldə Avropa İttifaqının «Şərqlə Tərəfdaşlığı» Sammitində iştirakı xatırlandı.

Görüşdə postmünaqişə dövrü və Azərbaycan ilə Ermənistan arasında əlaqələrin normallaşdırılması, sülh müqaviləsinin hazırlanması üçün danışıqların aparılması, sərhədlərin delimitasiyası ilə bağlı məsələlər müzakirə olundu. Ölkəmizin irəli sürdüyü 5 prinsipi Ermənistan tərəfinin qəbul etdiyini vurğulayan dövlət başçısı sülh müqaviləsi ilə bağlı danışıqların başla-

nilması üzrə Azərbaycan nümayəndə heyətinin hazır olduğunu bildirdi.

Söhbət zamanı Azərbaycan–Fransa münasibətlərinə toxunuldu. Prezident İlham Əliyev ötən ilin dekabrında Fransa Prezidenti Emmanuel Makronla Brüsseldə görüşünü və bu ilin fevralında videoformatda görüşünü qeyd etdi. Dövlət başçımız eyni zamanda, Emmanuel Makrona Fransa Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə yenidən seçilməsi münasibətilə təbrik ünvanladığını xatırlatdı.

**BAKININ SABUNÇU RAYONUNDA
ŞƏHİD AİLƏLƏRİ VƏ MÜHARİBƏ
ƏLİLLƏRİ ÜÇÜN NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ
YENİ YAŞAYIŞ KOMPLEKSİNİN AÇILIŞI
MƏRASİMİ**

2 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 2-də Bakının Sabunçu rayonunda şəhid ailələri və müharibə əlilləri üçün nəzərdə tutulmuş yeni yaşayış kompleksinin açılış mərasimində iştirak etmişlər.

Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi naziri Sahil Babayev dövlət başçısına və xanımına yeni yaşayış kompleksi barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, doqquzmərtəbəli 12 binadan və 576 mənzildən ibarət yeni yaşayış kompleksi 2,76 hektar ərazidə inşa olunub. Kompleksdəki binalarda ümumilikdə 36 birotalıq, 144 ikiotaqlı, 360 üçotaqlı və 36 dördotaqlı mənzil vardır. Kompleksin ərazisində 100 yerlik uşaq bağçası və bir inzibati bina inşa olunub. Həmçinin sakinlərin və övladlarının asudə vaxtlarının səmərəli təşkili üçün şərait yaradılıb və kompleks bütün zəruri infrastrukturla təmin edilibdir.

Şəhid ailələri və müharibə əlillərinə 200 mənzil və 50 avtomobilin təqdim olunmasının məhz müqəddəs Ramazan bayramında gerçəkləşməsi isə təsadüfi de-

yildir. Humanizm, sosial qayğıya ehtiyacı olan ailələrə xüsusi diqqət və islam dəyərlərinə sadiqlik Azərbaycan Prezidentinin idarəçilik konsepsiyasının mühüm tərkib hissələrindəndir.

Sosial məsələlərin həlli ilə bağlı ortaya qoyulan siyasi iradə və ardıcıl praktik addımlar deməyə əsas verir ki, Azərbaycan sosial yönümlü dövlət modeli formalaşdırıb. Qlobal bazardakı dəyişikliklərdən, tələb-təklifdən, yeni çağırışlardan doğan islahatlar belə, sosial yönümlü tədbirlərlə kompensasiya edilir. Başqa sözlə, bazar iqtisadiyyatının möhkəmlənməsi üçün kompleks tədbirlər sistemi əhalinin sosial baxımdan nisbətən zəif təbəqəsinin maraqlarına xidmət edir. Bu siyasət postmüharibə dövründə xüsusilə geniş vüsət alıb. Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə postmüharibə dövründə icra olunan sosial dəstək paketi 100 min şəxsi əhatə edib, onlara 166 min xidmət göstərilibdir. Bu dövr ərzində şəhid ailə üzvləri və müharibə iştirakçılarından ibarət 93 min nəfərə 103 min sosial ödəniş təyin olunub. Mənzil proqramı 5 dəfə genişləndirilib, 2021-ci ildə 3000, postmüharibə dövründə 3500 mənzil verilib. Beləliklə, ümumilikdə 12500 şəhid ailəsi və müharibə əlili mənzil və fərdi evlə, 7400 müharibə əlili avtomobillə təmin olunubdur.

Vətən müharibəsinin 200 hərbiçisi, ümumilikdə 300 müharibə əlili son nəsil protezlərlə, 1400 müharibə əlili 17 min reabilitasiya vasitəsilə, 5000 ailə sosial-psixoloji, 1500 şəxslə reabilitasiya xidmətləri ilə təmin edilib, 11 min şəxslə aktiv məşğulluq proqramlarına cəlb olunub, vahid əlaqələndirmə mərkəzləri tərəfindən isə 30 min şəxslə xidmətlər göstərilibdir.

Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva kompleksdəki uşaq bağçasında yaradılmış şəraitlə tanış oldular.

Sonra dövlət başçısı və xanımı Vətən müharibəsində şəxsi igidliyinə və şücaətinə görə «Füzulinin azad olunmasına görə», «Vətən uğrunda» və «Cəsur döyüşçü» medalları ilə təltif edilmiş şəhid Mahir Məmmədovun ailəsinin qonağı oldular.

Dövlət başçısı şəhidin ailə üzvləri ilə söhbət etdi.

İlham Əliyev: İlk növbədə, sizi Ramazan bayramı münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Biz bu bayram günündə Bakı şəhərində yeni şəhərciyin açılışını qeyd edirik. Şəhid ailələri üçün nəzərdə tutulmuş mənzillərdə həm şəhid ailələri, həm müharibə əlilləri yaşayacaqlar. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin, Allah sizin oğlunuza rəhmət eləsin. Böyük faciədir, böyük itkidir. Siz oğlunuzu itirmisiniz, siz həyat yoldaşınızı, siz isə qardaşınızı. Bilirəm ki, Mahir çox qəhrəman bir insan idi, aprel döyüşlərində də iştirak etmişdi. Vətən müharibəsində xüsusi qəhrəmanlıq göstərdiyinə görə dövlət tərəfindən üç medalla təltif edilmişdi. Ağır itkidir, sağalmaz yaradır, bunu hər kəs başa düşür. Amma yeganə təsəlli o ola bilər ki, canını Vətən uğrunda fəda etdi. Onun və onun kimi övladlarımızın qəhrəmanlığı nəticəsində biz işğala son qoyduq.

Birinci Qarabağ müharibəsində şəhidlərimiz olub, bu günə qədər 4000-ə yaxın insan itkin düşmüş hesab olunur. Aydın məsələdir ki, onlar həyatda deyil, həyatlarını itiriblər və ümumiyyətlə, 15 mindən çox şəhidimiz olub, torpaqlarımız da əldən gedib. Amma

İkinci Qarabağ müharibəsində şəhidlərimiz az olub. Halbuki hər bir şəhidin həyatı təkrarolunmazdır, əvəzolunmazdır. Əməliyyatlar aparılan zaman vacib şərtlərdən biri də o idi ki, itkilərimiz az olsun.

Hər bir şəhidin xatirəsi onların yaxınlarının və bütün Azərbaycan xalqının qəlbində əbədi yaşayır və yaşayacaqdır. Keçən il sentyabrın 27-də – Anım Günündə biz o anım yürüşünü sanki şəhidlərlə birlikdə etdik, onların şəkilləri ilə. Sonra o şəkillər onların ailələrinə təqdim edilmişdi. Yeganə təsəlli o ola bilər, başqa təsəlli ola bilməz.

Bütün şəhid ailələrinin məişət problemlərini həll etməyə çalışırıq və çalışacağıq. Bu bizim borcumuzdur. Prezident kimi, mənim və dövlətimizin borcudur. Birinci və İkinci Qarabağ müharibələri şəhidlərinin ailələrinə bu günə qədər 12 mindən çox mənzil verilib. Bu, yenə də bizim borcumuzdur. Təsəlli odur ki, o, şəhadət zirvəsinə qovuşub. Bu dünyada heç kim əbədi qalmayacaq, hamımız gec-tez haqq dünyasına qovuşacağıq. Amma gənc yaşında həyatdan getmək böyük faciədir, ancaq nə deyə bilərik. Vətən uğrunda döyüşüb, vuruşub, həlak olub və qanı yerdə qalmayıb. O, oktyabrın 19-da rəhmətə getmişdir. Artıq Füzuli şəhəri işğaldan azad edilmişdi. Ondan sonra onun yoldaşları müzəffər yürüşü axıra qədər davam etdirərək, bayrağımızı Şuşada sancdılar, biz düşməni qovduq və haqq-ədaləti bərpa etdik. Sizin üçün çox ağırdır, bu itki ilə heç cür barışmaq mümkün deyil. Vaxt da bu yaranı sağaltmayacaq. Amma yenə də onun xatirəsi, onun qəhrəmanlığı daim yaşayacaq. Azərbaycan vətəndaşları, bütün

dünya azərbaycanlıları şəhidlərimizlə fəxr edirlər. Onlar bizim üçün qürur mənbəyidir və bu, Azərbaycan xalqı durduqca əbədi olacaq. Biz onların xatirəsini əbədi yaşadacağıq. Onların qəhrəmanlığı heç vaxt bizim yaddaşımızdan, sonrakı nəsillərin ürəyindən silinməyəcək. Şəhidlər ölmür, biz bunu artıq dəfələrlə demişik, onlar bizimlədir. Çünki onların xatirəsi yaşayır, Mahirin övladı yaşayır. Əminəm ki, atasına layiq böyüyəcək. Onun böyüməsi, onun atası kimi qəhrəman olması sizin üçün bir təsəlli olacaq.

Yəni o, həyatda övladını, gənc həyat yoldaşını, qardaşını, anasını qoyub getdi. Bilirsiniz, müharibədən sonra şəhid ailələri ilə, veteranlarla, qazilərlə çoxsaylı görüşlərim olub. Hər bir görüş bir daha xalqımızın böyüklüyünü göstərir. Çünki öz oğlunu, həyat yoldaşını, qardaşını itirmək böyük faciədir. Ancaq bu, xalqımızın iradəsini sarsıtmadı. Biz Mahir kimi qəhrəmanlar hesabına bundan sonra qəhrəman və müzəffər xalq kimi əbədi yaşayacağıq. Yəni də deyirəm, biz Birinci Qarabağ müharibəsini də heç vaxt unutmamalıyıq, şəhidləri unutmamalıyıq. O vaxt onlar şəhid oldular, amma torpaqlar da getdi. Bu dəfə şəhid oldular, amma torpaqlar qayıtdı. Fərq budur və təsəlli bu ola bilər. Yaxın, doğma adamın itirilməsi yarası heç vaxt sağalmayacaq. Amma həyat davam edir və davam edəcək. İndi torpaqların yəni qurulması işinə start vermişik. Azad edilmiş torpaqlarda, indi yaradılan binalarda, evlərdə, məktəblərdə, xəstəxanalarda, o binaların hər birində şəhidlərimizin əbədi təsviri həkk olunub. Onlar bu torpaq üçün həlak oldular, Vətəni hər şeydən üstün

tutdular. Bir daha demək istəyirəm, həm aprel döyüşləri zamanı, həm İkinci Qarabağ müharibəsində Mahir əsl vətənpərvərlik göstərmişdir. İndi onun xatirəsini yaşatmaq, onun övladını dəyərli vətəndaş kimi böyütmək yəqin ki, sizin üçün əsas məsələdir. Dövlət üçün də əsas məsələdir. Dövlət şəhid ailələrinin problemlərinin həlli üçün əlindən gələni edir və edəcək. Bu haqda çox danışmaq istəməzdim. Bu bizim borcumuzdur və sizin həyatınız, yaşayışınız daim diqqət mərkəzində olacaqdır.

Habil Məmmədov (*şəhid Mahirin qardaşı*): Çox sağ olun, cənab Prezident, bu müqəddəs gündə bizi ziyarət edirsiniz. Şəhid ailələrinə, qazilərə həmişə diqqət və qayğı göstərirsiniz. Sizə öz ailəmiz adından da təşəkkürümü bildirirəm. Bu gözəl mənzilə görə də çox sağ olun. Mehriban xanım, Siz də çox sağ olun. Allah razı olsun.

Mehriban Əliyeva: Oğlunun neçə yaşı var?

Timziyə Məmmədova (*şəhid Mahirin anası*): Nəvəm 2020-ci il sentyabrın 21-də doğuldu, 27-sində müharibə başlandı. Heç görə bilmədi, birinci övladıdır, bir az gec evləndi.

Mehriban Əliyeva: Allah saxlasın, adı nədir?

Timziyə Məmmədova: Babasının adıdır, Səlim. İndi şəhidlərimizin ruhu şaddır ki, bizim torpaqlarımız alınıb Sizin sayənizdə.

İlham Əliyev: Ruhları həmişə şad olacaq. Bizim hamımızın borcu idi və onun qanını biz döyüş meydanında aldığımız haqq işimizi sona qədər apardıq və Qələbəni təmin etdik. Mahirin balaca balası böyüyəndə, əlbəttə, atası ilə ömürboyu həm fəxr edəcək,

həm də əminəm ki, ömürboyu Azərbaycan xalqı həmişə ona qayğı göstərəcək, hörmət edəcək, çünki o, şəhid övladıdır.

Timziyə Məmmədova: Özü də atası ilə qürur duyacaq, düzdür.

Habil Məmmədov: Tez-tez məzarının üstünə aparırıq.

Mehriban Əliyeva: Qələbə parkında hər bir şəhidin adı yazılıb.

İlham Əliyev: Hər birinin. Həm də Zəfər Muzeyi yaradılacaq. Zəfər parkı Bakının ən möhtəşəm yerlərinin birində, bəlkə də birincisində – Dənizkənarı bulvarın önündədir. Orada böyük xatirə kompleksi inşa ediləcək. İşlərə yaxın zamanlarda start veriləcək. Hər şəhidin adı orada həkk olunacaq. Azad edilmiş bütün şəhərlərdə, hər bir şəhərdə Zəfər Muzeyi, İşğal Muzeyi yaradılacaq. Yəni bütün şəhidlərimizin adı əbədi yaşayacaq. O sevinci onlar bizə bəxş etdilər.

Timziyə Məmmədova: Mahir çox yaxşı oğul idi. İşini çox sevirdi, xəritəçəkən idi. Allah rəhmət eləsin bütün şəhidlərə.

İlham Əliyev: Allah rəhmət eləsin.

Habil Məmmədov: Cənab Prezident, biz də Sizinlə fəxr edirik. Nə yaxşı ki, xalqımızın, dövlətimizin Sizin kimi Prezidenti var. Allah Sizə can-sağlığı versin. Çox sağ olun hər bir şəraitə görə. Diqqət, qayğı göstərdiyinizə görə təşəkkür edirik.

İlham Əliyev: Sağ olun.

Timziyə Məmmədova: Sizin tapşırığınızla biz şəhid ailələrinə yaxşı baxırlar, qiymət verirlər. Yaxşıyıq, hər şey yaxşıdır. Narazı deyilik.

Habil Məmmədov: Vaxtlı-vaxtında maraqlanırlar.

İlham Əliyev: Bəli, mən bütün dövlət qurumlarına göstəriş vermişəm, daim şəhid ailələri diqqətlə əhatə olunsunlar.

Timziyə Məmmədova: Qayğı göstərilir.

İlham Əliyev: Bütün məsələlərdə –məşğulluq, məişət problemləri, istənilən problem ola bilər insanın həyatında – bütün dövlət məmurları, mərkəzi, yerli icra orqanları daim şəhid ailələri ilə bir yerdə olmalı, kömək göstərməlidirlər. Bu bizim borcumuzdur.

Bizim əsas borcumuz erməniləri torpaqlarımızdan qovmaq idi və Mahir kimi övladlarımız buna nail oldular. İndi isə şəhidlərimizin yaxınlarına diqqət göstərmək hər bir dövlət məmurunun borcudur və cəmiyyətdə bu məsələ ilə bağlı tam həmrəylik vardır. Nəinki dövlət qurumları, istənilən insan çalışır ki, şəhid ailəsinə hansısa bir kömək göstərsin. Məsələn, məşğulluqla bağlı. Bizim qazilərimiz də çox olub. 10 mindən çox yaralı əsgər və zabitimiz olub. Onların da sağalması prosesi gedir. Onlar üçün artıq son model olan 200 protez təşkil edilib və onlar normal həyata qayıdılar. Dövlət öz üzərinə nə düşürsə etməlidir və edəcəkdir.

Habil Məmmədov: Mənzil də çox gözəldir, cənab Prezident.

Günəl Məmmədova (*şəhid Mahirin həyat yoldaşı*): Mənzilə görə çox sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Yaxşıdır, bura şəhərcikdir, bağça da var, məktəb də yaxındadır.

H a b i l M ə m m ə d o v: Şəraiti çox gözəldir.

İ l h a m Ə l i y e v: Bilirsiniz, bu evlər məcburi köçkünlər üçün inşa edilmişdi. İşğal dövründə məcburi köçkünləri yerləşdirmək üçün, normal şərait yaratmaq üçün böyük işlər görüldü və belə gözəl şəhərciklər yaradıldı. Amma müharibədən sonra mən qərar qəbul etdim, onlar üçün nəzərdə tutulmuş yerləri biz şəhid ailələrinə təqdim edək ki, onlar çox vaxt gözləmədən tezliklə bu mənzillərlə təmin olunsunlar. Çünki hələ də – onu da deməliyəm – Birinci Qarabağ müharibəsinin şəhid ailələrinin bəziləri evlə təmin edilməyib. Düzdür, 12500 mənzil verilib, ancaq hələ də növbədə duranlar vardır. Ona görə mən dedim ki, birincisi, məcburi köçkünlər üçün biz artıq Qarabağda, Zəngəzurda evlər tikməyə başlamışıq. Onlar orada yaşamaladırlar. İkincisi, tezliklə şəhid ailələri, yaralı olan hərbiçilərimizin problemlərinin həlli üçün bu gözəl evləri biz şəhid ailələrinə təqdim edək. Keçən il 3000, bu il 1500 mənzil verilib və bundan sonra da veriləcək. Bu mənzillərdə yaşamaq üçün bütün şərait vardır. Ondan sonra məşğulluqla bağlı – mən bilirəm ki, siz işləyirsiniz – pensiyalarla, təqaüdlə bağlı bütün məsələlər, həmçinin şəhidlərin yaxınları daim diqqət mərkəzində olmalıdırlar ki, sizin və sizin kimi şəhid ailələrinin həyatında heç bir problem olmasın. Mən Prezident kimi, bütün dövlət qurumlarına bunu tapşırıram, bu gün də mənim sözlərimi eşidirlər. Bu bizim borcumuzdur.

A i l ə ü z v l ə r i: Çox sağ olun, cənab Prezident.

İlham Əliyev: Mən yenə də deyirəm, ömrün əvvəli də, sonu da var, heç kim həyatda əbədi qalmır. Amma şəhid olmaq xalq qarşısında, tarix və gələcək nəsillər qarşısında böyük xidmətdir. Şəhid əbədi qalır, əməyi və qəhrəmanlığı əvəzolunmazdır. Çünki canını fəda edir ki, torpaqlar azad olunsun və ədalət bərpa olunsun, xalqımızın ləyaqəti bərpa olunsun. 30 il torpaqlarımız işğal altında qalıb və xalqımız mənəvi əzablar çəkib – hər birimiz, o cümlədən Mahir. Onu irəliyə aparan məhz Vətən sevgisi olub, bu ədalətsizliklə barışmazlığı olub və o, canını fəda edib. Onun kimi övladlarımız xalqımızın ləyaqətini bərpa etdilər. Bu, qələbə qədər vacib məsələdir, gələcək nəsillərin yetişməsi və tərbiyəsi üçün əvəzolunmaz amildir. Çünki biz artıq il yarımdır ki, müzəffər xalq kimi yaşayırıq. Əvvəllər torpaqları işğal edilmiş xalq kimi yaşamışıq.

Timziyə Məmmədova: İndi başımız ucadır.

İlham Əliyev: Bəli, başımız ucadır, əbədi belə olacaqdır. Bir daha demək istəyirəm ki, Mahir kimi şəhidlərlə biz fəxr edirik və əbədi fəxr edəcəyik.

Habil Məmmədov: Sağ olun, cənab Prezident.

İlham Əliyev: Arzulayıram ki, dövlət tərəfindən sizə yaradılmış bu şərait bundan sonra acınızı nisbətən azalda bilsin.

Habil Məmmədov: Düzdür, bizim üçün təsəlidir, cənab Prezident. Sizinlə görüşmək də çox xoş oldu. Çox sağ olun, hər bir şəraitə görə təşəkkür edirik.

**HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNUN
TƏŞƏBBÜSÜ İLƏ BAKININ SABUNÇU
RAYONUNUN KÜRDƏXANI
QƏSƏBƏSİNDƏ İNŞA OLUNMUŞ
304 SAYLI TAM ORTA MƏKTƏBİN
AÇILIŞI MƏRASİMİ**

2 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 2-də Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Bakının Sabunçu rayonunun Kürdəxanı qəsəbəsində inşa olunmuş 304 saylı tam orta məktəbin açılışı mərasimində iştirak etmişlər.

Dövlət başçısı və xanımı məktəb binasında yarıdılmış şəraitlə tanış oldular.

Heydər Əliyev Fondunun icraçı direktoru, Prezident köməkçisi Anar Ələkbərov məktəb haqqında məlumat verdi. Bildirdi ki, yeni təhsil müəssisəsində sinif, əmək, hərbi və kompüter otaqları, laboratoriya, kitabxanalar, yeməcxana və idman zalı vardır. Məktəb zəruri mebel və avadanlıqlarla, əyani vəsaitlərlə tam təchiz ediləndir.

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun uğurla icra olunan layihələrindən biri «Yeniləşən Azərbaycana – yeni məktəb» proqramıdır. 2005-ci il

dən həyata keçirilən layihənin əsas məqsədi təhsil sahəsində mövcud olan problemlərin həllinə kömək etmək, ölkə miqyasında müasir standartlara cavab verən təhsil kompleksləri yaratmaq, tədrisin səviyyəsinə bilavasitə təsir edən problemləri aradan qaldırmaqdır. Kürdəxanı qəsəbəsində istifadəyə verilmiş 304 sayılı məktəb də Fondun həmin proqramı çərçivəsində inşa olunub. Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva 2019-cu ildə Kürdəxanı qəsəbəsindəki 113 sayılı məktəbdə yenidən qurulmadan sonra yaradılmış şəraitlə tanış olarkən, sakinlərin müraciəti əsasında şagird sıxlığı nəzərə alınaraq, yeni məktəb binasının tikilməsi üçün göstəriş verib. 2020-ci ildə qəsəbədə yeni təhsil ocağının tikintisinə başlanılıb. İndi isə 960 şagird-yerlik 304 sayılı məktəb kürdəxanlı şagirdlərin istifadəsinə verilir.

Xatırladaq ki, Kürdəxanı qəsəbəsinin əhalisinin ümumi sayı 15120 nəfərdir. Burada əhali sayının artması yeni iş yerlərinin, tibb, təhsil ocaqlarının tikilməsini və digər infrastruktur layihələrin həyata keçirilməsini zəruri edir. Qəsəbədə tikilmiş yeni məktəb binasını Bakı şəhərinin, ətraf kənd və qəsəbələrin sosial iqtisadi inkişafı ilə bağlı görülmüş işlərin davamı hesab etmək olar. Son dörd il yarımında Sabunçu rayonu üzrə yeni inşa edilmiş, əsaslı təmir olunmuş və əlavə korpuslar tikilmiş məktəblərin sayı 13-dür. Kürdəxanı qəsəbəsindəki 304 sayılı tam orta məktəb isə sayca 14-cüdür.

Ölkəmizdə təhsil müəssisələrinin əsaslı təmiri, yenidən qurulması və yenilərinin inşası, onların zəruri tədris avadanlığı ilə təchizi gənc nəslin daha savadlı

və bilikli yetişməsinə hesablanıb. Yeni məktəb binalarının və tədris korpuslarının inşası şagird sıxlığını aradan qaldırmaqla, həm də onların daha keyfiyyətli təhsil almasına şərait yaradır.

İSRAİL DÖVLƏTİNİN PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB İSHAQ HERSOQA

Hörmətli cənab Prezident!

İsrail Dövlətinin milli bayramı – Müstəqillik Günü münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün xalqınıza öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı yetirirəm.

Azərbaycan Respublikası ilə İsrail Dövləti arasında uğurla inkişaf edən dövlətlərarası münasibətlərin təməlində tarixən dostluq, qarşılıqlı anlaşma və hörmət şəraitində yaşayan xalqlarımızın iradəsi dayanır. Bu gün Azərbaycan–İsrail əlaqələrinin əhatə dairəsinin genişlənməsi, bir sıra mühüm sahələrdə ölkələrimizin fəal əməkdaşlığı məmnunluq doğurur. Şübhəsiz, Təl-Əvivdə ölkəmizin Ticarət və Turizm nümayəndəliklərinin açılması əməkdaşlığımızın inkişafına, insanlararası təmasların artmasına töhfə verəcəkdir. Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərində aparılan bərpa və yenidən qurulma işlərində İsrail şirkətlərinin iştirakını xüsusi qeyd etmək istəyirəm.

Hesab edirəm ki, energetika, yüksək texnologiyalar, təhsil, hərbi-texniki və digər sahələrdə qarşılıqlı fəaliyyətimizin daha da inkişaf etdirilməsi üçün yaxşı imkanlar mövcuddur. Əminəm ki, xalqlarımızın mənafələrinə uyğun olaraq ölkələrimiz arasında ənənəvi dostluq münasibətlərini genişlən-

dirmək, əməkdaşlığımızın potensialından tam bəhrələnmək üçün bundan sonra da birgə səylər göstərəcəyik.

Bu bayram günündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə uğurlar, dost İsrail xalqına daim əmin-amanlıq və rifah arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 3 may 2022-ci il

**ŞƏRQİ ZƏNGƏZUR İQTİSADI RAYONUNA
DAXİL OLAN ZƏNGİLƏN RAYONUNA
PREZİDENTİN YENİ TƏYİN EDİLMİŞ
XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ VAHİD HACİYEV
İLƏ VİDEOFORMATDA GÖRÜŞ**

4 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 4-də Vahid Hacıyevi Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Zəngilan rayonunda Prezidentin xüsusi nümayəndəsi təyin edilməsi ilə əlaqədar videoformatda qəbul etmişdir.

Dövlət başçısı qəbulda çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Siz bu gün Zəngilan rayonunda Prezidentin xüsusi nümayəndəsi vəzifəsinə təyin edirsiniz. Sizi təbrik edirəm və uğurlar arzulayıram. Sizə böyük etimad göstərilir və siz bu etimadı öz işinizlə doğrultmalısınız. Zəngilan rayonu azad edilmiş digər rayonlarımız kimi, böyük dağıntılara məruz qalıbdır. Ermənistan işğalçı qüvvələri Zəngilan rayonunu, demək olar ki, yerlə yeksan ediblər. Zəngilan şəhərində cəmi 1-2 salamat bina qalıb, o binalardan da Ermənistan işğalçıları – hərbiçilər istifadə edirdilər. Bir dənə də salamat kənd qalmayıb, Zəngilanın bütün kəndləri yerlə

yeksan edilib. Bu bir daha erməni vandalizminin eybəcər sifətini bütün dünyaya göstərir. Azərbaycan Ordusu bölgəmizi böyük bələdan – erməni faşizmindən xilas edibdir. Zəngilan rayonunda bütün tarixini abidələrimiz ermənilər tərəfindən dağıdılıb. Biz artıq tarixi-dini abidələrimizin bərpaı işinə başlamışıq. Heydər Əliyev Fondunun maliyyə dəstəyi ilə Zəngilan şəhər məscidi indi əsaslı şəkildə təmir olunur, faktiki olaraq, yenidən qurulur. Çünki bu məsciddən cəmi bir divar qalmışdı. Zəngilanda mövcud olan acı mənzərə azad edilmiş bütün başqa torpaqlarda da mövcuddur.

Biz azad edilmiş bütün torpaqları bərpa edəcəyik və Zəngilan rayonu bu sahədə birinci rayondur ki, artıq keçmiş məcburi köçkünlər yaxın gələcəkdə oraya qayıdacaqlar. Bildiyiniz kimi, birinci pilot layihə Zəngilanın Ağalı kəndində həyata keçirilir. Ağalı kəndi faktiki olaraq, yenidən qurulur, böyük və rahat kənd olacaq. Ağalı kəndinin timsalında hər bir Azərbaycan vətəndaşı və ümumiyyətlə, hər bir insan bizim planlarımızı görə bilər. Biz azad edilmiş torpaqları necə görmək istəyirik? Biz oraya qayıdacaq insanlara hansı şəraiti yaratmaq istəyirik? Hər kəs görəcek ki, işlərimiz planlı və sistemli şəkildə aparılacaq, bütün amillər nəzərə alınacaq – təhlükəsizlik, rahatlıq, rifah, məşğulluq və gələcək inkişaf.

Hazırda Zəngilan rayonunda böyük infrastruktur layihələri icra edilir. Onların arasında Zəngəzur dəhlizinin tərkib hissəsi olan nəqliyyat infrastrukturunu qeyd etmək istərdim. Bu il Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanı istismara veriləcəkdir. Əminəm ki, bu

hava limanının çox böyük funksiyaları olacaqdır. Çünki biz Zəngilanı gələcəkdə beynəlxalq nəqliyyat-logistika mərkəzi kimi görürük. Rayonun yerləşməsi, beynəlxalq bazarlara yaxın olması və digər amillər bunu təmin edəcək. Azad edilmiş torpaqlarda Füzulidən sonra ikinci hava limanının Zəngilanda yaradılması coğrafi vəziyyəti nəzərdə tutur, buna əsaslanır. Bizim həm iqtisadi, nəqliyyat, həm də təhlükəsizliklə bağlı məsələlərimizi həll etmək üçün vacib vasitə olacaqdır. Zəngəzur dəhlizinə gəldikdə, artıq bu dəhliz reallıqdır. Zəngilan rayonunun ərazisindən keçən həm dəmir yolu, həm avtomobil yolu nəinki Azərbaycanın əsas hissəsini Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcək, eyni zamanda, beynəlxalq yükdaşımaları üçün yeni bir beynəlxalq yol olacaq. Ona görə də keçmiş məcburi köçkünlərin rahatlığı üçün biz dörd və altı zolaqdan ibarət olan avtomobil yolunu sürətlə inşa edirik. Bu yolun hissə-hissə istifadəyə verilməsi gələn ildən başlanacaq.

Azərbaycan vətəndaşları yaxşı bilirlər ki, işğal dövründə Ermənistan rəhbərliyi Ermənistandan Cəbrayıl ilə yol çəkmək istəyirdi. Həmin bu yol təbii ki, Zəngilandan keçməli idi. Onların bu ümidləri və ümumiyyətlə, bütün ümidləri gözlərində qaldı. Bildiyimə görə, birzolaqlı kənd tipli bir yol çəkmək fikrində idilər. Biz isə Horadizdən Zəngilana dörd və altızolaqlı magistral avtomobil yolu çəkirik. Eyni zamanda, mövcud yol, yəni sovet vaxtından qalan yol, hansı ki, indi ondan istifadə edirik, o da əsaslı şəkildə təmir olunacaq. Yəni yeni çəkilən yol tam yeni və daha əlverişli marşrutla keçir və yol bo-

yunca yol infrastrukturunu həm məsafə baxımından daha əlverişli olacaq, həm də, əlbəttə, vətəndaşlar bu yolla rahat gedib-gələcəklər və beynəlxalq yükdaşıma məsələləri öz həllini tapacaqdır.

Bununla yanaşı, Zəngilandan Qubadlıya və Qubadlıdan Laçına bir çox zolaqdan ibarət yol çəkilir. Bu da Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonundakı rayonlar arasında birləşməni təmin edəcəkdir. Dəmir yoluna gəldikdə, hazırda bizim sonuncu dəmir yolu infrastrukturunu olan bu istiqamətdə stansiyamız Horadizdir. Horadizdən Ağbəndə gedən dəmir yolunun inşası artıq sürətlə aparılır və əminəm ki, gələn il tam istismara veriləcəkdir. Bu da həm vətəndaşlar üçün, həm də beynəlxalq yükləndirənlər üçün çox əlverişli bir infrastruktur olacaqdır.

Biz Azərbaycanın əsas hissəsini Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə birləşdirəcəyik, tam yeni nəqliyyat dəhlizi açılacaqdır. Son vaxtlar Azərbaycana Xəzər dənizinin şərq hissəsindən çoxlu müraciətlərin daxil olmasını nəzərə alsaq, Azərbaycan ərazisindən yük göndərmək istəyənlərin həm sayı, həm də yüklərin həcmi artacaqdır. Beləliklə, Zəngəzur dəhlizi bizim və qonşu dövlətlər üçün əlavə imkanlar yaradacaqdır.

Biz təqribən son 10–15 il ərzində nəqliyyat sektoruna çox böyük əhəmiyyət vermişik. Məhz buna görə bu gün istənilən yükü qəbul edə və onu tranzit kimi ötürə bilirik, bunu edirik və bizim imkanlarımız daha da artacaqdır. Digər vacib məsələ məşğulluqla bağlıdır. Ağalı kəndində bu məsələ nəzərdə tutulub. Bu il orada yeni müəssisələrin yaradıl-

ması nəzərdə tutulur. Mən göstəriş vermişdim ki, keçmiş məcburi köçkünlər Ağalı kəndinə qayıdan zaman artıq orada işlə məşğul olmaq üçün imkan olsun – həm kənd təsərrüfatında, həm də dövlət və özəl şirkətlər tərəfindən yaradılmış müəssisələrdə insanlar çalışacaqlar. Azad edilmiş torpaqlarda bizim kənd təsərrüfatı ilə bağlı çox böyük planlarımız vardır. İndi hər kəs yaxşı görür və bilir ki, ərzaq təhlükəsizliyi ön plana çıxır. Son illərdə bu istiqamətdə bir çox işlər görülüb. Ancaq hələ ki, biz özümüzü tam şəkildə, yəni 100 faiz ərzaqlıq buğda ilə və bütövlükdə taxılla təmin edə bilmirik. Əminəm ki, görüləcək əlavə tədbirlər nəticəsində idxaldan asılılıq böyük dərəcədə azalacaq. Burada əsas məsələ həm məhsuldarlıq, sudan düzgün istifadə edilməsi, həm də azad olunmuş torpaqlarda əkin yerlərinin düzgün seçilməsi, orada aqrotexniki xidmətin göstərilməsidir. Azad edilmiş ərazilərin təbii iqlimi və coğrafiyası elədir ki, orada həm heyvandarlıqla çox genişmiqyaslı məşğul olmaq olar, xüsusilə Laçın, Kəlbəcər, o cümlədən Qubadlı, Zəngilan rayonlarında, həm də əkinçiliklə – daha çox Ağdam, Füzuli, Xocavənd, Cəbrayıl və eyni zamanda, Zəngilan, Qubadlı rayonlarında. Azad edilmiş ərazilərdə birinci aqropark məhz yenə də Zəngilan rayonunda yaradılır. Keçən il mən qardaşım, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti ilə birlikdə «DOST Aqropark» adlandırılan aqroparkın təməlini qoyduq. Bu yaxınlarda aqroparkın fəaliyyəti ilə bağlı mənə məlumat verildi. Çox şadam ki, hər şey plan üzrə gedir. Bu, birinci, nümunəvi bir aqropark olacaq. Əminəm ki, azad

edilmiş torpaqlarda aqroparkların sayı çox olacaq, necə ki, indi sənaye zonaları yaradılır – Cəbrayıl və Ağdam rayonlarında.

Hesab edirəm ki, Zəngilan rayonunda əsas məşğulluq və iqtisadiyyatın əsas hissələrindən biri də kənd təsərrüfatı olmalıdır. Çünki təbii iqlim çox əlverişlidir və yenə də «DOST Aqropark»ın timsalında biz azad edilmiş bütün torpaqlarda gələcəkdə yaradılacaq mənzərəni görməliyik. Azad edilmiş hər bir rayonda kəndlərin bərpası ilə bağlı işlərə artıq start veriləndir. Bu haqda bu yaxınlarda ictimaiyyətə məlumat veriləndir. Biz kəndləri də planlı şəkildə bərpa edəcəyik və bu prosesi mərhələlərə bölmüşük. Birinci mərhələdə hansı kəndlər qurulacaq, ikinci mərhələdə hansılar və sair. Əlbəttə, kəndlərin qurulması da planlı şəkildə aparılmalıdır. Yəni kortəbii yox, sistemli şəkildə. Ona görə hər bir yeni yaradılacaq, bərpa ediləcək kəndin baş planı olmalıdır və baş planlar hazırda hazırlanır. Necə ki, şəhərlərin baş planları, o cümlədən Zəngilan şəhərinin, eləcə də kəndlərin baş planları hazırlanacaq. Azad edilmiş bütün torpaqlarda görülməli bütün işlər ancaq baş planlar əsasında olmalıdır. Baş plandan kənar bir dənə də daş daş üstə qoyulmamalıdır, bir dənə də qanunsuz tikili olmamalıdır. Yəni biz nümunəvi bir yaşayış məkanını yaradırıq. Həm Azərbaycan üçün, həm dünya üçün nümunəvi bir təcrübə sahibi olacağıq. Ona görə hər şey şəffaf, tenderlər və baş planlar əsasında yaradılacaqdır və artıq azad edilmiş bütün rayonlarda, o cümlədən Zəngilan rayonunda da bu işlərə hazırlıq gedir.

Ermənistan işğal dövründə işğal altında olan torpaqların ekologiyasına da böyük zərər vurubdur və mən həmin rəqəmləri səsləndirmişdim. 50–60 min hektar meşə ilə örtülü sahə tamamilə məhv edilibdir. Biz bunu peyk vasitəsilə müşahidə edirdik. Xüsusilə Kəlbəcər, Laçın, Zəngilan və Qubadlı rayonlarında meşələrin kütləvi surətdə qırılması prosesi gedirdi. Yəni bu, faktiki olaraq, vəhşilik və talançılıqdır. Ermənistanın işğal dövründə çirkin əməllərini təsvir etmək üçün, hesab edirəm ki, bu iki ifadə ön planda olmalıdır – vəhşilik və talançılıq. Zəngilanda da bu mənfur işlər görülüb və bunun nəticəsində təbiətə çox böyük ziyan vurulubdur. Hər kəs yaxşı bilir ki, Avropada ərazisinə görə ikinci ən böyük çinar meşəsi Zəngilan rayonunda olub – Bəsitçay təbiət qoruğu. O Bəsitçay təbiət qoruğunun böyük hissəsi məhv edilib və mən Zəngilanda olarkən o kəsilmiş ağacların kötöklərini və yandırılmış ağacları görmüşəm. Eyni çirkin əməlləri onlar Kəlbəcər və Laçın rayonlarında da müharibədən dərhal sonra etmişlər. Onlara o ərazilərdən çıxmaq üçün 20 gün vaxt verildi. Onlar isə o günləri yenə də bəd əməllər üçün istifadə etdilər. Onlara məxsus olmayan, azərbaycanlıların tikdirdikləri və onların qanunsuz yaşadıkları evləri məhv edib, yandırıb, ağacları kəsib yandırmışlar. Bütün əşyaları ya məhv edib, ya da ki, söküb aparmışlar. Bu biabırçı kadrlar xarici kanallar vasitəsilə də görüntüləndi və hər kəs görə bildi ki, onlar hansı əşyaları özləri üçün əziz bilib tələm-tələsik çıxarmağa nail olublar, amma ağacları isə kəsib yandıırıblar.

Biz Bəsitçay təbiət qoruğunun bərpasına başladıq. Mən tarixi Zəfərdən sonra ilk dəfə Zəngilanda olanda orada ağaclar əkdim. Göstəriş verilib və təbii ki, biz Bəsitçay təbiət qoruğunu bərpa edəcəyik. Amma buna çox vaxt lazım olacaqdır.

Ermənistan Zəngilanda və digər rayonlarda qızıl və digər qiymətli metal yataqlarını da vəhşicəsinə istismar etmişdir. Zəngilanda Vejnəli qızıl yatağını istismar edib. Oranı da ekoloji fəlakət zonasına çevirib və qanunsuz olaraq oradan çıxarılan qızıl xaricə aparılıb satılıbdır.

Biz indi bütün hüquqi prosedurlara start vermişik. Mən bu haqda Azərbaycan ictimaiyyətini məlumatlandırmışam. Bir cinayət də cavabsız qalmayacaq. Birincisi, biz dəymiş bütün ziyanı hesablayırıq, bütün şəhər və kəndlərimizin pasportlaşdırılması prosesi gedir. Hər bir binanın, yaxud da ki, o bina-dan qalan dağıntıların video-foto çəkilişi aparılır. Bu sübutdur və biz beynəlxalq məhkəmələrə də müraciət etmək əzmindəyik, hazırlıq işləri gedir. Həmçinin Vejnəli qızıl yatağının xarici vətəndaşlar tərəfindən, o cümlədən erməni əsilli xarici vətəndaşlar tərəfindən qanunsuz istismar edilməsi onlara baha başa gələcək. Biz o adamların adlarını bilirik, onları dünya qarşısında ifşa edəcəyik və bizə vurulmuş ziyanın təzminatını mütləq ödəyəcəklər.

Təbii fəlakət zonaları arasında yenə də Zəngilan ərazisindən keçən Oxçuçay çayının taleyini biz ürək ağrısı ilə dilə gətiririk. Oxçuçay da Ermənistanın ekoloji terroruna məruz qalıbdır. Əfsuslar olsun ki, ermənilərlə birlikdə bir xarici şirkət də bu ekoloji terro-

run müəllifi olubdur. Oxçuçayın sarı rəngə boyanması artıq mətbuatda dəfələrlə dərc edilib, həm foto, həm videogörüntülər vardır. Yəni Ermənistanda istismar edilən mis kombinatının bütün axıntıları Oxçuçaya təmizlənmədən ötürülürdü. Bu cinayətdir, bu, ekoloji terrorudur. Bunu kim edib? Ermənistanın keçmiş rəhbərliyi. Çünki həmin o mis kombinatının səhmdarları Ermənistanın keçmiş rəhbərliyinə yaxın olan və qohumluq əlaqələri olan adamlardır. Biz bilirik ki, bu mis kombinatının işlənilməsi korrupsiya sxemləri əsasında olub. Təəssüf ki, beynəlxalq auditə subyekt olan xarici şirkət də bu korrupsiya əməllərində iştirak edibdir.

Ermənistan rəhbərliyinə gəldikdə, onların hər bir addımı, hər bir hərəkəti biabırçılıq olub. Amma beynəlxalq auditlə işləyən beynəlxalq şirkət bu şirkətin əməllərə əl atırsa, burada həmin o şirkətin yerləşdiyi ölkələrin hüquq-mühafizə orqanlarının işi olmalıdır. Biz bir neçə dəfə o şirkətin adını çəkmişik, bu gün də çəkə bilərəm: «Cronimet» şirkəti. Nə üçün bu günə qədər reaksiya verilmir? Nə üçün Almaniyanın hüquq-mühafizə orqanları bu şirkətin əməllərini araşdırmır? Biz axı rəsmən müraciət etmişik. Həm də həmin «Cronimet» şirkətinə müraciət etmişik: gəlin təmizləyin bu ekoloji terrorun fəsadlarını. Cavab yoxdur. Hüquq-mühafizə orqanlarından cavab yoxdur. Axı biz bilirik ki, Avropada ekologiyaya nə qədər böyük diqqət göstərilir. Biz bilirik ki, havanın yarım dərəcə istiləşməsi indi bütün dünya, Avropa üçün böyük problem kimi qəbul edilir. İqlim dəyişikliyi problemi bu gün dünya gündəliyinin

diqqətini cəlb edib. Amma burada açıq-aşkar görünür ki, təmiz qaynaqlardan axan çay sarı rəngə boyanır. Yəni oradan götürülən nümunələr, o cümlədən işğal dövründə götürülmüş nümunələr bunu göstərir. Birinci olaraq erməni ekoloqları bu məsələni qaldırmışdılar. Onlar qeyd edirdilər ki, burada təbii fəlakət baş verir. Əlbəttə, onlar Azərbaycana, necə deyərlər, xoş münasibət göstərən adamlar deyildilər, onlar hesab edirdilər ki, bu torpaqlar Ermənistanın əlində əbədi qalacaq. Ona görə məsələ qaldırmışdılar və əvvəlki rəhbərliyi, kriminal xunta rejimini – Serjik Sarkisyanı və onun qohumlarını ittiham etmişdilər. Onların da əlində sübutlar vardır. Amma bir addım atıldı? Yox.

Ona görə bu məsələni indi bizim mərkəzi icra orqanları qaldırıblar və məşğul olurlar. Siz mənim nümayəndəm kimi, bütün bu məsələləri daha dərindən təhlil etməlisiniz və vurulmuş ziyanın ödənilməsi, məhkəmə və hüquq iddialarının qaldırılması ilə bağlı öz töhfənizi verməlisiniz. Əlbəttə, bu, əsas məsələlərdir, bu, ilkin mərhələdə görüləcək işlərdir, o cümlədən minatəmizləmə işləri. İndi bizim müvafiq qurumlarımız bu işlə məşğul olurlar. Mənim yerlərdəki nümayəndələrim də burada fəal iştirak etməli, öz köməklərini göstərməlidirlər.

Qarşıda duran digər vəzifələr ilk növbədə, keçmiş məcburi köçkünlərin azad edilmiş torpaqlara tezliklə qayıtmaları ilə bağlıdır. Burada da dövlət nə mümkünsə edir, bütün güclər səfərbər olunub. Maliyyə vəsaiti səfərbər edilib. Keçən il və bu il bu məqsədlər üçün hər il üzrə 2,2 milyard manat vəsait

nəzərdə tutulub, yəni toplam 4,4 milyard manat. Bu il bizim iqtisadi inkişafımız daha sürətlidir və ilin birinci rübündə iqtisadiyyat təxminən 7 faiz artıb, gəlirlərimiz də artıb. Ona görə hesab edirəm ki, təxirəsalınmaz işlərin görülməsi üçün biz əlavə vəsait ayırmalıyıq. Azad edilmiş torpaqların bərpası üçün əlavə vəsait ayırmalıyıq. Hökumətə bu məsələ ilə bağlı göstəriş verilib. Yəqin ki, yaxın gələcəkdə biz bunu rəsmən təsdiqləyəcəyik ki, daha çox işi bu il görə bilək. Hələ ki, ilin 4 ayı keçib, görülməli işlər çoxdur. Keçmiş məcburi köçkünlərin qaytarılması üzrə birinci layihə, qeyd etdiyim kimi, yaxın zamanlarda icra olunacaq. Digər layihələrə də mütləq başlamaq lazımdır. Zəngilan şəhərinin baş planının ilkin versiyası mənə təqdim edilibdir. Prinsip etibarilə bu məqbuldur. Amma, əlbəttə ki, göstəriş verdim daha geniş diskussiyalar, müzakirələr aparılsın. Siz də təbii olaraq, bu işlərə dərhal qoşulun. Zəngilan şəhərinin baş planı bütün müasir memarlıq normalarını ehtiva edəcək. Həm xarici görünüşü çox gözəl olmalıdır, rahatlıq olmalıdır, həm də bütün ekoloji standartlar burada təmin edilməli və tətbiq olunmalıdır. Zəngilan şəhəri və ümumiyyətlə, Zəngilan rayonu təbiət nöqtəyi-nəzərindən çox gözəl olduğu üçün yeni yaradılacaq şəhər də bu gözəlliyi özündə təcəssüm etdirməlidir. Ona görə baş planın qəbul edilməsi, təsdiq olunması və ondan sonra işlərin daha sürətlə getməsi təmin ediləcəkdir.

Zəngilanda kənd təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı çox böyük imkanlar vardır. Mən artıq bəzi fikirlərimi bildirmişəm. Amma rayonun bütün kənd təsərrüfatı

potensialı tam dəqiqliyi ilə təhlil edilməlidir və ora qayıdacaq keçmiş məcburi köçkənlər üçün də tövsiyələr verilməlidir. Əlbəttə, burada mərkəzi icra orqanları – Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi və mənim nümayəndəm kimi, siz birgə işləməlisiniz. Zəngilan rayonunun kənd təsərrüfatı potensialını maksimum dərəcədə realizə etmək üçün tövsiyələr verilməlidir – harada hansı iş görülməlidir? Əlbəttə ki, sovet vaxtında orada kənd təsərrüfatı ilə bağlı aparılan işlər təhlil edilməlidir. Ancaq təbii ki, bu bizim üçün əsas ola bilməz. Çünki o vaxt tam fərqli aqrotexniki imkanlar, tam fərqli texnologiyalar var idi. Biz Zəngilan rayonunda kənd təsərrüfatı sahəsinə ən qabaqcıl texnologiyaları gətirməliyik və bunu mən mərkəzi icra orqanları qarşısında vəzifə kimi qoymuşam – dünyada ən mütərəqqi texnologiya nədirsə, o bizdə olmalıdır, xüsusilə azad edilmiş ərazilərdə. Çünki 30 ilə yaxın insanlar torpaq həsrəti ilə yaşayıblar, Ermənistan onların ömrünün böyük hissəsini oğurlayıbdır. Onlardan minlərlə, on minlərlə insan doğma torpağını görməyib, həsrətlə həyatdan gedib. Ona görə oraya qayıdacaq insanlar üçün xüsusi şərait yaradılmalıdır. Kənd təsərrüfatı həm məşğulluq, həm ərzaq təhlükəsizliyi, həm də ixrac deməkdir.

Zəngilan rayonu həm İranla, həm də Ermənistanla həmsərhəd rayondur. Naxçıvana da məsafə çox yaxındır. Zəngəzur dəhlizinin işə düşməsi nəticəsində, Zəngilandan İran İslam Respublikasına keçən yollar nəzərə alınmaqla, ixrac bazarlarına Zəngilanda yetişdiriləcək malların çox böyük çıxış imkanı var və biz

bundan maksimum faydalanmalıyıq. Çünki Zəngilandan Ordubada gedən dəmir yolu, avtomobil yolu, o cümlədən İran ərazisinə keçir – mart ayında müvafiq Memorandum imzalandı – eyni zamanda, Ermənistan ərazisindən də mütləq keçməlidir və əminəm ki, keçəcəkdir. Ona görə ixrac bazarlarına yaxınlığı, əlbəttə ki, əlavə imkanlar yaradır, həm ixrac üçün, həm də idxal üçün. Yerli istehsalın genişləndirilməsi üçün idxal malları da gətirilməlidir, texnologiyalar gətirilməlidir. Təbiətin qorunması, əlbəttə ki, ön planda olmalıdır. Zəngilan rayonunun çox gözəl, füsunkar təbiəti var və təbiət nöqtəyi-nəzərindən hesab edirəm ki, ölkəmizin ən gözəl rayonlarından biridir. Təbii ki, Zəngilan rayonunda böyük turizm potensialı vardır. Gözəl meşələr, dağlar, bulaqlar, çaylar və beynəlxalq hava limanı, dəmir yolu, avtomobil yolları – bütün bunlar böyük bir sərvət olacaqdır. Zəngilan rayonunun turizm potensialı digər rayonlarda yaradılacaq turizm imkanları ilə də uzlaşdırılmalıdır. İndi Zəngilan, Qubadlı, Laçın yolu ilə Şuşa şəhərinə də məsafə çox qısa və çox rahat olacaqdır. Yəni Zəngilan rayonunun turizm imkanları dərindən təhlil edilməlidir və təxirəsalınmaz işlərə dərhal başlanılmalıdır. Yeni hotellər, istirahət zonaları yaradılmalı, kənd turizmi inkişaf etdirilməlidir. Bu oraya qayıdacaq insanlar üçün də məşğulluq və gəlir mənbəyi olacaq. Yəni burada dünyada və xüsusilə Avropada mövcud olan ən mütərəqqi prinsiplər bütün sahələrdə tətbiq edilməlidir. Mən sadəcə olaraq, əsas sahələri qeyd etdim. Amma bütün sahələrdə ən mütərəqqi təcrübə, ən şəffaf mexa-

nizmlər, insanlar üçün rahatlıq təmin edilməlidir və belə olan halda, biz istədiyimizə nail olacağıq. İstədiyimiz isə odur ki, keçmiş məcburi köçkünlər tezliklə öz dədə-baba torpaqlarına qayıtsınlar, orada rahat yaşasınlar və maksimum çox adam oraya qayıtsın, orada yaşasın. Biz elə şərait yaratmalıyıq ki, onlar da həvəsli olsunlar. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra keçmiş məcburi köçkünlər arasında sorğu keçirdik ki, biz bilək, nə qədər insan qayıtmaq istəyir, çünki görüləcək işlər, tikilən binalar buna uyğun olmalıdır. Şadam ki, keçmiş məcburi köçkünlərin mütləq əksəriyyəti qayıtmaq üçün öz fikirlərini bildirmişlər. Amma onlar təxminən 30 il Bakıda, Sumqayıtda, başqa yerlərdə yaşayıblar, bu yaşayışa öyrəşiblər, onların işləri var, onların uşaqlarının, nəvələrinin məktəbləri var. Biz bunun hamısını başa düşürük, bir yerdən başqa yerə köçmək o qədər də asan məsələ deyil. Amma əminəm ki, Vətən sevdası onları oraya aparacaq. Biz elə etməliyik ki, onlar oraya gedən zaman özlərini rahat hiss etsinlər.

Mən bir daha sizi bu yüksək vəzifəyə təyin olunmağınız münasibətilə təbrik edirəm, uğurlar arzulayıram.

* * *

Vahid Hacıyev: Çox sağ olun, möhtərəm Prezident. Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. İlk növbədə, göstərdiyiniz etimada görə təşəkkür edirəm, fəaliyyətimə verdiyiniz qiymət mənim üçün ən böyük şərəfdir.

Bu ərazilərdə, Şərqi Zəngəzurda görüləcək işlər hər birimiz üçün çox şərəfli olacaq. Sizin rəhbərliyinizlə, Sizin tapşırduğunuz prinsipləri əsas götürməklə biz doğma Qarabağın inkişafı üçün əlimizdən gələni edəcəyik. Mən də bir qarabağlı olaraq, bütün təcrübə və potensialımdan istifadə edib həmin ərazilərin inkişafı üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm.

Cənab Prezident, Sizin kimi müdrik siyasi liderin rəhbərliyi altında çalışmaq mənim üçün böyük şərəfdir. Yüksək etimadınıza görə Sizə bir daha dərin təşəkkürümü bildirirəm. Çox sağ olun.

**MACARISTANIN BAŞ NAZİRİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB VİKTOR ORBANA**

Hörmətli cənab Baş Nazir!

Azərbaycan Respublikası ilə Macarıstan arasında əlamətdar tarix – diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30-cu ildönümü münasibətilə Sizi təbrik edir, dost xalqınıza ən xoş və səmimi arzularımı çatdırmaqdan məmnunluq duyuram.

Müasir diplomatik əlaqələrimizin tarixi 30 illik dövrü əhatə etsə də, xalqlarımız arasında əsrlərdən bəri davam edən dostluq və əməkdaşlıq ənənələri mövcuddur. Macarıstan Azərbaycan üçün yaxın dost və tərəfdaş ölkədir. Məmnunluqla qeyd etmək istəyirəm ki, ötən onilliklər ərzində dövlətlərarası münasibətlərimiz dinamik və hərtərəfli inkişaf etmiş, strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlmiş, siyasi, iqtisadi, humanitar və digər sahələrdə əlaqələrimiz daha da genişlənmişdir.

Bu gün ölkələrimiz arasında siyasi, iqtisadi, energetika, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, təhsil və digər sahələrdə fəal əməkdaşlıq mövcuddur. Hesab edirik ki, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımızın daha da inkişaf etdirilməsi üçün geniş imkanlar vardır.

Hazırda Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərində genişmiqyaslı bərpa və yenidən qurma işləri həyata keçirilir. Biz Macarıstandan olan

şirkətlərin də bu prosesdə iştirakını görməkdən məmnun olardıq.

Azərbaycan ilə Macarıstan həm də beynəlxalq və regional təşkilatlar çərçivəsində səmərəli əməkdaşlıq edir. Macarıstanın Avropa İttifaqı çərçivəsində ölkəmizə göstərdiyi dəstəyi və Türk Dövlətləri Təşkilatı xətti ilə əməkdaşlığımızı yüksək qiymətləndiririk. Əminəm ki, Azərbaycan Respublikası ilə Macarıstan arasında qarşılıqlı etimad və dəstəyə əsaslanan dostluq münasibətləri bundan sonra da xalqlarımızın mənafelərinə uyğun olaraq inkişaf edəcək və genişlənəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə müvəffəqiyyətlər, dost Macarıstan xalqına daim əmin-amanlıq və rifah diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 4 may 2022-ci il

**BMT-nin ƏRZAQ VƏ KƏND
TƏSƏRRÜFATI TƏŞKİLATININ
BAŞ DİREKTORU QU DONQYU
İLƏ VİDEOFORMATDA GÖRÜŞ**

6 may 2022-ci il

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 6-da BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının baş direktoru Qu Donqyunu videofor-
matda qəbul etmişdir.*

İ l h a m Ə l i y e v: Sabahınız xeyir.

Q u D o n q y u: Sabahınız xeyir, cənab Prezident!

İ l h a m Ə l i y e v: Cənab baş direktor və nümayəndə heyətinin üzvləri, xoş gəlmisiniz! Çox şadam ki, nümayəndə heyətinizlə birlikdə ölkəmizdə səfərdəsiniz.

Biz FAO ilə Azərbaycan arasında tərəfdaşlığın səviyyəsindən çox məmnunuq. Yeddi il əvvəl imzalanmış razılaşma faktiki olaraq, əməkdaşlığımızın yeni formatını yaratdı. Ümidvarıq ki, qarşıdakı illərdə biz bu səmərəli tərəfdaşlığı davam etdirəcəyik, xüsusilə indi – hər bir ölkə, o cümlədən Azərbaycan üçün ərzaq təhlükəsizliyi ilə bağlı məsələlərin getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb etdiyi bu çətin zamanda. Çünki kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracında artım olduğuna baxmayaraq, biz hələ də kənd təsərrüfatı məhsullarını idxal edirik. Ona

görə də, düşünürəm ki, bu bizim ərzaq təhlükəsizliyi ilə bağlı gələcək planlarımızı, ümumi regional inkişafı müzakirə etmək və yeni çağırışları həll etmək baxımından vacibdir. Görüşümüz zamanı qaldırmaq istədiyim məsələlərdən biri də işğaldan azad edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı planlarımızdır. Azərbaycan ərazilərinin işğaldan azad edilməsi nəticəsində hazırda biz infrastrukturun, o cümlədən kənd təsərrüfatının inkişafı baxımından həmin torpaqların işlənilməsinin aktiv mərhələsindəyik. Çünki işğaldan azad edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatı potensialı həqiqətən də çox böyükdür. Bu ərazinin fərqli təbiəti, iqlim qurşaqları və həm yerli istehlak, həm də ixrac üçün istehsalımızı əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq imkanı vardır. Hazırda biz işğaldan azad edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatının inkişafının planlaşdırılması mərhələsindəyik və ona görə də sizin dəyərli tövsiyələriniz yüksək qiymətləndiriləcəkdir.

Ümumilikdə Azərbaycanda kənd təsərrüfatının inkişafı hökumətimiz üçün prioritetlərdən biridir. Çünki birincisi, hazırda hər bir ölkə üçün, ola bilsin ki, bir neçə il əvvəl olduğundan daha vacib olan ərzaq təhlükəsizliyidir. İkinci məsələ də odur ki, bu bizim artmaqda olan qeyri-enerji ilə bağlı ixracımızın mühüm hissəsini təşkil edir. Bu ilin üç ayı ərzində Azərbaycanda qeyri-enerji ixracında artım 45 faiz olub. Əlbəttə ki, bu, məşğulluq baxımından əhəmiyyətlidir. Çünki əhalimizin, demək olar ki, yarısı kənd yerlərində yaşayır. Ona görə də bu insanlar üçün kənd təsərrüfatı əsas gəlir mənbəyidir. Siz yəqin ki, bizim islahatlarımızdan, hökumətin fermerlərə ver-

diyi subsidiyalardan, dəstəkdən xəbərdarsınız. Fermerlər hər hansı vergidən, o cümlədən torpaq vergisindən azaddırlar. Həmçinin biz fermerlərə güzəştli, aşağı faizlərlə kreditlər veririk. Bütün bunlar kənd təsərrüfatının sürətli inkişafı üçün imkanlar yaradır. Lakin, əlbəttə ki, biz xüsusilə indi, ərazilər işğaldan azad edildikdən sonra hər şeyi düzgün planlaşdırmalı və müasir texnologiyalar tətbiq etməliyik.

Beləliklə, müzakirə edilməli çox məsələlər olacaqdır. Mən həqiqətən də çox şadam ki, söhbət etmək və birlikdə görə biləcəyimiz başqa işlərə nəzər salmaq imkanımız vardır. Bir daha xoş gəlmisiniz! Sizə Azərbaycanda yaxşı vaxt keçirməyi arzulayıram.

Qu Donqyu: Təşəkkür edirəm, möhtərəm Prezident. Mən Sizin çoxşaxəli, gözəl, əlverişli mövqedə yerləşən ölkənizə səfərə gəldiyimə görə çox şadam. Bu, nadir ölkədir. Sizin ölkənizdə ərzaq sistemləri və kənd təsərrüfatının inkişafı üçün böyük potensial vardır. Tərəfinizdən də güclü dəstəklənən aqro-elektron ticarət, rəqəmsal kənd təsərrüfatı, habelə kənd yerlərinin rəqəmsal inkişafı xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Mən bu təşəbbüsləri dünyada təşviq etmək və təşkilat üzv olan, ərazi baxımından Azərbaycan kimi ölkələrlə paylaşmaq istərdim.

Bakıda keçirilən «Gələcəyə baxış: rəqəmsal kənd təsərrüfatına keçid» mövzusunda Beynəlxalq konfransın önəmini vurğulayan Qu Donqyu ölkəmizə səfər edərək, bu tədbirdə şəxsən iştirak etməsindən məmnunluğunu bildirdi.

**FAŞİZM ÜZƏRİNDƏ TARİXİ QƏLƏBƏNİN
77-ci İLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ İKİ
DƏFƏ SOVET İTTİFAQI QƏHRƏMANI
HƏZİ ASLANOVUN MƏZARINI ZİYARƏT**

9 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev mayın 9-da faşizm üzərində tarixi Qələbənin 77-ci ildönümünü münasibətilə iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, tank qoşunları general-mayoru Həzi Aslanovun məzarını ziyarət edərək, abidəsi önünə gül dəstəsi qoymuş, müharibədə həlak olan bütün Azərbaycan övladlarının xatirəsini ehtiramla anmışdır.

Azərbaycan xalqı faşizm üzərində tarixi Qələbəyə sanballı töhfələr verib. Bu Qələbənin qazanılmasında çox böyük payı olan xalqımız 600 min oğul və qızını cəbhəyə yola salıb. Onların 300 mindən çoxu döyüşlərdə qəhrəmanlıqla həlak olub. Həmin müharibə zamanı göstərdikləri igidliyə görə Azərbaycanın 130-dan çox nümayəndəsi Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülüb, 170 mindən artıq əsgər və zabitimiz müxtəlif orden və medallarla təltif ediləblər.

Azərbaycan diviziyaları Qafqazdan Berlinədək şanlı döyüş yolu keçib, yüzlərlə həmyerlimiz isə partizan dəstələrinin tərkibində vuruşub. Bu Qələbədə Azərbaycan nefti həlledici rol oynayıb. Azərbaycan

sovet ordusu üçün yanacaq-sürtkü materiallarının əsas tədarükçüsü olub. Mühərrik yağlarının 90 faizi, benzinin 80 faizi, neftin isə 70 faizi Azərbaycan tərəfindən təchiz olunub.

Bu müharibədə şərəfli döyüş yolu keçmiş Azərbaycan övladlarının tarixi şücaətləri hər zaman hörmətlə anılıb. Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə müharibə veteranlarına xüsusi diqqət və qayğı göstərmiş, onları «xalqımızın qızıl fondu» adlandıraraq Prezident İlham Əliyev də müharibə veteranlarının sosial problemlərinin həllini daim diqqət mərkəzində saxlayır, 9 May – Qələbə bayramı ərəfəsində onlara maddi yardımlar göstərilir.

Azərbaycan xalqı artıq ikinci ildir ki, 1941–1945-ci illər müharibəsində faşizm üzərində Qələbəni 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində əldə olunmuş böyük Zəfərin doğurduğu sevinc hissi ilə birgə ikiqat qürurla qeyd edir. Xalqımızın 30 il uğrunda mübarizə apardığı ədalət, nəhayət, Zəfər çaldı, Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədləri çərçivəsində ərazi bütövlüyünü bərpa etdi.

Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədə və 1941–1945-ci illər müharibəsində canlarından keçmiş bütün oğul və qızlarımızın əziz xatirəsi xalqımızın qəlbində əbədi yaşayacaqdır.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİNİN SOSIAL ŞƏBƏKƏ HESABINDAN

9 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümü ilə əlaqədar sosial media hesablarında paylaşım etmişdir.

Paylaşımдаkı fotonun üzərində ümummilli lider Heydər Əliyevin bu sözləri yer alıb: «Azərbaycan mənim ürəyimdir! Azərbaycan mənim nəfəsimdir! Azərbaycan mənim həyatımdır!»

**SƏUDİYYƏ ƏRƏBİSTANI KRALLIĞININ
BAŞ PROKURORU ŞEYX SƏUD
BİN ABDULLAH ƏL-MÜACİBİN
BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ
HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

9 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 9-da Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Baş prokuroru şeyx Səud bin Abdullah əl-Müacibin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Dövlət başçısı ölkəmizin müxtəlif sahələrdə uğurla əməkdaşlıq etdiyini vurğulayaraq, siyasi əlaqələrimizin yüksək səviyyədə olduğunu qeyd etdi. Səudiyyə Ərəbistanı Krallığına səfərlərini məmnunluqla xatırladan Prezident İlham Əliyev bu səfərlər zamanı göstərilən qonaqpərvərliyin xalqlarımız arasında mövcud olan qardaşlıq münasibətlərini bir daha nümayiş etdirdiyini bildirdi.

Dövlət başçısı vurğuladı ki, Azərbaycanda Səudiyyə Ərəbistanı Krallığına xüsusi rəğbətlə yanaşılır. Çünki Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı dünyanın nadir ölkələrindəndir ki, Ermənistanla heç bir diplomatik əlaqə qurmayıb. Bunun səbəbi isə torpaqlarımızın işğal altında olması idi. Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, biz bu mövqeni çox yüksək qiymətləndiririk. Dövlət başçısı bildirdi ki, 44 günlük Vətən müharibəsi nəti-

cəsində torpaqlarımızın işğaldan azad olunması erməni vəhşiliyini, azad edilmiş torpaqlarda hər şeyin, o cümlədən 67 məsciddən 65-nin ermənilər tərəfindən dağıldığını bütün dünyaya göstərdi. Ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etməsindən sonra iqtisadi sahədə, o cümlədən energetika sahəsində əməkdaşlıq imkanlarının daha da artdığını vurğulayan Prezident İlham Əliyev bu baxımdan Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının böyük şirkətlərinin Azərbaycana maraq göstərməsinin məmnunluq doğurduğunu bildirdi, bu ölkənin «ACWA Power» şirkəti tərəfindən Azərbaycanda külək elektrik stansiyasının təməlinin qoyulmasını bunun yaxşı nümunəsi kimi qiymətləndirdi.

Beynəlxalq təşkilatlarda da ölkələrimizin bir-birini dəstəklədiyini vurğulayan dövlət başçımız eyni zamanda, insanlar arasındakı əlaqələrin, qarşılıqlı səfərlərin və turistlərin sayının artmasının əməkdaşlığımızın gələcəkdə daha da inkişaf etməsi üçün yaxşı zəmin yaratdığını bildirdi.

Prezident İlham Əliyev şeyx Səud bin Abdullah əl-Müacibin səfərinin ikitərəfli münasibətlərin inkişafına töhfə verəcəyinə əminliyini ifadə etdi.

Şeyx Səud bin Abdullah əl-Müacib İki Müqəddəs Ocağın Xadimi, Səudiyyə Ərəbistanı Kralı Salman bin Əbdüləziz Al Səud və vəliəhd Məhəmməd bin Salman bin Əbdüləziz Al Səudun salamlarını dövlət başçımıza çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Salman bin Əbdüləziz Al Səuda və vəliəhd Məhəmməd bin Salman bin Əbdüləziz Al Səuda çatdırmağı xahiş etdi.

Qonaq Azərbaycanca gördüyü inkişaf proseslərinin onlarda sevinc hissi doğurduğunu bildirərək, ölkəmizin əldə etdiyi inkişafı bağlı dövlət başçımızı təbrik etdi.

Şeyx Səud bin Abdullah əl-Müacib 10 may – ulu öndər Heydər Əliyevin doğum günü ərəfəsində onun xatirəsini dərin ehtiramla yad etdi.

Görüşdə əməkdaşlığın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

FƏXRİ XIYABANDA ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN MƏZARINI ZİYARƏT

10 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri mayın 10-da – xalqımızın xilaskar oğlu Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümü günündə Fəxri xiyabanda ümummilli liderin məzarını ziyarət etmişlər.

Prezident İlham Əliyev ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarı önünə əklil qoydu, ulu öndərin xatirəsini ehtiramla andı.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni səsləndirildi.

Mehriban xanım Əliyeva və ailə üzvləri də ulu öndər Heydər Əliyevin məzarı önünə gül dəstələri qoydular.

Sonra dövlət başçısı və ailə üzvləri ulu öndərin ömür-gün yoldaşı, görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsini yad edərək, məzarı üzərinə gül dəstələri qoydular.

Görkəmli dövlət xadimi Əziz Əliyevin və tanınmış həkim-alim Tamerlan Əliyevin məzarları üzərinə də gül dəstələri düzüldü.

Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev misilsiz xidmətlərinə görə hər zaman Vətəni, xalqı üçün əziz olaraq qalacaq. Çünki bu dahi insan öz işləri ilə hələ sağlığında ikən tarixin yaddaşında əbədiləşmiş böyük azərbaycanlıdır. O, Azərbaycan salnaməsində təkrarolunmaz rəhbər, qüdrətli dövlət başçısı, fədakar insan kimi qalıb. Ulu öndər Azərbaycanı dünyaya tanıdıb. Heydər Əliyevin parlaq dühası onu Azərbaycan xalqının ümummilli liderinə, üstəlik, dünya siyasətinin nəhənglərindən birinə çevirib. «Mənim həyat amalım yalnız bütün varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafına xidmət olub» – deyən Heydər Əliyev bütün dövrlərdə qüdrətli Azərbaycan uğrunda çalışıb. Dahi siyasi xadimin xidmətləri sayəsində dövlətçilik, azərbaycançılıq, dünyəvilik, müasirlik kimi ideyalar cəmiyyətin dünyagörüşü sisteminin ayrılmaz hissəsinə çevrilib, müasir Azərbaycanın mövcudluğunun və inkişafının ideya əsasını təşkil edibdir. Heydər Əliyev öz fəaliyyəti ilə Azərbaycanda demokratik cəmiyyətə keçid mexanizmini yaradıb, o, vətənpərvər cəmiyyət formalaşdırmaq kimi tarixi missiyanın öhdəsindən uğurla gəlib. Onun Azərbaycana rəhbərlik illəri tariximizdə milli intibah dövrü kimi əbədiləşibdir.

Dahi Heydər Əliyev ona görə ümummilli liderə çevrildi ki, onun əxlaqi keyfiyyətləri ilə siyasətçi və mütəfəkkir istedadı birləşdi. «Hakimiyyətə qarşı müxalifətdə olmaq olar, amma xalqına, Vətəninə, onun yüksək əxlaqi keyfiyyətlərinə qarşı çıxmaq yol-

verilməzdir» – deyən ulu öndər Heydər Əliyev bu fikri dəfələrlə öz fəaliyyətində sübuta yetirdi. Buna görə də Azərbaycan tarixinin bütöv bir dövrü məhz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bu dövrün əsas ideoloji fəlsəfəsi isə azərbaycançılıqdır.

Meydana silahsız gələn bu insan qüdrətli Azərbaycan Ordusu yaratdı, cəbhədə atəşkəsə nail oldu, iqtisadiyyatı dirçəltdi, ölkəmizdə böyük neft erasının əsasını qoydu. Azərbaycanın müasir tarixində misilsiz uğurlara imza atdı. Heydər Əliyev dövrü Azərbaycan tarixinin, mədəniyyətinin, elminin, təhsilinin qızıl dövrünə çevrildi. Türk Dünyasının bu böyük oğlu güclü dövlətçilik məktəbi də yaratdı. Heydər Əliyev ən mürəkkəb ziddiyyətli tarixi proseslərin gərdisindən bacarıqla baş çıxaran, ən çətin vəziyyətlərdə belə, təmkinini itirməyən və dünyadakı geosiyasi dəyişiklikləri realistcəsinə qiymətləndirib mənsub olduğu xalqın, ölkəsinin çıxarlarını pragmatik ağılla və təcrübəsi ilə dəqiqliklə hesablayan bir lider idi. Ulu öndərin müəyyənləşdirdiyi inkişaf strategiyası onun layiqli siyasi varisi Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Ünummilli lider Heydər Əliyevin ən böyük arzusu Qarabağın düşmən tapdağından azad edilməsi, ərazi bütövlüyümüzün bərpası idi. Ulu öndərin illər öncə böyük uzaqgörənliklə dediyi bu sözlər yada düşür: «Qarabağ məsələsini həll edəcəyik. Zaman lazımdır, vaxt lazımdır. Azərbaycan torpaqları heç vaxt onun əlindən gedə bilməz. Bizim işğal olunmuş torpaqlarımız mütləq qaytarılacaqdır. Nəyin bahasına olur olsun».

Həmin vaxt 17 ildən sonra yetişdi. Dahi şəxsiyyətin arzusunu, vəsiyyətini onun layiqli davamçısı, Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrimizin Müzəffər Ali Baş Komandanı, qüdrətli sərkərdə İlham Əliyev yerinə yetirdi. Ulu öndərin yaratdığı və inkişaf etdirdiyi Azərbaycan Ordusu Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə düşməni torpaqlarımızdan qovub çıxardı, üçrəngli bayrağımız yenidən Vətən torpaqlarında, Qarabağın mədəniyyət beşiyi olan Şuşada qürurla dalğalanmağa başladı. Bununla da «Şuşasız Qarabağ, Qarabağsız Azərbaycan yoxdur!» – deyən ulu öndərin ən böyük arzularından biri də həyata keçdi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin olundu. Xalqımız böyük dövlət xadimi, müasir müstəqil Azərbaycanın banisi Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümünü 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış şanlı Qələbənin doğurduğu sevinc hissi ilə qeyd edir.

FÜZULİ RAYONUNA SƏFƏR

10 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 10-da Füzuli rayonuna səfər etmişlər.

Dövlət başçısı və xanımı əvvəlcə Füzuli şəhərində inşa olunacaq Peşə liseyinin təməlinin qoyulması mərasimində iştirak etdilər.

Təhsil naziri Emin Əmrullayev Prezident İlham Əliyevə və xanımı Mehriban Əliyevaya kompleks barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, Peşə liseyinin ərazisi 3,2 hektar sahəni əhatə edəcək. Kompleksdə tədris, laboratoriya, idman binaları və meydançası yaradılacaq. Həmçinin avtomobil təmiri emalatxanası, avadanlıq, texnika və təsərrüfat anbarları, təsərrüfat qurğusu, praktik təlimlər qurğusu da inşa ediləcək. Kompleksin elektrik enerjisi ilə fasiləsiz təminatı üçün transformator yarımstansiyası da quraşdırılacaq. Füzuli şəhər Peşə liseyinin inşası zamanı yaşıllıq zolaqlarının yaradılması xüsusilə diqqətdə saxlanılıb. Yaşıllıq sahəsi bu kompleksin ərazisinin 43,7 faizini təşkil edəcək. Burada yaradılacaq idman meydançasının sahəsi 540 kvadratmetr olacaqdır.

Dövlət başçısı Füzuli şəhər Peşə liseyinin təməlini qoydu.

XXI əsrin çağırışlarına və yeni trendlərinə müvafiq olaraq, ölkəmizdə təhsil sahəsində islahatlar çərçivəsində peşə təhsili sisteminin müasirləşdirilməsi istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Azərbaycanda peşə təhsilinin inkişaf etdirilməsi prioritet istiqamət kimi müəyyən olunub. Bu sahədə peşəkar tədris prosesinin qurulması, əmək bazarının, o cümlədən işəgötürənlərin tələbatlarına uyğun ixtisaslar üzrə kadr hazırlığının təmin olunması qarşıda duran əsas vəzifələrdən biridir. Son dövrlər paytaxt Bakı ilə yanaşı, bölgələrdə də yeni peşə təhsili müəssisələri qurulur. Füzuli şəhərində Peşə liseyinin təməlinin qoyulması da bu istiqamətdə həyata keçirilən layihələrdən biridir. Lisey ildə 800-ə yaxın tələbə qəbul etməklə yanaşı, 1000-dək tələbə üçün qısamüddətli kurslar və ömürboyu təhsil proqramları təmin etmək imkanında olacaq.

Bu sahədə həyata keçirilən tədbirlər gənclərin müvafiq peşələrə yiyələnərək, məşğulluğunun təmin olunmasına, eləcə də müəssisə və təşkilatların ixtisaslı kadrlarla təminatına əhəmiyyətli təsir göstərir. Prezident İlham Əliyevin 2016-cı il aprelin 20-də imzaladığı Fərmanla Təhsil Nazirliyi yanında Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması ölkəmizdə peşə təhsilinin səmərəliliyinin artırılması və rəqabətqabiliyyətli ixtisaslı kadrların hazırlanması baxımından mühüm addım oldu. İki il əvvəl Təhsil Nazirliyinin tabeliyində Peşə Təhsilinin İnkişafı Fondunun yaradılması, peşə təhsili sahəsində bir sıra normativ hüquqi aktların qəbul olunması, peşə təhsili müəssisələrinin birləşdirilməsi və müəyyən ixtisaslaş-

dırılmış peşə təhsili mərkəzlərinin yaradılması yolu ilə müasir standartlara cavab verən pilot peşə təhsili müəssisələrinin qurulması da «Yol Xəritəsi»ndə qarşıya qoyulmuş mühüm vəzifələrdəndir.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan bərpa-quruculuq işləri bu yerlərə yenidən həyat verir, ermənilərin ekoloji sistemə vurduqları zərərin nəticələri aradan qaldırılır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Füzuli şəhərində yeni yaradılacaq Mərkəzi Park Kompleksinin ərazisində ağac əkilib. Qarabağ Dirçəliş Fondunun İdarə Heyətinin sədri Rəhman Hacıyev dövlət başçısına və xanımına parkda görülməli işlər barədə məlumat verdi. İşğaldan azad olunmuş ərazilər minalardan təmizlənilib təhlükəsiz vəziyyətə gətirildikcə, digər quruculuq işləri kimi, ekoloji tarazlığın bərpası istiqamətində də ciddi addımlar atılır. İşğalçı Ermənistan tərəfindən məhv edilmiş yaşıllıq massivlərinin bərpası məqsədilə ağacəkmə tədbirləri davam etdirilir. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə ekoloji tarazlığın bərpası istiqamətində görülən tədbirlər Füzuli rayonunu da əhatə edir. Füzulidə yeni yaradılacaq park kompleksi də şəhərdə ekoloji tarazlığın qorunması işinə mühüm töhfə verəcəkdir.

Füzuli Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının təməlqoyma mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 10-da 180 çarpayılıq Füzuli Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının təməlinin qoyulması mərasimində iştirak etmişlər.

Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə (Şuşa rayonu istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynov görülməli işlər barədə dövlət başçısına və xanımına məlumat verdi. Bildirildi ki, bu tibb müəssisəsində əsasən üç bölmənin – inzibati, stasionar və ambulator xidmət bölmələrinin yaradılması nəzərdə tutulub. Stasionar xidmət bölməsindəki qəbul mərkəzində 40 çarpayılıq terapiya, o cümlədən kardiologiya və nevrologiya şöbələri fəaliyyət göstərəcək. Xəstəxanada, həmçinin cərrahiyyə, travmatologiya-ortopediya, LOR, əməliyyat bloku, pediatriya, doğum, ginekologiya, yoluxucu xəstəliklər, anesteziologiya-reanimasiya və hemodializ şöbələri yaradılacaq. Ambulator xidmət hissəsi isə konsultativ poliklinika, uşaq poliklinikası, şüa-diaqnostika, funksional diaqnostika, fizioterapiya və tibbi bərpa şöbələrindən, klinik diaqnostika laboratoriyasından və aptekdən ibarət olacaqdır.

Prezident İlham Əliyev xəstəxananın təməlini qoydu. Məlumat verildi ki, müalicə ocağı maqnit rezonans tomoqrafiya və digər ən müasir tibbi avadanlıqlarla təmin olunacaq. Xəstəxana binasının zirzə-

misi zəruri hallarda sığınacaq və hərbi hospital təyinatına malik strukturda inşa ediləcəkdir.

Gələcəkdə Füzuli rayonunda digər səhiyyə müəssisələrinin də tikintisi nəzərdə tutulub. Rayonda Giyiyə və Epidemiologiya Mərkəzi, Təcili Tibbi Yardım Stansiyası (hər növbədə 4 briqada olmaqla), Məhkəmə Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Birliyinin binası da inşa ediləcəkdir.

Bu ilin fevralında Ağdamda, indi isə Füzuli rayonunda ən müasir tələblərə cavab verən səhiyyə ocaqlarının inşası işğaldan azad olunmuş ərazilərin dirçəldilməsi istiqamətində həyata keçirilən kompleks abadlıq-quruculuq işlərinin mühüm tərkib hissələrindən biridir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə tibbi xidmətlərin təşkili işləri sürətlə həyata keçirilir. Rayon Mərkəzi Xəstəxanası burada yaşayacaq əhalinin tibbi təminatı və sağlamlığının qorunması istiqamətində mühüm infrastruktur layihələrdən biridir. Ən müasir tibbi avadanlıqlarla təchiz ediləcək xəstəxanada müayinə və müalicə işinin yüksək səviyyədə aparılması üçün hər cür şərait yaradılacaqdır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə səhiyyə sisteminin təkmilləşdirilməsi, onun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi istiqamətində mühüm işlər görülür. Son illərdə ölkəmizdə 750-dən çox tibb müəssisəsi tikilib və ya əsaslı təmir edilibdir. Bu sahədə aparılan ardıcıl islahatlar səhiyyə sisteminin yeni, müasir mərhələyə qədəm qoymasına hərtərəfli zəmin yaradıb. Səhiyyə sahəsinin inkişafı ilə bağlı icra olunan layihələr respublikanın bütün bölgələrini əhatə edir. Yeni tibb müəssisələrinin ən son texnoloji yeniliklərə əsas-

lanan avadanlıq və qurğularla təchiz olunması ölkəmizin ümumi inkişafının göstəricisidir. İstər infrastruktur, istər tibbi sığorta sisteminin tətbiqi, istərsə də digər inzibati tədbirlər həm də sosial siyasətdə mühüm yer tutan səhiyyə islahatlarının uğurla və məqsədyönlü şəkildə davam etdirildiyini təsdiqləyir.

ŞUŞA ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏR

10 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 10-da Şuşa şəhərində səfərdə olmuşlar.

Prezidentin Şuşa rayonunda xüsusi nümayəndəsi Aydın Kərimov dövlət başçısına və xanımına şəhərdəki inzibati binada aparılan son tamamlama və binanın ətrafında həyata keçirilən abadlıq işləri barədə məlumat verdi.

Sonra Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Şuşadakı Şirin su hamamında aparılan bərpa işləri ilə tanış oldular.

Prezidentin köməkçisi Anar Ələkbərov məlumat verdi ki, tarixi Şirin su hamamında bərpa işləri Heydər Əliyev Fondu tərəfindən həyata keçirilir. Milli memarlıq ənənələrini özündə əks etdirən hamamın birmərtəbəli binası plan kompozisiyasına görə düzbucaqlı formadadır. Hamam ölkə əhəmiyyətli daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin siyahısındadır və tarixi görkəmi qorunub saxlanılmaqla bərpa ediləcəkdir.

Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhəri qədim mədəniyyət və memarlıq abidələri ilə zəngindir. Qədim Şuşanın 17 məhəlləsinin hər birində hamam, məscid və bulaq olub. Şəhərin Mərdinli məhəlləsində yerləşən Şirin su hamamı 1880-ci ildə inşa

edilib. Vaxtilə şəhərin digər hamamlarında ərazilərdəki şor quyu sularından istifadə olunub. Bu hamam isə Xan qızı Xurşidbanu Natəvanın Şuşaya çəkirdiyi içməli şirin su ilə təchiz edilib. Məhz buna görə də hamam Şirin su hamamı adlandırılıb. 1986-cı ildə aparılmış ölçü işlərindən sonra memar Ədalət Məmmədov tərəfindən hazırlanmış layihə üzrə abidədə əsaslı bərpa-təmir işləri görülmüşdür. Şirin su hamamı 1992-ci il mayın 8-də Şuşa şəhəri ermənilər tərəfindən işğal edilənədək öz təyinatı üzrə fəaliyyət göstərmişdir. İşğal dövründə digər bütün abidələrimiz kimi, bu qədim hamam da ermənilər tərəfindən dağıdılmışdır.

**Məşhur tarzən, bəstəkar və Azərbaycan tarını
təkmilləşdirən sənətkar Sadıqcanın vaxtilə
yaşadığı evin bərpa işləri ilə tanışlıq**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 10-da Şuşada məşhur tarzən, bəstəkar və Azərbaycan tarını təkmilləşdirən sənətkar Sadıqcanın vaxtilə yaşadığı evin bərpası işləri ilə tanış olmuşlar.

Prezidentin köməkçisi Anar Ələkbərov dövlət başçısına və xanımına görülmüş işlər barədə məlumat verdi. Bildirildi ki, Şuşa şəhərinin mərkəzində, Mərdinli məhəlləsində yerləşən bina ilkin görkəmini 80 faizə qədər itirib. Bina qalan hissələrində isə konstruktiv çatlar müşahidə olunur və qəza vəziyyətindədir. Sadıqcanın evində də bərpa işlərini Heydər Əliyev Fondu həyata keçirəcək. Dördbucaqlı plan

quruluşu olan ev ikimərtəbəlidir. Bina Şuşaya xas memarlıq üslubunda inşa olunubdur.

1846-cı ildə Şuşada anadan olmuş Sadıqcan Azərbaycanın tanınmış tarzənlərindən biridir. O, tarı tək-milləşdirərək, ona cingənə və kök simləri əlavə edib, simlərin sayını 5-dən 11-ə çatdırıb. Sadıqcan ilk dəfə tarı sinədə ifa etməyə başlayıb. Məhz onun tək-milləşdirdiyi Azərbaycan tarı Qafqazda və Orta Asiyada geniş yayılaraq, milli musiqimizin rəmzinə çevrilibdir. Sadıqcan eyni zamanda, istedadlı bəstəkar idi. O, «Orta Segah» və «Bayatı-Şiraz» muğamlarına bir neçə rəng bəstələyib.

* * *

Prezident İlham Əliyevə və xanımı Mehriban Əliyevaya Şuşada yeni inşa olunacaq məscid kompleksinin layihəsi barədə də məlumat verildi. Bildirildi ki, məscidin layihəsi üzrə işlər başa çatıb və inşaat işlərinə başlanılıbdır.

Mehmandarovların malikanə kompleksində aparılan bərpa işlərinin hazırkı mərhələsi ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 10-da Şuşada Mehmandarovların malikanə kompleksində aparılan bərpa işlərinin hazırkı mərhələsi ilə tanış olmuşlar.

Prezidentin köməkçisi Anar Ələkbərov dövlət başçısına və xanımına görülən işlər barədə məlumat

verərək bildirdi ki, Şuşada Mehmandarovların malikanə kompleksində də Heydər Əliyev Fondu tərəfindən aparılan bərpa işləri davam edir.

İşğal dövründə ciddi ziyan dəymiş, ermənilər tərəfindən dağıntulara məruz qalmış malikanə kompleksində mütəxəssislər qiymətləndirmə işləri aparıb və bunun əsasında bərpa prosesi icra olunur. Kompleksə məscid, kiçik və böyük yaşayış evləri daxildir. Ötən müddətdə evin dam örtüyü orijinala uyğun quraşdırılıb, binanın tökülmüş bütün daşları, eyvanları, həmçinin kompleksə daxil olan məscidin uçmuş günbəzləri, damı və mehrabı bərpa edilib. Hazırda digər bərpa işləri aparılır.

«Shusha Boutique Hotel»in yerləşəcəyi ərazi ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 10-da «Shusha Boutique Hotel»in yerləşəcəyi ərazidə olmuşlar.

Prezidentin köməkçisi Anar Ələkbərov dövlət başçısına və xanımına burada aparılan təmir-bərpa işləri haqqında məlumat verdi. Qeyd edildi ki, Şuşanın bərpası konsepsiyasında şəhərin turizm potensialı da nəzərə alınaraq, buna uyğun infrastruktur yaradılır. Butik hotel şəhərin Köçərli küçəsindəki binada yerləşəcək. Müasir səviyyəyə çatdırılacaq hoteldə Şuşa şəhərinə səfər edəcək ziyarətçilərin rahatlığı üçün şərait yaradılacaq. Burada 13 otaq və kiçik restoran qonaqların ixtiyarına veriləcək. Xatırladaq ki,

işğaldan azad olunan kimi, dərhal bərpa və yenidən qurulma işlərinin aparılmasına başlanılmış Şuşada qısa zamanda böyük quruculuq işləri görüleb. Mədəniyyət paytaxtımızda çoxsaylı tədbirlərin keçiriləcəyi, bu şəhərin keçmişdə olduğu kimi, indi də turistlərin istirahət üçün seçdikləri sevimli məkanlardan biri olacağı nəzərə alınaraq, burada lazımi infrastrukturun yaradılmasına, o cümlədən hotellərin inşasına xüsusi diqqət göstərilir.

Onu da bildirək ki, ötən ilin mayında Şuşada «Xarıbülbul» hotelinin, həmin hotelin nəzdindəki 48 mənzilli korpus və kotteclərin, avqustda isə «Qarabağ» hotelinin yenidən qurulmadan sonra açılışı olubdur.

Şuşa Real məktəbində həyata keçiriləcək təmir-bərpa işləri ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 10-da Şuşa Real məktəbində həyata keçiriləcək təmir-bərpa işləri ilə tanış olmuşlar.

Təhsil naziri Emin Əmrullayev dövlət başçısına və xanımına görülməli işlər barədə məlumat verdi.

Fəaliyyətə 1881-ci il sentyabrın 20-də başlamış Şuşa Real məktəbi həm tədrisi, təhsil ənənələri, həm də yetişdirdiyi görkəmli şəxsiyyətlərlə bütün Cənubi Qafqazda seçilən təhsil ocaqlarından biri idi. Əvvəlcə 6 sinifdən ibarət olan və 159 şagirdi qəbul edən məktəbin Haşım bəy Vəzirov, Mirzə Salah bəy Zöhrabbəyov, Yusuf bəy Məlikhaqnozərov kimi pe-

daqoqları, İsmayıl bəy Səfibəyov, Əbdürrəhman bəy Haqverdiyev, Yusif Vəzir Cəmənzəminli, Cabbar bəy Vəlibəyov, Xudadat bəy Məlik-Aslanov, Cavad bəy Məlik-Yeqanov, Rüstəm bəy Axundov, Əhməd bəy Ağaoğlu, Soltan bəy Vəlibəyov, Xan Şuşinski kimi parlaq yetirmələri olub.

Xalqın maariflənməsi, elmə yiyələnməsi işində müstəsna xidmətləri olan Şuşa Real məktəbinin binasında sonradan bir sıra digər təhsil müəssisələri fəaliyyət göstərüb. Şuşa şəhəri 1992-ci ilin mayında işğal edildikdən sonra bir çox tarixi yerlərlə bərabər bu məktəb də erməni vandalları tərəfindən yandıraraq xarabazara çevrilibdir.

«Azərişiq» ASC-nin Şuşa Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzinin açılış mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Şuşa şəhərində «Azərişiq» ASC-nin Şuşa Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzinin açılış mərasimində iştirak etmişdir.

«Azərişiq» ASC-nin sədri Vüqar Əhmədov dövlət başçısına İdarəetmə Mərkəzində yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, Şuşada Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzinin istifadəyə verilməsi şəhərin dayanıqlı və keyfiyyətli enerji ilə təchizatı baxımından əhəmiyyətli hadisədir. Ənənəvi üçpilləli 35/10-6/0,4 kV-luq paylayıcı elektrik şəbəkələrinin yerinə Şuşada qurulmuş yeni dairəvi elektrik təchizat sxemi müasir dərin girişli ikipilləli 35/0,4 kV-luq şəbəkələrlə əvəz ediləlidir.

Yeni şəbəkənin istifadəyə verilməsi ilə ənanəvi 35/10 kV-luq yarımstansiyaların və 10 kV-luq elektrik verilişi xətlərinin tikintisi, saxlanma və istismar xərcləri aradan qaldırılacaq, texnoloji itkilər minimuma endirilməklə, ətraf mühit və canlı orqanizmlərə elektromaqnit sahə şüalanmasının mənfi təsiri azaldılacaq, xidmət heyəti və texniki nəqliyyat vasitələri ixtisar ediləcək, xidmətin keyfiyyəti yaxşılaşdırılacaqdır. Bununla yanaşı, 110/35/0,4 kV-luq şəbəkələri tam əhatə edən müasir SK-11 SCADA dispetçer idarəetmə sisteminin tətbiqi ilə şəbəkənin idarəetmə imkanları genişlənilir. İlk dəfə olaraq SK-11 SCADA dispetçer idarəetmə sistemi ilə müasir rəqəmsal şəbəkə modelində aşağı gərginlik (0,4 kV) dövrələrini son istehlakçıyadək nəzarətdə saxlamaq mümkün olur.

Əvvəllər paylayıcı şəbəkələrdə dispetçer idarəetmə sistemi yalnız yüksək gərginlikli xətləri əhatə edirdisə, hazırda bu imkanlar daha da genişləndirilib. Nəticədə elektrik enerjisinin alışı nöqtəsindən abonent sayğacınadək idarə olunması, enerji balansı, keyfiyyəti, fasiləsiz çatdırılması, qəza hallarında avtomatik bərpa edilməsi, elektroenergetika sənədləşmə sahəsində ilk dəfə olaraq kağız daşıyıcılarından elektron jurnala keçidlə şəbəkələr haqda məlumatların qeydiyyatının aparılması və arxivləşdirilməsi yeni SK-11 sistemi üzərindən idarə edilərək, tam nəzarətdə saxlanılır.

İlk dəfə Şuşada tətbiq edilən 35/0,4 kV-luq şəbəkələrin Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzi digər yarımstansiyalarla dairəvi əlaqələndirilmə imkanlarına malik

olub Şuşa şəhərinin dayanıqlı və fasiləsiz elektrik enerjisi təchizatını təmin edir.

Elektroenergetika sahəsində ilk dəfə olaraq, Şuşa Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzində yarımstansiyanın qəza hallarında enerji təchizatının təmin edilməsi və yarımstansiyanın xüsusi sərfiyyat tələbatının kompensasiyası üçün alternativ və bərpa olunan enerji mənbəyindən istifadə tətbiq edilib, texniki-iqtisadi göstəricilər yüksəldilib, avadanlıqların fasiləsiz qidalandırılması təmin olunubdur.

Prezident İlham Əliyev «Azərişiq» ASC-nin Şuşa Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzini işə saldı.

Şuşa şəhərinin Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzindən Bakı şəhərində yerləşən 110/35/10 kV-luq yarımstansiyanın bilavasitə işə salınması şəbəkə idarəetmə sistemində aparılmış innovativ-təşkilati yenidən qurulma işləri nəticəsində mümkün olubdur.

* * *

Dövlət başçısı «Azərişiq» ASC-nin Şuşa Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzini işə saldıqdan sonra inzibati binanın qarşısında çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Bu gün ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümüdür. Bu gün Füzuli və Şuşa şəhərlərinə səfər etmişəm. Keçən il mayın 10-da Naxçıvanda idim. Bu il mayın 10-da isə Qarabağdayam, işğaldan azad edilmiş Qarabağda.

Heydər Əliyev Azərbaycan xalqı qarşısında misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Xalqımız üçün ən çətin anlarda xalqın yanında olmuş, Azərbaycan xalqını böyük bəlalardan, faciələrdən xilas etmişdir. Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətçiliyinin, Azərbaycan dövlətinin banisidir, onun qurucusudur. O öz həyatını xalqa həsr etmişdir və onun ən böyük arzusu Qarabağı yenidən azad görmək, ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmək idi. Onun fəaliyyəti ilə dövlət quruculuğu, ordu quruculuğu sahələrində gördüyü işlər nəticəsində dövlətin əsasları yaradıldı və ölkəmiz inkişaf yoluna qədəm qoydu.

Üfşuslar olsun ki, atam bu günü görə bilmədi. Onun kimi, yüz minlərlə azərbaycanlı bu günü görmədən həyatdan getdilər. Biz – onların davamçıları onların işini tamamladıq, atamın vəsiyyəti yerinə yetirildi. Bu gün atamın, bu günü görmədən həyatdan getmiş yüz minlərlə insanın, şəhidlərimizin ruhu şaddır. Biz onların ruhunu şad etmişik.

2003-cü ildə Azərbaycan xalqı ilk dəfə mənə etimad göstərərək, bir daha ulu öndərin siyasətinə sədaqətini nümayiş etdirdi. Mən isə öz növbəmdə, demişdim ki, əgər xalq etimad göstərsə Prezident kimi, Heydər Əliyev yolu ilə gedəcəyəm, bu yoldan dönməyəcəyəm və ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa edəcəyəm. Buna and içmişdim. Xoşbəxt adamam ki, bu anda sadıq oldum və bu gün Qarabağ azaddır. Bu gün Qarabağda və Zəngəzurda Azərbaycan bayrağı dalğalanır. Arxamdakı inzi-bati binanın damında Şuşanın alınmasından sonra Azərbaycan bayrağı qaldırıldı və binanın damın-

dan müzəffər Azərbaycan əsgərləri Şuşanın azad olunması ilə bağlı mənə raport verdilər. Bu gün mayın 10-da mən yenidən ulu öndərin xatirəsinə Azərbaycan xalqının ehtiramını ifadə edərək, Azərbaycan xalqını əmin etmək istəyirəm ki, bundan sonra da xalqımızın, dövlətimizin inkişafı, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm.

Bu gün Qarabağ dirçəlir. Bu gün Füzulidə və Şuşada bir neçə tədbirdə iştirak etdim. Bütün bölgələrdə quruculuq və bərpa işləri sürətlə gedir, azad edilmiş bütün ərazilərdə genişmiqyaslı abadlıq-quruculuq və bərpa işləri aparılır. Əslində şəhərlər, kəndlər yenidən qurulur. Çünki işğal dövründə düşmən bütün şəhər və kəndlərimizi yerlə yeksan edib, bütün tarixi abidələrimizi dağıdıb, Qarabağın, bölgənin, Qafqazın incisi olan Şuşa kimi şəhəri bərpadə hala qoyubdur. Biz – bu torpaqların sahibləri artıq qayıtmışıq və bu torpaq, bu səma bunu görür. Görür ki, hər gün inkişafı ilə bağlı daha bir addım atılır. Hər gün daş üstə bir daş qoyulur. Biz azad edilmiş bütün torpaqları bərpa edəcəyik, artıq bərpa edirik.

Bu gün mayın 10-da mən mütləq burada olmalı idim. Ulu öndərin xatirəsinə öz ehtiramımı və Azərbaycan xalqının ehtiramını buradan ifadə etməli, bir daha deməli idim ki, biz bu torpaqlara, doğma torpaqlarımıza əbədi qayıtmışıq və burada əbədi yaşayacağıq.

Qarabağ bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır!

AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARININ DÖVLƏT KATİBİ ENTONİ BLINKEN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

11 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə mayın 11-də Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi Entoni Blinken telefonla zəng etmişdir.

Telefon danışığı əsnasında ABŞ Dövlət katibi Entoni Blinken ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümü münasibətilə təbriklərini çatdırdı. O həmçinin bu yaxınlarda Birləşmiş Ştatların Dövlət Departamentinin və ABŞ-ın Cənubi Qafqazın üç ölkəsində fəaliyyət göstərən səfirlərinin Azərbaycana səfər etdiklərini və səfər zamanı səmərəli müzakirələrin aparıldığını qeyd etdi.

ABŞ Dövlət katibi Azərbaycan ilə Ermənistan arasında aparılan danışıqları və bu xüsusda sülh sazişinin bağlanmasını dəstəklədiyini vurğulayaraq, bunun regionda davamlı sülhün təmin olunmasına töhfə verəcəyinə ümidvar olduğunu ifadə etdi.

Entoni Blinken, həmçinin ABŞ-ın Azərbaycanla Ermənistan arasında sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası, nəqliyyat xətlərinin açılması prosesinə dəstək verməyə hazır olduğunu vurğuladı.

Dövlət başçısı təbriklərə görə təşəkkürünü bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Ermənistan ilə münasibətləri normallaşdırmaq məqsədilə təqdim etdiyi 5 prinsipin Ermənistan tərəfindən qəbul edildiyini və Azərbaycanın bu prinsiplər əsasında sülh sazişi üzrə danışıqlara başlamağa hazır olduğunu bildirdi. Prezident İlham Əliyev, həmçinin Azərbaycanın delimitasiya və demarkasiya prosesinin tezliklə başlanılması üçün milli Komissiyanın tərkibini müəyyən etdiyini diqqətə çatdırdı və nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin açılmasının vacibliyini qeyd etdi.

Tərəflər Ermənistan ilə Azərbaycan arasında humanitar gündəliyə aid məsələlərə də toxundular.

Telefon danışıqı zamanı enerji təhlükəsizliyi məsələləri də müzakirə olundu.

Söhbət əsnasında ölkələrimiz arasında dialoqun artırılması imkanlarına, Azərbaycanda demokratikləşmə prosesinə dair fikir mübadiləsi aparıldı və iki-tərəfli əlaqələrin inkişafında hökumətlərarası birgə Komissiyanın rolu xüsusilə qeyd edildi.

V «XARIBÜLBÜL» BEYNƏLXALQ FOLKLOR FESTİVALININ AÇILIŞI MƏRASİMİNDƏ İŞTİRAK

Şuşa

12 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 12-də Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərində V «Xarıbülbül» Beynəlxalq Folklor Festivalının açılış mərasimində iştirak etmişlər.

Şuşa şəhərinin 270 illiyi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə elan edilmiş «Şuşa ili»ndə keçirilmiş V «Xarıbülbül» Beynəlxalq Folklor Festivalı Heydər Əliyev Fondu, Mədəniyyət Nazirliyi və Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu tərəfindən təşkil olunub. Mayın 14-də başa çatacaq sayca beşinci festivala xarici ölkələrdən müxtəlif folklor üslublarında çıxış edən musiqiçilər, rəqs kollektivləri, həmçinin Azərbaycanın müxtəlif regionlarından folklor kollektivləri qatılıblar.

Festivalın açılış konserti Fikrət Əmirov adına Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının ifasında «Vətən süütası» ilə başlandı.

Sonra Əməkdar artistlər İlkin Əhmədov, Babək Niftəliyev və Səbinə Ərəblinin ifasında «Qarabağ şikəstəsi»nin sədələri Şuşa dağlarına yayıldı.

Vətən müharibəsində Azərbaycanca əsl qardaşlıq dəstəyi göstərmiş Türkiyəni festivalda Türk Dünyası Musiqi və Xalq Rəqsləri Ansamblı təmsil edirdi. Ansamblın ifasında «Van yöresi» xalq rəqsi maraqla qarşılandı.

Azərbaycanın Xalq artisti Polad Bülbüloğlu «Çal oyna» xalq mahnısını, «Cəngi» Estrada Folklor Rəqs Ansamblı «Tənzərə», Əməkdar artist Şirzad Fətəliyev və nəfəs alətləri qrupu isə «Turacı» xalq rəqslərini ifa etdilər.

Malinin Şeyx Tidiane Sek etnocaz qrupu «Sanqa Bo» kompozisiyasını, «Pakistan rəngləri» qrupu «Bhanqra» rəqsini, «Melitassi» Gürcü Folklor Rəqs Ansamblı «Svanuri» rəqsini təqdim etdilər.

Azərbaycan Dövlət Rəqs Ansamblı avar xalq rəqsini, Tunisin «Yuma» dueti «Smek» kompozisiyasını, Özbəkistanın Baxor Dövlət Rəqs Ansamblı isə «Bəyot» xalq rəqsini ifa etdilər.

Daha sonra Əməkdar mədəniyyət işçisi aşığı Samirə Əliyeva və aşığı Əli Tapdıqoğlu «Qarabağ qaytağı» saz havasını, Xalq artisti Polad Bülbüloğlu və Bakı Xoreoqrafiya Akademiyasının «Xarıbüllül» rəqs ansamblı «Qarabağım» mahnısını səsləndirdilər.

Açılış konserti Əməkdar artist Aybəniz Haşimovanın və «Büllüllər» qrupunun ifasında «Vətəndən pay olmayır» mahnısı ilə başa çatdı.

* * *

Hələ 2020-ci il noyabrın 8-də Prezident İlham Əliyev Şuşanın azad olunması münasibətilə xalqa müraciətində qeyd etmişdi ki, Qarabağın tacı olan bu şəhər tezliklə dirçəldiləcək və əvvəlki şöhrətini qaytaracaqdır. Keçən ilki festivalın açılışı mərasimində isə dövlət başçısı «Biz bu gözəl ənənəni bərpa etdik və bundan sonra «Xarıbülbül» festivalı Şuşada hər il keçiriləcəkdir» – demişdi. V «Xarıbülbül» Beynəlxalq Folklor Festivalının keçirilməsi Prezidentimizin həmin fikirlərinin əyani təsdiqidir.

Şuşa şəhərində ilk «Xarıbülbül» festivalı məşhur xanəndə, pedaqoq, Xalq artisti Seyid Şuşinskiyin (1889–1965) 100 illik yubileyi ilə əlaqədar 1989-cu ildə keçirilib. Tədbir həmin ilin mayında – Şuşada xarıbülbülün çiçəklənmə dövründə təşkil olunub. İlk festivalda yerli ifaçılarla yanaşı, keçmiş İttifaq respublikalarından Qırğızıstan, Qazaxıstan, Rusiya (Başqırdıstan), Litva və Belarusdan da musiqi qrupları iştirak ediblər.

1990-cı ildən «Xarıbülbül» festivalı beynəlxalq status alıb. İkinci festivala Hollandiya, Almaniya, İsrail və Türkiyədən də folklor qruplarının dəvət edilməsi böyük marağa səbəb olub. Qarabağ münaqişəsinin başlanması ilə əlaqədar Şuşada ağır vəziyyət yarandığından əsas konsertlər Ağdamda təşkil edilib. Festivalın bir sıra konsertləri Bərdə və Ağcabədidə də keçirilib. Ümumilikdə ikinci festivalda müxtəlif ölkələrdən 170-ə yaxın nümayəndə iştirak edibdir.

1991-ci ildə keçirilən III «Xarıbülbül» festivalına 25 ölkədən 300-ə yaxın nümayəndə qatılıb. ABŞ və

Avstraliyadan olan rəssamlar da festivala təşrif buyurublar. Tamaşaçıların çoxluğu səbəbindən festivalın əsas konsertləri stadionlarda keçirilib. II və III festivalların yekun konsertləri Bakıda Heydər Əliyev sarayında təşkil olunubdur.

IV festival 1992-ci il mayın 15-də başlanmalı, o zamanadək keçirilənlərin ən möhtəşəmi olmalı idi. Dünyanın 30-dan çox ölkəsindən 500 nəfərin iştirakı nəzərdə tutulmuşdu. Lakin həmin ilin 8 mayında Şuşa şəhəri Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən işğal edildiyindən «Xaribülbül» festivalını burada təşkil etmək mümkün olmadı. Festival yalnız qısa müddətdə Ağdam şəhərindəki İmarət kompleksində keçirildi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Azərbaycan Ordusunun Vətən müharibəsində şanlı Qələbəsindən sonra ənənəvi «Xaribülbül» festivalı yenidən Şuşa şəhərində təşkil edildi. 2021-ci il mayın 12–13-də Şuşanın Cıdır düzündə Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə keçirilmiş festivalın açılışında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri də iştirak etdilər.

Festival çərçivəsində milli rəqs, muğam sənəti təqdim olundu, ölkəmizin müxtəlif regionlarını və milli azlıqları təmsil edən folklor kollektivlərinin konsertləri keçirildi, Azərbaycan xanəndələrinin müxtəlif illərdə Şuşada lentə alınmış ifalarından ibarət videoçarxlar nümayiş etdirildi, klassik musiqi əsərləri təqdim olundu.

**BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİNİN
VİTSE-PREZİDENTİ, BAŞ NAZİRİ
VƏ DUBAY ƏMİRİ ƏLAHƏZRƏT ŞEYX
MƏHƏMMƏD BİN RƏŞİD ƏL-MƏKTUMA**

Əlahəzrət!

Görkəmli dövlət xadimi, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti şeyx Xəlifə bin Zaid əl-Nəhəyyənin vəfatı xəbərini dərin kədər hissi ilə qarşıladıq.

Xalqın lideri olan, bütün həyat və fəaliyyəti ilə ölkəsinə hədsiz sədaqət nümunəsi göstərmiş şeyx Xəlifə bin Zaid əl-Nəhəyyənin beynəlxalq aləmdə yüksək nüfuz sahibi idi. Azərbaycan Respublikası ilə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişafında və genişləndirilməsində onun müstəsna xidmətləri olmuşdur.

Bu ağır anlarda dərdinizə şərik çıxır, Sizə, mərhumun ailəsinə, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin dost xalqına öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından dərin hüznə başsağlığı verirəm.

Allah rəhmət eləsin.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 13 may 2022-ci il

**ƏBU-DABI ƏMİRLİYİNİN VƏLİƏHDİ,
BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİ
SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN ALİ BAŞ
KOMANDANININ MÜAVİNİ
ƏLAHƏZRƏT ŞEYX MƏHƏMMƏD
BİN ZAİD ƏL-NƏHƏYYANA**

Əlahəzrət!

Qardaşınız – böyük şəxsiyyət, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti şeyx Xəlifə bin Zaid əl-Nəhəyyanın vəfatı xəbəri məni olduqca kədərləndirdi.

Bütün həyat və fəaliyyətini doğma ölkəsinə ləyaqətlə xidmətə həsr etmiş şeyx Xəlifə bin Zaid əl-Nəhəyyan öz xalqının sevgisini və rəğbətini qazanmışdır. Azərbaycan Respublikası ilə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasında əlaqələrin inkişafında onun böyük xidmətləri olmuşdur. Onun parlaq xatirəsi qəlbimizdə daim yaşayacaqdır.

Bu əvəzsiz itki ilə əlaqədar dərdinizi bölüşür, Sizə, ailənizin bütün üzvlərinə, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin dost xalqına öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından dərin hüznə başsağlığı verirəm.

Allah rəhmət eləsin.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 13 may 2022-ci il

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASINA İŞGÜZAR SƏFƏR

Rizə

14 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 14-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın dəvəti ilə qardaş ölkəyə işgüzar səfərə gəlmişdir.

Dövlət başçıları Rizə-Artvin Hava Limanının açılış mərasimində iştirak etdilər.

Yeni hava limanına ilk dəfə göyertələrində Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin olduqları təyyarələr eniş etdi. Hər iki ölkənin dövlət başçılarının təyyarələri nəhəng su tağının altından keçdi.

Rizə-Artvin Hava Limanında Prezident İlham Əliyevin şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan qarşıladı.

Dövlət başçımız Fəxri qarovul dəstəsini salamladı.

Qardaş ölkələrimizin prezidentləri açılış mərasiminin keçirildiyi məkana gəldilər.

Əvvəlcə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ilə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın görüşü oldu.

Görüşdə Azərbaycanla Türkiyə arasında ikitərəfli dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi bildirildi.

Söhbət zamanı siyasi əlaqələrin yüksək səviyyədə olduğu qeyd edildi. Bu baxımdan Şuşa Bəyannaməsinin önəmi xüsusi vurğulandı.

Prezident İlham Əliyev Rizə-Artvin Hava Limanının açılışında iştirak etmək üçün dəvətə görə Rəcəb Tayyib Ərdoğana təşəkkür edərək, Türkiyədə digər sahələrdə olduğu kimi, nəqliyyat və infrastruktur sahəsində də genişmiqyaslı işlərin həyata keçirildiyini məmnunluqla qeyd etdi və yeni hava limanının açılışını münasibətilə təbriklərini çatdırdı.

Dövlət başçıları energetika, nəqliyyat, enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı əməkdaşlıq məsələlərini, həmçinin bölgədəki vəziyyəti müzakirə etdilər.

Söhbət zamanı postmünaqişə dövrü, Azərbaycan ilə Ermənistan və Türkiyə ilə Ermənistan arasında əlaqələrin normallaşdırılması ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

Dövlət başçımız Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı Azərbaycana səfərə dəvət etdi. Dəvət minnətdarlıqla qəbul olundu.

Türkiyənin Milliyyətçi Hərəkət Partiyasının sədri Dövlət Bağçalı Prezident İlham Əliyevə ulu öndər Heydər Əliyevlə görüşlərini əks etdirən fotoları və üzərində «Qarabağ Fatehi» yazısı olan tapança hədiyyə etdi.

Sonra Rizə-Artvin Hava Limanının təntənəli açılış mərasimi keçirildi.

Dövlət başçıları mərasimdə çıxış etdilər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Əziz və dəyərli qardaşım, hörmətli Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan!

Əziz qardaşlarım, əziz dostlar!

Yenidən qardaş Türkiyə torpağında olmağımdan çox məmnunam. Bütün türk qardaşlarımı səmimi-qəlbdən salamlayıram, Azərbaycandan həərətli salamlar ifadə edirəm.

İlk növbədə, əziz qardaşım cənab Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanə mənə bu mərasimə dəvət etdiyi üçün təşəkkürümü bildirirəm və bu gözəl hava limanının açılışı münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm.

Bu hava limanının açılışı Türkiyədə gedən çox xoş və uğurlu inkişafın təzahürüdür. Qardaş Türkiyə gündən-günə güclənir, sürətlə inkişaf edir. Bütün bunların təməlinə aparılan siyasət, əziz qardaşımın böyük əməyi, zəhməti vardır. Türkiyə bu gün nəinki dünya miqyasında böyük güc mərkəzinə çevrilib, söz sahibi olub, eyni zamanda, ölkə içində də böyük layihələr icra etməyə qadirdir. Bunların arasında xüsusilə insanlara xidmət göstərən layihələri qeyd etmək istərdim. Hava limanları, su anbarları, yollar, körpülər, məktəblər, xəstəxanalar – bütün bunlar Türkiyənin inkişafını, gücünü göstərən amillərdir və bütün bu işlərin mərkəzində insan amili dayanır, dövlət siyasəti dayanır.

Bu gün sizinlə bərabər olmaq mənim üçün böyük xoşbəxtlikdir. Bu gün bu gözəl mərasimdə Azərbaycan Prezidentinin iştirakı Türkiyə–Azərbaycan birliyinin növbəti təzahürüdür. Biz hər zaman bir

yerdəyik – xoş günlərdə də, yaxşı günlərdə də, çətin günlərdə də və İkinci Qarabağ savaşı bunu bir daha bütün dünyaya göstərdi. Savaşın ilk saatlarından son gününə qədər mənim qardaşım bizim yanımızda idi, qardaş Türkiyə xalqı bizim yanımızda idi. İkinci Qarabağ savaşı bizim müştərək, ortaq şanlı tariximizdir. Otuzillik işğala son qoyduq və savaşın ilk günündə hörmətli Prezident, qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğanın «Azərbaycan yalnız deyil, Türkiyə Azərbaycanın yanındadır» deməsi bir çoxları üçün ciddi mesaj oldu. Savaşın son dəqiqəsinə qədər – Şuşa şəhərində bayrağımız ucalana qədər Türkiyə bizim arxamızda idi, bizə arxa idi, dayaq idi və Azərbaycan xalqı heç vaxt bu qardaşlığı unutmayacaq.

Bu gün də biz bir yerdəyik, Qarabağın bərpası işində bərabər, çiyin-çiyinə çalışırıq. Bir çox Türkiyə şirkətləri, o cümlədən xarüqə adlandırılan bu gözəl hava limanını inşa edən şirkət də Qarabağda bərpa işləri ilə məşğuldur. Bizim minlərlə türk qardaşımız bu gün Azərbaycanda Qarabağın bərpası ilə bağlı öz işini görür, öz sözünü deyir.

Biz dünya miqyasında bir-birinə ən yaxın ölkələrlik və ölkələrimiz çox böyük sınaqlardan keçibdir. Keçən il bizim qədim və tarixi şəhərimizdə – Şuşa şəhərində Türkiyə ilə Azərbaycan arasında Birgə Bəyannamənin imzalanması bizim əlaqələrimizi müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırdı. Biz həm dost, həm qardaş, həm də artıq rəsmən müttəfiqik. Bu siyasət bizə atalarımızdan qalan mirasdır, atalarımızın vəsiyyətidir və biz bu vəsiyyətdə sadıqıq.

Əziz dostlar, əziz qardaşlar! Mən ilk dəfədir ki, RİZƏDƏYƏM. Bu diyar haqqında çox eşitmişəm. Təyyarədə pəncərədən bu gözəl mənzərəni seyr edərkən və artıq buradan seyr edərkən əziz qardaşıma dedim ki, bu yer cənnətə bənzəyir. Rizənin, Artvinin, Qara dəniz bölgəsinin gözəl, füsunkar təbiəti böyük sərvətdir, amma ən böyük sərvət bu bölgənin insanlarıdır – mərd, vətənpərvər, döyüşkən, Türkiyə Cümhuriyyətinin keşiyində duran insanlardır. Eşq olsun bu insanlara!

Mən bu gün qardaşımın məmləkətindəyəm və demək olar ki, öz məmləkətimdəyəm. Rizə Türk Dünyasına böyük lider və mənim qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğanı bəxş etmişdir. Buna görə sizə minnətdarıq. Bütün Türk Dünyası sizinlə fəxr edir.

Əziz dostlar, qardaşlar, bacılar, sizi bu gözəl hadisə – hava limanının açılışı münasibətilə bir daha təbrik edirəm. Yaşasın Rizə! Yaşasın Türkiyə! Yaşasın Türkiyə–Azərbaycan birliyi!

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın çıxışı

Azərbaycan Prezidenti qardaşım hörmətli Əliyev!
Milliyyətçi Hərəkət Partiyasının sədri hörmətli Dövlət Bağçalı, Böyük Birlik Partiyasının sədri hörmətli Mustafa Destici!

Hörmətli rizəli və artvinli həmyerlilərim, hörmətli qonaqlar!

Sizləri ən səmimi duyğularımla, məhəbbətlə salamlayıram!

Ölkəmizin qürurverici əsərləri arasında yer alan Rizə-Artvin Hava Limanımızın şəhərlərimizə, bölgəmə və millətimize xeyirli olmasını diləyirəm.

Qardaşım Əliyevə, cənab Bağçalıya, cənab Desticiyə və digər qonaqlarımıza bu gözəl günümüzü bizlərlə bölüşdükləri üçün şəxsən öz adımdan və millətim adından təşəkkür edirəm.

Xalqa xidmət siyasətimizin son nümunəsi olan bu hava limanımız adi bir layihə deyil. Dünyada dəniz üzərində inşa edilmiş cəmi 5 hava limanı vardır. Bunların açılışını etdiyimiz Rizə-Artvinlə birlikdə ikisi ölkəmizdədir. Beləliklə, ümumilikdə ölkəmizdəki hava limanlarının sayını 26-dan 58-ə çatdırdıq.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan ötən illərdə Türkiyənin əsaslı və kompleks inkişaf yolu keçdiyini vurğuladı. Dövlət başçısı iqtisadiyyatın hərtərəfli inkişaf etdiyini, o cümlədən nəqliyyat sahəsinin köklü inkişafı üçün silsilə layihələrin reallaşdırıldığını bildirdi. Bu baxımdan istismara verilən yeni Rizə-Artvin Hava Limanının da mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini söylədi.

Türkiyə Prezidenti çıxışında təhsil, səhiyyə, abadlaşdırma, yeni yaşlılıqların və istirahət ocaqlarının yaradılması üçün də çoxsaylı layihələrin həyata keçirildiyini qeyd etdi.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan Türkiyədə xalqın rifah halının daha da yaxşılaşdırılmasının maksimum diqqətdə saxlandığını və bu sahədə ardıcıl tədbirlərin reallaşdırıldığını vurğuladı. Dövlət başçısı ölkəsinin beynəlxalq səviyyədə də milli maraqlarını daim inamla müdafiə etdiyini bildirdi:

– Türkiyənin ikiəsrlük demokratiya və inkişaf yolu öz tarixi, həm də bütün dost və qardaşları, bölgəsi üçün böyük bir uğur hekayəsidir. Bu elə bir uğur hekayəsidir ki, özündə bizim mübarizə ruhumuzu ehtiva edir. İndi mən qarşımda sizi belə görürəm. Bunu Qarabağda sübut etdiniz. Bunu Liviyada sübut etdiniz. Əminəm ki, Qabarda, Cudidə, Tendürekdə, Beşlər də-rəsində bütün terror təşkilatlarına qarşı sübut etdiniz.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan hərtərəfli dövlət siyasəti sayəsində Türkiyənin inamla və qətiyyətlə irəlilədiyini, dünyanın ən güclü və beynəlxalq səviyyədə söz sahibi olan ölkələrindən birinə çevrildiyini vurğuladı. O, Türkiyənin bütün bölgələri kimi, Rizə və Artvin bölgələrinin də kompleks inkişafı üçün ardıcıl tədbirlərin davam etdirildiyini söylədi və yeni hava limanının açılışı münasibətilə bir daha təbriklərini çatdırdı:

– Bu duyğularla bir daha Rizə-Artvin Hava Limanımızın şəhərlərimizə və bölgəmizə xeyirli olmasını diləyirəm. Bu hava limanının ölkəmizə qazandırılmasında əməyi keçən başda Nəqliyyat nazirimə, heyətinə, memar, mühəndis və işçilərimizə, podratçı firmalarımıza sizin hüsurunuzda xüsusilə təşəkkür edirəm. Hava limanımızın açılış sevincini bizimlə bölüşən hörmətli Əliyev qardaşıma bir daha minnətdarlığımı bildirirəm. Sizləri sevgi və ehtiramla salamlayıram. Sağ olun.

* * *

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğana xatirə hədiyyələri təqdim olundu.

Sonra Rizə-Artvin Hava Limanının açılışını bildirən lent kəsildi.

Daha sonra birgə naharda dövlət başçıları arasında görüş davam etdi.

Prezident İlham Əliyev Rəcəb Tayyib Ərdoğanı çay süfrəsinə dəvət etdi.

Çay süfrəsində Türkiyə Böyük Millət Məclisinin səbii Sədri İsmayıl Qəhrəman da iştirak edirdi.

Rizə-Artvin Hava Limanında mayın 14-də Prezident İlham Əliyevin yolasalma mərasimi oldu.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan dövlət başçımızı yola saldı.

* * *

Təmali 2017-ci il aprelin 3-də Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə qoyulmuş Rizə-Artvin Hava Limanı Türkiyədə Ordu-Giresun hava limanından sonra dənizin doldurularaq inşa edildiyi ikinci, dünyada isə beşinci hava limanıdır.

Rizə şəhərinə 34, Artvin şəhərinə isə 125 kilometr məsafədə yerləşən bu hava limanı Türkiyənin 58-ci hava limanıdır. Bu hava limanının tikintisi üçün dəniz sahəsinə ümumilikdə 100 milyon ton daşın tökülməsi ilə suyun qurudulması və möhkəmləndirilmə işləri aparılıb. Rizə-Artvin Hava Limanı ildə təxminən 3 milyon sərnişinə xidmət edəcəkdir.

Müasirtipli böyük təyyarələri qəbul etmək imkanında olan yeni hava limanı müasir standartlara tam uyğundur. Yeni hava limanı dənizə paralel tikilmiş 3045 metr uzunluğunda uçuş-enmə zolağına malikdir.

Ümumi sahəsi 3 milyon kvadratmetr olan Rizə-Artvin Hava Limanı Türkiyənin iqtisadiyyatına, o cümlədən turizm sahəsindəki yeni layihələrin həyata keçirilməsinə böyük töhfələr verəcəkdir.

Bu hava limanının dənizin doldurularaq inşa edilməsi maraqlı doğuran suallardandır. Məlum olduğu kimi, Rizə-Artvin bölgəsi Anadolu ərazisində ən müəssisə coğrafi relyefə malikdir. Türkiyədə həyata keçirilən regionların inkişafı və mövcud potensialdan daha səmərəli istifadə edilməsi strategiyasına uyğun olaraq, yeni hava və dəniz limanlarının inşası, eləcə də dəmir yolu və avtomagistralların tikintisi, körpülərin salınması, tunellərin çəkilməsi mühüm istiqamətlərdəndir. Məhz bu strategiya sayəsində həyata keçirilən layihələr bütün növ daşımalarda əhəmiyyətli irəliləyişlər yaradıb.

Xatırladaq ki, hazırda Türkiyədə mövcud olan 58 hava limanından 37-sində beynəlxalq uçuşlar həyata keçirilir. Rizə-Artvin Hava Limanının bu sıraya daxil olması Qara dəniz sahili ölkələri ilə hava nəqliyyatı və gəmi-bərələrlə daşımalar, eləcə də turizm üçün böyük imkanlar yaradır.

Hava limanının çay yarpağı şəklindəki giriş tağı və çay stəkani formasındakı hava nəqliyyatına nəzarət qülləsi bölgənin yerli memarlıq üslubunda inşa olunub. Hava limanının əsas binasında türk çayının tanınacağı Çaykur Muzeyi və kiçik Çay fabriki də yaradılıb.

BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİNİN ÖLKƏMİZDƏKİ SƏFİRLİYİNDƏ

16 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 16-da Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin ölkəmizdəki səfirliyində olmuş, görkəmli dövlət xadimi, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti şeyx Xəlifə bin Zaid əl-Nəhəyyanın vəfatı ilə əlaqədar başsağlığı vermişdir.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Azərbaycan Respublikasındakı səfiri Məhəmməd əl-Bluşi dövlət başçımızı qarşıladı.

Prezident İlham Əliyev matəm kitabına ürək sözlərini yazdı.

Sonra dövlət başçısı səfirlə söhbət etdi.

Şeyx Xəlifə bin Zaid əl-Nəhəyyanın vəfatı ilə əlaqədar bir daha başsağlığı verən Prezident İlham Əliyev məhz onun səyləri nəticəsində bu gün BƏƏ-nin sürətli inkişafa nail olduğunu xüsusi vurğuladı. Eyni zamanda, yeni Prezident şeyx Məhəmməd bin Zaid əl-Nəhəyyanın rəhbərliyi ilə də ölkənin bu inkişaf yolunu davam etdirəcəyinə əminliyini ifadə etdi.

Dövlət başçısı ölkələrimiz arasında əlaqələrin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini vurğulayaraq, şeyx Məhəmməd bin Zaid əl-Nəhəyyanla dostluq və

qardaşlıq münasibətlərinin əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi işinə öz töhfəsini verəcəyini bildirdi.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Azərbaycandakı səfiri Məhəmməd əl-Bluşi səfirliyə gələrək, şeyx Xəlifə bin Zaid əl-Nəhəyyanın vəfatı ilə əlaqədar başsağlığı verməsinə görə dövlət başçımıza minnətdarlığını ifadə etdi və bunu ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin təzahürü kimi dəyərləndirdi. Səfir əlaqələrimizin bundan sonra da genişlənəcəyinə əminliyini bildirdi. Məhəmməd əl-Bluşi münasibətlərimizin inkişafında dövlət başçımız ilə BƏƏ-nin yeni Prezidenti arasındakı şəxsi əlaqələrin xüsusi rolunu qeyd etdi.

**ÖZBƏKİSTAN RESPUBLİKASI ALI
MƏCLİSİNİN QANUNVERİCİLİK
PALATASININ SƏDRİ NURDİNJON
İSMOİLOVUN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

16 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 16-da Özbəkistan Respublikası Ali Məclisinin Qanunvericilik Palatasının sədri Nurdinjon İsmoilovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Dövlət başçısı Azərbaycan ilə Özbəkistan arasında qardaşlıq münasibətlərinin bütün istiqamətlərdə, ilk növbədə, siyasi sahədə uğurla inkişaf etdiyini vurğuladı, bu işdə iki ölkənin dövlət başçıları arasında münasibətlərin xüsusi önəm daşdığını qeyd etdi və bu baxımdan Özbəkistana səfərini məmnunluqla xatırlatdı. Prezident İlham Əliyev tarixi, dil və mədəni yaxınlığın münasibətlərimizin möhkəmləndirilməsi üçün əsas yaratdığını bildirdi.

İqtisadi sahədə əməkdaşlığa toxunan dövlət başçısı ticarət dövriyyəsi səviyyəsinin artırılmasının önəmini qeyd etdi və bunun üçün yaxşı imkanların olduğunu vurğuladı. Həm Azərbaycanda, həm də Özbəkistanda nəqliyyat infrastrukturunu sahəsində böyük işlərin görüldüyünü söyləyən Prezident İlham Əliyev

bu istiqamətdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi və nəqliyyat dəhlizlərinin tam şəkildə işə salınması üçün perspektivlərin mövcud olduğunu bildirdi. Dövlət başçısı ölkəmizin iqtisadi sahədə qazandığı nailiyyətləri də qeyd edərək, qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu və digər ölkələrdəki layihələrə birgə sərmayə yatırılması imkanlarının da nəzərdən keçirilməsinin əhəmiyyətini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın və Özbəkistanın qanunverici orqanları arasındakı münasibətlərə toxunaraq, qarşılıqlı səfərlərin və beynəlxalq parlamentlərarası strukturlardakı əlaqələrimizin bu sahədə əməkdaşlığa töhfə verdiyini bildirdi.

Türk Dövlətləri Təşkilatında əməkdaşlıq məsələlərinə toxunan dövlət başçısı bu təşkilat çərçivəsində iş birliyimizin ölkəmizin qardaşlığı və tarixi dostluğundan, mədəni köklərdən irəli gələrək, təbii əməkdaşlıq xarakteri daşdığını vurğuladı və bu baxımdan Özbəkistanın bu təşkilata tamhüquqlu üzv olmasının önəmini qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev digər beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən BMT, ATƏT, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində də uğurlu əməkdaşlığın və ölkəmizin qarşılıqlı dəstəyinin önəminə toxundu. Qardaş türk dövlətlərinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa olunması məsələsinə münasibəti ölkəmiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilir.

Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələrinə toxunan Prezident İlham Əliyev ölkəmizin bütün dövlətlərlə, o cümlədən qonşu ölkələrlə yaxşı münasibətlərə

malik olduğunu vurğulayaraq, Azərbaycan tərəfinin Ermənistanla sülh müqaviləsinin imzalanmasını təklif etdiyini bir daha xatırladı.

Dövlət başçımız Nurdinjon İsmoilovun səfərinin ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafına töhfə verəcəyinə əminliyini ifadə etdi.

Xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirən Nurdinjon İsmoilov ilk növbədə, Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin salamlarını və ən xoş arzularını dövlət başçımıza çatdırdı. Özbəkistanın dövlət başçısının 28 May – Müstəqillik Günü ilə bağlı təbrik məktubunu Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi. Nurdinjon İsmoilov Şavkat Mirziyoyevin Prezident İlham Əliyevin Özbəkistana səfərini gözlədiyini diqqətə çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Özbəkistanın dövlət başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Nurdinjon İsmoilov bildirdi ki, Özbəkistan Prezidenti böyük siyasi xadim ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsini daim ehtiramla yad edir və Prezident İlham Əliyevin ümummilli liderin siyasətini uğurla davam etdirdiyini bildirir.

Özbəkistan Ali Məclisinin Qanunvericilik Palatasının sədri Bakıda gördüyü inkişaf proseslərinin onlarda dərin təəssürat hissi yaratdığını qeyd etdi və ölkəmizin qazandığı nailiyyətlər münasibətilə Prezident İlham Əliyevə təbriklərini çatdırdı.

BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİNİN PREZİDENTİ ƏLAHƏZRƏT ŞEYX MƏHƏMMƏD BİN ZAİD ƏL-NƏHƏYYANA

Əlahəzrət!

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti vəzifəsinə seçilməyiniz münasibətilə Sizi səmimi-qəlbədən təbrik edirəm. Bu, ölkənizdə Sizə olan böyük etimadın təzahürü, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin inkişafı və çiçəklənməsi yolunda xidmətlərinizə verilən yüksək qiymətdir.

Biz Azərbaycan Respublikası ilə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasında əlaqələrin hərtərəfli inkişafına böyük əhəmiyyət veririk. Bu il ikitərəfli əlaqələrimizin tarixində əlamətdar ildönümü – ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyini qeyd edəcəyik. Məmnunluqla vurğulamaq istəyirəm ki, bu dövr ərzində siyasi əlaqələrimizin yüksək səviyyəsi qarşılıqlı fəaliyyətimizin əhatə dairəsinin genişlənməsində mühüm rol oynamış, iqtisadi, enerji, investisiya və digər sahələrdə uğurlu əməkdaşlığımızı şərtləndirmişdir.

İnanıram ki, islam həmrəyliyi kimi möhkəm təməl üzərində qurulmuş qarşılıqlı inam, etimad və dəstəyə əsaslanan dostluq əlaqələrimizin daha da inkişafı, əməkdaşlığımızın dərinləşdirilməsi istiqamətində birgə söylərimizi bundan sonra da müvəffəqiyyətlə davam etdirəcəyik.

Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin dost xalqının rifahı naminə qarşıdakı məsul fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 17 may 2022-ci il

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ KASIM-JOMART
TOKAYEV İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

17 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 17-də Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevə telefonla zəng etmişdir.

Dövlət başçımız Kasım-Jomart Tokayevi ad günü münasibətilə təbrik etdi, ona möhkəm cansağlığı və fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Qazaxıstan Prezidenti göstərilən diqqətə və təbri-kə görə minnətdarlığını bildirdi.

Dövlət başçıları ölkələrimiz arasında ikitərəfli dostluq münasibətlərinin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini vurğulayaraq, əlaqələrimizin bundan sonra da genişlənməsinə əminliklərini ifadə etdilər. Söhbət zamanı əməkdaşlığın perspektivləri və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident İlham Əliyev Kasım-Jomart Tokayevi Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi. Dəvət məmnunluqla qəbul olundu.

**İSRAİL DÖVLƏTİNİN KƏND
TƏSƏRRÜFATI VƏ KƏND
YERLƏRİNİN İNKİŞAFI NAZİRİ
ODED FORER İLƏ GÖRÜŞ**

17 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 17-də İsrail Dövlətinin Kənd Təsərrüfatı və Kənd Yerlərinin İnkişafı naziri Oded Foreri qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycanla İsrail arasında iqtisadi əlaqələrə toxunuldu, kənd təsərrüfatı sahəsində həyata keçirilən əməkdaşlığın perspektivlərindən danışıldı. İsrailin müasir texnologiyalarının Azərbaycanın kənd təsərrüfatında tətbiqi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

Oded Forerin səfərinin kənd təsərrüfatı sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi işinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olundu.

Dövlət başçısı müasir dövrdə ərzaq təhlükəsizliyinin bütün ölkələr, o cümlədən Azərbaycan üçün də prioritet məsələ olduğunu qeyd edərək, ölkəmizdə kənd təsərrüfatının inkişafı sahəsində görülən işlərdən danışdı. Prezident İlham Əliyev yerli kənd təsərrüfatı istehsalının və ixracatın əhəmiyyətli dərəcədə artdığını vurğuladı, eyni zamanda, idxaldan asılılığın

maksimum dərəcədə azaldılması istiqamətində də işlərin həyata keçirildiyini qeyd etdi.

Erməni işğalından azad edilmiş ərazilərdə görülən işlərdən danışan dövlət başçısı bu torpaqlarda dərhal kənd təsərrüfatı layihələrinin həyata keçirilməsinə başlanıldığını və artıq müəyyən nəticələrin əldə edildiyini bildirdi. İşğal dövründə ermənilərin ərazilərimizdə ekoloji soyqırımı törətdiyini vurğulayan Prezident İlham Əliyev xüsusilə bunun nəticəsində bu yerlərin su mənbələrindən də məhrum olunduğunu, buna görə hazırda həmin ərazilərdə su mənbələrinin bərpası və irriqasiya sistemi ilə bağlı genişmiqyaslı işlərin planlaşdırıldığını qeyd etdi.

Oded Forer kənd təsərrüfatı sahəsində ölkələrimizin müvafiq qurumları arasında yaxşı əməkdaşlığın mövcud olduğunu diqqətə çatdırdı, Bakıda keçiriləcək «Caspian Agro–2022» – Beynəlxalq Kənd Təsərrüfatı Sərgisinin əhəmiyyətini qeyd etdi və eyni zamanda, Azərbaycan–İsrail kənd təsərrüfatı biznes- forumunda iştirak etmək üçün onunla birlikdə İsraildən xeyli sayda şirkət nümayəndələrinin də gəldiyini məmnunluqla bildirdi. İsrailin kənd təsərrüfatı sahəsində yaxşı təcrübəsi olduğunu qeyd edən nazir bu təcrübəni azərbaycanlı həmkarları ilə bölüşməsindən məmnunluğunu ifadə etdi.

Oded Forer bildirdi ki, Azərbaycanda əldə edilən inkişafın böyük imkanlar yaratdığı nəzərə alınaraq, Qarabağ regionunda da əməkdaşlıq üçün yaxşı potensial vardır.

LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ GİTANAS NAUSEDANIN RƏSMİ QARŞILANMA MƏRASİMİ

18 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə gəlmiş Litva Respublikasının Prezidenti Gitanas Nausedanın mayın 18-də rəsmi qarşılama mərasimi olmuşdur.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı meydanda Litva Respublikası Prezidentinin şərafinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Litva Respublikasının Prezidenti Gitanas Nausedanı qarşıladı.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Litva Respublikasının Prezidentinə raport verdi.

Prezident Gitanas Nauseda Azərbaycan əsgərlərini salamladı.

Prezident İlham Əliyev və Prezident Gitanas Nauseda Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər.

Litva Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnləri səsləndirildi.

Fəxri qarovul dəstəsi hərbi marşın sədaları altında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Litva Prezidenti Gitanas Nausedanın qarşısından keçdi.

Azərbaycan nümayəndə heyəti Litva Prezidentinə, Litva nümayəndə heyəti isə Azərbaycan Prezidentinə təqdim olundu.

Dövlət başçıları rəsmi foto çəkildilər.

LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ GİTANAS NAUSEDA İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

18 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin mayın 18-də rəsmi qarşılama mərasimindən sonra Litva Respublikasının Prezidenti Gitanas Naušeda ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

İ l h a m Ə l i y e v: Cənab Prezident, Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Sizi görməyimə çox şadam və ölkəmizdə xoş vaxt keçirməyinizi arzu edirəm. Əminəm ki, səfəriniz ikitərəfli əlaqələrimizin inkişafına mühüm töhfə verəcəkdir. Biz əməkdaşlığımızın səviyyəsindən məmnunuq. Səfəriniz çərçivəsində bir sıra tədbirlər baş tutacaq ki, onların arasında biznesforum da var. İşgüzar dairələrimiz arasında praktiki fəaliyyətlə bağlı qarşılıqlı böyük maraq vardır.

Siyasi əlaqələrimiz, siyasi dialoq və regional vəziyyət bu gün müzakirə edəcəyimiz məsələlər sırasındadır və mən şadam ki, biz Bakıda görüşmək imkanı əldə etmişik. İki il öncə bizim videokonfrans vasitəsilə görüşümüz oldu. Mən bu təşəbbüsə görə minnətdaram, bu bizim ilk tanışlığımız idi. Bu gün isə Sizi qəbul etməyimdən məmnunam. Əminəm ki, özünüzü Azərbaycanda evinizdəki kimi hiss edəcəksiniz və buradan xoş xatirələrlə ayrılacaq-

sınız. Bir daha xoş gəlmisiniz, səfərinizin xoş keçməyini arzu edirəm.

Gitanas Nauseda: Sağ olun, qonaqpərvərliyinizə görə təşəkkür edirəm. Bu, ölkələrimiz arasında ikitərəfli əlaqələrin inkişafına əlavə təkan vermək üçün çox yaxşı fürsətdir. Buraya bizneslə yanaşı, ictimai həyatın müxtəlif sahələri də daxildir. Əlbəttə, regional təhlükəsizlik və Avropa İttifaqı ilə münasibətlər mühüm əhəmiyyət kəsb edən məsələlər sırasındadır. Litva hər zaman Qafqaz ölkələri ilə Avropa İttifaqı arasında daha sıx dialoqu dəstəkləyib. Biz «Şərq Tərəfdaşlığı» Proqramını da güclü şəkildə dəstəkləyirik və bu məsələni Sizinlə müzakirə etmək arzusundayıq. İkitərəfli münasibətlərimiz və iqtisadi əlaqələrimiz əhəmiyyətlidir və şadam ki, məni işgüzar dairələri təmsil edən nümayəndə heyəti müşayiət edir. Onlar xüsusi tədbirdə iştirak edərək, mümkün iqtisadi əməkdaşlıq məsələlərini nəzərdən keçirəcəklər. Düzgün bilərəmsə, biz də orada açılış nitqi ilə çıxış edəcəyik. Mədəniyyət və təhsil sahələri də vacibdir. Bizim iki universitetimizin rektoru və digər universitetləri təmsil edən nümayəndələr də Azərbaycanda səfərdədirlər. Onlar müştərək proqramları müzakirə edəcəklər ki, bu sahədə əlaqələr daha yüksək səviyyəyə qalxsın.

Ölkələrimiz arasında müəyyən coğrafi məsafə olsa da, xalqlarımız ötən əsrin 90-cı illərindən bəri mədəni əlaqələri yaxşı xatırlayır. Bu baxımdan, bu sahəyə də təkan verilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

18 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin mayın 18-də Litva Respublikasının Prezidenti Gitanas Nauseda ilə geniş tərkibdə görüşü olmuşdur.

İ l h a m Ə l i y e v: Cənab Prezident, nümayəndə heyətinin üzvləri, bir daha Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Bir qədər əvvəl biz cənab Prezidentlə ikitərəfli əməkdaşlığımızın müxtəlif mühüm məsələləri, eləcə də regional inkişaf, sözsüz ki, Avropa İttifaqı – Azərbaycan əməkdaşlığı ilə bağlı çox yaxşı və geniş müzakirələr apardıq. Biz baxışlarımızda çox oxşarlıq olduğunu görürük.

İkitərəfli əlaqələrin inkişafına gəlincə, biz çox nikbin fikirdəyik. Biz cənab Prezidentlə iqtisadi sektorda ümidverici olduğunu düşündüyümüz sahələri müzakirə etdik. Düşünürəm ki, bu gün nümayəndə heyətlərinin üzvləri artıq təmaslara başlayıb və bunu davam etdirəcəklər. Çünki müxtəlif sahələrə məsul olan şəxslər arasında birbaşa şəxsi təmaslar qurmaq vacibdir. Əlbəttə, biznes-forum çox ümidvericidir. Bilirəm ki, sənədlər imzalanacaq, həmçinin mühüm olan odur ki, biznes dairələrimiz arasında birbaşa təmaslar qurulacaq. Cənab Prezidentlə müzakirə etdiyimiz kimi, potensial əməkdaşlıq sahələri – informa-

siya texnologiyalarından başlayaraq, kənd təsərrüfatı, turizm, enerji, bərpa olunan enerji mənbələri, nəqliyyata qədər – həqiqətən də çox genişdir. Düşünürəm ki, biz çox yaxşı nəticələrə nail ola bilərik. Çünki bizim münasibətlərimizin çox yaxşı siyasi təməli var və Prezidentin rəsmi səfəri ikitərəfli əlaqələrdə mühüm amildir. Həmçinin Avropa İttifaqı–Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi yolları ilə bağlı qarşılıqlı anlaşma vardır. Biz Avropa İttifaqı ilə sıx əlaqələrə dair Azərbaycanın planlarını dəstəklədiyinə görə Litvaya, onun hökumətinə, Prezidentinə minnətdarıq. Əlbəttə ki, bu yaxşı fürsətdən istifadə edərək, ikitərəfli əlaqələri gücləndirməliyik. Həmçinin biz regional vəziyyəti, Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşması prosesini geniş müzakirə etdik. Bilirəm ki, Azərbaycandan sonra Prezident Ermənistana səfər edəcək. Beləliklə, əminəm ki, bu səfər başa çatdıqdan sonra onda tam təsəvvür formalaşacaq. Amma bizim mövqemiz çox açıqdır. Biz Ermənistanla sülh sazişi imzalamaq istəyirik. Biz münasibətləri normallaşdırmaq və düşmənçilik səhifəsini çevirmək istəyirik. Beləliklə, cənab Prezident, nümayəndə heyətlərinin üzvləri arasında müzakirə olunmalı çox məsələlər vardır.

Bir daha xoş gəlmisiniz və Azərbaycana səfər etdiyiniz üçün Sizə təşəkkür edirik.

Gitanas Nausėda: Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Siz bizim müzakirə etmək imkanımızın olduğu məsələləri artıq qeyd etdiniz. Onların arasında regionda təhlükəsizliklə bağlı vəziyyət, ümumilikdə bir çox sahələrdə əməkdaşlığımız və iqtisadi əmək-

daşlıq xüsusilə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Məhz bu səbəbdən nazir müavinlərindən ibarət nümayəndə heyəti – İqtisadiyyat, Nəqliyyat, Təhsil, Kənd Təsərrüfatı nazirlərinin müavinləri mənimlə birlikdədirlər. Biz artıq çox ümidverici ola biləcək sahələri müzakirə etdik, xüsusilə ölkələrimiz arasında ticarət dövriyyəsinin artmasına nail olmağa çalışırıq. Mən artıq Azərbaycandan idxalın bir neçə dəfə artdığının şahidi oldum. Əfsuslar olsun ki, bizim ixracımızla bağlı vəziyyət belə deyil. İstənilən halda, şadıq ki, sizin işləriniz yaxşı gedir. Mən Litva üçün əhəmiyyəti getdikcə artan sahələrdə əməkdaşlıq üzrə böyük potensial görürəm. Bunlar yüksək əlavə dəyərə malik sektorlardır. Maliyyə texnologiyası, İKT, biotexnologiyalar, ənənəvi sahələr – ərzaq məhsulları mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Litva ənənəvi olaraq, ərzaq məhsullarının ixracında çox güclü olub. İxracımızın ən böyük hissəsi Avropa İttifaqı bazarının payına düşür. Bilirsiniz ki, Avropa İttifaqı bazarının tələbləri çox yüksəkdir.

**LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
GİTANAS NAUSEDA İLƏ BİRGƏ
MƏTBUATA BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

18 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Litva Respublikasının Prezidenti Gitanas Nauseda mayın 18-də mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

Cənab Prezident!

Xanımlar və cənablar!

Cənab Prezident, bir daha Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Sizi bizim ölkədə qəbul etməkdən çox məmnunam. Azərbaycana rəsmi səfər etdiyiniz üçün çox sağ olun. Biz bunu dostluq və tərəfdaşlıq əlaməti hesab edirik. Litva ilə Azərbaycan uzun illərdir ki, strateji tərəfdaşdırlar. Aramızda imzalanmış Strateji Tərəfdaşlıq üzrə Bəyannamə həqiqətən, əməkdaşlığımızın mahiyyətini əks etdirir. Bu gün cənab Prezidentin səfəri bir daha əməkdaşlığımızın strateji mahiyyətini təsdiq edir.

Biz bir çox məsələləri müzakirə etdik. Əlbəttə, biz məmnuniyyətlə ölkələrimiz arasındakı güclü siyasi əlaqələri, ikitərəfli gündəliyə aid müxtəlif məsələlərin

həllinə kömək edən siyasi dialoqu vurğuladıq. İki il öncə cənab Prezident ilə videokonfrans vasitəsilə danışmaq imkanımız olub, çox konstruktiv və məhsuldar müzakirələr aparılıb. İndi də canlı olaraq ikitərəfli gündəliyə dair çoxlu vacib məsələlər haqqında danışmaq imkanımız oldu.

Bildiyiniz kimi, bu gün biz ölkələrimizin işgüzar dairələri qarşısında çıxış edəcəyik. Bilirəm ki, iş qurmaqda böyük qarşılıqlı maraq vardır. Bu gün biz həm ikitərəfli, həm də geniş tərkibdə görüşlərimiz zamanı iqtisadi, ticarət, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, təhsil, enerji, idman və başqa sahələrdə əməkdaşlığın müxtəlif aspektlərini geniş müzakirə etdik.

Biz bu gün Cənubi Qafqazda münaqişədən sonrakı vəziyyəti də müzakirə etdik. Mən bir daha Azərbaycanın mövqeyini ifadə etdim ki, biz Cənubi Qafqazı sülh, əməkdaşlıq və qarşılıqlı fəaliyyət bölgəsi kimi görmək istəyirik. Düşünürəm ki, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra bu əməkdaşlıq formatını yaratmaq üçün imkan vardır. Biz həmçinin gürcüstanlı həmkarlarımız ilə də bu barədə fikir mübadiləsi apardığımız və onlar da bu seçimi çox müsbət qiymətləndirdilər. Lakin təəssüf ki, Ermənistan indiyə qədər Cənubi Qafqazda üçtərəfli qarşılıqlı fəaliyyət formatının ilkin olaraq başlanmasına həvəs göstərmir. Düşünürəm ki, imkanlar əldən verilməli deyil. Çünki indi Cənubi Qafqaz üçün sülhə, təhlükəsizliyə və sabitliyə sadıqlıq nümayiş etdirməyin vaxtıdır. Postmünaqişə vəziyyətinə gəldikdə isə, bizdə müəyyən nikbinlik vardır, o fakta əsaslanaraq ki, Ermənistan rəsmi olaraq sülh müqaviləsi ilə bağlı Azər-

baycan tərəfindən irəli sürülmüş 5 əsas prinsipi qəbul etmişdir. Yeri gəlmişkən, İkinci Qarabağ müharibəsi qurtaran kimi, Azərbaycan açıq şəkildə sülh müqaviləsinin bağlanmasını və sərhədlərin delimitasiyasına dair birgə Komissiyanın yaradılmasını dəstəkləməyə başlamışdır. Bu, Ermənistan tərəfindən müsbət qarşılanmamışdır. Sonra biz mövqemizi, bu yaxşı məlum olan 5 prinsipi dəqiqləşdirdik. Bunlar beynəlxalq hüququn əsas prinsipləridir və BMT Nizamnaməsi, Helsinki Yekun Aktı, beynəlxalq təcrübə və davranışlara uyğundur. Ümid edirik ki, Ermənistan həmin prinsipləri qəbul etdiyini ehtiva edən ilkin mövqeyinə sadıq qalacaq və bu, sülh sazişi üçün əsas olacaqdır.

Eyni zamanda, biz Ermənistanı sərhədlərin delimitasiyasına başlamağa dəvət etdik. Çünki təxminən 30 il ərzində Ermənistanla dövlət sərhədimiz, o cümlədən Azərbaycanın 20 faiz ərazisini təşkil edən digər rayonları işğal altında olub. Buna görə sərhədlərin delimitasiyası zərurəti aydındır. Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti cənab Şarl Mişelin təşəbbüsü ilə aprelin 6-da Brüsseldə keçirilmiş görüş zamanı razılaşırdı ki, aprelin sonuna qədər hər iki tərəf İşçi qrup yaradacaq və onlar artıq öz fəaliyyətinə başlayacaqlar.

Azərbaycan İşçi qrupunu vaxtında yaratmışdır və nümayəndə heyətini ezam etməyə hazır idi. Bu, erməni tərəfi ilə razılaşırdı. Yeri gəlmişkən, sərhədlə bağlı ilk görüşün keçirilməsini təklif edən Ermənistanın Xarici İşlər Nazirliyi olmuşdur. Azərbaycan həmin təklifi qəbul etdi və biz nümayəndə heyətini göndərməyə hazır idik. Lakin sonuncu gün – aprelin 29-da Ermənistan artıq razılaşırdılmış görüşü ləğv et-

di. Bu çox məyusedici məsələdir. Daha məyusedici isə, yenə də Ermənistanın ilkin təklifindən irəli gələrək, 7–11 may tarixlərində sərhəddə yeni görüşün keçirilməsi təklifimizdən də Ermənistanın imtina etməsi oldu. Beləliklə, indiyədək biz Ermənistandan hər hansı yeni tarixləri gözləyirik ki, işə başlayaq. Çünki belə məsuliyyətsiz mövqe narahatlıq doğurur.

Azərbaycan hər zaman öhdəliklərə sadıq olub. Aprelin sonuna qədər görüşə hazır olduğumuzla bağlı Avropa İttifaqı Şurası Prezidentinin iştirakı ilə söz vermişdiksə, biz buna sadıq idik. Lakin biz eyni məsuliyyəti Ermənistan tərəfindən də görməliyik. Başqa sözlə, bizdə müəyyən nikbinlik olsa belə, Ermənistan hökumətinin manevrləri və çox qərribə addımları əslində yaranan müəyyən etimadı pozur.

İkinci Qarabağ müharibəsinə gəldikdə, bildirmək istərdim ki, Azərbaycan BMT Nizamnaməsinin bizə verdiyi hüquqdan, özünümüdafiə hüququndan tam yararlandı. Biz təxminən 30 il danışıqlara sadıq qaldıq, lakin onlar sıfır nəticə verdi. Uzun müddət ərzində mən şəxsən hər zaman Ermənistana qarşı beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən sanksiyaların tətbiq edilməsinə çağırırdım. Əgər sanksiyalar, özü də ciddi sanksiyalar tətbiq edilsəydi, onda ola bilsin, heç müharibə olmazdı. Lakin əfsuslar olsun ki, Ermənistan çox xüsusi münasibətdən yararlandı və beynəlxalq hüququ kobud şəkildə pozduğuna, digər ölkənin ərazisini işğal etdiyinə baxmayaraq, Ermənistana heç bir sanksiya tətbiq edilmədi.

Azərbaycan ərazi bütövlüyünü hərbi-siyasi yolla özü bərpa etməli oldu. BMT Təhlükəsizlik Şurasının

Ermənistan qoşunlarının dərhal çıxarılmasını tələb edən qətnamələrini özü icra etməli oldu. Nəhayət, döyüş meydanında və danışıqlar masasında Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olundu. İndi isə biz ərazilərin yenidən qurulması və canlandırılması məsələsi ilə üz-üzəyik. Çünki hər şey dağıdılıb və yerlə yeksan ediləndir. Beynəlxalq ekspertlər azad edilmiş şəhərlərdən biri olan Ağdamı «Qafqazın Hirosiması» adlandırırlar. Lakin Hirosimada olduğu kimi, burada dağıntılar atom bombasına görə olmamışdır, işğal zamanı barbar və vandallar tərəfindən həyata keçirilmişdir. İndi isə yenidən demək istəyirəm ki, biz sülhə sadıq və ona mümkün ən tez bir zamanda nail olmaq istəyirik.

Bu gün biz cənab Prezidentlə çox uğurla inkişaf edən Avropa İttifaqı–Azərbaycan əməkdaşlığını geniş şəkildə müzakirə etdik. Həmçinin yeni saziş üzrə danışıqların yekunlaşdırılması perspektivlərini, enerji, nəqliyyat təhlükəsizliyi məsələlərini, ticarət münasibətlərini müzakirə etdik. Avropa İttifaqı bizim əsas ticarət tərəfdaşımızdır. Avropaya təbii qazın ixracına başlamağımızı və neft-qaz qiymətlərinin artmaqda olduğu faktını nəzərə alaraq, bu il bizim Avropa İttifaqı ilə ticarət dövriyyəimizin həcmi, əlbəttə ki, artmaqdadır. Biz Litvayaya Azərbaycan–Avropa İttifaqı yaxınlaşmasını dəstəklədiyinə görə minnətdarıq. Avropa İttifaqının 9 üzvü ilə Azərbaycan artıq strateji tərəfdaşlıq haqqında bəyanatlar imzalayıb. Bu, üzv dövlətlərin üçdə biridir. Bu onu göstərir ki, Avropa İttifaqı da bizim kimi, əməkdaşlıqda maraqlıdır. Bir daha, cənab Pre-

zident, bizimlə olduğunuz üçün təşəkkür edirəm. Mən bizim dialoqun davamını və yaxşı nəticələri gözləyirəm. Əminəm ki, belə də olacaqdır. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Litva Prezidenti Gitanas Nausedanın bəyanatı

Zati-aliləri Prezident Əliyev! Nümayəndə heyətimlə birgə Azərbaycana səfərə gəlmək çox xoşdur. Bizi öz gözəl ölkənizdə qəbul etdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Mən artıq Bakının necə də gözəl və bənzərsiz olduğuna fikir verdim və bu səfər zamanı onunla daha da yaxından tanış olacağıma ümid edirəm. Azərbaycan Qafqaz regionunda Litvanın çox önəmli tərəfdaşdır. İkitərəfli münasibətlərin, cənab Prezident, Sizin qeyd etdiyiniz 2007-ci ildə imzalanmış Strateji Tərəfdaşlıq üzrə Bəyannamənin ruhuna uyğun şəkildə daha da inkişaf etdirilməsi bizim marağımızdadır. Mən tam inanıram ki, bizim iqtisadi əməkdaşlığımızın genişləndirilməsi üçün böyük potensial vardır. Bu səbəbdən mən özümlə Azərbaycana bir çox biznes nümayəndələrini gətirmişəm. Biz bazar imkanlarını araşdırmaqda və ikitərəfli ticarət həcmələrini artırmaqda maraqlıyıq. Mən həmçinin Azərbaycanın biznes missiyasını bu ilin sonlarında Litvaya səfərə dəvət edirəm. Biz Avropa və onun təhlükəsizlik arxitekturası üçün önəmli dönəmdəyik. Biz indi danışdığımız zaman Ukrayna öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü müdafiə edir. O həmçinin qaydalara əsaslanan beynəlxalq nizamı müdafiə edir. İndi bü-

tün mövcud praktiki vasitələrlə Ukraynanı dəstəkləmək vacibdir.

Litva Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında daha fəal əməkdaşlığın tərəfdarıdır. Azərbaycan Avropa İttifaqının «Şərq Tərəfdaşlığı» platforması kontekstində çox önəmli ölkədir və strateji enerji tərəfdaşdır. Biz Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında yeni saziş üzrə irəliləyişi dəstəkləməkdə davam edirik. Ukraynadakı müharibə öz enerji resursları mənbələrini şaxələndirmək üçün Avropaya bir xəbərdarlıq idi. Avropa İttifaqı öz enerji resursları mənbələrinin şaxələndirilməsini və özünün yanaacaq məhsullarında Rusiyadan asılılığına son qoymaq istəyir. Avropa İttifaqında enerji ixrac edən alternativ ölkələrlə, o cümlədən təbii qaz sahəsində Azərbaycanla əməkdaşlığın gücləndirilməsinə böyük maraq vardır. Azərbaycan enerji sektorunda Avropa İttifaqının etibarlı tərəfdaşdır.

Biz ölkələrimiz arasında Avropa və digər beynəlxalq inkişaf alətləri vasitəsilə əməkdaşlıq potensialını görürük. Biz öz uğurlarımızla və islahatlar sahəsindəki təcrübəmizlə bölüşməkdə maraqlıyıq. Ən yaxşı misallardan biri Avropa İttifaqının Tvinning proqramıdır. Azərbaycan və Litva bu proqramda etibarlı tərəfdaşlardır və bilirəm ki, biz artıq bir çox «Tvinning» layihələrini sona çatdırmışıq, bəziləri isə davam etməkdədir.

Mən bilirəm ki, Azərbaycan öz qarşısına ümumi enerji sahəsində bərpa olunan enerji mənbələrinin həcmnin artırılması məqsədini qoyub. Litva bərpa olunan enerji sektorunda, xüsusilə Günəş enerjisi sa-

həsində güclü mövqeyə malikdir. Litva şirkətləri yüksək keyfiyyətə və davamlılığa malik Günəş enerjisi modulları təqdim edə bilər. Litva Azərbaycana çoxlu sayda fərqli qida məhsulları təqdim edə bilər. Bu məhsulların əsas ixrac bazarı yüksək səviyyəli qida keyfiyyəti tələb edən Avropa İttifaqıdır.

Ölkələrimiz arasında nəqliyyat və logistika sahəsində əməkdaşlıq da böyük potensiala malikdir. Litva yaxşı inkişaf etmiş avtomobil yolu, dəmir yolu, inter-model və dəniz limanları infrastrukturu və xidmətlərinə sahibdir. Biz Avropa bazarına sərfəli logistik çıxış imkanı təklif edə bilərik. Biz Avropa–Qafqaz–Asiya nəqliyyat dəhlizinin potensialını araşdırmaqda maraqlıyıq.

Təhsil sahəsi üzrə nümayəndə heyəti də Azərbaycana gəlib. Litva universitetlərinin rektorları ali təhsil sahəsində əməkdaşlığı gücləndirmək istəyirlər. Əsas məqsəd Azərbaycan universitetləri ilə birgə ikili diplom – təhsil proqramlarının qurulmasıdır. Bu kontekstdə demək istəyirəm ki, həyat yoldaşım Diana Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində auditoriyanın açılışı mərasimindədir. Auditoriya litvalı yazıçı Vincas Kreve-Mickevicusun adını daşıyır. Vincas Kreve görkəmli və müstəsna bir şəxsiyyət idi. Yüz il öncə, 1919-cu ildə o, müstəqil Azərbaycan Respublikasında Litvanın konsulu kimi çalışmışdır. O, Litva sənədləri verməklə, minlərlə insanı bolşeviklərin qırmızı terrorundan xilas etmişdir. Cənab Prezident, bizi Bakıda səmimi qarşıladığınıza görə təşəkkür edirəm və Sizi Vilnüsə səfərə dəvət edirəm.

**LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
GİTANAS NAUSEDANIN ŞƏRƏFİNƏ
VERİLMİŞ RƏSMİ ZİYAFƏTDƏ İŞTİRAK**

18 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və xanımı Mehriban Əliyevanın adından mayın 18-də Litva Respublikasının Prezidenti Gitana Nauseda və xanımı Diana Nausedienenin şərəfinə rəsmi ziyafət verilmişdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva ziyafətdə iştirak etdilər.

AZƏRBAYCAN–LİTVA BİZNES-FORUMUNDA İŞTİRAK

18 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Litva Respublikasının Prezidenti Gitanas Nausėda mayın 18-də Bakıda Heydər Əliyev Mərkəzində keçirilmiş Azərbaycan–Litva biznes-forumunun açılışında iştirak etmişlər.

Dövlət başçıları biznes-forumda çıxış etdilər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Cənab Prezident!

Əziz qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Bu gün Litva Prezidentinin rəsmi səfəri zamanı biz biznes-forumda iştirak etməyə və işgüzar dairələrimizə öz məsləhətlərimizi verməyə, bu fürsətdən istifadə edərək, çox fəal dialoqa qatılmaq və yaxşı nəticələr əldə etməyə gəldik. Mən bilirəm ki, bu gün bir sıra sənədlər imzalanacaqdır. Ümid edirəm ki, bu sənədlər iş qurmaq üçün yeni imkanlar yaradacaqdır. Ölkələrimiz arasındakı güclü siyasi münasibətləri nəzərə alaraq, uzun illərdir ki, biz artıq strateji tərəfdaşlarıq və Prezidentin hazırkı səfəri fəal siyasi dialoqun olduğunu bir daha nümayiş etdirir. Düşünürəm ki, iqtisadiyyat, ticarət, investisi-

ya və digər sahələrdə fəal qarşılıqlı əlaqədə olmaq üçün əsl vaxtdır.

Əlbəttə, biznes-forum planlarımız, ölkəmizdəki biznes mühiti, sərmayə də daxil olmaqla, imkanlar haqqında bir-birimizi məlumatlandırmaq, həmçinin işgüzar əlaqələr qurmaq üçün yaxşı fürsətdir. Fikrimcə, yaxın zamanlarda bir araya gələcək hökumətlərarası birgə Komissiya bizim işgüzar dairələrin səylərini əlaqələndirəcək, eyni zamanda, hər iki ölkədə iş qurmaq üçün çoxlu imkanlar yaradacaqdır. Bu gün nümayəndə heyətlərinin müzakirə edəcəyi məsələlər arasında ticarət, investisiya, kənd təsərrüfatı, informasiya texnologiyalarının inkişaf etdirilməsi, nəqliyyat, enerji, təhsil ilə bağlı məsələlər vardır. Müzakirə etdiyimiz bütün məsələlərə dair bizdə ümumi anlayış vardır. Həmçinin həmin məsələlərə dair praktiki nəticələr əldə etməyə və əməkdaşlığı inkişaf etdirmək üçün başqa nə etməyi müəyyənləşdirməyə ehtiyacımız vardır.

Düşünürəm ki, Azərbaycanda biznes mühiti investorlar üçün əlverişlidir. Biz 10 milyardlarla bir-başə xarici investisiyadan məmnunuq. Xarici şirkətlərin sərmayə portfelinin şaxələndirilməsi də çox vacibdir. Investisiya proqramlarımızın ilkin vaxtlarında əsasən neft-qaz sektoruna investisiya qoyulurdusa, indi biz bərpa olunan enerji sahəsində bir-başə xarici investisiyaları görürük. Bu ilin əvvəlində xarici investorlar ilə 470 meqavat gücündə Günəş və külək elektrik stansiyaları tikmək üçün iki böyük müqavilə imzalanıbdir ki, bu da əlverişli investisiya mühiti olmasının göstəricisidir.

Ümumilikdə Azərbaycan iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi bizim əsas prioritetdir. Təbii ki, ənənəvi olaraq enerji sektoru bizim iqtisadiyyatda aparıcı sektor olub və bu, davam edəcəkdir. Xüsusilə biz indi Azərbaycan qazını ilk dəfə 2021-ci ilin yanvarından başlayaraq, Avropa İttifaqı da daxil olmaqla, müxtəlif məntəqələrə nəql edən «Cənub Qaz Dəhlizi»nin tikintisini, 3500 kilometr uzunluğunda birləşdirilmiş çoxsaylı boru kəməri sistemini yekunlaşdırmışdıq. Əlbəttə, bizim iqtisadiyyatın ənənəvi sahəsi olan neft sektorunun inkişaf etdirilməsi yerli məqsədlər və bir çox ölkələrin enerji təhlükəsizliyi üçün vacib rol oynamaqda davam edir. Bununla belə, şaxələndirmə bizim əsas hədəfdir. Çünki biz başa düşürük ki, şaxələndirmə olmadan davamlı iqtisadiyyat yaratmaq üçün bizim planlar yerinə yetirilməyəcəkdir. Biz bu xüsusda yaxşı nəticələr görürük. Sizə deyə bilərəm ki, bu ilin dörd ayının nəticələri ümumi olaraq perspektivlidir. Bizim iqtisadiyyat 7,2 faiz artıb. Pandemiyadan sonrakı dövrü düşünsək, bu çox yaxşı rəqəmdir. Qeyri-neft sektoru ilə bağlı daha yaxşı rəqəmlər vardır – burada artım 11,4 faizdir. Bizim çox az xarici borcumuz vardır – ümumi daxili məhsulun yalnız 12,5 faizi həcmində. Hədəf onu ümumi daxili məhsulun 10 faizi həcminə qədər azaltmaqdır.

Bizim ixrac potensialımız artır, həm beynəlxalq bazarlara qaz ixracının artmasına, həm də qeyri-enerji sahəsindəki islahatlara görə. Bu il ixrac 85 faiz, qeyri-neft ixracı isə 40 faizə yaxın artıb. Düşünürəm ki, bu, ölkənin dayanıqlı inkişafını göstərir. Çünki enerji potensialı təbii sərvətlərimizə əsaslanır

və Azərbaycan xalqının, dost və qonşularımızın rifahına xidmət edir. Eyni zamanda, qeyri-enerji sahəsində artım da iqtisadiyyatımızda islahat aparmaq üçün hökumətimizin istəyini və bacarığını nümayiş etdirir. Azərbaycandakı müsbət demoqrafik vəziyyəti nəzərə alaraq, biz daim işsizliklə bağlı məsələlərə diqqət yetirməliyik. Biz işsizlik səviyyəsini 5-6 faizə qədər azaltmağa nail olmuşuq. Lakin bunu aşağı səviyyədə saxlamaq üçün biz hər il yeni iş yerləri açmalıyıq. Çünki Azərbaycan əhalisinin sayı, 30 il əvvəl müstəqilliyimiz əldə olunandan bu günə qədər 7 milyondan 10 milyona qədər artıb və indi də artmaqdadır. Bu səbəbdən biz daha çox insan üçün iş yerlərinə sahib olmalıyıq. Xüsusilə də indi – dördüncü sənaye inqilabının nəticəsində bir çox işlərin artıq mövcud olmayacağı dövrdə biz özümüzü yeni iş sahələrinə hazırlamalıyıq. Yeri gəlmişkən, bu məsələ bizim bugünkü müzakirələrin mövzusu idi. Biz təhsil sahəsində əməkdaşlıqdan da danışdıq, xüsusilə də ölkələrimizin inkişaf ehtiyaclarına yönələn təhsil barəsində.

Biz həmçinin nəqliyyat sektorunda əməkdaşlıq məsələlərini də müzakirə etdik. Düşünürəm ki, biznes dairələri üçün və bir-birinə o qədər də yaxın yerləşməyən ölkələrimiz arasında əməkdaşlıq üçün bu dayanıqlı nəqliyyat yollarının olması çox önəmlidir. Biz Azərbaycanda bunun üzərində uzun illər işləmişik və nəqliyyat şəbəkəsinin şaxələndirilmiş zəncirini yaratmışıq. Mən bunu regionun yeni nəqliyyat xəritəsi adlandırardım, Qafqazda, həmçinin Xəzər dənizi boyu və Asiyada. Coğrafi yerləşmənin üstünlüklərindən faydalanaraq, biz müasir infra-

struktur – dəniz limanı, dəmir yolu bağlantıları, bir neçə beynəlxalq hava limanları, avtomobil yolları yaratdıq. Biz Şərq–Qərb və Şimal–Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin üzərində yerləşirik. Həmçinin deyə bilərəm ki, Azərbaycan şimaldan qərbə gedən yükləri də ötürür. Biz infrastruktura yatırımlar etdik. Lakin aydındır ki, qonşu ölkələrlə yaxşı işçi münasibətlər olmadan heç bir ölkə, xüsusilə də Azərbaycan kimi açıq dənizə çıxışı olmayan ölkə tranzit ölkəyə çevrilə bilməz. Açıq dənizə çıxışı olmayan ölkə olmasına baxmayaraq, biz Azərbaycanı önəmli nəqliyyat mərkəzinə çevirdik. Azərbaycanın rolu mütləq şəkildə artacaq. Çünki bu yaxınlarda nəqliyyat infrastrukturumuzun necə istifadə edilməsi ilə bağlı qonşularımızdan çox sayda yeni təkliflər almışıq. Əlbəttə, əvvəlcə dediyim kimi, bu, Litva və Azərbaycandan olan biznes dairələrinin əməkdaşlığı və kommunikasiyanın ən yaxşı yollarının tapılması üçün çox önəmli olacaqdır.

Azərbaycanda ümumi iqtisadi artımdan danışarkən, biz enerji təhlükəsizliyi məsələsinə də toxunmalıyıq. Bu gün Azərbaycan öz enerji təhlükəsizliyini 100 faiz təmin edir və bir çox digər ölkələrin, o cümlədən Avropa İttifaqı üzvlərinin də enerji təhlükəsizliyini təmin edir. Biz neft, qaz, elektrik enerjisi, neft-kimya məhsulları ixrac edirik. Bizim planlarımıza qazın, elektrik enerjisinin və neft-kimya məhsullarının ixracını böyük həcmdə artırmaq daxildir. Neft ixracına gəldikdə isə, ixracın bugünkü profili bizi və istehlakçıları qane edir. Eyni zamanda, bugünkü geosiyasi vəziyyəti nəzərə alsaq görürük ki, Azər-

baycanın enerji resurslarına ehtiyac heç vaxt olmadığı qədər böyük olacaqdır. Bu il biz artıq Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında enerji dialoquna başlamışıq. O, bir çox sahələri – neft, qaz, elektrik enerjisi, hidrogen və bərpa olunan enerji mənbələrini əhatə edir.

Bizim aramızda tam anlaşma var və biz böyük həvəslə çalışırıq, çünki bu halda hər bir tərəf udur. Azərbaycana etibarlı və uzunmüddətli bazarlar, ədalətli nizamlama və qanunvericilik olan bazarlar lazımdır. Bu, Avropa bazarıdır. Avropa istehlakçılara isə əlavə enerji resursları mənbələri lazımdır. Bu baxımdan, əlbəttə ki, Azərbaycan Avropa İttifaqı tərəfindən töhfə verən tərəf kimi qəbul edilir. Bərpa olunan enerjinin 2030-cu ilə qədər ümumi balansımızda ən azı 30 faiz olması planlarımızı nəzərə alaraq, hesab edirəm ki, həmin planlara dəyişiklik edilə bilər. Fikrimcə, biz hətta enerji balansımızda 30 və ya 40 faiz bərpa olunan enerjini nəzərdə tuta bilərik. Onda, əlbəttə ki, Avropa istehlakçıları üçün bərpa olunan enerji mənbələri hesabına istehsal edilmiş enerji daha çox cəlbedici ola bilər. Biz bunun üzərində işləyirik. Bu baxımdan, biz düzgün yoldayıq.

İqtisadi davamlılığa gəldikdə isə, Azərbaycan artıq xarici yardım və ya beynəlxalq kreditlər alan ölkə deyil. Bəli, biz kreditləri götürürük, lakin onları yalnız yüksək texnoloji layihələrə cəlb edirik. Eyni zamanda, biz donora çevrilmişik. Biz özümüz kredit ayırıraq. Ehtiyatlarımız isə xarici borcumuzu bir neçə ay ərzində sıfıra endirə bilər. Bu, yaxşı iqtisadi vəziyyətdən xəbər verir və gələcək islahatlarımızı lazımcaca planlaşdırmağa imkan yaradır.

Avropa İttifaqı ilə aparılan əməkdaşlığımız haqqında bir neçə söz deyim. Avropa İttifaqı bizim əsas ticari tərəfdaşımızdır və bu belə də davam edəcəkdir. Biz yeni sazişlə bağlı Avropa İttifaqı ilə aparılan danışıqların son mərhələsindəyik. Əlbəttə ki, Avropa İttifaqının üzvləri, xüsusən də Litva ilə əməkdaşlıq bizim üçün strateji əhəmiyyət kəsb edir. Şadam ki, bu əməkdaşlıq çox uğurla inkişaf edir.

İkitərəfli ticari və iqtisadi gündəliyimizə gəldikdə, fikrimcə, çox yaxşı haldır ki, iqtisadiyyatlarımız bir-biri ilə rəqabət aparmır. İqtisadiyyatlar Avrasiyanın fərqli hissələrində yerləşir. Beləliklə, biz birgə səylərimiz və layihələrimizlə, daha çox məlumat verməklə bir növ, işbirliyi qura bilərik. Hesab edirəm ki, bu gün keçirilən biznes-forumun üstünlüklərindən biri imkanların, biznes mühitinin, qaydaların, vergilərin, sərmayə imkanlarının və digər məsələlərin nümayiş etdirilməsindən ibarətdir. Əminəm ki, hər iki ölkənin biznes nümayəndə heyətləri bu fürsəti əldən verməyəcəklər.

Bir daha bütün qonaqlarımızı salamlayıram və biznes-foruma uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Litva Prezident Gitanas Nausedanın çıxışı

Zati-aliləri Prezident Əliyev!

Xanımlar və cənablar!

Bu gün burada sizin qarşınızda çıxış etməkdən şərəf hissi duyuram. Böyük məmnuniyyətlə Prezident İlham Əliyevlə Azərbaycan–Litva biznes-forumunun açılışında iştirak edirəm. Bu gün əvvəlcə

hər iki ölkə üçün vacib olan müxtəlif mövzular ətrafında Prezidentlə apardığım səmimi söhbətdən çox razıyam. Azərbaycanın işgüzar və siyasi dairələrini səmimi-qəlbdən salamlayıram.

Biz çox müstəsna məkanda görüşürük. Ümid edirəm ki, bu təkrar olunmaz və memarlıq baxımından xüsusi mədəniyyət mərkəzi iki dövlətin – Azərbaycan və Litvanın işgüzar dairələrini hamının rifahı naminə bir-birinə daha yaxın edəcək. Sələfimin – Litva Prezidentinin Azərbaycana son səfərindən 10 il keçir. Mənim məqsədim iki ölkənin iqtisadi, mədəni, siyasi və sosial əlaqələrini yenidən canlandırmaqdan, onları daha sıx və uzunmüddətli etməkdən ibarətdir.

Mən ölkələrimiz arasında biznes əlaqələrini daha da möhkəmləndirmək üçün Azərbaycanın işgüzar dairələrini bu ilin ikinci yarısında Litvaya səfərə dəvət edirəm. İqtisadi əməkdaşlıq üçün istifadə olunmamış geniş imkanlarımız vardır. Görürəm ki, Azərbaycanın qlobal iqtisadiyyatda oynadığı rolu daha da artacaq və əslində ölkə artıq çoxsaylı nailiyyətlərə imza atıb. Ukraynadakı müharibə qlobal ticarəti yenidən nizamlayır. Asiya ilə Avropanın kəsişdiyi məkanda yerləşən Azərbaycan qlobal ticarətdə ən mühüm rollardan birini oynayır və oynayacaqdır. «Yaşıl iqtisadiyyat» və innovasiyalarla bağlı məqsədlər sizin gələcək iqtisadi perspektivlərinizi və gücünüzü şərtləndirən əsas meyarlardır.

Mənim ölkəmin – Litvanın çox saylı təklifləri vardır. Litvada geniş maliyyə və vergi imtiyazlarına malik 7 azad iqtisadi zona vardır. Rəqəmsal infra-

strukturumuz sürətlidir və münasib tariflərə əsaslanır. O, Avropa İttifaqında ən yaxşılar sırasındadır. Lazımi şəkildə inkişaf etmiş şose və dəmir yolu xətləri, hava və dəniz nəqliyyatı ölkəmin digər üstünlüklərini təşkil edir.

Sizin xüsusi diqqətinizi Litvanın Klaypeda dəniz limanına cəlb etmək istərdim. Həmin zonada dəniz buz bağlamır və o, Baltik dövlətləri arasında ən böyük limandır. Bütün il ərzində Litva strateji baxımdan güclü, şaxələndirilmiş istehsal sektorunun qurulmasına diqqət yetirirdi. İndi isə ölkəmiz innovativ və yüksək texnoloji sektorlar üzərində çalışır. Güclü istehsal sabit enerji mənbələrini tələb edir. Son 10 il ərzində biz artıq böyük elektrik istehsalı işlərini icra etmişik, qaz və maye qaz terminalının tikintisi layihələrini həyata keçirmişik. Həmin terminalın inşası 2014-cü ildə başa çatdırılıbdır. Hazırda enerji sektorumuz Günəş və külək enerji parklarından ibarətdir. Biz bu yaxınlarda Baltik dənizində ilk dəfə olaraq, külək enerji parkını yaradacağıq.

Litvanın ərzaq və kənd təsərrüfatı sahəsinin gücü müxtəlif çeşidli məhsullarda görünür. Nəticədə biz ərzaq məhsullarımızı 150-dən artıq ölkəyə ixrac edirik. Nəhayət, bütün iqtisadi sahələr ixtisaslı əmək qüvvəsi sayəsində bir-biri ilə bağlıdır. Gəncələrin 56 faizi ali təhsilə malikdir və bu göstəriciyə görə Litva Avropa İttifaqında lider mövqeyindədir. İki onillik öncə Avropa İttifaqına qoşulduqdan sonra Litva iqtisadi uğur qazandı. Mənim ölkəmdə adambaşına düşən ümumi daxili məhsulun payı ən sürətlə Avropa İttifaqının orta göstəricisinə yaxın-

laşıb və bu reytingdə biz yalnız İrlandiyadan sonra gəlirik. Mən Azərbaycanın işgüzar dairələrini Litvanın ekosistemindən Avropa İttifaqı bazarına giriş nöqtəsi kimi istifadə etməyə çağırıram. Hər iki ölkə üçün biznes əməkdaşlığı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Litvadan gəlmiş və fərqli sektorları təmsil edən işgüzar kişi və qadınlardan ibarət müxtəlif tərkibli heyətləri bu gün görməkdən çox məmnunam.

Hörmətli Litva və Azərbaycanın işgüzar dairələri, sizin hamınıza maraqlı müzakirələr arzulayıram və ümid edirəm, söhbətlər zamanı ölkələrimiz – Litva və Azərbaycan üçün faydalı olacaq nəticələr əldə olunaçaq. Çox sağ olun.

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

18 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikası və Litva Respublikası arasında mayın 18-də sənədlərin imzalanması mərasimi keçirilmişdir.

«Beynəlxalq yol nəqliyyatı Sazişi»ni Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev və Litva Respublikasının Nəqliyyat və Kommunikasiya nazirinin müavini Yulius Skaçkauskas imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Ticarət və Sənaye Palatası ilə Litva Respublikasının Ticarət, Sənaye və Sənətkarlıq Palataları Assosiasiyası arasında Əməkdaşlıq Sazişi»ni Palatanın prezidenti Niyaz Əlizadə və Assosiasiyanın baş direktoru xanım Gedre Rajinskiene imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) ilə Litva Respublikasının Ticarət, Sənaye və Sənətkarlıq Palataları Assosiasiyası arasında Əməkdaşlıq Memorandumu»nu KOBİA-nın İdarə Heyətinin sədri Orxan Məmmədov və Assosiasiyanın baş direktoru xanım Gedre Rajinskiene imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Agentliyi – AZPROMO ilə Litva İn-

novasiya Agentliyi arasında Əməkdaşlıq Memorandumunu»nu AZPROMO-nun rəhbəri Yusif Abdullayev və Agentliyin baş direktoru xanım Agne Vaitkunene imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Agentliyi – AZPROMO ilə Litva Respublikası Sənayeçilər Konfederasiyası arasında Əməkdaşlıq Memorandumunu»nu AZPROMO-nun rəhbəri Yusif Abdullayev və Konfederasiyanın vitse-prezidenti Romas Austinskas imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası ilə Litva Respublikası Sənayeçilər Konfederasiyası arasında Əməkdaşlıq Müqaviləsi»ni Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasının prezidenti Məmməd Musayev və Litva Respublikası Sənayeçilər Konfederasiyasının vitse-prezidenti Romas Austinskas imzaladılar.

* * *

Azərbaycan–Litva sənədlərinin imzalanması mərasimindən sonra dövlət başçıları Heydər Əliyev Mərkəzində klassik avtomobillərin sərgisi ilə tanış oldular.

Heydər Əliyev Mərkəzinin direktoru Anar Ələkbərov sərgi haqqında məlumat verdi. Klassik avtomobil sərgisində XIX əsrin sonlarından başlayaraq, müxtəlif ölkələrdə istehsal olunmuş 60-dək nadir avtomobil nümayiş etdirilir. Ziyarətçilər sərgini izləməklə nəqliyyat vasitələrinin istehsalı tarixi barədə

məlumat əldə edirlər. Eyni zamanda, burada avtomobil sənayesinin ayrı-ayrı inkişaf mərhələləri ilə bağlı da maraqlı məlumatlar təqdim olunur.

Heydər Əliyev Mərkəzində 2015-ci ildən fəaliyyət göstərən klassik avtomobil sərgisində avtomobillərə aid arxiv materialları əsasında hazırlanmış videoçarxlar, aksesuarlar və nəşrlər də nümayiş etdirilir.

Biznes-forum işini müzakirələrlə davam etdirdi.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ KƏND
TƏSƏRRÜFATI VƏ MEŞƏÇİLİK NAZİRİ
VAHİD KİRİŞÇİNİN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

19 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 19-da Türkiyə Respublikasının Kənd Təsərrüfatı və Meşəçilik naziri Vahid Kirişçinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Vahid Kirişçi Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Erdoğanın salamlarını dövlət başçımıza çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Türkiyənin dövlət başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Söhbət zamanı Prezident İlham Əliyevin bir neçə gün əvvəl Türkiyəyə səfəri məmnunluqla xatırlandı və bu səfərin əlaqələrimizin inkişafında rolu qeyd edildi.

Prezident İlham Əliyev Vahid Kirişçini Türkiyənin Kənd Təsərrüfatı və Meşəçilik naziri vəzifəsinə təyin olunması münasibətilə təbrik etdi, ona fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Vahid Kirişçi təbrikə görə minnətdarlığını bildirdi, nazir kimi özünün ilk səfərini qardaş Azərbaycana etdiyini vurğuladı.

Görüşdə ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi bildirildi, əməkdaşlığımızın gündəliyində kənd təsərrüfatının mühüm yer tutduğu qeyd olundu.

Prezident İlham Əliyev ermənilər tərəfindən işğal dövründə ərazilərimizdə kənd təsərrüfatı ilə bağlı hər şeyin dağıldığını qeyd etdi və azad olunmuş torpaqlarımızda digər sahələrlə yanaşı, kənd təsərrüfatı ilə də bağlı genişmiqyaslı işlərin planlaşdırıldığını bildirdi. Bu baxımdan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə Türkiyə ilə kənd təsərrüfatı sahəsində sıx əməkdaşlıq və birgə fəaliyyətin həyata keçirildiyi məmnunluqla vurğulandı.

Söhbət zamanı Bakıda keçirilən «Caspian Agro–2022» – Beynəlxalq Kənd Təsərrüfatı Sərgisinin əhəmiyyəti və Türkiyə Kənd Təsərrüfatı və Meşəçilik nazirinin başçılığı ilə nümayəndə heyətinin bu sərgidə iştirakının önəmi qeyd edildi, Türkiyə şirkətlərinin sərgidə geniş təmsil olunduqları bildirildi. Vahid Kirişçinin ölkəmizə səfərinin əməkdaşlığımızın genişləndirilməsinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olundu.

**İSESKO-nun BAŞ DİREKTORU
SALİM BİN MƏHƏMMƏD
ƏL-MALİK İLƏ GÖRÜŞ**

20 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 20-də İSESKO-nun baş direktoru Salim bin Məhəmməd əl-Maliki qəbul etmişdir.

Dövlət başçısı İSESKO baş direktorunun keçən il Ağdam və Füzuliyə, bu il isə Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşaya səfərindən məmnunluğunu bildirdi, Salim bin Məhəmməd əl-Malikin Şuşada təşkil edilmiş beynəlxalq konfransda iştirakını yüksək qiymətləndirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın uzun illər İSESKO ilə səmərəli və uğurlu əməkdaşlıq həyata keçirdiyini vurğulayaraq, torpaqlarımızın ermənilər tərəfindən işğal olunduğu, eləcə də 44 günlük müharibə dövründə İSESKO-nun ölkəmizin ədalətli mövqeyini davamlı dəstəklədiyinə görə minnətdarlığını bildirdi. Dövlət başçısı qeyd etdi ki, biz istərdik UNESCO-nun nümayəndələri də işğaldan azad olunmuş ərazilərə səfər edərək, ermənilərin törətdikləri dağıntıları öz gözləri ilə görsünlər. Lakin əfsuslar olsun ki, müharibənin bitməsindən il yarımından artıq vaxt keçməsinə baxmayaraq, bu təşkilatın nümayəndələri həmin ərazilərə səfər etməyiblər. Prezident İlham Əliyev qeyd

etdi ki, ermənilər tərəfindən ölkəmizə vurulmuş maddi ziyanın qiymətləndirilməsində və bunun beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılmasında İSESKO-nun fəaliyyəti və onun ekspertlərinin iştirakı önəmli rol oynaya bilər.

Dövlət başçısı Bakıda İSESKO-nun Regional Ofisinin yaradılmasının əməkdaşlığımızın genişləndirilməsi işində əhəmiyyətini qeyd etdi, təşkilatın Azərbaycanın haqq işinə göstərdiyi dostluq və tərəfdaşlıq dəstəyinə görə bir daha təşəkkürünü bildirdi.

Xoş sözlərə görə minnətdarlığını ifadə edən İSESKO-nun baş direktoru işğaldan azad edilmiş ərazilərə əvvəlki səfərini xatırladaraq, orada gördükləri mənzərənin onları çox məyus etdiyini bildirdi, həmin ərazilərdə kütləvi dağıntıları, hər şeyin yerlə yeksan olduğunu gördüklərini söylədi. Salim bin Məhəmməd əl-Malik budəfəki səfəri zamanı işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə həyata keçirilən quruculuq işlərinin şahidi olduqlarını məmnunluqla qeyd etdi. Bu yerlərin çox gözəl olduğunu vurğulayan İSESKO-nun baş direktoru xarici ölkələrdən də çox sayda insanın buraya gəlmək istədiklərini bildirdi.

Salim bin Məhəmməd əl-Malik dövlət başçısının işğaldan azad edilmiş ərazilərə mütəmadi səfərləri zamanı məscidləri ziyarətini, insanlarla görüşlərini, orada çalışanlara verdiyi mənəvi dəstəyi yüksək qiymətləndirdi. İSESKO rəhbəri Şuşaya səfəri zamanı kilsəyə də baş çəkdiklərini və orada bərpa işlərinin yekunlaşmaq üzrə olduğunu qeyd etdi.

İSESKO-nun baş direktoru dövlət başçımıza xatirə hədiyyəsi təqdim etdi.

ROMA PAPASI FRANŞISK HƏZRƏTLƏRİNƏ

Zati-müqəddəsləri!

Azərbaycan Respublikası ilə Müqəddəs Taxt-tac arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyi ilə əlaqədar Sizi öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Biz Müqəddəs Taxt-tac ilə əlaqələrimizə xüsusi önəm veririk. Məmnunluqla qeyd etmək istəyirəm ki, qarşılıqlı hörmət ilə səciyyələnən münasibətlərimiz 30 illik dövr ərzində böyük inkişaf yolu keçmişdir. 2002-ci ilin mayında Papa II İohann Pavəlin və 2016-cı ilin oktyabrında zati-müqəddəslərinizin Azərbaycana tarixi səfərləri həm ikitərəfli əlaqələrimiz, həm də sivilizasiyalararası dialoq baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdi. Mən də Vatikanə etdiyim üç rəsmi səfəri, Sizinlə həm Bakıda, həm də Vatikanda keçirdiyimiz görüşləri ən xoş təəssüratlarla xatırlayıram.

2008-ci ildə Bakıda Katolik kilsəsinin açılışı münasibətlərimizin tarixində əlamətdar hadisələrdən biri olmuşdur. 2012-ci ildə isə Vatikanda ilk dəfə müsəlman ölkəsinə – Azərbaycana həsr olunmuş sərgi keçirilmişdir. Bunlar dinlərarası və mədəniyyətlərarası anlaşmanın təşviqi, ümumbəşəri dəyərlərin qorunub saxlanması, insanlar arasında həm-

rəyliyin bərqərar olması istiqamətində əməkdaşlığımızın və birgə səylərimizin təzahürüdür.

Heydər Əliyev Fondu ilə Müqəddəs Taxt-tac arasında formalaşmış səmərəli əməkdaşlığı xüsusi vurğulamaq istərdim. Fond tərəfindən Vatikanda bir sıra bəşəri əhəmiyyət daşıyan tarixi abidələrin bərpaı həyata keçirilmiş, mədəni irsin qorunması sahəsində böyük işlər görülmüşdür. Fondun reallaşdırdığı bu layihələr multikultural dəyərlərə sadıq olan və bu dəyərləri təşviq edən ölkə kimi, Azərbaycanın ənənəvi rolunu bir daha təsdiq edir.

Zati-müqəddəsləri!

Azərbaycan ilə Müqəddəs Taxt-tac arasında əlaqələrin inkişafında, konstruktiv dialoqumuzun genişlənməsində Sizin böyük şəxsi töhfəniz vardır. Azərbaycanın multikulturalizm və tolerantlıq ənənələrinə daim verdiyiniz yüksək qiymətə görə Sizə təşəkkürümü bildirirəm.

İnanıram ki, Azərbaycan ilə Müqəddəs Taxt-tac arasındakı əməkdaşlıq bundan sonra da sivilizasiyalar və dinlərarası dialoqun, dünyada tolerantlığın təşviqinə xidmət edəcəkdir.

Fürsətdən istifadə edərək, Sizə möhkəm cansağlığı, uzun ömür, müqəddəs amallar naminə ali missiyanızda uğurlar diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 20 may 2022-ci il

**BELÇİKA KRALLIĞININ PAYTAXTI
BRÜSSELƏ İŞGÜZAR SƏFƏR**

22 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 22-də Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin dəvəti ilə Belçika Krallığının paytaxtı Brüsselə işgüzar səfərə gəlmişdir.

AVROPA İTTİFAQI ŞURASININ PREZİDENTİ ŞARL MIŞEL İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

Brüssel

22 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin mayın 22-də Brüsseldə Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel dövlətimizin başçısı İlham Əliyevi qarşıladı.

Görüşdə Prezident İlham Əliyev Şarl Mişelin Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin hazırlanması, iki ölkənin münasibətlərinin normallaşdırılması, nəqliyyat dəhlizlərinin açılması, sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası proseslərinə verdiyi dəstəyi yüksək qiymətləndirdi. Bu formatda Avropa İttifaqının təşəbbüsü və vasitəçiliyi ilə üçüncü dəfədir ki, görüşün keçirildiyini qeyd edən dövlət başçımız görüşün təşkilinə görə Şarl Mişelə təşəkkürünü bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sülh müqaviləsinin imzalanması üçün Azərbaycan tərəfindən beynəlxalq hüquqa əsaslanan 5 prinsipin

təqdim olunduğunu qeyd etdi, bu prinsiplərin sülh müqaviləsinin hazırlanmasında əsas rol oynadığını vurğuladı, iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin hazırlanması prosesinin sürətli şəkildə həyata keçiriləcəyinə ümidvar olduğunu bildirdi.

Prezident İlham Əliyev bu il aprelin 6-da Azərbaycan, Ermənistan və Avropa İttifaqı arasında keçirilmiş görüşün nəticələrinə uyğun olaraq, Azərbaycanın aprelin sonunda sülh müqaviləsi üzrə danışıqlara başlamaq üçün İşçi qrupunun tərkibini, həmçinin sərhədlərin delimitasiyası üzrə milli Komissiyanın tərkibini müəyyənləşdirdiyini və bu xüsusda danışıqlara hazır olduğunu bir daha qeyd etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, həmçinin işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə mina probleminə və Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş hesab olunan 4000-ə yaxın şəxsin taleyinə aydınlıq gətirilməsinin vacibliyini bir daha vurğuladı.

Dövlət başçısı 10 noyabr Bəyanatının bütün müddələrinin Ermənistan tərəfindən icra olunmasının zəruriliyini qeyd etdi.

Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel Avropa İttifaqının Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılması prosesinə dəstək vermək əzmini bir daha ifadə etdi, vasitəçilik səylərini davam etdirəcəyini bildirdi və bu formatda keçirilmiş əvvəlki görüşlərin əhəmiyyətinə toxundu. Şarl Mişel Brüsseldə bu formatda görüşdə iştirakına görə dövlət başçımıza minnətdarlığını bildirdi.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparıldı.

**AVROPA İTTİFAQI ŞURASININ
PREZİDENTİ ŞARL MIŞEL VƏ
ERMƏNİSTANIN BAŞ NAZİRİ
NİKOL PAŞİNYAN İLƏ
ÜÇTƏRƏFLİ GÖRÜŞ**

Brüssel

22 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin mayın 22-də Brüsseldə Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel və Ermənistan Respublikasının baş naziri Nikol Paşinyan ilə görüşü olmuşdur.

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

23 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 23-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğana zəng etmişdir.

Dövlət başçımız dünən Brüsseldə Azərbaycan Prezidenti, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında keçirilmiş görüş barədə məlumat verdi. Prezident İlham Əliyev görüş zamanı Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin hazırlanması, bu xüsusda Azərbaycan tərəfindən beynəlxalq hüquqa əsaslanan 5 prinsipin təqdim olunması, iki ölkə arasında münasibətlərin normallaşdırılması, nəqliyyat dəhlizlərinin açılması, sərhədlərin delimitasiyası ilə bağlı müzakirə olunmuş məsələlərə toxundu. Azərbaycan Prezidenti üçtərəfli görüşün nəticəsini müsbət qiymətləndirdiyini bildirdi.

Dövlət başçımız eyni zamanda, bu gün Azərbaycan Respublikası ilə Ermənistan Respublikası arasında dövlət sərhədinin delimitasiyası üzrə Dövlət Komissiyasının yaradılması haqqında sərəncam verildiyini də qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev, həmçinin Zəngəzur dəhlizinin açılması, o cümlədən həm dəmir yolu, həm də

avtomobil yolunun çəkilməsi məsələləri ilə də bağlı tərəflərin razılığa gəldiyini bildirdi.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan üçtərəfli görüş barədə verilən məlumata görə minnətdarlığını ifadə etdi və bu görüşdə əldə olunmuş müsbət nəticələri yüksək qiymətləndirdi.

Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri bölgədə sülhün tezliklə əldə edilməsinin önəmini vurğuladılar.

Dövlət başçıları söhbət zamanı ikitərəfli dostluq və qardaşlıq münasibətlərinə dair məsələlər və gələcək təmaslar barədə fikir mübadiləsi apardılar.

**ÖZBƏKİSTAN RESPUBLİKASI
BAŞ NAZİRİNİN MÜAVİNİ,
TURİZM VƏ MƏDƏNİ İRS NAZİRİ
ƏZİZ ABDUHAKİMOV İLƏ GÖRÜŞ**

24 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 24-də Özbəkistan Respublikası Baş Nazirinin müavini, Turizm və Mədəni İrs naziri Əziz Abduhakimovu qəbul etmişdir.

Əziz Abduhakimov Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin salamlarını dövlət başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Özbəkistan dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi. Azərbaycan ilə Özbəkistan arasında dostluq münasibətlərinin müxtəlif sahələrdə – siyasi, iqtisadi, nəqliyyat və digər sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı, bu baxımdan qarşılıqlı səfərlərin önəmi qeyd edildi.

Söhbət zamanı Şamaxının Türk Dövlətləri Təşkilatı tərəfindən Türk Dünyasının Turizm Paytaxtı seçilməsi və orada Təşkilata üzv ölkələrin Turizm nazirlərinin VII iclasının keçirilməsinin önəminə toxunuldu. Bu tədbirin Təşkilata üzv dövlətlər arasında turizm sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi işinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olundu.

Dövlət başçısı Füzuli rayonunun erməni işğalından azad edilmiş ərazisində Özbəkistan Prezidentinin məktəb binasının tikintisi ilə bağlı təşəbbüsünü yüksək qiymətləndirdiyini bir daha qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, ölkələrimizdə tarixi baxımdan xeyli sayda görməli yerlərin və dünyə əhəmiyyətli tarixi abidələrin mövcudluğu nəzərə alınaraq, turizm sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün yaxşı potensial vardır.

Qonaq turizmlə bağlı ölkələrimizin müvafiq qurumları arasında səmərəli əməkdaşlığın həyata keçirildiyini vurğuladı və Şamaxıdakı tədbirdə iştirakından məmnunluğunu ifadə etdi.

TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATININ BAŞ KATİBİ BAĞDAD AMREYEV İLƏ GÖRÜŞ

24 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 24-də Türk Dövlətləri Təşkilatının baş katibi Bağdad Amreyevi qəbul etmişdir.

Görüşdə Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində müxtəlif istiqamətlərdə uğurlu əməkdaşlığın həyata keçirildiyi qeyd olundu, bu Təşkilatın fəaliyyətində Azərbaycanın rolu yüksək qiymətləndirildi.

Torpaqlarımızın Ermənistan tərəfindən işğalı zamanı və Vətən müharibəsi dövründə Təşkilatın Azərbaycanın ədalətli mövqeyinə verdiyi dəstəyin əhəmiyyəti bir daha vurğulandı.

Bağdad Amreyev işğaldan azad edilmiş ərazilərə, o cümlədən Şuşaya səfərlərini məmnunluqla xatırladı. Qonaq yaxın günlərdə Bakıda Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin İnformasiya və Yüksək Texnologiyalar nazirlərinin də toplantısının keçirilməyini və həmin toplantıda iştirak edən nazirliklərin təmsilçilərinin «TEKNOFEST Azərbaycan» Aerokosmik və Texnologiya Festivalına da qatılacaqlarını diqqətə çatdırdı. O həmçinin iyunda Şuşada Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində genişmiqyaslı biznes-forumun keçirilməsi niyyətinin olduğunu qeyd etdi, Türk

Dünyasından olan özəl şirkətlərin və iş adamlarının Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgələrində həyata keçirilən quruculuq layihələrinə böyük maraq göstərdiklərini bildirdi. Bağdad Amreyev Şuşanın 2023-cü ildə Türk Dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan olunduğunu nəzərə çatdırdı, bu baxımdan Azərbaycan ilə birlikdə Şuşada çoxsaylı mədəniyyət tədbirlərinin keçiriləcəyini bildirdi.

Eyni zamanda Türk Dövlətləri Təşkilatı tərəfindən Şamaxı şəhərinin 2023-cü il üçün Türk Dünyasının turizm paytaxtı seçilməsinin əhəmiyyəti qeyd edildi və Bağdad Amreyevin Şamaxıya səfərinin türk dövlətləri arasında turizm sahəsində də əməkdaşlığın genişləndirilməsi işinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə edildi.

Söhbət zamanı əməkdaşlığın perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**ESTONİYA RESPUBLİKASI
PARLAMENTİNİN SƏDRİ
YURİ RATASIN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

25 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 25-də Estoniya Respublikası Parlamentinin Sədri Yuri Ratasın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Dövlət başçısı Azərbaycanla Estoniya arasında ikitərəfli münasibətlərin gələcəkdə də uğurla inkişaf edəcəyinə ümidvar olduğunu bildirərək, qarşılıqlı təmasların önəmini qeyd etdi və bu baxımdan Azərbaycan parlamenti sədrinin Estoniyaya, Estoniya Parlamenti Sədrinin isə ölkəmizə səfərinin həm ikitərəfli münasibətlərin, o cümlədən parlamentlərarası əməkdaşlığın genişlənməsinə töhfə verdiyini bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Yuri Ratasın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin Şuşaya səfərinə toxunaraq, bu səfərin ermənilərin həmin ərazilərdə işğal dövründə törətdikləri genişmiqyaslı dağıntıları öz gözləri ilə görmələri baxımından çox önəmli olduğunu vurğuladı.

Avropa İttifaqı–Azərbaycan əlaqələrinə toxunan dövlət başçısı Brüsselə son səfərinin nəticələrini çox müsbət qiymətləndirdi və səfər zamanı Avropa İttifaqı

qı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin bəyanatını qeyd edərək, Avropa İttifaqının Ermənistan və Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılmasında vacib rol oynadığını bildirdi.

Dövlət başçısı Avropa İttifaqı ilə əlaqələrin ölkəmiz üçün önəmini qeyd edərək, bu əlaqələrin çoxşaxəli olduğunu və ənənəvi enerji sahəsindən əlavə, digər istiqamətləri də əhatə etdiyini diqqətə çatdırdı və vurğuladı ki, ölkəmizdə yaradılmış müasir nəqliyyat infrastrukturunu və Azərbaycanın Xəzəryanı dövlətlər, eləcə də Qərbi istiqaməti üzrə bağlantıları Avropa ilə Asiya arasında qarşılıqlı əlaqədə çox mühüm rol oynayacaqdır.

Estoniya Parlamentinin Sədri Yuri Ratas ilk növbədə, 28 May – Müstəqillik Günü münasibətilə Prezident İlham Əliyevi və xalqımızı təbrik etdi, iki ölkə arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyinin qeyd olunmasının önəmini vurğuladı. Yuri Ratas Bakıya səfəri zamanı səmərəli və məhsuldar görüşlər keçirdiyini diqqətə çatdırdı.

Görüşdə əməkdaşlığın perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**GÜRCÜSTAN PREZİDENTİ
XANIM
SALOME ZURABIŞVİLİYƏ**

Hörmətli xanım Prezident!

Dost Gürcüstanın milli bayramı – Müstəqillik Günü münasibətilə Sizə və bütün xalqınıza öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı yetirməkdən məmnunluq duyuram.

Azərbaycan–Gürcüstan əlaqələri çoxəsrlik dostluq, mehriban qonşuluq və qarşılıqlı dəstək kimi möhkəm təməllər üzərində qurulub. Bu il isə ikitərəfli əlaqələrimizin tarixində xüsusilə əlamətdardır – biz Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyini qeyd edəcəyik. Bu müddət ərzində qarşılıqlı etimada əsaslanan əməkdaşlığımızın genişlənməsi və strateji tərəfdaşlığımızın möhkəmlənməsi bizi sevindirir.

Əminəm ki, xalqlarımızın iradəsini əks etdirən dövlətlərarası münasibətlərimiz, müxtəlif sahələri əhatə edən səmərəli əməkdaşlığımız birgə səylərimizlə bundan sonra da uğurla davam edərək, ölkələrimizin rifahına, regionda əmin-amanlığa və sabitliyə töhfə verəcəkdir.

Bu bayram günündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə müvəffəqiyyətlər, dost Gür-cüstan xalqına daim firavanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 26 may 2022-ci il

İSRAİL DÖVLƏTİNİN PREZİDENTİ İSHAQ HERSOQ İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

26 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə mayın 26-da İsrail Dövlətinin Prezidenti İshaq Hersoq telefonla zəng etmişdir.

İsrail Dövlətinin Prezidenti qarşından gələn 28 May – Müstəqillik Günü münasibətilə Prezident İlham Əliyevə təbriklərini çatdırdı.

Dövlət başçımız göstərilən diqqətə və təbrikə görə İsrail Dövlətinin Prezidentinə minnətdarlığını bildirdi.

Prezidentlər Azərbaycan–İsrail əlaqələrinin inkişafından məmnunluq ifadə edərək, əməkdaşlığın bundan sonra da genişlənəcəyinə ümidvar olduqlarını bildirdilər.

Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərin perspektivləri və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

FÜZULİ, CƏBRAYIL VƏ ZƏNGİLAN RAYONLARINA SƏFƏR

26 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 26-da Füzuli, Cəbrayıl və Zəngilan rayonlarına səfər etmişlər.

Dövlət başçısı və xanımı Füzuli rayonunda Horadiz–Cəbrayıl–Zəngilan–Ağbənd avtomobil yolunun tikintisi ilə tanış oldular, Cəbrayıl rayonunda Horadiz–Ağbənd dəmir yolu xəttinin Soltanlı stansiyasının və «Azərenerji» ASC-nin 330/110 kV-luq «Cəbrayıl» enerji qovşağının təməlqoyma mərasimində iştirak etdilər.

Sonra Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Zəngilan rayonuna gəldilər.

Dövlət başçısı və xanımı Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanının və «Paşa Holding» MMC-nin dəstəyi ilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən inşa edilmiş Zəngilan məscidinin tikinti işləri ilə tanış oldular, İşğal və Zəfər muzeyləri kompleksinin təməlqoyma mərasimində iştirak etdilər.

Daha sonra Prezident İlham Əliyevə və xanımı Mehriban Əliyevaya Zəngilan şəhərinin baş planı təqdim olundu.

**Horadiz–Cəbrayıl–Zəngilan–Ağbənd
avtomobil yolunun (Zəngəzur dəhlizi)
tikintisi ilə tanışlıq**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 26-da Horadiz–Cəbrayıl–Zəngilan–Ağbənd avtomobil yolunun (Zəngəzur dəhlizi) tikintisi ilə tanış olmuşlar.

Prezident İlham Əliyevə və xanımı Mehriban Əliyevaya məlumat verildi ki, Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri tərəfindən təməli qoyulmuş və ümumi uzunluğu 123,6 kilometr olan bu yolun tikintisi sürətlə davam etdirilir. Başlanğıcını Füzuli rayonunun Əhmədbəyli kəndindən götürən bu yol 1-ci texniki dərəcəyə uyğun inşa edilir. Yolun ilk 77 kilometrlik hissəsi 6, qalan 46,6 kilometrlik hissəsi isə 4 hərəkət zolaqlı olacaq. Yol boyunca 3 avtomobil tuneli inşa edilir. Tunellərdən birində qazma işləri artıq yekunlaşıb, hazırda beton işləri icra olunur. Digər 2 tunneldə isə qazma işləri davam etdirilir. Həmçinin bu yolun üzərində 15 avtomobil körpüsü, 5 yolötürücü və 54 yeraltı keçidin inşası nəzərdə tutulub. 14 körpü, 3 yolötürücü və 38 yeraltı keçidin tikintisi aparılır.

Hazırda yolun ilk 110 kilometrlik hissəsində torpaq işləri icra edilir. Yolun genişləndirilərək profilə salınması, 1-ci texniki dərəcəyə uyğun yeni torpaq yatağının inşası və paralel olaraq, asfalt örtüyünün salınması həyata keçirilir. Tikinti işlərinin 2024-cü ildə başa çatdırılması nəzərdə tutulur.

Bu yol Hacıqabul–Horadiz–Ağbənd–Zəngəzur dəhlizi magistral avtomobil yolunun bir hissəsi olmaqla, Zəngilanı Azərbaycanın digər rayonları və Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirmək baxımından çox böyük əhəmiyyətə malikdir.

CƏBRAYIL RAYONUNA SƏFƏR

26 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 26-da Cəbrayıl rayonunda səfərdə olmuşlar.

Dövlət başçısı və xanımı Horadiz–Ağbənd dəmir yolu xəttinin Cəbrayıl rayonu ərazisində Soltanlı stansiyasının təməlqoyma mərasimində iştirak etdilər.

Prezident İlham Əliyevə və xanımı Mehriban Əliyevaya dəmir yolu və stansiya barədə məlumat verildi. Bildirildi ki, təkxətli dəmir yolunun uzunluğu 110,4 kilometrdir. Layihəyə əsasən, yol boyunca 9 stansiyanın (Horadiz, Mərcanlı, Mahmudlu, Soltanlı, Qumlaq, Həkəri, Mincivan, Bartaz, Ağbənd), 3 tunnel, 41 körpünün, 7 yolötürücünün, 300-ə yaxın süni mühəndis qurğusunun, rabitə və işarəvermə sisteminin, elektrik təsərrüfatının tikintisi planlaşdırılır. Yol boyunca 85 kilometr ərazi minalardan təmizlənilib və bu proses davam edir. Dəmir yolu xəttinin yan yollarla birlikdə 60 kilometrlik hissəsi tamamlanıb. Bu məsafədə yük qatarları hərəkət edir. Tikinti işləri Türkiyənin «Kalyon RSY İnşaat Adi Ortaklığı Ticari İşletməsi» şirkəti tərəfindən həyata keçirilir.

Prezident İlham Əliyev Soltanlı stansiyasının təməlini qoydu. Bildirildi ki, stansiyada sərnişinlər üçün

gözləmə zalı, rabitə, işarəvermə və digər xidməti otaqlar yaradılacaqdır.

Horadiz–Ağbənd dəmir yolu xəttinin təməli 2021-ci il fevralın 14-də Prezident İlham Əliyev tərəfindən qoyulub. Layihənin 2023-cü ilin sonunadək yekunlaşdırılması nəzərdə tutulur. Azərbaycan Prezidentinin sərəncamları ilə yolun inşasına 312 milyon 700 min manat vəsait ayrılıbdir.

«Azərenerji» ASC-nin 330/110 kilovoltluq «Cəbrayıl» enerji qovşağının təməlqoyma mərəsimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 26-da «Azərenerji» ASC-nin 330/110 kilovoltluq «Cəbrayıl» enerji qovşağının təməlqoyma mərasimində iştirak etmişlər.

Dövlət başçısına və xanımına məlumat verildi ki, Cəbrayıl–Naxçıvan–Ağrı (Türkiyə) yarımstansiyalarına, oradan isə Türkiyə enerji sistemi vasitəsilə Avropa enerji bazarlarına əlavə və daha əlverişli çıxış əldə etmək, 1000 meqavat yükötürmə qabiliyyətinə malik olmaqla, ixrac imkanlarını artırmaq, uzun illərdən sonra Naxçıvan Muxtar Respublikasını Azərbaycanın ümumi enerji sisteminə qoşmaq, «Xudafərin» və «Qız qalası» Su-Elektrik stansiyalarının, o cümlədən «bp Cəbrayıl» Günəş Elektrik Stansiyasının enerji sisteminə inteqrasiyasını həyata keçirmək üçün 330 kilovoltluq «Cəbrayıl» yarımstansiyasının tikilməsi olduqca əhəmiyyətli hadisədir.

Bir çox dövlətlərin marağında olan və beynəlxalq əhəmiyyət kəsb edən Azərbaycan–Türkiyə–Avropa ölkələrarası layihənin həyata keçirilməsi üçün üç mərhələli planlaşdırılma aparılıb. Bunun üçün birinci mərhələdə istismar müddəti başa çatmış və işğaldan azad edilmiş ərazilərə ən yaxın məsafədə yerləşən 330 kilovoltluq «Ağcabədi» və «İmişli» yarımstansiyaları genişləndirilərək, tamamilə yenidən qurulacaq.

Prezident İlham Əliyev «Cəbrayıl» enerji qovşağının təməlini qoydu. Bildirildi ki, «Ağcabədi» yarımstansiyasından 132, «İmişli» yarımstansiyasından isə 130 kilometr məsafədə Cəbrayıl yüksək gərginlikli 330 kilovoltluq ötürmə xətti çəkiləcək. Ən əsası isə Cəbrayıl 330 kilovoltluq qovşaq yarımstansiyası tikiləcək. «Cəbrayıl» enerji qovşağının inşası nəticəsində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun yeni yaradılmış ötürücü elektrik şəbəkəsinin etibarlılığı və dayanıqlılığı artırılacaq. İkinci mərhələdə Naxçıvanın ölkənin əsas enerji sistemi ilə əlaqələndirilməsi üçün «Cəbrayıl» qovşaq yarımstansiyasından Zəngəzur dəhlizini keçməklə, muxtar respublikanın Şahaxtı kəndinə 255 kilometr məsafədə ikidövrəli olmaqla 330 kilovoltluq ötürmə xətti çəkiləcək və 330 kilovoltluq «Şahaxtı» yarımstansiyası tikiləcək. Üçüncü mərhələdə isə Azərbaycan, Naxçıvan, Türkiyə və Avropa enerji qovşağının yaradılması üçün Naxçıvanın Türkiyəyə yaxın ərazisində 330 kilovoltu 400 kilovoltla keçirmək üçün Avropa enerji standartlarına uyğun əlavə çevirici yarımstansiya inşa ediləcək və Naxçıvandan Türkiyəyə 230 kilometr məsafədə ikidövrəli 400 kilovoltluq elektrik verilişi xətti çəkiləcəkdir.

Diqqətə çatdırıldı ki, «Cəbrayıl» yarımstansiyasının rəqəmsal idarəetmə sistemi yaradılacaq. Yarımstansiyada 330 və 110 kilovoltluq açıq, 10 kilovoltluq qapalı paylayıcı qurğular və müasir İdarəetmə Mərkəzi inşa olunacaq. Mövcud layihələrin yarımstansiyaya inteqrasiyası ilə bərabər, gələcəkdə burada genişləndirilmə imkanları nəzərə alınmaqla, əlavə əsas və köməkçi qurğuların yerləşməsi də nəzərə alınacaqdır.

«Cəbrayıl» enerji qovşağı beynəlxalq enerji dəhlizinin yaradılması sahəsində ölkəmizin əhəmiyyətinin bariz nümunəsidir.

ZƏNGİLƏN RAYONUNA SƏFƏR

26 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 26-da Zəngilan rayonuna səfər etmişlər.

Dövlət başçısı və xanımı Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanında aparılan tikinti işlərinin gedişi ilə tanış oldular.

Prezident İlham Əliyevə və xanımı Mehriban Əliyevaya hava limanında görülən işlər barədə məlumat verildi. Bildirildi ki, perronda torpaq işləri tamamlanıb, uçuş-enmə zolağında asfalt-beton işləri davam edir. Zolağın uzunluğu 3000 metr, eni isə 60 metr olacaq. Bu hava limanı bütün növ təyyarələri, o cümlədən ağır yük təyyarələrini qəbul edəcək.

Hava limanının hava hərəkəti qülləsinin tikintisinin iyulda tamamlanması planlaşdırılır. Avqustun sonunda isə terminal binasında işlərin başa çatdırılması nəzərdə tutulur. Beynəlxalq standartlara uyğun inşa edilən terminal binası saatda 200 sərnişinə xidmət edəcək. Terminal daxilində VIP zallar, kafelər, tibb xidməti və ofis otaqları yaradılacaq. Avadanlıq və materiallar İtaliya, Almaniya və Türkiyədən gətirilib. Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanı Qarabağın mühüm nəqliyyat qovşağına çevrilməsini şərtləndirən əsas amillərdəndir. Həmçinin bu hava limanı Zəngəzur

dəhlizinin hava nəqliyyatı infrastrukturunu ilə gücləndirilməsi baxımından strateji əhəmiyyət kəsb edir. Görülən işlərin sürəti buranın beynəlxalq nəqliyyat-logistika habına çevriləcəyi günü yaxınlaşdırmaqdadır.

Onu da deyək ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə Füzulidəki hava limanından sonra beynəlxalq statuslu daha iki hava limanı tikilməkdədir. Onlardan biri də Zəngilan hava limanıdır. Digəri isə Laçın rayonunun ərazisində inşa olunur.

**«Paşa Holding» MMC-nin dəstəyi ilə
Heydər Əliyev Fondu tərəfindən inşa olunan
Zəngilan məscidində tikinti işlərinin
gedişi ilə tanışlıq**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 26-da «Paşa Holding» MMC-nin dəstəyi ilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən inşa olunan Zəngilan məscidində tikinti işlərinin gedişi ilə tanış olmuşlar.

Prezidentin köməkçisi Anar Ələkbərov görülmə işlər barədə dövlət başçısına və xanımına məlumat verdi.

Ermənistanın torpaqlarımızı işğal altında saxladığı 30 il ərzində digər ərazilərimizdə olduğu kimi, Zəngilan rayonunda da tarixi, dini, mədəniyyət abidələrimiz erməni vandalizminə məruz qalıb, dağıdılıb, təhqir edilibdir. İşğal dövründə Zəngilan şəhərindəki məsciddən də tövlə kimi istifadə olunubdur.

Rayonun işğaldan azad edilməsi nəticəsində buradakı tarixi, memarlıq abidələri də erməni əsarətindən qurtuldu. 30 ilə yaxın işğal dövründə dağıdılmış, təhqir olunmuş dini abidələrimizin, məscidlərimizin yenedən həyata qaytarılması prosesində Heydər Əliyev Fondu müstəsna xidmət göstərir. Qarabağdakı dini abidələrin, məscidlərin bərpası işləri sürətlə davam etdirilir.

Zəngilan məscidinin bərpasının təməl daşı dövlət başçısı İlham Əliyevin, xanımı Mehriban Əliyevanın və qızı Leyla Əliyevanın iştirakı ilə ötən il aprelin 26-da qoyulub və bərpa işləri fasiləsiz həyata keçirilir.

* * *

Sonra dövlət başçısı və xanımı İşğal və Zəfər muzeyləri kompleksinin təməlqoyma mərasimində iştirak etdilər. Məlumat verildi ki, Zəngilan İşğal və Zəfər muzeyləri kompleksi layihəsinin əsas məqsədi müharibənin ətraf mühitə dağıdıcı təsirləri barədə məlumatlılığı artırmaqdır. Layihə hazırlanarkən dayanıqlılığın müxtəlif aspektləri həm landşaft, həm də bina dizaynı üçün nəzərə alınıb və BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olmaq hədəflənib.

Zəngilan İşğal və Zəfər muzeyləri kompleksi İşğal Muzeyi, Zəfər Muzeyi və dağıntuları əks etdirən Memorial parkdan ibarət olacaqdır.

Dövlət başçısı və xanımı İşğal və Zəfər muzeyləri kompleksinin təməlini qoydular.

İşğal Muzeyi düşmənin işğalı zamanı şəhərin və bölgənin məruz qaldığı vandallığın əyani surətdə nümayiş etdirilməsi məqsədini daşıyır. Zəngilan şəhərinin mü-

əyyən hissəsinin dağıdılmış vəziyyətdə qalması və Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin ümumi mənzərəsini əks etdirən açıq səma altında muzey kimi nümayiş etdirilməsi nəzərdə tutulur. İşğal Muzeyində ətraf mühitə vurulmuş ekoloji zərərlər, xüsusilə Zəngilan şəhərində ətraf mühitə, bioloji müxtəlifliyə, meşələrə, yeraltı və yerüstü təbii ehtiyatlara ciddi ziyan vurmaq məqsədilə törədilmiş ekoloji terror aktları barədə məlumatlar diqqətə çatdırılacaq. Muzeyin ekspozisiyası müxtəlif audio və vizual texnologiyalardan istifadə etməklə təşkil olunacaq. Muzey binasının şüşədən hazırlanacaq fasadının üzərindəki təsvirlər və naxışlar çinar yarpağına bənzəyəcək ki, bu da Zəngilan şəhərinin təbiətə sıx əlaqəsini tərənnüm edəcək.

Zəngilan Zəfər Muzeyi Azərbaycan xalqının və şanlı ordumuzun 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı nümayiş etdirdiyi əzmkarlıq, rəşadət və peşəkarlığı əbədiləşdirən kompleks, həmçinin qazanılmış Qələbəni müasir təqdimat metodları ilə insanlara çatdıran məkan olacaq. Zəfər Muzeyi binasının çinar meşəsini xatırladacaq fasadı dünyada sahəsinə görə ikinci ən böyük təbii çinar meşəsi olan Zəngilan meşələrinə həsr olunacaq. Muzeyin foyesi vizual texnologiyalar vasitəsilə Zəfərə həsr olunmuş məlumatları nümayiş etdirmək üçün sərgi məkanı kimi istifadə olunacaq. Həmçinin muzeydə 80 tamaşaçı yeri olan 4D kinoteatr da yaradılacaq. Bu muzeyin inşasında əsas məqsədlərdən biri də məhz gələcəkdə burada «Zəngilan Earth Film Festival»ün təşkil olunması və Zəngilanda törədilmiş ekoloji terroru beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqdır.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçmiş şəhidlərimizin əziz xatirəsini əbədiləşdirmək məqsədilə Zəfər Muzeyi binasının yanında qəhrəmanlarımızın adlarının qeyd olunduğu beton hasar formasında «Memorial lövhə» yaradılacaq.

Hər iki muzey Azərbaycan xalqının iftixar və qürur mənbəyinə çevrilən şanlı ordumuzun 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığı möhtəşəm Qələbəni indiki və gələcək nəsillərin yaddaşına həkk edən, beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq, ərazi bütövlüyünü bərpa etməyə nail olan Azərbaycanın haqq əsəsinə dünyaya çatdıran təşviqat və informasiya mərkəzi olacaq. Zəngilanla bağlı tarixi faktların yaradıcı üsulla dağıntılar üzərində əks etdirilməsi üçün xüsusi layihə həyata keçiriləcək. Dünyanın müxtəlif ölkələrindən cəlb olunacaq rəssamlar dağıntılar üzərində fərqli divar rəsmləri («street art») yaradacaqlar. Beləliklə, 10500 kvadratmetr sahəni əhatə edən dağıntılardan ibarət Memorial park boyunca açıq səma altında sərgi təşkil olunacaqdır.

* * *

Daha sonra Prezident İlham Əliyevə və xanımı Mehriban Əliyevaya Zəngilan şəhərinin baş planı təqdim olundu.

Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri Anar Quliyev məlumat verdi ki, baş plan Komitənin sifarişi əsasında bu sahədə böyük təcrübəyə malik nüfuzlu beynəlxalq şəhərsalma qrupu – İsveçrənin «S.A.Partners» şirkəti tərəfindən yerli mütəxəs-

sislərin iştirakı ilə hazırlanıb. Layihəyə əsasən, Zəngilan şəhəri beynəlxalq əhəmiyyətli Zəngəzur nəqliyyat dəhlizi ilə sıx əlaqələri olan strateji əhəmiyyətli yaşayış məntəqəsi kimi inkişaf etdiriləcəkdir. Belə ki, Araz vadisinin yaxınlığında, həm Zəngəzur nəqliyyat dəhlizindən, həm də Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanından cəmi 10 kilometr məsafədə yenidən qurulacaq şəhər yaradılacaq əhəmiyyətli nəqliyyat şəbəkəsini müasir infrastrukturunu ilə tamamlayacaq. Şəhərin strateji əhəmiyyəti nəzərə alınaraq, baş planda Zəngilanın beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi ilə əlaqəsi olan logistika, turizm və ticarət mərkəzi, bərpa olunan enerji məkanı kimi inkişaf etdirilməsi nəzərdə tutulur.

Diqqətə çatdırıldı ki, baş planın konseptual əsasını «rahat yaşayış», «yaşıl və təmiz», «mütərəqqi innovasiyalar» kimi şəhər yanaşmaları təşkil edir. Gələcəyin şəhəri mənzərəli landsaftı, çayətrafı ictimai məkanları, sağlam ətraf mühiti sayəsində sakinləri və qonaqları üçün rahat həyat şəraiti ilə seçiləcəkdir. Şəhərin yerləşdiyi Oxçuçay çayının sahilində geniş parkın, həmçinin dağüstü parkın və daxili yaşıl dəhlizlərin salınması əhalinin asudə vaxtının səmərəli və maraqlı təşkili ilə yanaşı, təmiz ekoloji mühitin formalaşmasına imkan yaradacaq. Burada «ağıllı şəhər» yanaşmasının tətbiqi, müasir texnologiyalardan və bərpa olunan enerji mənbələrindən geniş istifadə edilməsi isə Zəngilanın yaşayış üçün əlverişliliyini artıracaq, nəqliyyat sistemini ekoloji təmiz, müasir və davamlı edəcəkdir, onu iqtisadiyyatın inkişafı baxımından region səviyyəsində nümunəvi şəhərə çevirəcəkdir.

Sonra Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva «S.A.Partners» şirkətinin nümayəndələri ilə söhbət etdilər.

İlham Əliyev: Salam. Sizi görməyimə şadam. Təbrik edirəm. Bilirsiniz ki, çoxlu ideyalar, təkliflər var idi. Lakin yekdil qərarla sizin konsepsiya ən yaxşısı kimi qəbul olundu. Mən belə hesab edirəm ki, o, təbiətə yaxşı inteqrasiya edilib. Xüsusilə burada, Zəngilanda biz şəhəri təbiətə inteqrasiya etməliyik və onu park şəhərinə çevirməliyik. Küçəboyu gəzərkən insanlar sanki özlərini parkda hesab etsinlər. Bəli, parkda, təbiətdə. Yaşayış binalarının konsepsiyası da yüksək mərtəbəli olmayan, şəffaf, çox gözəl olmalıdır.

Şirkətin nümayəndəsi: Əvvəla, təşəkkürümü bildirməliyəm. Biz çox şadıq ki, burada – Azərbaycanın çox gözəl guşəsindəyik. Bura ən yaxşı yerlərdən biridir. Biz buraya öz töhfəmizi verdik, yəni görə fərəhlənirik. Hesab edirəm ki, eyni konsepsiya ölkənizin digər əraziləri üçün örnək olmalıdır.

Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Oxçuçayın mənzərəsini seyr etdilər.

Zəngilanda intensiv meyvə bağı ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 27-də Zəngilan rayonunda intensiv meyvə bağı ilə tanış olmuşlar.

Kənd Təsərrüfatı naziri İnam Kərimov ilə bağban Qalib Hümətov dövlət başçısına və xanımına intensiv meyvə bağında görülən işlər barədə məlumat verdilər. Bildirildi ki, burada 40 hektar sahədə intensiv ərik bağı salınıb. Hər biri 10 hektar olmaqla 4 çeşiddə ting əkilib. Tinglərdən ikisi İspaniya çeşididir, ikisi isə yerli növdür. Gələcəkdə burada 60 hektar sahədə nektarin bağının salınması nəzərdə tutulur. İntensiv meyvə bağında yetişdirilən məhsulu saxlamaq və çeşidləmək üçün Zəngilan Logistika Mərkəzi tikiləcək. Mərkəzdə tutumu 5000 ton olan 36 soyuducu kameradan ibarət saxlama anbarı, yetişdirmə kameraları, avtomatlaşdırılmış terminal-lar, qablaşdırma, çeşidləmə, tərəzi sahələri, yükdaşım, nəqliyyat parkı və ofis binası yaradılacaq.

«Ağıllı təsərrüfat» «ağıllı kənd» fəlsəfəsinin 3 sütunundan biridir. Burada toxumun seçimindən başlamış aqrotexniki qulluq məsələlərinə qədər hər bir detal nəzərə alınır, nəticədə vahid sahədən maksimum məhsul götürmək mümkün olur.

**«AĞILLI KƏND» LAYİHƏSİNİN
BİRİNCİ MƏRHƏLƏSİNİN AÇILIŞI
ZAMANI KƏND SAKİNLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ**

27 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 27-də Zəngilan rayonunun Ağalı kəndində «Ağılı kənd» layihəsinin birinci mərhələsinin açılışı mərasimində iştirak etmiş və burada yaradılmış şəraitlə tanış olmuşlar.

Sonra dövlət başçısı və xanımı Ağalı kənd sakinləri ilə görüşdülər.

Azərbaycan Prezidenti görüşdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Əziz dostlar, ilk növbədə, sizi qarşıdan gələn Müstəqillik Günü münasibətilə təbrik edirəm. Sizə və bütün Azərbaycan xalqına daim rifah, xoşbəxtlik arzulayıram. Biz sizinlə Müstəqillik Günü ərəfəsində Ağalı kəndində, dirçələn Ağalı kəndində görüşürük. Bunun çox böyük rəmzi mənası vardır. Çünki Ağalı kəndinin yenidən qurulması və belə müasir vəziyyətə gətirilməsi müstəqilliyimizin möhkəmlənməsindən asılı idi. Bu gün hər bir Azərbaycan vətəndaşı və əminəm, hər bir insan, ümumiyyətlə

yətlə, görür ki, bu gün Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi möhkəmdir, əsaslıdır və xalqımızın xoşbəxtliyi üçün əsas amildir.

İlk Xalq Cümhuriyyəti yaradılanda vəziyyət fərqli idi. Əlbəttə, rus imperiyasının dağılması nəticəsində Azərbaycan xalqı 104 il bundan əvvəl müstəqilliyə qovuşdu. Ancaq birinci respublika çox yaşaya bilmədi, süqut etdi, cəmi iki ilə yaxın müddət ərzində yaşadı. Düzdür, bir çox önəmli addımlar atılmışdı və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurucularının xatirəsini biz daim hörmətlə anırıq. Ancaq onu da bilməliyik ki, müstəqillik cəmi 2 il çəkdi. Ondan sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut etdi, müstəqilliyi qoruya bilmədi və Azərbaycan xalqı azadlıqdan məhrum edildi. Bununla bərabər, hamımız yaxşı bilir ki, o vaxt Ermənistan millətçiləri xalqımıza və gənc Xalq Cümhuriyyətinə qarşı təcavüzə başlamışdılar və bunun nəticəsində Azərbaycan xalqı böyük əzablar yaşamışdır.

Onu da artıq nəinki Azərbaycanda, dünyada bilirlər ki, dövlət müstəqilliyimiz elan olunduqdan bir gün sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti bizim qədim şəhərimiz olan İrəvanı Ermənistana təhvil verdi və bu, bağışlanmaz bir cinayət idi. Beləliklə, bizim qədim diyarımız bizdən ayrı düşdü.

Amma Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süquta uğrayandan bir neçə ay sonra Zəngəzur da bizim əlimizdən alındı. Bu tarixi də hər kəs bilməlidir, 1920-ci ilin noyabrında sovet hakimiyyətinin qərarı ilə heç bir əsas olmadan tarixi diyarımız Qərbi Zəngəzur Azərbaycandan ayrıldı və Ermənistana verildi. Bu,

xalqımıza qarşı növbəti düşmənçilik və ədalətsizlik idi. Çünki Zəngəzurun şərqində də, qərbində də Azərbaycan xalqı əsrlərboyu yaşamışdır və indiki Ermənistan ərazisində olan Qərbi Zəngəzurun bütün toponimləri, bütün kəndlərin milli tərkibi Azərbaycan xalqına məxsus idi.

Müasir Azərbaycan müstəqilliyə qovuşandan sonra da vəziyyət təxminən eyni idi. Çünki 2 il ərzində – 1991-ci ilin oktyabrından 1993-cü ilə qədər Ermənistan Azərbaycana qarşı növbəti təcavüz etmişdi və müstəqillik elan olunduqdan 4 ay sonra Ermənistan dövləti xalqımıza qarşı Xocalı soyqırımını törətmişdir. Ondan 3 ay keçəndən sonra Şuşa işğal olundu, Laçın işğal olundu və 1993-cü ilin aprelində Kəlbəcər işğal olundu. Beləliklə, Ermənistanla Qarabağ arasında canlı bağlantı yaradıldı.

Biz 1993-cü ildə də eyni vəziyyətlə üzləşdik. Yəni müstəqilliyimiz faktiki olaraq, böyük təhlükə altında idi, sözdə var idi, amma de-fakto yox idi. Çünki Azərbaycan müstəqil siyasət apara bilmirdi. Müstəqillik, əsl müstəqillik məhz odur ki, sən müstəqil siyasət apara bilirsən, yoxsa yox. Əks təqdirdə bu, sadəcə olaraq, şərti xarakter daşıyır.

1993-cü ildən başlayaraq, xalq ulu öndərə müraciət edib onu hakimiyyətə dəvət edəndən sonra əsl müstəqillik həyatımız başladı. Bu gün burada olmağımız, Ağalı kəndinin açılışında iştirak etməyimiz məhz müstəqilliyimizin möhkəmlənməsinə bağlıdır. Nə XX əsrin əvvəllərində, nə də sonlarında müstəqilliyimiz möhkəm olmamışdır. Ona görə də xalqımız böyük faciələrlə üzləşmişdi. Həm Şərqi

Zəngəzur, həm Qarabağ işğala məruz qaldı. Ovaxtkı hakimiyyət torpaqlarımızı qoruya bilmədi. Ancaq bu gün müstəqilliyimiz möhkəmdir və bunun nəticəsində biz İkinci Qarabağ müharibəsində tarixi Qələbə qazandıq, düşməni diz çökdürdük və bunun nəticəsində bu gün biz buradayıq.

Biz müstəqilliyimizin möhkəmlənməsi istiqamətində çox böyük işlər görmüşük. Siyasi cəhətdən tam müstəqilik. Heç bir ölkə bizim iradəmizə təsir edə bilməz. Bunu artıq hər kəs bilir – Azərbaycanla hesablaşmaq lazımdır, Azərbaycanın mövqeyini nəzərə almaq lazımdır. Azərbaycan özünə hörmət edən dövlətdir, hər kəsdən də bu hörməti tələb edir və bunu əldə edir.

Biz iqtisadi cəhətdən də müstəqilik. Bu gün iqtisadi cəhətdən müstəqil ölkələrin sayı o qədər də çox deyil. Bunu yaxın tarix göstərdi. Ancaq biz tam müstəqilik, heç kimdən asılı deyilik, öz həyatımızı özümüz qururuq və heç bir yardıma, kreditə ehtiyacımız yoxdur. Əksinə, biz özümüz indi bəzi ölkələrə kreditlər veririk. Məhz iqtisadi müstəqillik nəticəsində bu gün bu Ağalı kəndi deyə bilərəm ki, dünyanın ən mütərəqqi kəndlərinin birinə çevrilib. Bunu biz etmişik və azad edilmiş bütün digər torpaqlarda da öz gücümüzlə bərpa işlərini aparırıq, nəhəng layihələr icra edilir. Bu haqda Azərbaycan xalqı müntəzəm olaraq məlumatlandırılır. Siyasi və iqtisadi müstəqillik imkan verdi ki, biz öz həyatımızı bildiyimiz kimi quraq, Azərbaycan xalqının qədim ənənələri, dəyərləri əsasında dövlət quraq və bu dövlətdə rahat yaşayaq. Bu gün dünyada gedən proseslər hər birimizin

gözü önündədir. Azərbaycan sabitlik, təhlükəsizlik diyarıdır, deyə bilərəm ki, adasıdır. Bunu artıq bütün dünya görür və bilir. Biz müstəqil olmasaydıq, yəni sözün əsl mənasında, müstəqil olmasaydıq, erməni işğalına son qoya bilməzdik. Çünki bu işğal şərtləndirən amillər olub, xarici amillər. Ermənistan özü nə hərbi, nə siyasi, nə iqtisadi cəhətdən hətta orta səviyyəli dövlət sayıla bilməz. İndi Ermənistandakı vəziyyət göz qabağındadır. Əlbəttə, biz bu xarici amilləri nəzərə almalıyıq. Amma bu bizi dayandıra bilmədi. Müharibənin ilk günlərindən son gününə qədər mən deyirdim ki, heç kim və heç nə bizi dayandıra bilməz. Ancaq Ermənistan rəhbərliyi bizə tarix verməlidir, nə vaxt bizim torpağımızdan rədd olur, onda biz dayanmağa hazırıq və sözümüzə də əməl etdik. Biz əgər müstəqil siyasət aparmasaydıq, ola bilər ki, bu xarici amillər, Ermənistanın xarici havadarları, onların bəzilərinin bizə hədə-qorxu gəlməsi bizi bu işdən çəkindirə bilərdi. Ancaq çəkəndirmədi. Çünki güclü iradə göstərdik, xalqımız birləşdi və bunun da təməlinə, əlbəttə ki, həmrəylik, milli qürur, ləyaqət və güc dayanır.

Bu gün güc amili ön plandadır. Mən bu haqda hələ 10 il bundan əvvəl demişdim. Mənim çıxışlarımla hamısı mətbuatda var. Deyirdim ki, beynəlxalq hüquq işləmir. Biz özümüzü aldatmamalıyıq, daha güclü olmalıyıq, güc toplamalıyıq. Lazım olarsa, düşməni güc yolu ilə torpağımızdan qovmalıyıq. Bunu demişəm də, bunu etmişəm də.

Bundan sonra da güc amili dünyada hakim olacaq. Bunu indi yaxın tarix də göstərir. Ona görə

bundan sonra da güclü olmalıyıq və güclü oluruq. Bu gün iqtisadi göstəricilərimiz çox müsbətdir. Deyə bilərəm ki, dünya miqyasında ən sürətlə inkişaf edən ölkələrdən biri Azərbaycandır. Hərbi gücümüzü də artırırıq. Müharibədən sonra yeni silahlı birləşmələr yaradılır, yeni texnika alınır və bundan sonra da biz bunu edəcəyik. Çünki biz güclü olmasaq, istədiyimiz kimi yaşaya bilmərik. Biz istəyirik ki, azad yaşayaq. Biz istəyirik ki, bundan sonra heç kim bizim işimizə qarışmasın. Buna ehtiyac yoxdur. Biz elə gözəl dövlət qurmuşuq ki, bu gün bir çoxları buna həsəd aparır. Heç kim gəlib bizə dərs oxumasın, məsləhət verməsin, öyrətməsin. Buna ehtiyac yoxdur.

Mən Prezident kimi, hər dəfə bu cəhdləri dəf edəndə xalqa arxalanıram, dövlətimizin gücünə arxalanıram, o cümlədən hərbi, iqtisadi və siyasi gücünə. 44 günlük Vətən müharibəsi həm xalqımızın gücünü, həm də mənəvi keyfiyyətlərini göstərdi. Biz ermənilərdən fərqli olaraq, dinc əhaliyə qarşı müharibə aparmamışıq. Biz ermənilərdən fərqli olaraq, etnik təmizləmə aparmamışıq. Biz Ermənistandan fərqli olaraq, şəhər və kəndləri yerlə yeksan etməmişik. Biz azərbaycanlıyıq, bu bizə yaraşmaz. Bizim təfəkkürümüz, adət-ənənələrimiz və dədə-babalardan qalan miras bunu qoymaz. Bütün dünya gördü ki, azərbaycanlılar necə məharətlə, peşəkarlıqla, fədakarlıqla və ləyaqətlə vuruşdular, öz vəzifə borclarını yerinə yetirdilər və Qarabağ münaqişəsini müharibədən sonra siyasi yollarla həll etdilər. Biz bu məsələni həll etmişik, Ermənistan istəsə də, istəməsə də bunu bütün dünya qəbul edir. Biz Dağlıq Qarabağ mü-

naqişəsini həll etmişik. Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll olunub. Qaldı ki, Dağlıq Qarabağ inzibati ərazisinə, bu ərazi Azərbaycan ərazisində yoxdur. Ona görə beynəlxalq qurumların leksikonunda Dağlıq Qarabağ sözü yoxdur və son Brüssel görüşü bunu bir daha göstərdi. Düzdür, Ermənistanda bu məsələ ilə bağlı yenə də hay-haray qaldırırlar və necə deyərlər, başlarını divara vururlar, amma bu reallıqdır və onlar bu reallıqla barışmağa məcburdurlar.

Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll olunub, Minsk qrupu öz fəaliyyətini başa vurub. Minsk qrupu ilə bağlı mən öz fikirlərimi demişdim, bir daha təkrar etməyə ehtiyac yoxdur və indi postmünaqişə dövrüdür. Biz bu dövrdə yaşayırıq və postmünaqişə dövründə də biz gündəliyi diktə edirik və müharibədən keçən il yarım ərzində nəyi istəmişiksə ona nail olmuşuq. Nəyi demişəmsə ona nail olmuşuq, ya da ki, nail oluruq. Birincisi, bütün dünya, aparıcı ölkələr və aparıcı beynəlxalq təşkilatlar yeni reallıqları qəbul ediblər. Bu çox vacib idi, çünki başqa cür də ola bilərdi. Bu bizim çox böyük siyasi uğurumuzdur. İkincisi, bizim gündəliyimiz artıq aparıcı beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən əsas kimi götürülür. Mən demişdim ki, biz Ermənistanla sərhədləri müəyyən etməliyik. Ermənistan bundan imtina edirdi, il yarım imtina etdi. Amma nəticə nə oldu? Mayın 24-də Azərbaycan–Ermənistan sərhədində komissiyaların birinci görüşü keçirildi. Bunun çox böyük mənası vardır. Həm o nöqteyi-nəzərdən ki, biz bu sərhədləri müəyyən edəcəyik və bu çox vacibdir. Çünki ermənilər o sərhədləri də zəbt etmişlər. Digər

tərəfdən, bu, avtomatik olaraq Ermənistanda revanşist, faşist qüvvələr tərəfindən Azərbaycana qarşı irəli sürülən ərazi iddialarına da rəsmən son qoyur. Çünki əgər biz sərhədləri müəyyən ediriksə, hansı «Dağlıq Qarabağ» statusundan söhbət gedə bilər?! Qarabağ zonası var, Qarabağ diyarı var. Bu, Azərbaycan ərazisidir və bütün dünya bunu qəbul edir. Ona görə Azərbaycan–Ermənistan sərhəd delimitasiyası üzrə komissiyaların birinci iclasının çox böyük əhəmiyyəti vardır.

Digər məsələ, biz demişdik ki, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh müqaviləsi imzalanmalıdır. Ermənistan bundan boyun qaçıрмаğa can atırdı. Çünki sülh müqaviləsi ölkələrin ərazi bütövlüyünün qarşılıqlı surətdə tanınması deməkdir. Amma nəticə etibarilə biz buna da nail olduq və artıq Azərbaycan öz işçi qrupunu müəyyən edib.

Daha bir vacib məsələ Zəngəzur dəhlizinin açılmasıdır. Ermənistan hər zaman buna da maneçilik törətməyə çalışırdı. Amma yenə də Brüssel görüşünün rəsmi açıqlamasına baxın, artıq həm dəmir yolu, həm avtomobil yolunun Mehridən, Zəngəzurdan keçməsi müəyyən olunub. Yəni biz buna da nail oluruq və mən demişdim ki, nail olacağıq. Yəni biz gündəliyi diktə edirik. Nəyin hesabına? Əlbəttə, müharibənin nəticələrinin hesabına. Çünki biz qalib dövlətik, Ermənistan məğlub edilmiş dövlətdir. Bu reallığı hər kəs qəbul etməlidir və edir. Bu amil Azərbaycan–Ermənistan təmasları əsnasında ön plandadır.

Digər səbəb nədir? Bizim gücümüz. Ermənistan xarici dəstək olmadan ayaqda dura bilməz. Bunu

onlar da yaxşı bilirlər. Amma biz? Biz müharibəni bütün təzyiqlərə, hədə-qorxulara rəğmən aparmışیق və istədiyimizə nail olmuşuq. «Öldü var, döndü yoxdur» demişik, buna əməl etmişik və indi qalib xalq kimi, üzümüz ağ, alnımız açıq yaşayırıq.

Bu gün postmünaqişə gündəliyinin formalaşmasında Azərbaycan öz sözünü deyir və bu söz həll-edicidir. Amma bununla bərabər, biz heç bir qeyri-real tələb də irəli sürmürük. Biz deyirik ki, ərazi bütövlüyümüzü tanıyın, gəlin sərhədləri müəyyən edək, hərə öz ölkəsində yaşasın, bir-birinin işinə qarışmasın. Biz bunu deyirik və mənim tərəfimdən irəli sürülmüş sülh müqaviləsi üçün 5 əsas prinsipin mahiyyəti də budur. O cümlədən bir-birinə qarşı ərazi iddialarından əl çəkmək prinsipi də böyük önəm daşıyır və Ermənistan rəhbərliyi bu 5 prinsipi qəbul edib. İndi nə isə əlavə etmək istəyir, amma əsas fundamental prinsiplər budur. O ki qaldı ermənilərin Azərbaycanda yaşamasına – istər Qarabağ bölgəsində, istər başqa yerlərdə bu məsələdə heç bir problem yoxdur. Azərbaycan çoxmillətli, çoxkonfessiyalı bir ölkədir. Azərbaycanda bütün xalqların nümayəndələri rahat yaşayırlar, bütün hüquqlardan istifadə edirlər. Heç vaxt Azərbaycanda milli, dini zəmində ayrı-seçkilik olmayıb və olmayacaq. Ona görə Azərbaycanda yaşayan ermənilərin hüquqları, təhlükəsizliyi Azərbaycanda yaşayan digər xalqların təhlükəsizliyi, hüquqları qəddər önəmlidir. Burada hansısa xüsusi imtiyazdan söhbət gedə bilməz. Bir də ki, dünyada, Avropada təcrübə var. İndi Avropada müxtəlif konvensiyalar

var. Həm Avropa Şurası ölkələri bu konvensiyalara qoşulublar, həm Avropa İttifaqı ölkələri çərçivəsində qaydalar və rəsmi sənədlər var. Orada hər şey göstərilib və biz bu ümumbəşəri trend, yəni meyil məcrasında gedirik. Ermənistan əgər hansısa xüsusi tələb irəli sürərsə bilməlidir ki, bizim də bir çox tələblərimiz ola bilər. Bax, buraya çox da uzaq olmayan məsafədə bizim qədim torpağımız Qərbi Zəngəzurdur. Biz Ermənistana qarşı ərazi iddiası ilə çıxış etmirik ki? Etmirik. Amma əgər onlar bizə qarşı ərazi iddiası ilə çıxış edəcəksə, biz niyə etməməliyik? Tarix var. Hər kəs açsın baxsın kitablara, ensiklopediyalara: nə vaxt Qərbi Zəngəzuru bizdən ayırıb Ermənistana veriblər? 1920-ci ilin noyabrında.

O ki qaldı ermənilərin Azərbaycanda yaşamasına, bu tarixi də hər kəs yaxşı bilir. Rus–İran müharibəsindən sonra XIX əsrin əvvəllərində İrandan və Şərqi Anadoludan ermənilər kütləvi surətdə köçürülüb və Azərbaycanda, Qarabağda məskunlaşdırılıblar. Bunu biz hamımız yaxşı bilirik. O ki qaldı 1923-cü ildə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaradılmasına, onun da heç bir əsası yox idi. Bu, qanunsuz bir addım idi, sadəcə olaraq, bir saat bombasını Azərbaycanın canına yerləşdirmək, istənilən an onu partlatmaq və xalqımızı məhv etmək məqsədi daşıyırdı. Heç bir əsas yox idi ki, orada hansısa bir muxtar vilayət yaradılsın. Özü də Şuşanı da salmışdılar onun içinə.

Mən nə üçün bunu deyirəm, çünki Ermənistanda faşistlər hələ, necə deyərlər, baş qaldırmağa cəhd göstərirlər və onlara elə gəlir ki, əgər onlar haki-

miyyətdə olsaydılar müharibənin nəticələri başqa cür ola bilərdi. Qətiyyəni yox! Onlara elə gəlir ki, əgər onlar hakimiyyətə gəlsələr, nə isə əldə edə bilərlər. Qətiyyəni yox! Əksinə, əgər istəməzlərsə ki, onların başı bir daha əzilsin, otursunlar və bu tərəfə heç baxmasınlar. Biz hələ ki, səbirlə bu mənzərəni izləyirik. Amma Ermənistan faşistləri – bizə hüzməyə çalışan faşistlər bunu bilsinlər ki, hər an onların dərslərini verməyə bir daha hazırıq, necə ki, İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı. İndi kimdir Ermənistanda meydan sulayan? İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Qarabağdan dovşan kimi qaçan Sarkisyan–Köçeryan cütlüyü. Əgər onlar belə qəhrəman idilərsə, niyə qaçmışdılar? Oturdular, vuruşdular. Hər ikisi Xankəndidə idi, o cümlədən onların keçmiş müdafiə naziri. İndi bizi hədələməyə çalışırlar. Niyə qaçmısınız dovşan kimi? Axı gərək bunu unutmasınlar. Bizim gücümüzü hər an görüb buna adekvat addım atsınlar.

Biz isə bundan sonra müzəffər xalq kimi yaşayacağıq. Biz 44 gün ərzində həm ərazi bütövlüyümüzü bərpa etdik, həm ədaləti bərpa etdik, həm milli ləyaqətimizi bərpa etdik. Bu gün bu gözəl Zəngilan torpağında həyat qururuq. Bax, həyat qayıdır – Zəngilana, başqa yerlərə, Şuşaya. Yaxşı bilirsiniz ki, bu bölgənin inkişafı üçün nə qədər böyük işlər görülür. İndi yol boyunca gələn hər bir adam dəmir yolunu görür, avtomobil yolunu görür. Özü də altı və dördzolaqlı avtomobil yolu. Zəngilanda hava limanı tikilir, bu il istifadəyə veriləcək. Artıq böyük aqropark salınıb, ilk məhsul bu il götürüləcək.

Dünən mən Zəngilan şəhərinin baş planı ilə tanış oldum. Hesab edirəm ki, ən gözəl variantı seçdik. Bu sahədə təcrübəsi olan beynəlxalq şirkət baş planı təqdim etdi və mən dedim ki, Zəngilan şəhəri park şəhərinə çevrilməlidir. Yəni Zəngilanın təbiəti o qədər gözəldir ki, biz təbiətə bir zərrə ziyan vurmamalıyıq, əksinə, təbiəti daha da zənginləşdirməliyik, xüsusilə nəzərə alsaq ki, ermənilər Bəsitçay təbii qoruğunu da məhv etmişlər. O məşhur palıd ağaclarını da kəsmişlər, Oxçuçayı da zəhərləmişlər. Vejnəlidə də bizim qızıl yataqlarımızı istismar edərkən heç bir ekoloji normaya riayət etməmişlər. Biz təbiəti qorumaalıyıq və artıq dünən Zəngilan şəhərinin baş planı təsdiq olunduqdan sonra inşaat işləri başlanacaqdır.

Bunu artıq bilməyən yoxdur, birinci pilot layihə məhz Zəngilanda icra edildi, Ağalı kəndində. Bir il bundan əvvəl inşaat işləri başlanmışdır. İndi 200 evdən ibarət gözəl kənd salınıb – «ağıllı kənd». Bu gün bu kəndlə tanış olarkən – bilirsiniz, mən dəfələrlə burada olmuşam – görürəm ki, doğrudan da böyük, necə deyərlər, mütərəqqi bir addım atmışıq. Bilirəm ki, Ağalı kəndində yaşayan ailələrin sayı 200-dən çoxdur. Ona görə yeni layihə təqdim edildi. Kəndin genişləndirilməsi və əlavə 150 evin inşa edilməsi, o cümlədən ikimərtəbəli, üçmərtəbəli mənzil tipli evlərin inşa edilməsi nəzərdə tutulur. Məşğulluq, məktəb, bağça, tibb məntəqəsi, bütün xidmətlər – ASAN, DOST, kiçik və orta biznesə dəstək, hər şey burada vardır. Bir o qalıb ki, 30 ilə yaxın həsrət içində yaşayan insanlar gəlsinlər, burada rahat yaşasınlar, müzəffər xalq kimi əbədi yaşasınlar. Belə də olacaq. Bundan

sonra həm Zəngilan rayonunda, həm digər rayonlarda, indi baş planları təsdiq edilmiş rayonlarda inşaat işləri daha sürətlə gedəcək.

Mən sizi tarixi hadisə münasibətilə təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram.

* * *

Fərmayıl İsmayılov (*Ağalı kənd sakini*): Cənab Prezident, biz qürur hissi duyuruq ki, həqiqətən də bu gün bir Ağalı kənd sakini kimi, mənim həyatımda tarixə yazılacaq bir gündür. Çünki bu gün mən Sizinlə bir masa ətrafında əyləşmişəm. Bu mənim həyatımda tarixə yazılan bir gündür. Bu mənə nəsib olduğu üçün Sizə minnətdarlığımı bildirirəm. Dərin təşəkkürümü bildirirəm ki, Siz tarixi Qələbə qazanmış bir Prezident kimi, vaxt tapıb bizimlə görüşə gəlmisiniz. Bu bizim üçün qürurverici bir haldır, şəxsən mən bunu çox yüksək dəyərləndirirəm. Çünki biz bu 28 il ərzində – mən şəxsən özümdən danışıram – valideynlərimizin qəbirlərini ziyarət edə bilmirdik, onları yuxuda görürdük. Kəndimizdə bir daş var idi, mən həmişə onu yuxuda görürdüm, öz tay-tuşlarıma da danışırdım ki, belə bir yuxu görmüşəm, o daşı gedib görmək istəyirəm. Öz həyatımıza gedə bilmirdim. Amma Siz bunu bizə bəxş etdiniz. Sizə dərin təşəkkürümüzü bildiririk. Allah Sizi həmişə var eləsin, bizim başımızın üstündən əskik etməsin. Biz də Ağalı kəndinin sakinləri həmişə Sizin siyasətinizi dəstəkləmişik və bundan sonra da dəstəkləyəcəyik. Həyata keçirdiyiniz qu-

ruculuq işlərində əlimizdən gələni etməyə canla-başla hazırıq. Sağ olun, Allah Sizi qorusun.

İlham Əliyev: Çox sağ olun.

Gəray Hüseynov (*Ağalı kənd sakini*): Cənab Prezident, Sizi qədim Zəngəzur diyarının ən gözəl guşələrindən biri olan Zəngilanımızda salamlayırıq. Cənab Prezident, bir ilə yaxındır ki, bu Ağalı kəndinin təməlini qoymusunuz. Artıq bu gün Ağalı kəndi Sizin sayənizdə çox gözəl şəkildə tikilib, qurulub, yaradılıb. Sizə öz dərin təşəkkürümü bildirirəm, Sizə cansağlığı arzulayıram ki, Ağalı camaatı üçün belə gözəl şərait yaratmışınız. Sizi əmin edirəm, bizim Ağalı sakinləri səbirsizliklə o günü gözləyirlər ki, tezliklə bu kəndə köçüb yaşasınlar. Çox sağ olun.

Gülüş Səmədli (*Ağalı kənd sakini*): Hörmətli Ali Baş Komandan İlham Əliyev, dəyərli Birinci vitse-prezidentimiz Mehriban xanım! Sizləri əzəli torpağımızda – Zəngilanda salamlamaq mənim üçün qürurverici hadisədir. Bu mənim Zəngilana ilk səfərim deyil, üçüncü səfərimdir. İlk səfərim Sizinlə təməlqoyma mərasimində olmuşdu. Az müddət ərzində Zəngilanda dirçəlişi görmək həqiqətən, bizə qürur verir. Az müddətdə xeyli dəyişiklik olmuşdur. Eyni zamanda, biz Azərbaycan xalqı olaraq, Zəngilan sakinləri olaraq, hər zaman Sizin siyasətinizi dəstəkləyir, bir yumruq kimi Sizin ətrafınızda birləşirik.

Zəngilanda «ağıllı kənd»in təməlinin qoyulması və bu gün «ağıllı kənd»in ərsəyə gəlməsi təkcə Azərbaycan Respublikasında ilk deyil, MDB ölkələrində də ilkdir. Biz bununla bütün dünyaya sübut etdik ki, yoxdan var yaratmışıq. Yəni biz az müd-

dətdə xeyli dirçəliş etmişik. Şəxsən mən Zəngilan rayonunun ən gənc sakini və həm də hüquqşünas olaraq, canla-başla gəlib burada məskunlaşıb xalqıma xidmət etməyi arzulayıram. İnşallah, o günləri də səbirsizliklə gözləyirəm. Çünki bilirəm burada həm gənclər, həm də yaşlı sakinlər üçün xeyli iş yerləri vardır. Mən də öz hüquqşünas ixtisasıma uyğun olaraq işlə təmin olunacağıma və xalqıma vicdanla xidmət edəcəyimə əminəm.

Bir daha Sizlərə təşəkkür edirəm. Allah Sizləri var eləsin. Biz hər zaman Sizinləyik.

İ l h a m Ə l i y e v: Mən çox şadam ki, gənclər də öz dədə-baba yurduna qayıtmağa çox həvəslidirlər. Mən bunu alqışlayıram. İkinci Qarabağ müharibəsi başa çatandan sonra mən göstəriş vermişdim ki, keçmiş məcburi köçkünlər arasında sorğu keçirilsin, kim qayıtmaq istəyir, kim qayıtmaq istəmir. Çünki bilirsiniz, həyat elə şeydir ki, hər şey ola bilər. 30 il, 27 il böyük bir zaman kəsiyi idi. Məsələn, Zəngilan 27 il işğal altında idi, digər şəhər və rayonlarımız da bir qədər çox, bir qədər az. Elə insanlar var ki, artıq onlar həyat qurublar, haradasa işləyirlər, həyatdan da razıdırlar və heç yerə getmək istəmirlər, şəhərdə yaşayırlar, Bakıda, Sumqayıtda. Böyük şəhərdən kiçik şəhərə, kəndə qayıtmaq o qədər də asan məsələ deyil. Bunu hər kəs anlamalıdır. Nəzərə alaq ki, qayıdış da könüllü olmalıdır və biz elə şərait yaratmalıyıq ki, hər kəs qayıtmaq istəsin. Ona görə dedim ki, sorğu keçirək və nəticələrinə baxaq. Çünki biz indi böyük işlərə start veririk, yaşayış evləri, məktəblər, xəstəxanalar – bütün bunlar he-

sablanmalıdır, bilməliyik nə qədər adam yaşayacaq. Çünki böyük məsrəfdir. Mənə məlumat verildi ki, məcburi köçkünlərin mütləq əksəriyyəti qayıtmaq istəyir. Bu məni çox sevindirdi. Mən belə də təxmin edirdim. Bu bir daha göstərdi ki, xalqımız öz ulu babalarının yurduna nə qədər bağlıdır. Hətta Zəngilanı görməyənlər Zəngilanda yaşamaq istəyirlər. Necə ki, Vətən müharibəsində Qarabağı heç vaxt görməyənlər Qarabağ uğrunda ölümə getməyə hazır idilər və ölümə də getdilər. 3000-ə yaxın şəhidimizin xatirəsi bizim qəlbimizdə əbədi yaşayacaq. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin.

Ancaq insanların qayıdışı üçün şərait olmalıdır. Bax, biz birinci layihəni icra etdik, bunu təqdim etdik, həm Ağalı kəndinin sakinlərinə, həm də bütün Azərbaycana. Bizim gələcək planlarımız da belədir. İndi birinci mərhələdə hər rayonda bir çox kəndlər seçilib ki, ilk növbədə orada işlər aparılacaq. Ondan sonra insanlar qayıtdıqca, əlbəttə ki, bütün qalan yerləri də bərpa edəcəyik. Əlbəttə, ilk növbədə, böyük şəhərlərin baş planları təsdiq edilməli idi. Məsələn, Ağdam, Füzuli və Şuşa şəhərlərinin baş planları təsdiq olunub, dünən isə Zəngilan şəhərinin baş planı təsdiqləndi, artıq işlər başlanılıbdır. İndi Ağdamda yaşayış binaları inşa edilir, Füzulidə hazırlıq işləri gedir, Zəngilanda isə gedəcəkdir. Yəni bu, böyük bir prosesdir və onu da bildirməliyəm ki, biz bu işi dövlət büdcəsi hesabına edirik. Heç bir yerdən heç bir yardım almamışıq, heç bir kredit almamışıq, heç bir ianə, yaxud da ki, bir hədiyyə almamışıq, öz gücümüzə arxalanırıq,

necə ki, həmişə belə yaşamışıq, gücümüz qədər nailiyyətlər də əldə etmişik.

Bu il də investisiya proqramı təsdiq olunub və proqrama əlavələr də ediləcək. Mən bu gün bunu bəyan etmək istəyirəm. Biz dövlət büdcəsinə əlavələr etməliyik, çünki iqtisadi göstəricilər daha yaxşıdır. Gəlirlərimiz nəzərdə tutulandan daha çoxdur. Ona görə biz bu əlavə gəlirləri və iqtisadi imkanlarımızı səfərbər etməliyik ki, vaxt itirmədən azad edilmiş torpaqlarda daha böyük həcmdə iş görək. İndi hökumətə tapşırılıb, yəqin yaxın gələcəkdə Milli Məclis bu məsələyə baxacaq ki, biz daha çox vəsait ayıraq. Mən demişəm, iqtisadiyyatımız nə qədər güclü inkişaf edərsə, biz azad edilmiş bütün əraziləri o qədər tez bərpa edəcəyik.

Ancaq hər kəs bilməlidir ki, bu, asan məsələ deyil. Azad edilmiş ərazilərin miqyası dörd Lüksemburq ölkəsi qədərdir, bir Livan ölkəsinə bərabərdir, yəni təsəvvür edin, nə qədər böyük iş nəzərdə tutulur. Onu da hamımız bilməliyik ki, minatəmizləmə işi hələ də davam edir və burada hər şey, bütün ərazilər minalardan təmizlənilib. Əlbəttə, burada yaşayacaq insanlar nəzərə alınmalıdırlar ki, ancaq minalardan təmizlənməmiş ərazilərə gedə bilərlər. Çünki bu təhlükə hələ də var, ermənilər həm işğal zamanı, həm də sonra – torpağımızdan çıxmaq üçün onlara vaxt verildiyi zaman yenə də bu çirkin əməllərə əl ataraq, bir çox minalar basdırmışlar.

Bu gün biz Müstəqillik Günü ərəfəsində görüşürük. Onu da deməliyəm ki, keçən il Müstəqillik Günündə mən Ağdam şəhərində idim, Ağdam sakinləri ilə

görüşmüşdüm və Ağdam şəhərinin baş planını təsdiqləmişdim. Bu il də planlaşdırırdım ki, Müstəqillik Günündə burada olum. Ancaq bildiyiniz kimi, sabah qardaş ölkənin – Türkiyənin Prezidenti Azərbaycana gələcək və biz Müstəqillik Gününü bərabər qeyd edəcəyik. Ona görə mən bir gün əvvəl gəldim, amma yenə də Müstəqillik Günü ərəfəsində. Bunun böyük rəmzi mənası var, budur müstəqillik, budur azadlıq. Xalqımız artıq 30 ildir ki, azad xalq kimi yaşayır və bütün əldə edilmiş nəticələr, o cümlədən şanlı Qələbəmiz bu müstəqilliyin təməlidir. Müstəqillik ən böyük dəyərimiz, sərvətimizdir, onu qoruyuruq və əbədi qoruyacağıq. Bu gün «Böyük Qayıdış» dediyimiz prosesə start verildi. «Böyük Qayıdış»ın birinci kiçik addımı, bax, bu gün atılır. Sizi təbrik edirəm.

* * *

Görüşdən sonra Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva «Aqroservis» ASC tərəfindən təqdim edilən «ağıllı kənd təsərrüfatı» texnikası ilə tanış oldular.

Məlumat verildi ki, «ağıllı kənd təsərrüfatı» idarəetmə sistemində ən müasir texnoloji yeniliklər tətbiq olunacaq. Belə ki, burada yaradılacaq iqlim stansiyaları bitki xəstəlikləri ilə bağlı erkən xəbərdarlıq əldə etməyə, suvarmanı planlı şəkildə aparmağa və hava məlumatını almağa imkan verəcək. Bundan başqa, burada zərərvericilərin uzaqdan izlənilməsinə və əkin ərazilərinin, araşdırma sahələrinin mövsümi

olaraq yüksəkkeyfiyyətli fotosəkillərini çəkə bilən sistemlər də quraşdırılacaq.

Həmçinin heç bir sahə məhdudiyəti olmadan sərbəst hərəkət edən və ərazidə təhlil aparan skaner, əməliyyatları səmərəli şəkildə həyata keçirmək üçün süni intellekt və proqnozlaşdırıcı analizə sahib platforma, məhsulun yetişdirilməsi zamanı ortaya çıxacaq problemləri vaxtında aşkarlaya biləcək dron texnologiyaları da yüksək məhsuldarlığın əldə olunmasında mühüm rol oynayacaq.

Diqqətə çatdırıldı ki, Zəngilan pivot suvarma sistemləri də ən müasir texnoloji yeniliklərlə təchiz olunacaq. Burada 5 pivot sistemi quraşdırılacaq ki, bu da 157 hektar ərazinin suvarılmasına imkan verəcək.

Daha sonra dövlət başçısı və xanımı «Arximed» tipli hidroelektrik stansiya, alternativ enerjinin istehsalı üçün süni göl və 62 nömrədən ibarət hotel kompleksində aparılan işlərlə tanış oldular. Məlumat verildi ki, süni gölün yaradılması üzrə qazma və 3-cü gil izolyasiya qatının kipləşdirilmə işləri başa çatdırılıb, 4-cü qat gil izolyasiya işləri davam edir.

Göründüyü kimi, Ağalı kəndində «ağıllı kənd» konsepsiyasının hər üç komponenti – ağıllı dövlət idarəçiliyi, ağıllı infrastruktur və xidmətlər, eyni zamanda, ağıllı təsərrüfat və biznes mühiti yaradılıbdır.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN SOSIAL MEDIA
HESABLARINDA 28 MAY – MÜSTƏQİLLİK
GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ PAYLAŞIM**

27 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sosial media hesablarında 28 May – Müstəqillik Günü münasibətilə paylaşım etmişdir.

*Paylaşımдаkı fotonun üzərində bu sözlər yer alıb:
«Müstəqilliyimiz əbədidir, dönməzdir, sarsılmazdır!
Yaşasın güclü, müstəqil Azərbaycan!»*

QEYDLƏR

1. Şuşa – Azərbaycan Respublikasında şəhər. Sahəsi 289 km², əhalisi 32,8 min nəfərdir. Elmi ədəbiyyatda Şuşanın əsasının XVIII əsrin 50-ci illərinin əvvəllərində Qarabağ xanı Pənahəli xan Cavanşir tərəfindən qoyulması göstərilə də, tədqiqatlar Şuşanın qədim yaşayış məntəqəsi olduğunu qeyd edir. Qarabağ xanlığının mərkəzi olan Şuşa bir müddət Pənahəli xanın adı ilə Pənahabad adlandırılmışdır.

Şuşa 1813-cü il Gülüstən müqaviləsinə əsasən, Qarabağ xanlığının tərkibində Rusiyaya birləşdirildi. 1920-ci ilin martında erməni daşnaklarının Qarabağda törətdikləri qırğın nəticəsində Şuşanın bir hissəsi tamamilə yandırıldı və minlərlə günahsız insan qətlə yetirildi. Lakin iyun ayının əvvəlində müsavətçilər və türk generalı Nuru paşa Şuşanı erməni qəsbkarlarından xilas etdi. 1923-cü il Azərbaycan MİK-nin dekretinə əsasən, keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti təşkil olunduqda Şuşa muxtar vilayətin tərkibinə daxil edildi. 1992-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

Ali Baş Komandan İlham Əliyevin birbaşa rəhbərliyi ilə Müzəffər Azərbaycan Ordusu Şuşa şəhərini 8 noyabr 2020-ci ildə işğaldan azad etmişdir. – 5, 7, 10, 13, 14, 15, 20, 22, 23, 54–56, 58, 59, 66, 68, 69, 78, 84–86, 88, 100, 101, 103, 105, 107, 108, 110, 111, 118, 121, 128, 130, 131, 133, 135, 139,

140, 175, 192, 196, 199, 200–208, 211–214, 267, 268, 279, 280, 316.

2. Heydər Əliyev, H e y d ə r Ə l i r z a o ğ l u (1923–2003) – Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, xalqımızın ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti (1993–2003), 2 dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı.

1964-cü ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildə isə sədri vəzifəsinə irəli çəkilmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin iyul (1969) plenumunda Heydər Əliyev MK-nın Büro üzvü, Azərbaycan KP MK-nın Birinci katibi seçilmişdir.

H.Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi ilk illərdən əhatəli iqtisadi konsepsiya hazırlanmış, yeni istehsal sahələri yaradılmış, Azərbaycanın iqtisadi potensialı güclənmişdir. H.Əliyevin respublikaya bilavasitə rəhbərlik etdiyi dövrdə (1969–82-ci illər) idarəetmə mexanizminin və metodlarının təkmilləşdirilməsi, əmək və ictimai-siyasi fəallığın artırılması, kənd təsərrüfatının inkişafında yüksək göstəricilər əldə edilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin, milli ruhun, milli özünüdərkini yüksəlişi, müstəqil dövlətçilik ideyalarının güclənməsi və reallaşması üçün dəyərli işlər görülmüşdür.

H.Əliyev 1971-ci ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin üzvü, 1976-cı ilin martında Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ilin noyabrında isə Siyasi Büro üzvü seçilmiş

və eyni zamanda, SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin Birinci müavini təyin edilmişdir.

H.Əliyev Moskvada işlədiyi dövrdə də həmişə Azərbaycanı düşünmüş, onun taleyi ilə yaşamış, doğma respublikanın dünyada tanındılması üçün əlindən gələni etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciəni qətiyyətlə pisləmiş və Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində kəskin bəyanatla çıxış etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıtmış, əvvəlcə Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamışdır. O, 1991–93-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədr müavini olmuş, Ali Sovetin sessiyalarında fəal iştirak etmiş, Azərbaycanda mövcud ictimai-siyasi vəziyyəti həmişə obyektiv təhlil etmiş, mühüm prinsiplial fikirlər söyləmiş, keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin səbəblərini aşkara çıxarmış və təqsirkarların dəqiq ünvanını göstərmişdir. 1993-cü ilin may–iyununda dövlət böhranının, hakimiyyətsizliyin, başıpozuqluğun kulminasiya nöqtəsinə çatması ilə ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqı H.Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı və Azərbaycanın ozamankı dövlət rəhbərliyi onu rəsmən Bakıya dəvət etməyə məcbur oldu. H.Əliyev iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin Sədri seçildi, iyulun 24-də Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində H.Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. H.Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışı ilə ölkənin ictimai-siyasi, sosial, iqtisadi, elmi-mədəni həyatında böyük dönüş oldu, beynəlxalq norma və prinsiplərə uyğun müstəqil dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Dövlətimizin xarici siyasəti, eləcə də dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təşkilatları ilə əlaqələri milli maraqlara əsaslanan xətlə inkişaf etməyə başladı. Keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində ilk mərhələ kimi, cəbhə xəttində atəşkəs elan edilməsinə nail olundu. H.Əliyevin fəal diplomatiyası nəticəsində ATƏT-in Lissabon Samitində (1996) bu beynəlxalq təşkilatın 54 üzvündən 53-ü (Ermənistandan başqa) Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Azərbaycanın mənafeyinə uyğun prinsipləri açıq şəkildə müdafiə etdi.

1994-cü ilin sentyabrında Bakıda dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə «Əsrin müqaviləsi» adı almış mühüm müqavilələr bağlandı.

1999-cu ilin aprelində GUÖAM birliyinin geniş bir məkanda yaranmasında H.Əliyevin önəmli xidməti olmuşdur.

H.Əliyevin «İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» fərmanı Azərbaycanın dünyaya və Avropaya inteqrasiyası prosesinin sürətləndirilməsinə geniş imkanlar yaratdı. Məhz bunun nəticəsində Azərbaycan 1996-cı ilin iyunundan Avropa Şurasına «Xüsusi qonaq» statusu almış, 2001-ci il yanvarın 25-də isə onun tamhüquqlu üzvü olmuşdur.

H.Əliyev 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək siyasi fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə yekdilliklə yenidən Prezident seçildi.

H.Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, o cümlədən Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatına, müxtəlif ölkə universitetlərinin Fəxri doktoru və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. – 6, 24, 33, 132, 133, 135, 151, 184, 185, 188–192, 206, 207, 209, 214, 218, 230, 252, 263, 264.

3. İkinci Qarabağ müharibəsi – Azərbaycan Silahlı Qüvvələri və Ermənistan silahlı qüvvələri arasında atəşkəsdən sonra müşahidə olunan ən gərgin döyüşlər. Tarixə «Vətən müharibəsi», «Dəmir Yumruq» əməliyyatı kimi daxil olan döyüşlər Azərbaycanın inamlı qələbəsi ilə başa çatmışdır. Qarşıdurmalar 27 sentyabr 2020-ci il səhər saatlarında başlamışdır. Rusiyanın vasitəçiliyi ilə həm Ermənistan, həm də Azərbaycan tərəfindən qəbul edilən humanitar atəşkəs rəsmi olaraq 10 oktyabr tarixində qüvvəyə minsə də, Ermənistan silahlı qüvvələri atəşkəsi yenidən pozmuşdur. Döyüşlər zamanı Azərbaycan Ordusu Müzəffər Ali Baş Komandanın birbaşa rəhbərliyi ilə işğal altındakı torpaqlar uğrunda qəhrəmancasına mübarizə aparmış və qələbə qazanmışdır. 44 günlük müharibə ərzində 4 oktyabrda Cəbrayıl, 17 oktyabrda Füzuli, 20 oktyabrda Zəngilan, 25 oktyabrda Qubadlı, 8 noyabrda isə Şuşa şəhəri işğaldan azad edilmişdir. Şuşa şəhərinin azad edilməsi ilə Ermənistan silahlı qüvvələrinə ciddi zərbə vurulmuş, bununla da məğlubiyyətə məcbur edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Rusiya

Federasiyasının Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında imzalanmış müqaviləyə əsasən, 10 noyabr 2020-ci il tarixində Bakı vaxtı ilə saat 00:00-dan etibarən keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişə zonasında atəşin və hərbi əməliyyatların tam dayandırılması, 1 dekabr 2020-ci il tarixinədək Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisindən çıxarılması razılaşdırılmışdır. Bu müqaviləyə əsasən, işğal altındakı digər ərazilər Azərbaycana qaytarılmış, döyüşlər Azərbaycan tərəfinin inamlı qələbəsi ilə başa çatmışdır. – 9, 13, 15, 16, 18, 22, 58, 69, 81, 101–103, 134–136, 140, 142, 151, 153, 176, 220, 245, 246, 311.

4. 10 noyabr Bəyanatı – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Rusiya Federasiyasının Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında imzalanmış, 10 noyabr 2020-ci il tarixində Bakı vaxtı ilə saat 00:00-dan etibarən keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişə zonasında atəşin və hərbi əməliyyatların tam dayandırılması, 1 dekabrədək Ermənistan silahlı qüvvələrinin keçmiş Dağlıq Qarabağın ətrafında Ermənistanın nəzarətindəki Azərbaycan ərazilərindən çıxarılması və Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat kommunikasiyalarının inşasının təmin edilməsi haqqında bəyanat. – 10, 11, 75, 125.

5. Ağdam – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Ağdam şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1150 km², əhalisi 202,2 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ağdam şəhəri

və əksər kəndləri Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanan üçtərəfli Bəyanata əsasən, 2020-ci il noyabrın 20-də Ağdam yenidən Azərbaycan Respublikasının nəzarəti altına keçmişdir. Ermənistan silahlı qüvvələri Ağdamı boşaldıb Azərbaycan Respublikasına təhvil vermişdir. – 11, 15, 58, 66, 70, 84, 86, 100, 102, 129, 167, 168, 197, 213, 247, 267, 316.

6. Kəlbəcər – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Kəlbəcər şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 3050 km², əhalisi 93 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanan üçtərəfli Bəyanata əsasən, 15 noyabr tarixində təhvil verilməsi qərarlaşdırılan Kəlbəcər rayonu 25 noyabrda Azərbaycana təhvil verildi. Məğlubiyyətlə barışa bilməyən ermənilər bölgədə Azərbaycana qarşı ekoloji terror fəaliyyətləri həyata keçirmişdir. – 11, 57, 73, 74, 86, 97, 126, 135, 167, 169, 303.

7. Laçın – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Laçın şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1835 km², əhalisi 79,9 min nəfərdir. Laçın rayonu 18 may 1992-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanan üçtərəfli Bəyanata əsasən, 1 dekabr 2020-ci ildə Laçın rayonu 28 il sonra yenidən Azərbaycan Respublikasının nəzarəti

altına keçmişdir. – 11, 57, 59, 86, 125, 126, 135, 166, 167, 169, 175, 294, 303.

8. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) – müasir dünyanın ən nüfuzlu beynəlxalq təşkilatı. Qərar-gahı Nyu Yorkda yerləşir. Əsas vəzifəsi beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, dövlətlər arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdir. BMT Nizamnaməsi 1945-ci il iyulun 26-da San Fransisko Konfransında 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən imzalanıb və 1945-ci il oktyabrın 24-də qüvvəyə minib. Hazırda BMT-yə 193 dövlət daxildir.

BMT-nin əsas orqanları Baş Assambleya, Təhlükəsizlik Şurası, İqtisadi və Sosial Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi və Katiblikdir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildən BMT-nin üzvüdür. – 12, 16, 37, 38, 131, 180, 229, 245, 246.

9. ATƏT – Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı. 57 üzv, 11 əməkdaşlıq üzrə tərəfdaş dövlətlə dünyanın ən böyük regional təşkilatıdır. Əsası 1973-cü ilin iyulunda Helsinkidə qoyulmuşdur. Burada Avropanın 33 dövlətinin, həmçinin ABŞ və Kanadanın dövlət və hökumət rəhbərləri iştirak edir. ATƏT «soyuq müharibə»nin qurtarmasından sonra Ümumavropa təhlükəsizlik sistemini formalaşdıran, yeni Avropanın siyasi və iqtisadi həyatının sivil birgəyaşayış qaydalarını müəyyən edən, dövlətlərarası münasibətləri rəqiblik və münaqişə yolundan əməkdaşlıq və qarşılıqlı mənafe istiqamətlərinə yönəldən bir təşkilat funksiyasını icra edir.

Azərbaycan 1992-ci ildən ATƏT-in üzvüdür və 1993-cü ilin ikinci yarısından ATƏT-in zirvə görüşlərində Azərbaycan nümayəndə heyəti fəal iştirak edir. – 12, 16, 229.

10. Birinci Qarabağ müharibəsi – 1980-ci illərin sonlarından 1994-cü ilin mayına kimi cənub-qərbi Azərbaycanda yerləşən Qarabağ bölgəsinə Ermənistanın hücumu ilə Azərbaycan və Ermənistan arasında baş vermiş ərazi münaqişəsi. Tərəflər arasında genişmiqyaslı döyüşlər əsasən 1992-ci ildə başlamışdır. 1994-cü ilin mayında atəşkəs əldə olunmuşdur. Münaqişənin ATƏT-in prinsipləri əsasında sülh yolu ilə danışıqlar vasitəsilə həlli üçün isə ATƏT-in Minsk qrupu yaradılmışdır. Müharibə nəticəsində bir milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma torpağında qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüş, keçmiş Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonları isə işğal olunmuşdur. Müharibə zamanı Ermənistan silahlı qüvvələri minlərlə hərbi cinayət törətmiş, beynəlxalq hüququn bütün norma və prinsiplərini kobudcasına pozmuş, atəşkəs elan olunduqdan sonra belə, Azərbaycan tərəfinin hərbi bölmələrini və dinc insanları mütəmadi olaraq atəşə tutmuş, işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarında etnik, milli və mədəni təmizləmə və ekoloji terror, eləcə də qanunsuz məskunlaşma işləri aparmışdır. – 15, 28, 44, 56, 77, 135, 150–152, 156, 273.

11. Avropa İttifaqı (Aİ) – Avropa dövlətlərinin ən iri inteqrasiya birliyi. Avropa İttifaqına 27 dövlət daxildir.

Avropa İttifaqının yaradılması haqqında müqavilə 1993-cü ildə Maastrixtdə imzalanmışdır. Aİ azadlıq, demokratiya, insan hüquqları və azadlıqlarına hörmət, həmçinin hüququn aliliyi prinsiplərinə – üzv dövlətlər üçün ümumi olan prinsiplərə əsaslanır.

Aİ Avropada iqtisadi inteqrasiyanın daha da inkişaf etmiş formasıdır. İqtisadi və valyuta ittifaqı 1999-cu ildən fəaliyyətə başlamış və vahid valyuta – avro dövriyyəyə buraxılmışdır. Aİ üzvləri yalnız Avropa dövlətləri ola bilər. Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlıq Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Təşkilatın mənzil-qərargahı Brüsseldə yerləşir. – 16, 27–29, 40, 50, 63, 64, 73–76, 79, 80–82, 89, 99, 121–124, 146, 239–242, 245–247, 249, 254, 256–258, 260, 271–275, 281, 282, 310.

12. Rusiya, R u s i y a F e d e r a s i y a s ı – Avropanın şərqində, Asiyanın şimalında dövlət. Sahəsi 17,125 milyon km², əhalisi 146,5 milyon nəfərdir. Rusiya Federasiyasına 22 respublika, 9 diyar, 46 vilayət, federal əhəmiyyətli Moskva və Sankt-Peterburq şəhərləri, 4 muxtar vilayət və mahal daxildir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı Dövlət Duması və Federasiya Şurasıdır. Paytaxtı Moskva şəhəridir. – 16, 17, 31, 32, 34, 35, 64, 65, 69, 70–72, 88–90, 110, 113, 116–118, 121, 122, 125, 126, 213, 249, 310.

13. Ukrayna – Cənub-Şərqi Avropada dövlət. Sahəsi 603,5 min km², əhalisi 42,4 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Radadır. Paytaxtı Kiyev şəhəridir. – 16, 17, 64, 65, 70, 72, 90, 110, 113, 115, 116, 121, 122, 248, 249, 259.

14. «Qoşulmama Hərəkatı» – özlərini heç bir bloka tərəfdar olmadığını bildirmiş 120 dövlətin üzv olduğu, digər 17 ölkənin və 10 beynəlxalq təşkilatın müşahidəçi statusunda birləşdikləri blok. 1961-ci ildə yaradılmışdır. Mənzil-qərargahı Cakartaadır. Azərbaycan Respublikası 25–26 oktyabr 2019-cu il tarixində Bakı şəhərində Hərəkatın 18-ci dövlət və hökumət başçılarının Zirvə görüşünə ev sahibliyi etmişdir. Bakı Sammiti ilə Hərəkata sədrlik 2019–2022-ci illər üzrə Azərbaycan Respublikasına keçmişdir. – 17, 38.

15. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) – 1969–2011-ci illərdə İslam Konfransı Təşkilatı adlanırdı. Müsəlman ölkələrinin çoxunu birləşdirir. Nizamnaməsinə görə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının fəaliyyəti müsəlmanların həmrəyliyinin möhkəmlənməsinə, üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığa yönəlmişdir. İqamətqahı Ciddədə yerləşir. Azərbaycan 1991-ci ildən İƏT-in üzvüdür. – 17, 229.

16. Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) – Şimali Amerikada dövlət. Şimaldan Kanada, cənubdan Meksika, şərqdən Atlantik okeanı və qərbdən Sakit okeanla əhatə olunur. Sahəsi 9,5 milyon km², əhalisi 327,6 mil-

yon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 50 ştat və Kolumbiya federal paytaxt dairəsinə bölünür. Ali qanunvericilik orqanı ikipalatalı (Nümayəndələr Palatası və Senat) ABŞ Konqresidir. Dövlət başçısı Prezidentdir. Paytaxtı Vaşinqton şəhəridir. – 17, 43, 44, 73, 89, 209, 213.

17. Böyük Britaniya, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı – Qərbi Avropada dövlət. Böyük Britaniya adası, İrlandiya adasının şimal-şərq hissəsi, Anqlsi, Uayt, Normand, Orkney, Hebrid, Şetlend adaları və bir sıra kiçik adalardan ibarətdir. Sahəsi 244,1 min km², əhalisi 65,6 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən qraflıqlara və qraflıq hüququnda olan şəhərlərə bölünür. Böyük Britaniya parlamentli monarxiyadır. Paytaxtı London şəhəridir. – 17, 93, 94, 113.

18. Kürəkçay sazişi – 1805-ci il 14 may tarixində imzalanmış Qarabağ və Şəki xanlıqlarının Rusiya imperiyasının tərkibinə qatılması barədə müqavilə. – 19, 88.

19. Gülüstan sülh müqaviləsi – 1813-cü il 12 oktyabrda Rusiya imperiyası ilə Qacarlar (İran) arasında imzalanmış və Araz çayının şimalındakı torpaqlar İrandan ayrılmışdır. Bu müqavilənin nəticəsi olaraq, Cənubi Qafqazın əksər hissəsi Rusiya İmperiyasının hakimiyyəti altına keçdi. Gülüstan sülh müqaviləsi ilə tarixi Azərbaycan torpaqları iki dövlət arasında bölüşdürüldü. Bu müqavilə Azərbaycanın Rusiya–İran arasında bölüşdürülməsinin birinci mərhələsi idi. – 19, 88.

20. Türkmənçay sülh müqaviləsi – Qacarlar imperiyası ilə Rusiya imperiyası arasında imzalanan və ikinci Rusiya və İran müharibəsini bitirən müqavilə. 1828-ci il 10 fevralda Təbriz yaxınlığında Türkmənçay kəndində imzalanmışdır. Bu müqaviləyə əsasən, Gülüstan müqaviləsində Rusiyaya keçən ərazilərdən başqa, İran İrəvan, Naxçıvan və Talış xanlığının qalan hissəsinin də Rusiya imperiyasının ərazisi olduğunu qəbul edirdi. İki imperiya arasında sərhəd kimi, Araz çayı qəbul edilirdi. Gülüstan və Türkmənçay müqavilələrinin imzalanması ilə Rusiya Cənubi Qafqaz və Şimali Qafqazın bir hissəsinin işğalını sonlandırdı. – 19.

21. COVID-19 – koronavirus pandemiyası. 2019-cu ilin ortalarında Çinin mərkəzi Hubey əyalətində yerli sakinlərdə naməlum mənşəli virusun yayılması ilə başlanan xəstəlik. – 19, 36–39, 81.

22. Zəngəzur mahalı, Zəngəzur qəzası – XIX əsrin ikinci yarısında Azərbaycanda inzibati ərazi vahidi. 1861-ci ildə təşkil edilmişdir. Çar Rusiyası hökumətinin 1867-ci il dekabr tarixli Fərmanına əsasən, yaradılmış Yelizavetpol (Gəncə) quberniyasının tərkibinə daxil edilmişdir. – 19, 92, 104, 105, 108–110, 125, 127, 156, 165, 174, 207, 275, 287, 288, 298, 302, 303, 304, 310, 314.

23. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti – Müsəlman Şərqiində ilk dəfə dünyəvi, demokratik respublikanın əsasını qoymuş müstəqil Azərbaycan dövləti.

Cəmi 23 ay (1918-ci il mayın 28-də yaradılmış, 1920-ci il aprelin 28-də bolşeviklərin və daşnakların səyi ilə devrilmişdir) yaşamışdır. Paytaxtı əvvəlcə Gəncə (1918, 16 iyun – 17 sentyabr), sonra Bakı şəhəri (1918, 17 sentyabr–1920, 28 aprel) idi. Azərbaycan hökuməti yeni suveren milli dövlətin müxtəlif problemlərinin həlli yollarında böyük əzmlə çalışırdı. Nazirlər Şurasının 27 iyun 1918-ci il tarixli Fərmanı ilə respublikada dövlət dili türk (Azərbaycan) dili elan edildi. Azərbaycan Respublikasının parlamenti 1919-cu il avqustun 11-də «Azərbaycan vətəndaşlığı haqqında» Qanun qəbul etdi. Xalq maarifi sahəsində qısa müddətdə böyük tədbirlər həyata keçirildi. Qori müəllimlər seminariyasının Azərbaycan şöbəsi Qazaxa köçürüldü, Bakı Dövlət Universiteti təsis edildi, xarici ölkələrdə kadr hazırlığı məqsədi ilə 1919–20-ci tədris ilində 100 gənc Avropanın müxtəlif təhsil müəssisələrinə göndərildi. Məktəblərin xeyli hissəsi milliləşdirildi, kitabxanalar açıldı, savadsızlığın ləğvi üçün kəndlərdə kurslar yaradıldı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlət rəmzləri (üçrəngli bayraq, gerb, himn) milli Azərbaycan rəmzləri kimi tanındı. Azərbaycan Dövlət Bankı yaradıldı, 1918-ci ilin martında dağıdılmış neft sənayesi və Bakı–Batum neft kəməri bərpa edildi. – 19, 302.

24. İrəvan – qədim Azərbaycan şəhəri. Azərbaycan Milli Şurasının 1918-ci il 29 may tarixli Qərarı ilə «bir siyasi mərkəz» olaraq, ermənilərə güzəşt edilmiş və o dövrdə Cənubi Qafqazda yaradılmış ilk erməni dövlətinin – Ermənistan Respublikasının

paytaxtına çevrilmişdir. İrəvan müxtəlif dövrlərdə Sasani dövlətinin (III–VII əsrlər), Ərəb xilafətinin (VII– IX əsrlər), Səlcuq dövlətinin (XI–XIII əsrlər), Moŋqol imperiyasının (XIII–XIV əsrlər), Azərbaycan Qaraqoyunlu (1410–1468), Ağqoyunlu (1468–1501), Səfəvilər (1501–1736) dövlətlərinin, Nadir şah (1736–47) imperiyasının tərkibində olmuşdur. Nadir şahın ölümündən sonra Azərbaycan torpaqlarında müstəqil dövlətlər – xanlıqlar meydana gələn, burada İrəvan xanlığı (1747–1828) yarandı.

Bütün tarixi dövrlərdə azərbaycanlılar İrəvan əhalisinin etnik tərkibində əsas yer tutmuşlar. Rusiyanın İrəvanı işğal etdiyi dövrdə İrəvanın 9700 nəfərlik əhalisinin 75,6%-i Azərbaycan türkləri idi. Çarizmin erməniləri İran və Türkiyədən kütləvi şəkildə Şimali Azərbaycan torpaqlarına köçürməsi nəticəsində ermənilərin sayı artmağa başladı. – 19, 28, 84, 104, 302.

25. İkinci dünya müharibəsi (1939–1945) – Almaniya, İtaliya və Yaponiya tərəfindən başlanılmış böyük müharibə. İkinci dünya müharibəsi 1939-cu il sentyabrın 1-də Almaniyanın Polşaya girməsi ilə başladı. Sentyabrın 3-də Böyük Britaniya və Fransa Almaniya müharibə elan etdi. 1940-cı ilin ortalarından alman qoşunları Danimarka, Norveç, Belçika, Niderland, Lüksemburq, sonra isə Fransanı işğal etdi.

1941-ci il iyunun 22-də Almaniya SSRİ-yə qarşı müharibəyə başladı. 1942–43-cü illərdə sovet ordusunun Stalinqrad və Kursk vuruşmalarında qələbəsi Almaniyanı qəti surətdə sarsıtdı.

1945-ci il mayın 2-də sovet ordusu Berlini tutdu. Mayın 8-də Karlsruhda (Berlin yaxınlığında) Almanıyanın danışıqsız təslim olması haqqında akt imzalandı.

Yaponıyanın təslim olması haqqında sənəd isə sentyabrın 2-də imzalandı. Bununla da İkinci dünya müharibəsi başa çatdı. İkinci dünya müharibəsində 62 ölkə iştirak etmişdi. Müharibədə iştirak edən ölkələrin silahlı qüvvələrinə 110 milyon adam çağırılmışdı. Müharibədə 62 milyon adam həlak olmuş, minlərlə şəhər, qəsəbə və kənd dağıdılmışdı. – 20, 21, 101.

26. Pasxa bayramı – yəhudi və xristian bayramı. Pasxa əvvəllər yəhudilərin Misirdən «çıxıb getmələri» münasibətilə, sonra isə yəhudi xalqının xilaskarının zühurunu gözləməklə, xristianlıqda isə İsanın iztirabları, din yolunda fəda olması, onun ölümü və yənidən dirilməsi ilə əlaqələndirilir. Əvvəllər yəhudi və xristian pasxaları eyni vaxta təsadüf edirdi. 325-ci ildə Ümumdünya xristian yığıncağı xristian pasxasını yəhudi pasxası qurtardıqdan bir həftə sonra qeyd etməyi qərara aldı. Bu tarix aprelin 4-dən mayın 8-dək olan dövrə təsadüf edir. – 25, 26.

27. Şarl Mişel (d.1975) – belçikalı siyasətçi. 2014–2019-cu illərdə Belçikanın Baş Naziri olmuşdur. 2019-cu ildən Avropa İttifaqı Şurasının Prezidentidir. – 27, 28, 76, 79, 121, 123, 245, 271–274, 282.

28. Fransa, Fransa Respublikası – Qərbi Avropada dövlət. Sahəsi 643,8 min km², əhalisi 67 mil-

yon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 101 departaməntə bölünür. Qanunverici orqanı iki palatadan ibarət parlamentdir. İcra hakimiyyəti Prezident və Nazirlər Şurasına məxsusdur. Paytaxtı Paris şəhəridir. – 29, 80, 118, 119, 120, 146, 147.

29. Emmanuel Makron (d.1977) – Fransanın dövlət və siyasi xadimi. 2017-ci ildən Fransa Respublikasının Prezidentidir. «İrəli, Respublika» siyasi partiyasının yaradıcısı və lideridir. – 29, 120, 121, 147.

30. İsrail, İ s r a i l D ö v l ə t i – Yaxın Şərqdə dövlət. Sahəsi 22,1 min km², əhalisi 8,7 milyon nəfərdir (1948–49-cu illərdə işğal edilmiş ərazi daxil olmaqla). İsrail Dövləti BMT Baş Məclisinin 1947-ci il 29 noyabr tarixli Qərarına əsasən yaradılmışdır. İsrail inzibati cəhətdən 6 mahala bölünür. Dövlət başçısı Prezidentdir, onu birpalatalı parlament (Knesset) seçir. Hökumətə geniş səlahiyyəti olan Baş Nazir başçılıq edir. Paytaxtı Yerusəlim şəhəridir. – 30, 161, 162, 213, 234, 235, 285.

31. Heydər Əliyev Fondu – qeyri-hökumət, qeyri-kommersiya təşkilatı. Rəsmi açılışı 10 may 2004-cü ildə olmuşdur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti UNESCO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevadır.

Fondun yaradılmasında məqsəd ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə ehtiramı ifadə etmək, Heydər Əliyev siyasi məfkurəsinin həmişəyaşar sə-

ciyyəsinə əks etdirmək, Heydər Əliyevin yaratdığı milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə daima aşılamaq olmuşdur.

Fondun prezidenti onun səlahiyyətli qanuni nümayəndəsidir. Fondun işinə bilavasitə rəhbərlik icraçı direktora aiddir. Fondun nəzdində Ekspert Şurası və digər qurumlar fəaliyyət göstərir. – 32, 158, 164, 199, 200, 202, 211, 214, 270, 286, 294, 295.

32. Aleksey Overçuk (d.1964) – Rusiyanın dövlət və siyasi xadimi. Rusiya Federasiyası Hökumət sədrinin müavini. – 34, 35.

33. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) – BMT-yə məxsus beynəlxalq dövlətlərarası təşkilat. 1946-cı ildə yaradılmışdır. Cenevrədə fəaliyyət göstərir. Nizamnaməsinə görə vəzifəsi ən təhlükəli xəstəliklərlə mübarizə, beynəlxalq sanitariya qaydalarının hazırlanması və s.-dir. – 36–39.

34. BMT Baş Assambleyası – BMT-nin qanunverici orqanı. Hal-hazırda hər bir sessiyada iştirak etməli olan və 5-dən çox nümayəndəsi olmayan 191 üzv dövlətdən ibarətdir. Baş Assambleya, Baş Assambleyanın sessiyalararası görüşən 7 Əsas Komitə, Prosesual Komissiya və Daimi Komissiyalar kimi Daimi Komitələrdən ibarətdir. O həmçinin Təhlükəsizlik Şurasının rəyi ilə növbəti 5 il müddətində fəaliyyət göstərəcək Baş Katibi təyin etmək üçün də məsuliyyət daşıyır. – 37–39.

35. Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonları – 7 iyul 2021-ci ildə Azərbaycan Prezidentinin «Azərbaycan Respublikasında iqtisadi rayonların yeni bölgüsü haqqında» Fərmanına əsasən yaradılmışdır. Qarabağ iqtisadi rayonuna Ağdam, Şuşa, Füzuli, Tərtər, Ağcabədi və Bərdə rayonları, yeni yaradılan Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna isə işğaldan azad olunmuş Zəngilan, Qubadlı, Cəbrayıl, Laçın və Kəlbəcər rayonları daxil edilib. – 39, 57, 77, 163, 166, 177, 291.

36. Latviya, L a t v i y a R e s p u b l i k a s ı – Şərqi Avropada, Pribaltikada dövlət. Sahəsi 64,5 min km², əhalisi 1,9 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 26 rayona bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Seymdir. Paytaxtı Riqa şəhəridir. – 40.

37. «Şərqi Tərəfdaşlığı» Proqramı – Avropa İttifaqının üzv ölkələri Polşa və İsveçin MDB-yə daxil olan Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan, Moldova, Belarus və Ukrayna ilə qonşuluq siyasəti çərçivəsində münasibətlərin yaxşılaşdırılmasına aid layihə. – 40, 122, 146, 239, 249.

38. NATO (Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı) – hərbi-siyasi ittifaq. 1949-cu il aprelin 4-də Vaşinqtonda ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Belçika, Niderland, Lüksemburq, Kanada, İtaliya, Portuqaliya, Norveç, Danimarka, İslandiyanın imzaladıqları Şimali Atlantika müqaviləsi əsasında yaradılmışdır. 1952-ci ildə Yunanıstan və Türkiyə, 1955-ci ildə Al-

maniya Federativ Respublikası, 1982-ci ildə İspaniya NATO-ya qoşulmuşlar. Varşava Müqaviləsi Təşkilatı dağıldıqdan (1991) sonra əvvəllər sosialist ölkələri düşərgəsinə daxil olmuş ölkələrin bir qismi NATO-ya üzvlüyə qəbul edilmiş, digər qismi isə ilkin mərhələ kimi, NATO-nun «Sülh naminə tərəfdaşlıq» Proqramına qoşulmuşdur. Ali orqanı NATO Şurasının sessiyasıdır. Mənzil-qərargahı Brüsseldə yerləşir. – 40, 49, 68.

39. Yens Stoltenberg (d.1959)– Norveç dövlət və siyasi xadimi. 2000–2001 və 2005–2013-cü illərdə Norveçin Baş naziri olmuşdur. 1 oktyabr 2014-cü ildən NATO-nun baş katibidir. – 40, 49.

40. Əfqanıstan, Əfqanıstan İslam Əmirliyi – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 652,8 min km², əhalisi 32,2 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 34 vilayətə bölünür. Paytaxtı Kabil şəhəridir. – 40, 49.

41. Gürcüstan – Cənubi Qafqazın mərkəzi və qərb hissəsində dövlət. Sahəsi 69,7 min km², əhalisi 3,7 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Tbilisi şəhəridir. – 41–43, 71, 72, 91, 93, 96, 99, 109, 111, 116, 123, 283, 284.

42. İrakli Qaribaşvili (d.1982) – Gürcüstan dövlət xadimi və siyasətçisi. 2013–2015-ci illərdə Gürcüstanın Baş Naziri olmuşdur. 2021-ci ildə yenidən Baş nazir seçilmişdir. – 42.

43. Zərifə xanım Əliyeva, Zərifə Əziz qızı (1923–1985) – görkəmli Azərbaycan oftalmoloqu. Tibb elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Milli EA-nın akademiki, Rusiya Tibb EA-nın akademiki, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar elm xadimi. Görkəmli siyasi və dövlət xadimi Əziz Əliyevin qızı, ulu öndər Heydər Əliyevin həyat yoldaşı, Prezident İlham Əliyevin anasıdır. Zərifə xanımın Azərbaycanda oftalmologiya elminin inkişafında müstəsna xidmətləri vardır. O, vaxtilə Azərbaycanda geniş yayılmış traxomanın, peşə, xüsusilə kimya və elektron sənayelərində peşə fəaliyyəti ilə bağlı göz xəstəliklərinin öyrənilməsi, profilaktikası və müalicəsinə, habelə oftalmologiyanın müasir problemlərinə dair bir çox sanballı tədqiqatların müəllifidir. Həmçinin yüksəkixtisaslı səhiyyə kadrlarının hazırlanmasına böyük əmək sərf etmişdir. O, Ümumittifaq Oftalmoloqlar Cəmiyyəti Rəyasət Heyətinin, Sovet Sülhü Müdafiə Komitəsinin, Azərbaycan Oftalmologiya Cəmiyyəti İdarə Heyətinin, «Vestnik oftalmologii» (Moskva) jurnalının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. Yüksək elmi nailiyyətlərinə görə SSRİ Tibb EA-nın M.İ.Averbax adına mükafatına layiq görülmüşdür. – 45, 46, 189.

44. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA) – Azərbaycan Respublikasında elmin inkişafını təşkil və təmin edən, dövlətin elmi və elmi-texniki siyasətini həyata keçirən ali dövlət elmi təşkilatı. 1945-ci ildə Bakıda təsis edilmişdir. 2001-ci ilin may ayından Azərbaycan Milli Elmlər Akademi-

yası adlanır. Burada elmin müxtəlif sahələrinə dair aktual problemlər üzərində tədqiqat işləri aparılır. Hər il onlarla elmi işin nəticəsi istehsalatda tətbiq olunur. – 46.

45. Polşa, P o l ş a R e s p u b l i k a s ı – Mərkəzi Avropada dövlət. Sahəsi 312,7 min km², əhalisi 38,3 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 49 voyevodalığa bölünür. Ali və yeganə qanunverici orqanı ikipalatalı Seymdir. Paytaxtı Varşava şəhəridir. – 50.

46. Andjey Duda (d.1972) – Polşanın siyasi xadimi. Hüquq elmləri doktoru. 2015-ci ildən Polşa Respublikasının Prezidentidir. – 50.

47. Mahmud Abbas (d.1935) – Fələstin siyasətçisi, Fələstin Milli Administrasiyasının Sədri (Fələstin Dövlətinin Prezidenti) və FƏTH hərəkatının rəhbəridir. – 51.

48. Ramazan bayramı – müsəlman aləmində orucluğu bitəndən sonra keçirilən bayram. Quran oruc tutmağı islamın vacib əməllərindən biri hesab edir və günahların oruc tutmaqla bağışlanmasını təsbit edir. Bu bayram bir də ona görə əzizdir ki, Quran məhz müqəddəs Ramazan ayında nazil olmuşdur. – 52, 53, 145, 148, 150.

49. Azərbaycan Diplomatik Akademiyası (ADA Universiteti) – beynəlxalq münasibətlər və diplomatiya, biznes administrasiyası, energetikanın idarə

edilməsi və ətraf mühit kimi sahələr üzrə mütəxəssis hazırlayır. 2006-cı ildə təsis edilmişdir. ADA-nın fəaliyyəti bakalavr, magistr, xarici siyasət proqramı, doktorantlara dəstək proqramı – doktoranturada təhsil alan gənc alimlərə elmi işləri üçün qrantlar ayırır. Dərslər ingilis dilində aparılır. ADA-da dünyanın 16 aparıcı institutundan cəlb edilmiş professor-müəllim heyəti çalışır. – 54–56, 90, 130.

50. Hafiz Paşayev, Hafiz Mir Cəlaloğlu (d.1941) – fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor. Azərbaycan Xarici İşlər nazirinin müavini, diplomat, ADA Universitetinin rektoru. 1993–2006-cı illərdə ABŞ-da (eyni zamanda, Meksika və Kanadada) Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» və «Şərəf» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 54, 58, 59, 125.

51. Füzuli – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1386 km², əhalisi 144 min nəfərdir. 1993-cü ildən ərazisinin bir hissəsi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

27 sentyabr 2020-ci il tarixindən etibarən Azərbaycan Ordusu tərəfindən keçirilmiş əks-hücum əməliyyatı nəticəsində rayonun kəndləri, 17 oktyabr tarixində isə Füzuli şəhəri işğaldan tam azad edilmişdir. – 55, 68, 102, 107, 125, 150, 151, 165, 167, 193–197, 206, 208, 267, 278, 286, 287, 294, 316.

52. İtaliya, İ t a l i y a R e s p u b l i k a s ı – Avropanın cənubunda dövlət. Ərazisinə Alp dağlarının qərb yamaqları, Padan düzənliyi, Apennin yarımadası, Siciliya və Sardiniya adaları daxildir. Sahəsi 301,3 min km², əhalisi 61 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 20 vilayətə bölünür. Paytaxtı Roma şəhəridir. – 56, 110, 111, 124.

53. Zəngilan – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 707 km², əhalisi 42 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

20 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 57–59, 103, 129, 163–170, 173–175, 286–288, 293–301, 311, 312, 314–316.

54. Hikmət Hacıyev, H i k m ə t F ə r h a d o ğ l u (d.1979) – Azərbaycan Respublikası Prezident Administrasiyası Xarici Əlaqələr şöbəsinin rəhbəri, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi. 2014–2018-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri olmuşdur. – 59, 81, 86, 90, 93, 99, 102, 103, 110, 125, 130.

55. Türkiyə, T ü r k i y ə C ü m h u r i y y ə t i – Qərbi Asiyada və Avropanın cənub-şərqində dövlət. Sahəsi 783,5 min km², əhalisi 84,34 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 81 ilə (vilayətə) bölünür. Dövlət başçısı Prezident, ali qanunverici orqanı Türkiyə Bö-

yük Millət Məclisidir. Paytaxtı Ankara şəhəridir. – 61, 64, 67, 68, 70, 71, 77, 78, 89, 91, 109, 111, 121, 125, 126, 145, 167, 212, 213, 217–225, 265, 266, 275, 276, 289, 290, 291, 293, 318.

56. Avropa Parlamenti – Avropa İttifaqının (Aİ) fəvqəlmilli institutlarından biri. 1957-ci ildə Avropa iqtisadi inteqrasiya təşkilatları çərçivəsində yaradılmışdır. Seçmək və seçilmək hüququndan Aİ vətəndaşları istifadə edir. Plenar iclasları Strasburqda, komissiyaların işi Brüsseldə keçirilir. Avropa Parlamentinin bütün çağırışlarında başlıca mövqə Avropa Xalq Partiyasına və Avropa Sosialist Partiyasına məxsusdur. Avropa Parlamenti məcburi xarakter daşımayan qərar verir. Avropa Parlamenti beynəlxalq problemlərin müzakirəsi zamanı öz səlahiyyətlərindən geniş istifadə edir, qəbul olunan qətnamələr məcburi qüvvəyə malik deyildir. Avropa Parlamenti Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi ilə əməkdaşlıq edir. – 63, 81.

57. Rəcəb Tayyib Ərdoğan (d.1954) – Türkiyənin siyasi və dövlət xadimi. 1980-ci ildən siyasi fəaliyyətə başlamışdır. 1994-cü ilin martında İstanbul Böyük Şəhər Bələdiyyəsinin sədri olmuşdur. Ədalət və İnkişaf Partiyasının lideridir.

2002-ci ildə keçirilən növbədənənar seçkilər nəticəsində Ədalət və İnkişaf Partiyası təkbaşına hakimiyyətə gəlmək imkanı əldə etdi və Rəcəb Tayyib Ərdoğan TBMM-də Türkiyənin Baş Naziri, 2014-cü ilin sentyabrında və 2018-ci ilin apreliyində yenidən

Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti seçilmişdir. Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 69, 70, 145, 217–224, 265, 275, 276.

58. Şuşa Bəyannaməsi – 2021-ci il iyunun 15-də Şuşada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan tərəfindən Şuşa şəhərində imzalanmış bəyannamə. – 69.

59. İran, İ r a n İ s l a m R e s p u b l i k a s ı – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 1,65 milyon km², əhalisi 81 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 24 ostanaya bölünür. Ali qanunverici orqanı 4 il müddətinə seçilən Xalq Şurası Məclisidir. Hökuməti Baş Nazir təşkil, Prezident isə təsdiq edir. Paytaxtı Tehran şəhəridir. – 71, 72, 78, 84, 92, 102–109, 118, 127, 174, 175, 310.

60. Qazaxıstan, Q a z a x ı s t a n R e s p u b l i k a s ı – Avrasiyanın mərkəzi hissəsində dövlət. Sahəsi 2,7 milyon km², əhalisi 18,5 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı parlamentdir. Paytaxtı Nur-Sultan şəhəridir. – 72, 94, 213, 233.

61. Türkmənistan – Orta Asiyanın cənub-qərbində dövlət. Sahəsi 491,2 min km², əhalisi 6 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 5 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Məclisdir. Paytaxtı Aşqabad şəhəridir. – 72, 77, 78.

62. Naxçıvan – Azərbaycan Respublikasında şəhər, Naxçıvan Muxtar Respublikasının paytaxtı. Sahəsi 26 km², əhalisi 92,1 min nəfərdir. Azərbaycanın ən qədim şəhərlərindəndir. Müasir Naxçıvan Antik və orta əsr şəhər yerinin xarabalıqları üzərində yerləşmişdir. E.ə. IX–VI əsrlərdə qədim Manna və Midiyanın, eramızın əvvəllərində Albaniyanın, IV əsrdən Sasanilərin tərkibində olmuşdur. 654-cü ildə isə Naxçıvanı ərəblər işğal etmişlər. Atabəylər dövlətinin (1136–1225) paytaxtlarından biri olmuşdur. 1828-ci il Türkmənçay müqaviləsinə qədər müxtəlif dövlətlərin nüfuz dairəsində olmuş, məhz bu ildən Rusiya imperiyasına birləşdirilmiş və qəza mərkəzinə çevrilmişdir. 1924-cü il fevralın 9-da Naxçıvan MSSR təşkil ediləndən muxtar respublikanın paytaxtıdır. – 77, 78, 103, 174, 290, 291.

63. UNESCO – BMT-nin maarif, elm və mədəniyyət üzrə hökumətlərarası təşkilatı. 1945-ci ilin noyabrında yaradılmış, 1946-cı ildən fəaliyyətə başlamışdır. Ali orqanı 2 ildən bir çağırılan konfransdır. Katibliyi Parisdə yerləşir. Azərbaycan 1992-ci ildən UNESCO-nun üzvüdür. – 81, 83, 84, 267.

64. Gəncə – Azərbaycan Respublikasında əhalisinə görə Bakıdan sonra ikinci böyük şəhər. Gəncə şəhəri Kiçik Qafqazın şimal-şərqində, Gəncə-Qazax düzənliyində yerləşir. Sahəsi 173 km², əhalisi 360,4 min nəfərdir. – 82, 107.

65. Bakı–Tbilisi–Ceyhan – 1998-ci il oktyabrın 29-da Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan prezidentləri və ABŞ-ın Enerji naziri Bakı–Tbilisi–Ceyhan marşrutunu müdafiə edən «Ankara Bəyannaməsi»ni imzalamışlar. Uzunluğu 1768 km olan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri 2006-cı ildə istifadəyə verilmişdir. – 91.

66. Bakı–Tbilisi–Qars – Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyəni dəmir yolu ilə birləşdirən nəqliyyat dəhlizi. 30 oktyabr 2017-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Yolun uzunluğu 826 km-dir. – 91, 95.

67. Kembric Universiteti – Böyük Britaniyanın yaranma tarixinə görə Oksford Universitetindən sonra ikinci və dünyada dördüncü universitetdir. Universitet 1209-cu ildə təsis edilmişdir. – 93.

68. Çin Xalq Respublikası (ÇXR) – Mərkəzi və Şərqi Asiyada dövlət. Sahəsi 9,6 milyon km², əhalisi 1,4 milyard nəfərdir. İnzibati cəhətdən 22 əyalətə (Tayvansız), 5 muxtar rayona və mərkəz tabeliyində olan 3 şəhərə (Pekin, Şanxay, Tyantszin) bölünür. Ali dövlət hakimiyyəti orqanı Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisidir. Dövlət başçısı Çin Xalq Respublikasının Sədridir. Paytaxtı Pekin şəhəridir. – 94–96, 109.

69. Si Cinpin (d.1953) – Çinin dövlət və siyasi xadimi, fəaliyyətdə olan Çin Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi, 2013-cü ildən Çin

Xalq Respublikasının, ÇXR Mərkəzi Hərbi Şurasının Sədridir. – 94, 95.

70. Səudiyyə Ərəbistanı, Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 2,15 milyon km², əhalisi 34,2 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 4 əyalətə bölünür.

Səudiyyə Ərəbistanı mütləq teokratik monarxiyadır. Dövlət başçısı Kraldır. Ölkədə bütün hakimiyyət Krala məxsusdur. İcra orqanı Nazirlər Şurasıdır, Şuranı Kral təyin edir və ona başçılıq edir. Hökumətin nəzdində Məşvərət Şurası vardır. Müsəlmanların 2 müqəddəs şəhəri Məkkə və Mədinə Səudiyyə Ərəbistanındadır. Paytaxtı Ər-Riyad şəhəridir. – 97, 186, 187.

71. Cəbrayıl – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1050 km², əhalisi 80,8 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

4 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 97, 165, 167, 168, 286, 287, 289, 290–292.

72. Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri – Yaxın Şərqdə dövlət. Sahəsi 83,6 min km², əhalisi 5,5 milyon nəfərdir. Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin tərkibinə 7 əmirlik daxildir. Ali orqanı Federal Milli Şuradır ki, Prezidenti 5 il müddətinə seçir. Paytaxtı Abu-Dabi şəhəridir. – 97, 215, 216, 226, 227, 231, 232.

73. SOCAR, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) – Azərbaycan Respublikası ərazisində neft sərvətlərindən istifadəni vahid siyasət əsasında həyata keçirən, neft sənayesinin idarəetmə strukturunu təkmilləşdirən, yanacaq enerji kompleksinin inkişafını təmin edən şirkət. Respublikanın bütün ərazisində (quru və dənizdə) neft və qaz yataqlarının axtarışı, kəşfiyyatı və işlənməsi, emalı və nəqli, həmçinin onlardan alınan məhsulların daxili və xarici bazarlarda satışı ilə məşğul olur. 1992-ci ildə «Azərneft» Dövlət Konserninin və «Azərneftkimya» İstehsalat Birliyinin bazasında yaradılmışdır. ARDNŞ Azərbaycan Respublikasının təmsilçisi kimi, dünyanın tanınmış neft şirkətləri ilə «Hasılatın Pay Bölgüsü» Sazişi üzrə 30-a qədər neft müqaviləsi imzalamışdır.

ARDNŞ 2008-ci ildən mühasibat hesablarının beynəlxalq standartlarına keçmişdir. – 98, 112.

74. Rumıniya – cənub-şərqi Mərkəzi Avropada dövlət. Konstitusiyasına əsasən Rumıniya demokratik dövlətdir. Ölkə başçısı Prezident, qanunverici orqan isə ikipalatalı parlamentdir. Ərazisi 238,3 min km² əhalisinin sayı 19,4 milyon nəfərdir. Paytaxtı Buxarest şəhəridir. – 99, 125.

75. Vladimir Putin (d.1952) –2000–2008-ci illərdə Rusiya Federasiyasının Prezidenti olmuşdur. 1975–97-ci illərdə bir sıra məsul vəzifələrdə çalışmışdır. 1998-ci ildə Rusiya Federasiyası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, 1998–99-cu illərdə FTX-

nin direktoru, 1999–2000 və 2008–2012-ci illərdə Rusiya hökumətinin başçısı, 2012 və 2018-ci ildə isə yenidən Rusiya Federasiyasının Prezidenti seçilmişdir. – 104.

76. Həsən Ruhani (d.1948) –İrənin siyasi və dövlət xadimi. 2013–2021-ci illərdə İran İslam Respublikasının Prezidenti olmuşdur. – 104.

77. Pakistan, P a k i s t a n İ s l a m R e s p u b l i k a s ı – Cənubi Asiyada dövlət. Sahəsi 804 min km², əhalisi 207,8 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 4 əyalətə və federal paytaxt ərazisinə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı parlamentdir. Paytaxtı İslamabad şəhəridir. – 107–109.

78. Yunanıstan, Y u n a n ı s t a n R e s p u b l i k a s ı – Cənubi Avropada dövlət. Sahəsi 132 min km², əhalisi 10,7 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 13 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı birpalatalı parlamentdir. Paytaxtı Afina şəhəridir. – 111, 112.

79. Bolqarıstan, B o l q a r ı s t a n R e s p u b l i k a s ı – Cənubi Avropada, Balkan yarımadasında dövlət. Sahəsi 110,9 min km², əhalisi 7 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 9 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, ali qanunverici orqanı birpalatalı Xalq Məclisidir. Paytaxtı Sofiya şəhəridir. – 111–113.

80. «Cənub Qaz Dəhlizi» – Azərbaycanda hasil olunan enerjidaşıyıcılarını Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə Qərb bazarlarına nəql edir. – 112.

81. Trans-Adriatik boru xətti (TAP) – Xəzərin Azərbaycan sektorundan təbii qazı Yunanıstandan Albaniya və Adriatik dənizindən keçərək İtaliyaya və daha sonra qərbi Avropaya nəql edəcək boru xətti layihəsidir. «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin bir hissəsi olan TAP kəməri ilə «Şahdəniz-2» layihəsi çərçivəsində hasil olunan qazın ilkin olaraq ildə 10 mlrd. kubmetrinin Avropaya nəqli nəzərdə tutulur, bununla da Avropada təxminən 7 milyon ailə enerji ilə təmin ediləcəkdir. – 112.

82. Trans-Anadolu qaz boru kəməri (TANAP) – Kəmər 2018-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Kəmərin uzunluğu 2000 km-dir. Borudan ildə təxminən 16 milyard kubmetr qaz ötürülməsi nəzərdə tutulur. Qaz Türkiyə – Bolqarıstan və Türkiyə – Yunanıstan sərhədindən Avropa ölkələrinə nəql edilir. – 112.

83. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası (BMTTŞ) – BMT-nin daimi fəaliyyət göstərən mühüm orqanı. BMT Nizamnaməsinə görə, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında əsas məsuliyyət daşıyır. 15 üzvü var: 5 daimi (Çin, Fransa, Rusiya, Böyük Britaniya, ABŞ), 10 üzvü isə 2 il müddətinə seçilir. Şuranın hər bir üzvü 1 səsə malikdir. Prosedura məsələlərinə dair qərarlar Şuranın 9 üzvü səs verdikdə qəbul olunmuş sayılır.

Dövlətimizin apardığı uğurlu xarici siyasət nəticəsində Azərbaycan 24 oktyabr 2011-ci ildə BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv qəbul olunmuşdur. – 114, 115, 246.

84. Moldova, Moldova Respublikası – Cənub-Şərqi Avropada dövlət. Sahəsi 33,8 min km², əhalisi 3,5 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 40 rayona bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı birpalatalı parlamentdir. Paytaxtı Kişinyov şəhəridir. – 116.

85. Almaniya, Almaniya Federativ Respublikası – Mərkəzi Avropada dövlət. Sahəsi 357 min km², əhalisi 83 milyon nəfərdir. AFR tərkibində 16 ərazisi olan federasiyadır. Dövlət başçısı Prezident, hökumət başçısı Federal Kanslerdir. Ali qanunverici hakimiyyət orqanı parlamentdən – Bundestaq və Bundesratdan ibarətdir. Paytaxtı Berlin şəhəridir. – 116, 171, 213.

86. Nizami Gəncəvi, İlyas Yusif oğlu (1141–1209) – dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri. Dünya ədəbiyyatı tarixinə məsnəvi formasında yazdığı 5 epik poemadan ibarət «Xəmsə» müəllifi kimi daxil olmuşdur. Onun ilkin Şərq Renessansının zirvəsi olan yaradıcılığında dövrünün ən humanist, ümumbəşəri ictimai-siyasi, sosial və mənəvi-əxlaqi idealları parlaq bədii əksini tapmışdır, Yaxın Şərq ədəbiyyatında mənzum roman janrının əsasını qoymuş, yeni ədəbi məktəb yaratmışdır. Nizami Gən-

cəvi həm də dövrünün görkəmli mütəfəkkiri olmuşdur. Onun bütün əsərlərində şəxsiyyət azadlığı, insanın mənəvi azadlığı tərənnüm olunur. – 118.

87. Fransua Olland (d.1954) – Fransanın dövlət xadimi. 2012–2017-ci illərdə Fransa Respublikasının Prezidenti olmuşdur. – 119.

88. Zakir Həsənov, Z a k i r Ə s g ə r o ğ l u (d.1959) – general-polkovnik. 2003–2013-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər nazirinin müavini – Daxili Qoşunların Komandanı vəzifəsində çalışmışdır. 2013-cü ildən Azərbaycan Respublikasının Müdafiə naziridir. «Azərbaycan Bayrağı», «Rəşadət», «Şöhrət», «Zəfər» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 132.

89. Aprel döyüşləri – 2016-cı il aprelin 1-dən 2-nə keçən gecə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri ilə Ermənistan silahlı qüvvələri arasında işğal olunmuş bəzi ərazilərimizin azad olunması əməliyyatı. Döyüşlər Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qələbəsi ilə nəticələnmiş – Tərtər rayonunun Talış kəndi ətrafındakı yüksəkliklər və Seysulan kəndi, Cəbrayıl rayonunun Lələtəpə yüksəkliyi və Cocuq Mərcanlı, Goranboy rayonunun Gülüstan kəndi və Tərtər rayonunun Madagiz kəndi tərəfindəki yollar tamamilə erməni tapdağından azad edilmişdir. – 133.

90. Ağoqlan (*Hadrut*) – Azərbaycan Respublikasının Xocavənd rayonu inzibati ərazi dairəsində qəsə-

bə. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən 1992-ci ildə işğal edilmişdir.

9 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin həyata keçirdiyi hərbi əməliyyatlar nəticəsində işğaldan azad edilmişdir. – 139, 140.

91. Sahil Babayev, S a h i l R a f i q o ğ l u (d.1980) – hüquq elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, 1999–2006-cı illərdə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Xarici İnvestisiyalar İdarəsinin Hüquq Departamentinin baş mütəxəssisi və müdiri vəzifələrində çalışmışdır. 2009-cu ildən İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin Xarici İnvestisiyalar və Yardımların Əlaqələndirilməsi şöbəsinin, 2011–2014-cü illərdə isə Beynəlxalq Təşkilatlarla Əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri olmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 13 mart 2014-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat və Sənaye nazirinin müavini, 30 yanvar 2016-cı il tarixli Sərəncamı ilə isə Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat nazirinin müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir. 2018-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi naziridir. – 148.

92. Mehriban Əliyeva, M e h r i b a n A r i f q ı z ı (d.1964) – ictimai və siyasi xadim, fəlsəfə doktoru, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Prezident İlham Əliyevin həyat yoldaşı. 1988-ci ildə M.Seçenov adına 1-ci Moskva Dövlət Tibb İnstitutunu bitirmişdir. 1988–92-ci illərdə akademik M.Krasnovun rəhbərliyi altında Moskva Elmi-Tədqiqat

Göz Xəstəlikləri İnstitutunda işləmişdir. 1995-ci ildə «Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları» xeyriyyə fondunu yaratmışdır. Fəaliyyətə başladığı ilk gündən fond milli mədəniyyətimizin inkişafı, təbliği, tanınması üçün xeyli işlər görmüşdür. 1996-cı ildə fond Azərbaycan mədəniyyətini xarici ölkələrdə geniş təbliğ etmək üçün 3 dildə – Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çıxan «Azərbaycan–İrs» jurnalını təsis etmişdir. 2004-cü ildən Azərbaycan xalqının ümummilli liderinin zəngin irsinin öyrənilməsi, həmçinin Heydər Əliyevin milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə aşılamaq məqsədilə yaradılmış Heydər Əliyev Fonduna başçılıq edir.

Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu respublikanın bir çox şəhər, rayon və kəndlərində yeni məktəb binaları tikdirmiş və təmir etdirmişdir. Onun keçirdiyi xeyriyyə aksiyaları şəkər, talassemiya və anemiya xəstəliklərindən əziyyət çəkən Azərbaycan uşaqlarına yardım məqsədilə təşkil olunur.

Azərbaycanın şifahi xalq yaradıcılığı və musiqi irsinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi sahəsindəki yorulmaz işlərinə görə UNESCO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri seçilmişdir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvü, 2005–2017-ci illərdə isə Milli Məclisin üzvü olmuşdur. Mehriban Əliyeva ölkəmizdə təhsil sisteminin inkişafına, milli mədəni irsimizin qorunub saxlanılmasına və dünyada təbliğinə, xarici ölkələrdə xalqımızın müsbət imicinin möhkəmlənməsinə, genişmiqyaslı xeyriyyəçilik işlərinə xüsusi diqqət yetirir. 2015-ci ildə Bakıda keçirilmiş ilk Avropa oyunlarının Təşkilat

Komitəsinin sədri olmuş, oyunların yüksək səviyyədə keçirilməsində müstəsna xidmətlərinə görə «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 148, 150, 153, 154, 158, 159, 189, 193, 195, 196, 199–203, 211, 214, 252, 286, 287, 289, 290, 293, 294, 297, 299, 318.

93. Anar Ələkbərov, A n a r S a h i b o ğ l u (d.1977) – diplomat. 2008-ci ildə Heydər Əliyev Fondunun icraçı direktoru, 2012-ci ildə isə Heydər Əliyev Mərkəzinin direktoru, 2019-cu il 29 noyabr tarixli Sərəncamla isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi təyin edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 158, 199, 200, 263.

94. Cəbrayıl – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1050 km², əhalisi 80,8 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

4 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 165, 166, 288.

95. Qubadlı – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Qubadlı şəhəridir. 14 mart 1933-cü ildə yaradılmışdır. Əhalisi 40,2 min nəfər, sahəsi 802 km²-dir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

25 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 166, 167, 169, 175.

96. Macarıstan – Mərkəzi Avropada dövlət. Sahəsi 93 min km², əhalisi 9,6 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı birpaltalı Dövlət Şurasıdır. Paytaxtı Budapeşt şəhəridir. – 178, 179.

97. Həzi Aslanov, H ə z i Ə h ə d o ğ l u (1910–1945) – tank qoşunları qvardiya general-mayoru, 2 dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı. İkinci dünya müharibəsinin ilk günlərindən döyüşlərdə iştirak edən Həzi Aslanov Stalinqrad vuruşmasında feldmarşal Manşteynin tank ordusunun darmadağın edilməsində xüsusi məharət göstərmişdir. 1944-cü ildə Həzi Aslanovun 35-ci qvardiya tank briqadası Belorusiyanı, Pribaltika respublikalarını azad etmək uğrundakı vuruşmalarda xüsusilə fərqlənmişdi. 1945-ci il yanvarın 24-də Latviyanın Liepay şəhəri yaxınlığındakı vuruşmada qəhrəmancasına həlak olmuşdur. – 183.

98. Əziz Əliyev, Ə z i z M ə m m ə d k ə r i m o ğ l u (1897–1962) – görkəmli dövlət və siyasi xadim, səhiyyə təşkilatçısı. Tibb elmləri doktoru, professor. Müxtəlif illərdə Azərbaycan Klinik İnstitutunun direktoru, Bakı Səhiyyə şöbəsinin müdiri, Azərbaycan Xalq Səhiyyə komissarının müavini və Xalq Səhiyyə komissarı, Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun və Azərbaycan Dövlət Universitetinin rektoru, Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi, Azərbaycan KP MK-nın katibi, Dağıstan MSSR Vilayət Komitəsinin Birinci katibi, Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti Səd-

rinin Birinci müavini, Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Ortopediya və Bərpa Cərrahiyyə İnstitutunun direktoru, Azərbaycan Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun direktoru vəzifələrində çalışmışdır. SSRİ Ali Sovetinin və Azərbaycan SSR Ali Sove-
tinin deputatı olmuşdur. – 189.

99. Tamerlan Əliyev, T a m e r l a n Ə z i z o ğ l u (1921–1997) – Azərbaycan tibb elminin görkəmli nümayəndəsi, Əməkdar elm xadimi. Dövlət mükafatı laureatı, tibb elmləri doktoru, professor. 250-dən çox elmi əsərin, o cümlədən 12 monoqrafiyanın, dərslik və dərs vəsaitlərinin, metodiki tövsiyələrin, səmərələşdirici təklif və ixtiraların, həmçinin çoxsaylı elmi-kütləvi məqalələrin müəllifi olmuşdur. – 189.

100. Emin Əmrullayev, E m i n E l d a r o ğ l u (d.1982) – 2020-ci ilin iyul ayından Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziridir. 2015–2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin Təhsilin inkişafı proqramları şöbəsinin müdiri, 2020-ci ilin yanvar–iyul aylarında Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun direktoru vəzifələrində çalışmışdır. – 193, 203.

101. Qarabağ Dirçəliş Fondu – Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində dayanıqlı məskunlaşma üçün müasir və layiqli həyatın təmin edilməsi, bütün sahələrdə quruculuq-bərpa və abadlıq işlərinin aparılması, habelə təhlükəsiz yaşayışın, səmərəli fəaliyyətin və rifahın davamlı artması

nın dəstəklənməsi məqsədilə yaradılmış qurum. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 4 yanvar 2021-ci il Fərmanı əsasında publik şəxs kimi yaradılmışdır. – 195.

102. Natəvan, X u r ş i d b a n u x a n q ı z ı (1832–1897) – tanınmış Azərbaycan şairəsi. Mehdiqulu xanın qızı, İbrahimxəlil xanın nəvəsidir. «Xan qızı» adı ilə tanınmışdır. Əsərləri dərin səmimiyyəti, incə lirizmi ilə seçilir. Yüksək sənətkarlıq nümunəsi olan şeirlərində təkrir, qoşa qafiyə, rədif, məcaz və s. bədii vasitələri məharətlə işlətmişdir. O həm də istedadlı rəssam olmuşdur. – 200.

103. Sadıqcan, M i r z ə Ə s ə d o ğ l u S a d ı q (1846–1902) – Azərbaycan musiqiçisi, tarzən, bəstəkar və Azərbaycan tarını təkmilləşdirən sənətkar. Sadıqcan Azərbaycan muğamına əhəmiyyətli yeniliklər təqdim edərək, «Segah» və «Mirzə Hüseyn Segahı»nı təkmilləşdirdi və «Mahur» muğamını yaxşılaşdırmışdır. – 200, 201.

104. Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Ə b d ü r r ə h i m b ə y Ə s ə d b ə y o ğ l u (1870–1933), Azərbaycan yazıçısı və dramaturqu, ictimai-siyasi və teatr xadimi, pedaqoq, ədəbiyyatşünas, Azərbaycan SSR Əməkdar incəsənət xadimi. 1906-cı ildə «Həyat» qəzetində hekayələr və «Molla Nəsrəddin» jurnalında gizli imzalarla felyetonlar, məzhəkələr çap etdirib. «Marallarım», «Xortdanın cəhənnəm mək-

tubları», «Şeyx Şaban», «Xəyalət», «Ac həriflər» və digər əsərlərin müəllifidir. – 203, 204.

105. Yusif Vəzir Çəmənəminli, Məşədi Mirbaba Mirabdulla oğlu Vəzirov (1887–1943) – azərbaycanlı dövlət xadimi və yazıçı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Osmanlıda ilk səfiri. Araşdırmalar Çəmənəminlinin ilk dəfə 1937-ci ildə Avstriyada Qurban Səid təxəllüsü altında çap edilmiş «Əli və Nino» adlı sevgi romanının əsl müəllifi olduğunu işarə edir. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 7 may 2019-cu il tarixli, 211 sayılı Qərarı ilə Yusif Vəzir Çəmənəminli Azərbaycan Respublikasında əsərləri dövlət varidatı elan edilən müəlliflərin siyahısına daxil edilmişdir. – 204.

106. Əhməd bəy Ağaoğlu, Əhməd Akif bəy Həsən bəy oğlu Ağaoğlu (1869–1939) – Azərbaycan və Türkiyə ictimai xadimi, siyasətçisi, jurnalisti, pedaqoqu, yazıçısı, türkoloqu. 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin köməyinə gəlmiş Qafqaz İslam Ordusu komandanının siyasi müşaviri olmuşdur. 26 dekabr 1918-ci ildə Zəngəzur qəzasından bitərəf nümayəndə olaraq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü seçilir. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 7 may 2019-cu il tarixli, 211 sayılı Qərarı ilə Əhməd bəy Ağaoğlu Azərbaycan Respublikasında əsərləri dövlət varidatı elan edilən müəlliflərin siyahısına daxil edilmişdir. – 204.

107. Xan Şuşinski, İsfəndiyar Aslan oğlu Cavanşir (1901–1979) – xanəndə, Azərbaycan SSRİ Xalq artisti. «Kürd-Şahnaz» müğamını heyrətamiz bir tərzdə ifa etdiyinə görə müəllimi ona «Xan Şuşinski» adını vermişdir. Xan Şuşinski əsl yaradıcı sənətkar kimi, milli musiqi xəzinəsini yeni mahnılarla zənginləşdirmişdir. Bu baxımdan onun «Qəmərim», «Şuşanın dağları» mahnıları dillər əzbəri olmuşdur. – 204.

108. Entoni Blinken (d.1962) – siyasətçi və diplomat. 2021-ci ildən Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibidir. – 209.

109. Fikrət Əmirov, Fikrət Məşədi Cəmil oğlu (1922–1984) – görkəmli Azərbaycan bəstəkarı, SSRİ Xalq artisti, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, SSRİ və Azərbaycan Dövlət mükafatları laureatı. Simfonik muğam janrının yaradıcısı, instrumental konsert janrında əsərlər yaradan ilk Azərbaycan bəstəkarlarından biridir. Əsərləri, xüsusilə simfonik muğamları Niyazi, Rojdestvenski (Rusiya), L.Stokovski (ABŞ), Ş.Münş (Fransa), Ç.Aabendrot (Almaniya) kimi məşhur dirijorların repertuarlarında səslənmişdir. – 211.

110. Polad Bülbüloğlu, Polad Murtuza oğlu (d.1945) – bəstəkar, müğənni, dövlət xadimi. Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti. 1988–2005-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət naziri olmuşdur. Hazırda Azərbaycan Respublikasının Ru-

siya Federasiyasında Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri-dir. Birinci çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvü olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının «Şərəf», «İstiqlal» və «Heydər Əliyev» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 212.

111. Özbəkistan, Özbəkistan Respublikası – Orta Asiyanın mərkəzində dövlət. Sahəsi 448,8 min km², əhalisi 34 milyon nəfərdir. Özbəkistanın tərkibinə Qarakalpak Muxtar Respublikası və 12 vilayət daxildir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Məclisdir. Paytaxtı Daşkənd şəhəridir. – 212, 228–230, 277, 278.

112. Seyid Şuşinski, Seyid İbrahim oğlu (1889–1965) – görkəmli Azərbaycan xanəndəsi, Şuşa xanəndəlik məktəbinin nümayəndəsi, Azərbaycan SSR Xalq artisti. Seyid Şuşinski siyasi-ictimai mövzuda şeir və qəzəl oxuyan, xalqı mübarizəyə çağıran ilk xanəndə olmuşdur. O, «Ayl ey millət», «Mən bir türkəm», «Millət istərsə» kimi mübariz ruhlu mahnılar da oxumuşdur. Seyid Şuşinski «Çahargah», «Mahur», «Nəva», «Məsnəvi», «Osmanı», «Arazbarı», «Heyratı» kimi muğamların gözəl ifaçısı idi. O, novator sənətkar olaraq, bir çox muğamları birləşdirib onları yeni variantda oxumuşdur. – 213.

113. Qırğız Respublikası – Orta Asiyanın şimal-şərqində dövlət. Sahəsi 200 min km², əhalisi 6 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 7 vilayət və 40 rayona bölü-

nür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Bişkek şəhəridir. – 213.

114. Belarus, Belarus Respublikası – Avropada dövlət. Sahəsi 207,6 min km², əhalisi 9,5 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 6 vilayətə, 117 rayona bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Minsk şəhəridir. – 213.

115. Dövlət Bağçalı (1948) – Türkiyə siyasətçisi, iqtisad elmləri doktoru. 1999–2002-ci illərdə Baş Nazirin müavini olmuşdur. Türkiyə Milliyətçi Hərəkət Partiyasının lideridir. – 218, 221, 222.

116. Şavkat Mirziyoyev (d.1957) – Özbəkistanın siyasi və dövlət xadimi. 2003–2006-cı illərdə Özbəkistan Respublikasının Baş Naziri olmuşdur. 2016-cı ildən Özbəkistan Respublikasının Prezidentidir. – 230, 277.

117. Kasım-Jomart Tokayev (d.1953) – Qazaxıstanın dövlət və siyasi xadimi. 2013–2019-cu illərdə Qazaxıstan Senatının Sədri olmuşdur. 2019-cu ildən Qazaxıstan Respublikasının Prezidentidir. – 233.

118. Helsinki Yekun Aktı – 1975-ci il avqustun 1-də Finlandiyanın paytaxtı Helsinkidə Avropanın 33 dövlətinin, ABŞ və Kanadanın dövlət və hökumət başçılarının müşavirəsi olmuşdur. Onlar Avropada təhlükəsizlik və əməkdaşlıq haqqında Zirvə aktını im-

zalamışlar. Azərbaycan Respublikası bu aktı 1992-ci ildə imzalamışdır. – 245.

119. «Cənub Qaz Dəhlizi» – Azərbaycanda hasil olunan enerjidaşıyıcılarını Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə Qərb bazarlarına nəql edir. – 254.

120. Rəşad Nəbiyev, R ə ş a d N ə b i o ğ l u (d.1977) – iqtisadçı. 2004–2011-ci illərdə Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyində şöbə müdiri işləmişdir. 2011-ci ildən «Azərkosmos» ASC-nin sədridir. – 262.

121. İSESKO – elm, təhsil və mədəniyyət məsələləri üzrə islam təşkilatı. 1979-cu ildə təşkil edilmişdir. Azərbaycan İSESKO ilə yaxından əməkdaşlıq edir və islam aləmində mədəniyyət abidələrinin qorunması prinsipini dəstəkləyir. – 267, 268.

122. Fransisk (d.1936) – 266-cı Roma Papası, indiki Vatikan hökmdarı. Cənubi amerikalı və Yezuit ordenindən ilk Papa. 2013-cü ildə Roma Papası seçildikdən sonra Fransisk adını qəbul etmişdir. – 269.

123. Salome Zurabişvili (d.1952) – Gürcüstanın siyasi xadimi. 2004–2005-ci illərdə Gürcüstanın Xarici İşlər naziri olmuşdur. 2018-ci ildən Gürcüstanın Prezidentidir. – 283.

124. Leyla Əliyeva, L e y l a İ l h a m q ı z ı (d.1986) – «Baku» jurnalının baş redaktoru, Heydər

Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın böyük qızı. 2006–2008-ci illərdə Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunun magistraturasında oxumuş və bu institutda oxuyan azərbaycanlı tələbələrin nümayəndəsi kimi fəaliyyət göstərmişdir. Moskvada Heydər Əliyev Fondunun filialına başçılıq edir. Azərbaycan Respublikasının «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir. – 295.

125. İnam Kərimov, İ n a m İ m d a d o ğ l u (d.1977) – 2012–2018-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sədri, 2018-ci ilin aprelindən Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı naziridir. – 300.

126. Xocalı soyqırımı – 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri və Xankəndidə yerləşən Rusiyanın 366-cı alayının əsgər və zabitləri Xocalıya hər tərəfdən hücum etmiş, şəhəri tamamilə yandırmış, 613 azərbaycanlı öldürülmüş, yüzlərlə şəhər sakini yaralanmış, itkin düşmüşdür. Faciəni qətləmi kimi dünyanın 10-dan çox ölkəsi, həmçinin ABŞ-ın 22 ştatı tanımışdır. – 303.

127. Naxçıvan Muxtar Respublikası (1920–23-cü illərdə Naxçıvan Sovet Sosialist Respublikası, 1923–24-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Diyarı, 1924–90-cı illərdə Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikası,

1990-cı ildən isə Naxçıvan Muxtar Respublikası) – Azərbaycan Respublikasının tərkibində muxtar dövlət. Sahəsi 5,5 min km², əhalisi 440 min nəfərdir. Hazırda 7 inzibati rayonu (Babək, Culfa, Ordubad, Sədərək, Şahbuz, Şərur, Kəngərli), 4 şəhəri (Naxçıvan, Ordubad, Culfa, Şərur), 9 qəsəbəsi, 160 kəndi vardır. –323.

Şəxsi adlar göstəricisi

Abbas Mahmud	– 51
Abduhakimov Əziz	– 277, 278
Abdullayev Yusif	– 263
Ağaoğlu Əhməd	– 204
Axundov Rüstəm	– 204
Al Səud Məhəmməd bin Salman	– 187
Al Səud Salman bin Əbdüləziz	– 187
Amreyev Bağdad	– 279, 280
Aslanov Həzi	– 183
Austinskas Romas	– 263
Babayev Sahil	– 148
Babuşkin İqor	– 32, 33
Bağçalı Dövlət	– 218, 221, 222
Blinken Entoni	– 209
Brön Jan-Mişel	– 118
Bülbüloğlu Polad	– 212
Cinpin Si	– 94, 95
Çəmənzəminli Yusif Vəzir	– 204
Çifu Yulian	– 125
Darçiaşvili İliya	– 41, 42
Deqnan Kelli	– 43
Destici Mustafa	– 221
Donqyu Qu	– 180, 182
Duda Andjey	– 50
Əhmədov İlkin	– 212
Əhmədov Vüqar	– 204

-
- Əkrəm Xalid** – 107, 130
Əl-Bluşi Məhəmməd – 226, 227
Ələkbərov Anar – 158, 199, 200, 263
Əliyev Əziz – 189
Əliyev Heydər – 6, 24, 33, 132,
133, 135, 151,
184, 185, 188–
192, 206, 207,
209, 214, 218,
230, 252, 263, 264
Əliyev Tamerlan – 189
Əliyeva Leyla – 295
Əliyeva Mehriban – 148, 150, 153, 154,
158, 159, 189,
193, 195, 196,
199–203, 211,
214, 252, 286,
287, 289, 290,
293, 294, 297,
299, 318
Əliyeva Samirə – 212
Əliyeva Zərifə xanım – 45, 46, 189
Əlizadə Niyaz – 262
Əl-Malik Salim bin Məhəmməd – 267, 268
Əl-Məktum Məhəmməd bin Rəşid – 215
Əl-Müacib Səud bin Abdullah – 186–188
Əl-Nəhəyyan bin Zaid – 215, 216, 226, 227,
231
Əmirov Fikrət – 211
Əmrullayev Emin – 193, 203

Ərdoğan Rəcəb Tayyib	– 69, 70, 145, 217– 224, 265, 275, 276
Ərəbli Səbinə	– 212
Fəng Zinq	– 93
Fətəliyev Şirzad	– 212
Fon Rik	– 90
Forer Oded	– 234, 235
Fransisk (<i>Roma Papası</i>)	– 269
Gəncəvi Nizami	– 118
Hacıyev Hikmət	– 59, 81, 86, 90, 93, 99, 102, 103, 110, 125, 130
Hacıyev Rəhman	– 195
Hacıyev Vahid	– 163, 176
Haqverdiyev Əbdürrəhman	– 203, 204
Haşımova Aybəniz	– 212
Hersoq İshaq	– 161, 285
Həsənov Zakir	– 132
Hlivko Alyona	– 113
Hüseynov Emin	– 196, 314
Xan Şuşinski	– 204
Xovayev İqor	– 31
İbrahimxəlil xan	– 19, 88
İohann Pavel	– 269
İsmayılov Fərmayıl	– 313
İsmoilov Nurdinjon	– 228, 230
Kaleci Vəli	– 102, 105
Karim Sacat	– 63
Kərimov Aydın	– 199
Kərimov İnam	– 300

Kirişçi Vahid	– 265, 266
Klüge Henri	– 36–39
Kolomina Xavyer	– 49
Kornel Svante	– 59
Qaribaşvili İrakli	– 42
Qebreyesus Adhanom	– 37
Qəhrəman İsmayıl	– 224
Qoən Maksim	– 81
Quliyev Anar	– 297
Liberman Aviqdor	– 30
Litzenberger Erl	– 43
Makron Emmanuel	– 29, 120, 121, 147
Matas Aleksandra	– 99
Mayo Di	– 112
Məlik-Aslanov Xudadat	– 204
Məlikhaqəzərov Yusuf	– 203
Məlik-Yeqanov Cavad	– 204
Məmmədov Ədalət	– 200
Məmmədov Həbil	– 153–157
Məmmədov Mahir	– 150, 152–154, 157
Məmmədov Orxan	– 262
Məmmədova Günel	– 155
Məmmədova Timziyə	– 153–155, 157
Mirzəyev Hikmət	– 132, 134
Mirziyoyev Şavkat	– 230, 277
Mişel Şarl	– 27, 28, 76, 79, 121, 123, 245, 271–274, 282
Musayev Məmməd	– 263
Nauseda Gitanas	– 236, 238–241, 243, 248, 251, 252, 258

Nəbiyev Rəşad	– 262
Niftəliyev Babək	– 212
Nina Lutteryohan	– 117
Olland Fransua	– 119
Olso Erika	– 43
Orban Viktor	– 178
Overçuk Aleksey	– 34, 35
Paşayev Hafiz	– 54, 58, 59, 125
Pol Amanda	– 78
Pololikaşvili Zurab	– 144
Putin Vladimir	– 104
Rajinskiene Gedre	– 262
Ratas Yuri	– 281, 282
Roberts Con	– 76
Rokföy Bris	– 146
Ruhani Həsən	– 106
Sabev Ventzeslav	– 86
Səfibəyov İsmayıl	– 203
Səmədli Gülüş	– 314
Skaçkauskas Yulius	– 262
Stoltenberq Yens	– 40, 49
Sadıqcan	– 200, 201
Şafer Brenda	– 73
Şofer Endrü	– 43
Şuşinski Seyid	– 213
Tapdıqoğlu Əli	– 212
Tokayev Kasım-Jomart	– 233
Treysi Linn	– 43
Triantafillo Dimitrios	– 121
Tusk Donald	– 122

Unal Həsən	– 67
Vaitkunene Agne	– 263
Vəlibəyov Cabbar	– 204
Vəlibəyov Soltan	– 204
Vəliyev Rauf	– 45
Vəzirov Həşim	– 203
Vinçelli Daniel	– 110
Yüksəl Əhməd	– 54
Zöhrəbəyov Mirzə Salah	– 203
Zurabişvili Salome	– 283

Coğrafi adlar göstəricisi

Abşeron	– 112
Ağalı	– 164, 166, 167, 301, 303, 304, 313, 314, 319
Ağbənd	– 166, 286–290
Ağcabədi	– 213
Ağdam	– 11, 15, 58, 66, 70, 84, 86, 100, 102, 129, 167, 168, 197, 213, 247, 267, 316
Ağrı (<i>Türkiyə</i>)	– 290
Ağoğlan (<i>Hadrut</i>)	– 139, 140
Almaniya	– 116, 171, 213
Amerika Birləşmiş Ştatları	– 17, 43, 44, 73, 89, 209, 213
Anadolu	– 225, 310
Ankara	– 68
Artvin	– 217, 218, 221–225
Asiya	– 49, 60, 92, 108, 109, 201, 250, 255, 259
Astara	– 109
Avrasiya	– 81, 94
Avropa	– 37, 43, 64, 87, 89, 99, 113, 117, 123, 169, 171, 175, 248, 250, 257, 259, 291, 309
Avstraliya	– 214
Bartaz	– 289

-
- Belarus** – 213
Belçika – 78, 271
Berlin – 183
Bərdə – 126, 213
Bəsitçay – 169, 170, 312
Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri – 97, 215, 216, 226, 227,
231, 232
Bolqarıstan – 111–113
Böyük Britaniya – 17, 93, 94, 113
Brüssel – 27, 40, 79, 80, 147, 245,
271–274, 281
Cenevrə – 86, 87, 99, 100
Cəbrayıl – 97, 165, 167, 168, 286,
287, 289–292
Çin – 94–96, 109
Estoniya – 281, 282
Əfqanıstan – 40, 49
Fələstin – 51
Fransa – 29, 80, 118–120, 146, 147
Füzuli – 55, 68, 102, 107, 125,
150, 151, 165, 167, 193–
197, 206, 208, 267, 278,
286, 287, 294, 316
Gəncə – 82, 107
Giresun – 224
Gürcüstan – 41–43, 71, 72, 91, 93, 96,
99, 109, 111, 116, 123,
283, 284
Hacıqabul – 288
Həkəri – 289
Həştərhan – 32

- Hollandiya** – 213
Horadiz – 165, 166, 286–289
Xankəndi – 77, 78, 101, 126
Xocavənd – 167
Xirosima – 15, 247
İran – 71, 72, 78, 84, 92, 102–
109, 118, 127, 174, 175,
310
İrəvan – 19, 28, 84, 104, 302
İrlandiya – 261
İslamabad – 107
İspaniya – 300
İsrail – 30, 161, 162, 213, 234,
235, 285
İstanbul – 121
İsveç – 59, 60
İsveçrə – 86, 87, 99, 100
İtaliya – 56, 110, 111, 124
Kəlbəcər – 11, 57, 73, 74, 86, 97,
126, 135, 167, 169, 303
Kürdəxanı – 158, 159
Qafqaz – 15, 28, 41, 43, 54, 57,
58, 60, 61, 62, 63, 64,
90, 91, 92, 94, 104, 108,
130, 131, 183, 201, 203,
208, 209, 239, 244, 248,
250, 255
Qarabağ – 5, 6, 9, 13, 19, 20, 23,
24, 55, 56, 60, 61, 66,
69, 71, 73, 78, 85, 86,
87, 94, 95, 97, 98, 107,

	114, 115, 117, 120, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 135, 136, 139, 142, 156, 177, 191, 192, 206, 207, 208, 213, 218, 220, 235, 303, 304, 306, 307, 308, 309, 310
Qars	– 93
Qazaxıstan	– 72, 94, 213, 233
Qırğızıstan	– 213
Quba	– 85
Qubadlı	– 166, 167, 169, 175
Qumlaq	– 289
Laçın	– 11, 57, 59, 86, 125, 126, 135, 166, 167, 169, 175, 294, 303
Latviya	– 40
Litva	– 213, 236–243, 247–252, 256, 258–261
Liviya	– 223
London	– 113
Lüksemburq	– 317
Macarıstan	– 178, 179
Madrid	– 64
Mahmudlu	– 289
Mali	– 212
Mehri	– 93
Mərcanlı	– 289
Mərdinli	– 199
Mincivan	– 289
Moldova	– 116

Moskva	– 21, 68, 89, 126
Mozdok	– 71
Naxçıvan Muxtar Respublikası	– 165, 166, 288
Naxçıvan	– 77, 78, 103, 174, 290, 291
Oxçuçay	– 170, 171, 298, 299, 312
Ordu	– 224
Özbəkistan	– 212, 228–230, 277, 278
Pakistan	– 107–109
Paris	– 118
Polşa	– 50
Rizə	– 217, 218, 221–225
Roma	– 110, 269
Rostov	– 71
Rumniya	– 99, 125
Rusiya	– 16, 17, 31, 32, 34, 35, 64, 65, 69, 70–72, 88– 90, 110, 113, 116–118, 121, 122, 125, 126, 213, 249, 310
Səudiyyə Ərəbistanı	– 97, 186, 187
Soçi	– 104
Soltanlı	– 289
Şamaxı	– 280
Şuşa	– 5, 7, 10, 13, 14, 15, 20, 22, 23, 54–56, 58, 59, 66, 68, 69, 78, 84–86, 88, 100, 101, 103, 105, 107, 108, 110, 111, 118, 121, 128, 130, 131, 133, 135, 139, 140, 175, 192, 196, 199, 200–208, 211–

-
- 214, 267, 268, 279, 280,
316
- Tbilisi** – 93
- Tehran** – 102, 103
- Təbriz** – 105
- Təl-Əviv** – 161
- Tərtər** – 97
- Tunis** – 212
- Türkiyə** – 61, 64, 67, 68, 70, 71, 77,
78, 89, 91, 109, 111,
121, 125, 126, 145, 167,
212, 213, 217–225, 265,
266, 275, 276, 289, 290,
291, 293, 318
- Türkmənistan** – 72, 77, 78
- Ukrayna** – 16, 17, 64, 65, 70, 72,
90, 110, 113, 115, 116,
121, 122, 248, 249, 259
- Vaşinqton** – 60
- Vatikan** – 269
- Vejnəli** – 170
- Yunanıstan** – 111, 112
- Zəngəzur** – 19, 92, 104, 105, 108–
110, 125, 127, 156, 165,
174, 207, 275, 287, 288,
298, 302, 303, 304, 310,
314
- Zəngilan** – 57–59, 103, 129, 163–
170, 173–175, 286–288,
293–301, 311, 312, 314–
316

MÜNDƏRİCAT

DÜNYA AZƏRBAYCANLILARININ V QURULTAYI – ZƏFƏR QURULTAYINDA İŞTİRAK

22 aprel 2022-ci il 5

AZƏRBAYCAN PRAVOSLAV XRİSTİAN İCMASINA

22 aprel 2022-ci il 25

AVROPA İTTİFAQININ PREZİDENTİ ŞARL MİŞEL İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

23 aprel 2022-ci il 27

FRANSA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB EMMANUEL MAKRONA

25 aprel 2022-ci il 29

İSRAİL DÖVLƏTİNİN MALİYYƏ NAZİRİ AVİQDOR LİBERMAN İLƏ GÖRÜŞ

25 aprel 2022-ci il 30

RUSİYA FEDERASİYASI XARİCİ İŞLƏR NAZİRLİYİNİN AZƏRBAYCAN-ERMƏNİSTAN MÜNASİBƏTLƏRİNİN NORMALLAŞDI

**RILMASI ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ
İQOR XOVAYEV İLƏ GÖRÜŞ**

25 aprel 2022-ci il 31

**RUSİYA FEDERASIYASI HƏŞTƏRXAN
VİLAYƏTİNİN QUBERNATORU İQOR
BABUŞKİNİN RƏHBƏRLİK ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

25 aprel 2022-ci il 32

**RUSİYA FEDERASIYASI BAŞ NAZİRİNİN
MÜAVİNİ ALEKSEY OVERÇUK İLƏ GÖRÜŞ**

26 aprel 2022-ci il 34

**ÜMUMDÜNYA SƏHIYYƏ TƏŞKİLATININ
AVROPA ÜZRƏ REGIONAL DİREKTORU
HANS HENRİ KLÜGE İLƏ GÖRÜŞ**

26 aprel 2022-ci il 36

**LATVİYA RESPUBLİKASININ BAŞ NAZİR
MÜAVİNİ, MÜDAFİƏ NAZİRİ ARTİS
PABRİKS İLƏ GÖRÜŞ**

26 aprel 2022-ci il 40

**GÜRCÜSTANIN XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ
İLİYA DARÇİAŞVİLİ İLƏ GÖRÜŞ**

27 aprel 2022-ci il 41

**AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARININ
DÖVLƏT KATİBİ KÖMƏKÇİSİNİN**

**QAFQAZ MƏSƏLƏLƏRİ, REGIONAL
MÜNAQIŞƏLƏR VƏ CƏNUBİ AVROPA
MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ MÜAVİNİ ERİKA
OLSONUN BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMA-
YƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

27 aprel 2022-ci il 43

**BAKİ GƏMİQAYIRMA ZAVODUNDA İNŞA
OLUNMUŞ RO-PAX TIPLİ «ZƏRİFƏ ƏLİYEVƏ»
GƏMİ-BƏRƏSİNİN İSTİSMARA VERİLMƏSİ
MƏRASİMİ**

28 aprel 2022-ci il 45

**NATO BAŞ KATİBİNİN QAFQAZ VƏ MƏR-
KƏZİ ASIYA ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ
XAVYER KOLOMİNA İLƏ GÖRÜŞ**

28 aprel 2022-ci il 49

**POLŞA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB ANDJEY DUDAYA**

29 aprel 2022-ci il 50

**FƏLƏSTİN DÖVLƏTİNİN PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB MAHMUD ABBASA**

29 aprel 2022-ci il 51

**RAMAZAN BAYRAMI MÜNASİBƏTİLƏ
AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK**

29 aprel 2022-ci il 52

**ADA UNIVERSİTETİNDƏ «CƏNUBİ
QAFQAZ: İNKİŞAF VƏ ƏMƏKDAŞLIQ»
MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ BEYNƏLXALQ
KONFRANSDA İŞTİRAK**

29 aprel 2022-ci il 54

**XÜSUSİ TƏYİNATLI QÜVVƏLƏRİN
YARADILMASININ 23-cü İLDÖNÜMÜ
MÜNASİBƏTİLƏ MÜDAFİƏ NAZİRLİYİNİN
XÜSUSİ TƏYİNATLI QÜVVƏLƏRİNİN «N»
SAYLI HƏRBİ HİSSƏSİNDƏ GÖRÜŞ**

30 aprel 2022-ci il 132

**DÜNYA TURİZM TƏŞKİLATININ BAŞ
KATİBİ ZURAB POLOLİKAŞVİLİ
İLƏ GÖRÜŞ**

30 aprel 2022-ci il 144

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

2 may 2022-ci il 145

**FRANSA RESPUBLİKASI XARİCİ İŞLƏR
NAZİRLİYİNİN «ŞƏRQ TƏRƏFDAŞLIĞI»
ÜZRƏ SƏFİRİ BRİS ROKFÖY İLƏ GÖRÜŞ**

2 may 2022-ci il 146

**BAKININ SABUNÇU RAYONUNDA ŞƏHİD
AİLƏLƏRİ VƏ MÜHARİBƏ ƏLİLLƏRİ ÜÇÜN**

**NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ YENİ YAŞAYIŞ
KOMPLEKSİNİN AÇILIŞI MƏRASİMİ**

2 may 2022-ci il 148

**HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNUN TƏŞƏBBÜSÜ
İLƏ BAKININ SABUNÇU RAYONUNUN
KÜRDƏXANI QƏSƏBƏSİNDƏ İNŞA OLUN-
MUŞ 304 SAYLI TAM ORTA MƏKTƏBİN
AÇILIŞI MƏRASİMİ**

2 may 2022-ci il 158

**İSRAİL DÖVLƏTİNİN PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB İSHAQ HERSOQA**

3 may 2022-ci il 161

**ŞƏRQİ ZƏNGƏZUR İQTİSADİ RAYONUNA
DAXİL OLAN ZƏNGİLƏN RAYONUNA
PREZİDENTİN YENİ TƏYİN EDİLMİŞ
XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ VAHİD HACİYEV
İLƏ VİDEOFORMATDA GÖRÜŞ**

4 may 2022-ci il 163

**MACARİSTANIN BAŞ NAZİRİ ZATİ-
ALİLƏRİ CƏNAB VİKTOR ORBANA**

4 may 2022-ci il 178

**BMT-nin ƏRZAQ VƏ KƏND TƏSƏRRÜFATI
TƏŞKİLATININ BAŞ DİREKTORU QU
DONQYU İLƏ VİDEOFORMATDA GÖRÜŞ**

6 may 2022-ci il 180

**FAŞİZM ÜZƏRİNDƏ TARİXİ QƏLƏBƏNİN
77-ci İLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ İKİ DƏFƏ
SOVET İTTİFAQI QƏHRƏMANI HƏZİ
ASLANOVUN MƏZARINI ZİYARƏT**

9 may 2022-ci il 183

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİNİN
SOSIAL ŞƏBƏKƏ HESABINDAN**

9 may 2022-ci il 185

**SƏUDİYYƏ ƏRƏBİSTANI KRALLIĞININ
BAŞ PROKURORU ŞEYX SƏUD BİN
ABDULLAH ƏL-MÜACİBİN BAŞÇILIQ
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ
GÖRÜŞ**

9 may 2022-ci il 186

**FƏXRİ XİYABANDA ÜMUMMİLLİ
LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN MƏZARINI
ZİYARƏT**

10 may 2022-ci il..... 189

FÜZULİ RAYONUNA SƏFƏR

10 may 2022-ci il..... 193

ŞUŞA ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏR

10 may 2022-ci il..... 199

AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARININ
DÖVLƏT KATİBİ ENTONİ BLİNKEN
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

11 may 2022-ci il..... 209

V «XARİBÜLBÜL» BEYNƏLXALQ
FOLKLOR FESTİVALININ AÇILIŞI
MƏRASİMİNDƏ İŞTİRAK

12 may 2022-ci il 211

BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİNİN
VİTSE-PREZİDENTİ, BAŞ NAZİRİ VƏ
DUBAY ƏMİRİ ƏLAHƏZRƏT ŞEYX
MƏHƏMMƏD BİN RƏŞİD ƏL-MƏKTUMA

13 may 2022-ci il..... 215

ƏBU-DABİ ƏMİRLİYİNİN VƏLİƏHDİ, BİR-
LƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİ SİLAHLI
QÜVVƏLƏRİNİN ALİ BAŞ KOMANDANININ
MÜAVİNİ ƏLAHƏZRƏT ŞEYX MƏHƏMMƏD
BİN ZAİD ƏL-NƏHƏYYANA

13 may 2022-ci il..... 216

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASINA İŞGÜZAR
SƏFƏR

14 may 2022-ci il..... 217

BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİNİN
ÖLKƏMİZDƏKİ SƏFİRLİYİNDƏ

16 may 2022-ci il..... 226

**ÖZBƏKİSTAN RESPUBLİKASI ALİ MƏCLİSİNİN
QANUNVERİCİLİK PALATASININ SƏDRİ
NURDİNJON İSMOİLOVUN BAŞCILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

16 may 2022-ci il 228

**BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİNİN
PREZİDENTİ ƏLAHƏZRƏT ŞEYX
MƏHƏMMƏD BİN ZƏİD ƏL-NƏHƏYYANA**

17 may 2022-ci il..... 231

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ PREZİ-
DENTİ KASIM-JOMART TOKAYEV İLƏ
TELEFONLA GÖRÜŞ**

17 may 2022-ci il 233

**İSRAİL DÖVLƏTİNİN KƏND TƏSƏRRÜFATI
VƏ KƏND YERLƏRİNİN İNKİŞAFI NAZİRİ
ODED FORER İLƏ GÖRÜŞ**

17 may 2022-ci il..... 234

**LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
GİTANAS NAUSEDANIN RƏSMİ
QARŞILANMA MƏRASİMİ**

18 may 2022-ci il..... 236

**LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
GİTANAS NAUSEDA İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ**

18 may 2022-ci il..... 238

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

18 may 2022-ci il..... 240

LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ GİTANAS NAUSEDA İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR

18 may 2022-ci il..... 243

LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ GİTANAS NAUSEDANIN ŞƏRƏFİNƏ VERİLMİŞ RƏSMİ ZİYAFƏTDƏ İŞTİRAK

18 may 2022-ci il..... 251

AZƏRBAYCAN–LİTVA BİZNES-FORU- MUNDA İŞTİRAK

18 may 2022-ci il..... 252

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

18 may 2022-ci il..... 262

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ KƏND TƏSƏRRÜFATI VƏ MEŞƏÇİLİK NAZİRİ VAHİD KİRİŞÇİNİN BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

19 may 2022-ci il 265

İSESKO-nun BAŞ DİREKTORU SALİM BİN MƏHƏMMƏD ƏL-MALİK İLƏ GÖRÜŞ

20 may 2022-ci il 267

ROMA PAPASI FRANSİSK HƏZRƏTLƏRİNƏ

20 may 2022-ci il..... 269

**BELÇİKA KRALLIĞININ PAYTAXTI
BRÜSSELƏ İŞGÜZAR SƏFƏR**

22 may 2022-ci il..... 271

**AVROPA İTTİFAQI ŞURASININ PREZİ-
DENTİ ŞARL MİŞEL İLƏ TƏKBƏTƏK
GÖRÜŞ**

22 may 2022-ci il..... 272

**AVROPA İTTİFAQI ŞURASININ PREZİ-
DENTİ ŞARL MİŞEL VƏ ERMƏNİSTANIN
BAŞ NAZİRİ NİKOL PAŞİNYAN İLƏ
ÜÇTƏRƏFLİ GÖRÜŞ**

22 may 2022-ci il..... 274

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ TELE-
FONLA GÖRÜŞ**

23 may 2022-ci il..... 275

**ÖZBƏKİSTAN RESPUBLİKASI BAŞ NAZİ-
RİNİN MÜAVİNİ, TURİZM VƏ MƏDƏNİ
İRS NAZİRİ ƏZİZ ABDUHAKİMOV İLƏ
GÖRÜŞ**

24 may 2022-ci il 277

**TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATININ BAŞ
KATİBİ BAĞDAD AMREYEV İLƏ GÖRÜŞ**

24 may 2022-ci il 279

**ESTONİYA RESPUBLİKASI PARLAMEN-
TİNİN SƏDRİ YURİ RATASIN BAŞÇILIQ
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ
GÖRÜŞ**

25 may 2022-ci il..... 281

**GÜRCÜSTAN PREZİDENTİ XANIM
SALOME ZURABİŞVİLİYƏ**

26 may 2022-ci il..... 283

**İSRAİL DÖVLƏTİNİN PREZİDENTİ İSHAQ
HERSOQ İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

26 may 2022-ci il..... 285

**FÜZULİ, CƏBRAYIL VƏ ZƏNGİLAN
RAYONLARINA SƏFƏR**

26 may 2022-ci il..... 286

CƏBRAYIL RAYONUNA SƏFƏR

26 may 2022-ci il..... 289

ZƏNGİLAN RAYONUNA SƏFƏR

26 may 2022-ci il..... 293

**«AĞILLI KƏND» LAYİHƏSİNİN BİRİNCİ
MƏRHƏLƏSİNİN AÇILIŞI ZAMANI KƏND
SAKİNLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ**

27 may 2022-ci il..... 301

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDEN-
TİNİN SOSIAL MEDIA HESABLARINDA
28 MAY – MÜSTƏQİLLİK GÜNÜ MÜNASI-
BƏTİLƏ PAYLAŞIM**

27 may 2022-ci il..... 320

QEYDLƏR 321

Şəxsi adlar göstəricisi..... 368

Coğrafi adlar göstəricisi..... 374

Texniki redaktor	<i>Zoya Nəcəfova</i>
Yığım üzrə operator	<i>İlhamə Kərimova</i>
Kompüter tərtibatı	<i>Məhəbbət Orucov</i>

Cildin hazırlanmasında AZƏRTAC-ın materiallarından istifadə olunmuşdur.

«Tayms» qarnitur. Formatı 84×108 1/32. Ofset kağızı № 1
Şerti çap vərəqi 24,5. Uçot nəşr vərəqi 25,0. Tirajı 5000
Müqavilə qiyməti ilə.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi
Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı
Bakı – Mehdi Hüseyn küç. 55, dalan 2, ev 3.

«Şərq-Qərb» mətbəəsi, Aşıq Ələsgər küçəsi 17.